

"انگلی، مقصدلی و حرکتله نوچی و حدتینینگ" توسیقلریدن یئه بیرى "شرعی آنتراپالایگیه نی بیلمسلیک" دور.

حقیقتده ایسه بو توسیق کافر جمیعیتینی ناتوغری تئیلیشیگه یاکی اولر حقیدگی خطا بیلیملرگه، مخصوصاً مسلمانلر نینگ حاضرگی و ضیعیتینی ناتوغری تئیلیشیکگه و مسلمان جمیعیتی باره سیدگی خطا علملرگه ایشاره قیلپتی.

الله تعالی نی قوییدگی آیتلر بیلن مرحمت قیلگه نینی یحشی بیله میز: **إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا** **أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ** (البقرة / ۱۵۹) بیز نازیل قیلگن حجتلر و هدایتدن عبارت (محمدنینگ حق پیغمبر ایگنلیگی حقیدگی) نرسه لر نی آدملرگه کتابده (توراتده) روشن قیلیب بیرگه نیمیزدن کییین بیرکیتگن کیمسه لر نی شبهه سیز الله لعنتله گی و لعنتلاوچی ذاتلر (فریشته لر و مؤمنلر) لعنتله گیر.

منه بو حالتده آچیق- آیدین کورینیب تورگه نیدیدک، مقصد الله نینگ شرعییتیدگی قانونی اینگ میده مسله لرینی بینهان قیلپش ایمس، بلکی اوندن بولگن مقصد، لا اله الا الله نی آچیق و روشن بیان قیلگندن و ایمانی تعلیم بیرگندن سونگ الله نینگ دعوتینی جمیعیتدگی تورلی- هیل طبقه لر نی اورته سیده قندی قیلیب عقل و زیرکلیک بیلن آدینگه یورگیزسه بوله دی؟ قوییدگی الله نینگ امرینی ادغ ای سبیل ربک بالحکمة و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتي هي احسن (نحل/۱۲۵) دعوتیمیزده قندی رعایت قیله آله میز؟

قندی قیلیب الله نینگ امری بولمیش و قولوا للناس حسناً (بقره/۸۳) نی رعایت قیله آله میز؟

الله نینگ امری بولمیش قوییدگی آیتنی **وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ** (اسراء/۵۳)

حلقنینگ تورلی - هیل قیسی طبقه لرینی اوستیده فایده لسنه بوله دی؟

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيٌّ سِيرَتُهُ تَكْشِيرُ بِيَابِ حَيْفَةٍ دِيكَنْ بُولَسَاك، مَنَّهُ بُو شَرَعِي
 أَوْصُلُوبَلَرِنِي بِيَادَه قِيلِيشِ أُوچُون أُو كِيشِي شَرَعِي أَنْتَرِا بِلَا كِيَه حَقِيدَه قَنچَه لِيك چُو قُورِ عِلْمَكَه
 اِيگَه بُولگَنلِيكَلَرِنِي وَ مَقْصَدَلَرِيگَه بِيْتِيشِ أُوچُون بُو عِلْمَدَن فَايْدَه لَنگَنلِيكَلَرِنِي تُو شُو نِيْب بِيْتَه
 مِيْز. رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُمُومِي صُورَتَدَه مَرَحَمَت قَيْلَه دِيْلَرِكِي: «الْإِيْمَانُ يَمَانٍ
 وَالْكَفْرُ قَيْلُ الْمَشْرِقِ وَالسَّكِينَةُ فِي أَهْلِ الْغَنَمِ وَالْفَخْرُ وَالرِّيَاءُ فِي الْفَدَائِدِينَ أَهْلِ الْخَيْلِ وَالْوَبْرُ»^۱
 "يَمْنَلِيكَلَرِ اَهْلِي اِيْمَانْدُورَلَرِ وَ كُفْر هَم شَرَق طَرَفِيدَه دُور (كُفْر بَاش كُوتَه رَه دِيكَنْ مَنقَطَه)
 سُكُوتُت اَرَامِيشِ اَهْلِي غَنَمِنِي اُورْتَه سِيْدَه دُور (چُوپَانلَر وَ مَال - چَارَوَه بِيْلَن اِيشَلِيْدِيكَلَر) وَ
 فَحْرَلَه نِيش، رِيَا (بِيْر رُوَايْتَدَه) كِبِر، اُوزِنِي كَنْتَه تُوْتِيشَلِيك تُوِيَه وَ آت اِيگَه لَرِنِي، هَمْدَه
 صَحْرَاوِي عَزَبَلَرِنِي اُورْتَه سِيْدَه دُور."

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُو اَرَقَه لِي اَصْحَابَلَرِنِي اَطْرَافَلَرِيْدِيگِي اُولَر مُعَامَلَه قَيْلَه يَاتگَن
 اَدَمَلَر بِيْلَن اَشْنَا قِيلِيشِنِي هَا حَلَه گَنْدِيْلَر. حَتَّى اُوزَلَرِنِي نِيگ رُوجِي جَنگَلَرِنِي اِجْرَا چِيْسِي بُولْمِيشِ
 شَاعِر حَسَّانِ ابْنِ ثَابِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نِي قُرَيْشِ سِكُولا رِيْسْتَلَرِنِي اُوزِنِي شِعْرَلَرِي بِيْلَن هَجُو
 وَ تَنْقِيْد قِيلِيشِكَه بُو يُوْرگَن بِيْتَلَرِيْدَه، اَلْدِيْنِرَاقُ اَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَن حَسَّانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 نِي اُوزَلَرِنِي نِيگ (مَكگَه دَه) اُوتگَن كُونلَرِي وَ اَحُو اللَرِيْدَن حَبَرْدَار قِيلِيشِنِي سُوْرَه گَن اِيْدِيْلَر.

يَاكِي مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نِي دَعُوْتِجِي وَ لَشْگَرِنِي اَمِيْرِي صِيْفَتِيْدَه يَمَن حَلَقِنِي اَلْدِيگَه جُوْنَه تَه
 يَاتگَن بِيْتَلَرِيْدَه، مُعَاذگَه اَللَّهُ بِيْلَن قَنْدِي مُنَاسَبْتَدَه بُولِيشِنِي، مُعَامَلَه قِيلِيشِنِي اِيْسَلَه تِيْب وَ اُوزِنِي
 هُوَايِي نَفْسِي بِيْلَن قَنْدِي مُنَاسَبْتَدَه بُولِيشِنِي، مُعَامَلَه قِيلِيشِنِي اِيْسَلَه تِيْب، اُونگَه يَمَن حَلَقِي بِيْلَن
 قَنْدِي مُنَاسَبْتَدَه بُولِيشِنِي، مُعَامَلَه قِيلِيشِنِي اُورگَه تِيْب مُعَاذگَه قَرَب مَرَحَمَت قِيلِيْلَرِكِي: " سِيْن
 اَهْلِي كِتَاب بُولگَن قَوْمِنِي اَلْدِيگَه كِيْتِيْسَن"، اُو كِيشِي مُعَاذ اُچُون قَنْدِي قَوْمگَه وَ قَنْدِي عَقِيدَه
 گَه رُوبَرُو كِيلِيشِنِي مُشَخَّص قِيلِيْلَر وَ اُولَرگَه قَنْدِي مُنَاسَبْتَدَه بُولِيشِنِي هَم بِيَان قِيلِيْلَر وَ اُولَر
 بِيْلَن صُحْبَتَلَه شِيْشِنِي مُعَاذ اُچُون دَرَجَه لَرگَه تَقْسِيْمَلَب بِيْر دِيْلَر، يَمَنْدِيگِي اَهْلِي كِتَاب اُچُون

بېرىنچى اۋرىندە ايتىلىشى كىرك بۇلگن نرسە لرنى ھم معلوم و اشكار قىلدېلر و بېرىنچى بۇلىب اۋلرگە ايتىلىشى لازم بۇلگن امرنى ھم تىبين قىلدېلر، بېرىنچى اۋرىندگى ايشنى قىل قىلىشگچ و بو ايش اۋلرنى ارە سىدە اۋرنە شىب الگچ ايككىنچى اۋرىنى كۈندە لنگ قىل، ايككىنچى اۋرىن قىل قىلىنىب اۋرنە شىب بۇلگچ، نوبت اۋچىنچى اۋرىنگە كىلە دى، اۋچىنچى اۋرىن ھم اۋرنە شىب قىل قىلىنگچ ايسە نوبت اۋچىنچى اۋرىنى يحشيباب اجرا قىلىشگە كىلە دى. ۲

قَرَنگَلر، رَسولُ اللهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَاذُ اَوْچُون قَنَدَى طَرزَدە قىلە دىگن ايشلرنى دَرَجە لَرگە، مَرَحَلە لَرگە اَجَرە تىب بىرە دىلر: سىن اهلې كِتَابَدَن بۇلگن قَوْمى اَلدىگە كىتتېسَن، سىن اهلې كِتَابَدَن بۇلگن قَوْمى اَلدىگە كىتتېسَن، شۇ سَبَبلى اۋلرنى دَعَوَت قىلە دىگن نَرَسَنگى اىنگ اولى اللهُ نى تَوَجِدَى بۇلسىن. «أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوجِدُوا اللَّهَ تَعَالَى» اۋلرنى تىب الگچ، اللهُ اۋلرگە بىر كىچە كۈندۈزدە بىش وَقت نَمَاز اۋقىشنى فَرَض قىلگە نىدَن خَبَردار قىل. «فَإِذَا عَرَفُوا ذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ» اگَر اۋلر بۇ ايشلرنى بَجە رىشسە، خُداوند اۋلرنىنگ ماللرى اۋچُون ارە لرىدگى فقيرلرگە بىرىلە دىگن زَكَاتنى فَرَض قىلگە نىدَن خَبَردار قىل. «فَإِذَا صَلَّوْا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ غَنِيِّهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَيْرِهِمْ» اگَر اۋلر بۇ دَسْتۈرگە اطاعت قىلىشسە، اۋلردن زَكَاتنى آل، اَمَّا اَدَمَلرنى اىنگ يحشى ماللرىنى الىشَدَن پَرهيز قىلگىن. «فَإِذَا أَقْرَأُوا بِذَلِكَ فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ»^۳

مُعَاذُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نى اۋزى رِوَايَت قىلە دىكى: .

بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ

همان - باب ۹ - صفحه ۳۸ - شماره ۲۱۳۲

صحيح بخارى - التوحيد / ۶۹۳۷ / صحيح مسلم - الايمان / ۱۹ / سنن الترمذى - الزكاة / ۶۲۵، البر و الصلة / ۲۰۱۴ / سنن النسائى - الزكاة / ۲۴۳۵ / سنن اب داود - الزكاة / ۱۵۸۴ / سنن اب ماجه - الزكاة / ۱۷۸۳ / سنن الدارمى - الزكاة / ۱۶۱۴ / مسند احمد - من مسند بنى هاشم / ۱ / ۲۳۳

صَلَّاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلَمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ، فَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ ۝۴

سین اہلی کتابدن بولگن قومنی آدیگه کیتپسن، شوئینگ اوچون اولرنی یککه الله دن باشقه معبود یوقلیگیگه و مین الله نینگ ایلچیسى ایگه نیمگه گوواھلیک بیریشگه دعوت قیل. اگر اولر بونی قبول قیلیشسه، الله اولرگه بیر کیچه کوندوزده بیش وقت نمازنی فرض قیلگه نیدن خبردار قیل. اگر اولر بونی هم قبول قیلیشسه، الله اولرنینگ مال – دولتلى اوچون بایلریدن الینیب اولرینی آره سیدگی فقیرلرگه بیریله دیگن زکاتنی فرض قیلگه نیدن خبردار قیل. اگر اولر بونی هم قبول قیلیشسه، اولردگی اینگ یحشی ماللرینی الیشدن پرھیز قیل. مظلومنی دُعاسیدن قورققین، چونکی او بیلن الله نی اورتہ سیدہ پردہ یوقدیر.

بُو رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَيْشَلْرِي بُولِيْب، اللَّهُ تَعَالَى مَرَحَمَتِ قَيْلَه دِيكِي: قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ۖ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (يوسف/۱۰۸) آيتينگ: "مینی یولیم شویدیر. مین الله گه دعوت قیلہ من. مین و مینگه ایرگشگن کیشیلر انیق حجتگه – ایشانچگه ایگه میز.

مَنَّهُ بُو رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَيْشَلْرِي بُولِيْب اللَّهُ تَعَالَى مَرَحَمَتِ قَيْلَه دِيكِي: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا (احزاب/۲۱) (ای مؤمنلر)، سیزلر اوچون – الله و آخیرت کونیدن اومیدوار بولگن همده الله نی کوب یاد قیلگن کیشیلر اوچون الله نینگ پیغمبری (ایمان – اعتقادی و حولقی – اطواریده) گوزل نمونه باردیر.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيَّاتُ الْوُزْلِ هِيَ مَرَحَمَتُ قَيْلِهِ دِيْلَر: مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ
أَمْرًا فَهُوَ رَدُّهُ كِيْمَكِي بِيْز لَر نِيْنِيْگ دَسْتُوْرِيْمِيْز گَه مُوْافِق كِيْلِيْمِيْدِيْگَن اِيْشِنِي قِيْلِسَه، اُو رَد قِيْلِيْنَه
دِي.

بِيْز هَمْ شُوْنِيْگَه اَسَاْسَلْنِيْگَن حَالِدَه شَرَعِي دُشْمَنْشُوْنَاْسِي وَ دُشْمَنْلَر نِي دَرَجَه لَر گَه اَجْرَه تِيْش
دَر سِيْدَه كَاْفِر لَر نِيْنِيْگ جَمِيْعِيْتِي وَ اُوْلَر گَه تِيْگِيْشَلِيْك اَحْكَامَلَر بَارَه سِيْدَه بِيْتَر لِي اَنْدَاْرَه دَه
صُحْبَتَلَشِيْدِيْك، مُسْلِمَانَلَر نِيْنِيْگ مَوْجُوْد وَ ضِيْعِيْتِي بِيْلَن تِيْنِيْشِيْش حَقِيْدَه هَمْ اَلِدِيْنِيْگِي دَر سِيْمِيْز دَه
اَنْگَلِي، مَقْصَدَلِي وَ حَرَكْتَلَه نُوْچِي وَ حَدْتْنِيْنِيْگ اَلِدِي شَرَطَلَرِي وَ اِيْخْتِيَاْجَلَرِي صِيْفِيْتِيْدَه عُمُوْمِي
نَرَسَه لَر نِي قَدْر لِي دُوْسْتَلَرِيْمِيْز اُوْچُوْن بِيَاْن قِيْلِيْب بِيْر دِيْك، اُوْنْدَه اِسْلَام جَمِيْعِيْتَشُوْنَاْسِيْلِيْگِي وَ
اِسْلَام اَنْتَر اِيْلَاْگِيْه سِي تُوْشُوْنِيْچَه لَر نِي بَرَجَه نُوْيْنِي بِيْز لَر گَه كُوْرَسَه تِيْب بِيْر لِيْگَن، اَمَّا
اَفْسُوْسَكِي بَعْضِي بِيْر بَر اَدْر لَرِيْمِيْز مَنَه بُو تُوْشُوْنِيْچَه لَر نِي بُوْتُوْنَلِي تُوْشُوْنِيْشِيْمِيْدِي، اُوْلَر حَتِّي
رُوْم سُوْرَه سِيْنِي اُوْلِيْدِيْگِي اَيْتِيْگَه اُوْحَشَش اُوْز لَرِيْدَه مُسْلِمَانَلَر نِيْنِيْگ مُنَاْسَبْتِيْنِي هَمْ كُوْرَسَه تَه
اَلِيْشِيْمِيْدِي، اُوْلَر نِيْنِيْگ مَنَه بُو جَاهِلِيْكَلَرِي جُوْدَه كُوْپ اُوْرِيْنَلَر دَه اَنْگَلِي، مَقْصَدَلِي وَ حَرَكْتَلَه
نُوْچِي وَ حَدْتْنِي قَر شِيْسِيْدَه اَشْكَارَه تُوْسِيْق هَمْ بُوْلِيْشِيْيْتِي، بَاشَقَه بِيْر تَامَاْنَدَن اِيْسَه دُشْمَن هَمْ
مُسْلِمَانَلَر نِيْنِيْگ مَنَه بُو جَاهِلِيْگِيْنِي كَنْلِي اَرَقَه لِي، اُوْز لَر نِيْنِيْگ اِسْلَام گَه زِد بُوْلِيْگَن
مَقْصَدَلَرِيْنِي، رِيْجَه لَر نِيْنِي حُوْدِدِي شُو مُسْلِمَانَلَر نِي قُوْلِي بِيْلَن پِيَاْدَه قِيْلِيْيْتِي.

مُسْلِمَانَلَر وَ غِيْرِي مُسْلِمَانَلَر حَقِيْدَه شَرَعِي تُوْشُوْنِيْچَه نِي يُوْقْلِيْگِي سَبَبَلِي، شَخْص مُسْلِمَان وَ
كَاْفِر گَه نِسْبَتًا اُوْزِيْگَه مُنَاْسَب دِيْپِيْلَامَتِيْه نِي شَرَعِي اُوْصُوْلَدَه اَلِيْب بَارَه اَلْمِيْدِي وَ اُوْزِيْدِيْگِي
شَخْصِي قَاْبِيْلِيْتَلَر وَ شَرَاْئِيْطَلَر گَه مُنَاْسَب حَالِدَه اُوْلَر بِيْلَن صُحْبَتَلَه شِيْب اُوْلَر نِي دَعُوْت هَمْ قَيْلَه
اَلْمِيْدِي وَ اَكْثَر حَالْتَدَه بَاشِي بِيْر كُوْچَه گَه كِيْرَه دِي وَ حَتِّي حَدَدَن اَشِيْق
قُوْپَاْلِيْكِيْگَه، زُوْر وَ اَوْنَلِيْكِيْگَه، كُوْنِيْگِيْل سَاُوْشِيْگَه سَبَب بُوْلَه دِي، وَ اُوْزِيْنِيْگ مُخَاْطَاْبَلَر نِي هَمْ

وَأَبُو دَاوُد (رَقْم ٤٦٠٦) وَ ابْن مَاجَه (رَقْم ١٤) وَ الدَّارِقُطْنِي (رَوَاهُ الْبُخَارِي مَوْصُوْلًا ١٦٦/٢) وَ مَعْلَقًا مَجْزُوْمًا (٢٥/٢ , ٤٣٧/٤) وَ مُسْلِم (٥/١٣٢٢) وَ
عَنْهُ الْقَضَاعِي فِي مَسْنَدِ الشَّهَاب (١/٢٩) (وَأَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِي فِي " الْفَوَائِد " ٢/١٠٦) (٢٧٠ , ٢٤٠ , ١٨٠ , ١٤٦/٦) (ص ٥٢ - ٥٢١) وَ اَحْمَد
وَ الْهَرُوِي فِي " ذِمَّ الْكَلَام " (١/٤١) وَ دِيْگَرَان

فِتْنَه گَه دۇچار قَيْلَه دى، هَمْدَه اۇلرني جاهلليک بيلن الله نى شَرِيْعَتِيْدَگى قانۇنلرگه قَرشِيلِيک قَيْلِشَلرِيگَه وَ الله وَ رَسُوْلِيْنى تَكْذِيْب قَيْلِشَلرِيگَه باعْث بۇلَه دى، بۇ نرْسَه آشكارَه اَنگَلِي، مَقْصَدَلِي وَ حَرَكَتْلَه نُوْچى وَ حَدَثْنى بۇلِيْدَه تۇسِيْق بۇلِيْب عَمَل قَيْلَه دى.

امامى بۇخارى امام على رضى الله عنه دن روايت قىلىپ ايتته دىكى: حَدَّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ، أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ؟⁶ "آدملر بيلن اولردىكى بىلىمنى اندازە سىگه كوره صُحْبَتْلَه شينگلر، الله وَ رَسُوْلِيْنى يالغانچى قَيْلِشَلرِيْنى ايسنئيسيزلر مى؟" ياكى مُسْلِم ابن مَسْعُود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دَنْ رِوَايَتِ قَيْلِيْبِ اَيْتَه دِيكِي: مَا أَنْتَ بِمُحَدِّثٍ قَوْمًا حَدِيثًا لَا تَبْلُغُهُ عُقُولُهُمْ؛ إِلَّا كَانَ لِبَعْضِهِمْ فِتْنَةٌ⁷ اگر آدملر بيلن اولر نينگ عقللرى بىتمىديگن درجه دىكى سوزلر بيلن صُحْبَتْلَشَسَنگِيزلر، اَلْبَتَّه اولر نينگ كۇپلرى شو سَبَبِلِي فِتْنَه گَه تۇشيب قاله ديلر. "اگر سين بىر قوم بيلن صُحْبَتْلَشَنگن بۇلسنگ وَ بۇ قوم سين ايتگن سوزلرني تۇشونمه گن بۇلسه (عقللرى بىتمه گن بۇلسه)، سين اولرني فِتْنَه گَه دۇچار قَيْلِيسن."

كۇر نيب تورگه نىديك بۇ سوزلر ايماننى تعليم بىرىش حَقِيْدَه ايمس، چۇنكى ايماننى ديوانه بۇلمه گن وَ رُوْجى سَلَامَتْلِيكگه اىگه بۇلگن هر قندى انسان تۇشۇنَه دى. بۇ باشقه احكاملرني تعليم بىرىش وَ دَعْوَت ،جِهَاد ايشلر يده شرعى علمگه، عقلگه اىختياجى بۇلگن جاهلليكلرني بَرَطْرَف قَيْلِش باره سىدىگى رويشدور؛ اَمَّا بِيْزَلر نينگ مَنَه بۇ آگاه بۇلمه گن بَرادِرلر يميز نه دۇستنى وَ نه دُشْمَننى شرعى اوصول بيلن تنيشمىدى. شۇنينگ اوچون هم دُنْيَا دَه اَكْثَرَا مَغْلُوبِيْتگه اوچره شه دى. اگر اوزلرى قَبُول قَيْلگن اوتگن عصرلر دَه يَتَسَب اوتگن اولمالر نينگ سوزلرى بۇيىچه تنيگن تَقْدِيرلر يده هم، بۇنى حاضرگى وَضِيْعِيْتگه عُمُومًا عَلاَقَه سى يوق، اگر اولرني اوزلرى بَعْضى بىر علملرني قولگه كىر يتگن بۇلسه لر، بۇ هم حَيَالدِگى بىر نرْسَه لر

صحيح بخارى - باب ۴۹ - صفحه ۵۹ - شماره ۶۱۲۷
صحيح مسلم - مقدمه - باب ۳ - صفحه ۹ - شماره ۷۱۴

بۇلىب، حاضرگى جَمِيعَتَتى وَ مِلَّتَتى مَوْجُود وَ ضِيعَتَتىگە عُمُوماً عَلاقە سىي يۇق وَ اۇلرنى
دَر دىگە پىمىدى.

مَثَلًا فَلان عالَمِنىنگ فَلان عَصِرَدَه وَ فَلان مُشَخَّص مَكَانَدَه اَيْتِيشِچَه، صُوفِيلِر شَرِيعَتَتى بىر
چىتگە سۇرىب قۇبىشگن وَ خانقاھلَرىدَه رَاھبَلَرنى رَوِيشىنى تَوْتِيب چىنلَه نىب اَلِيشگن، اۇلر
أَصلاً أَهلى جَنگ وَ قِتال اِيمَسَلر، اَمَّا كُورِيب تۇرگە نىمىزدىك كىيىنگى عَصِرَدَه حۇددى شۇ
صُوفِيلِر عُثْمَانِيلِر حُكُومَتىگە يا عُمَر مُختارگە يا شىخ سَعِيد پىرانگە يا سَنجَرخان كُور دىستانىگە
وَ يا طاباننىنگ گۇرۇھلَرىگە وَ چىچىندىكى مُسلمانلَرگە اَيْلَه نىشىدى، اۇلرنىنگ اۇزلرى
شَرِيعَتگە تابع بۇلىشلرى بىلن بىرگە ، الله نىنگ شَرِيعَتدىكى قانۇنلرنى اجراچىلرى وَ كافىرلَرگە
قَرشى جِهادنى بىر اقدارلرى ھم بۇلىشىدى.

بۇ پىردَه اۇشە عالم مُشَخَّص مَكَان وَ مُشَخَّص زَمَانَدَه راست سۇزى ايتگن، اَمَّا بىزلرنىنگ
بۇ برادرلرىمىز اۇشە بۇيوك عالَمِنىنگ اۇزىنى زَمانى حَقِيدَه سۇزلَه گە نىنى تۇشۇنىب
پىتتىشمە گن، حاضرَدَه صُوفِيلِر نىنگ بىر دىستە سىي بۇتۇنلى مُرتد بولگن بۇلىشلرى مُمكىن،
مَثَلًا عَلىُّ اللّٰهِيَلرگە، بىزىدىلرگە وَ باشقە لرگە اۇحشش ياكى مُوجَدَلر، مُجَاهِدَلر دىستە سىگە يا
باشقە تۇرلى- ھىل طَبَقَه لرگە اۇحشَب اۇلرنىنگ ھر بىرلرى اَلَاھِيدَه حُكمگە شامل بۇلىشلرى
ھم مُمكىن.

بىزلرنىنگ مَنَه بۇ برادرلرىمىز فَلان عالَمِنىنگ نَظَرىنى مُطالَعَه قىلىش بىلن بَرچَه
صُوفِيلِر نىنگ اۇستىدَه حاضرگى وَ ضِيعَتگە مُناسِب بۇلمە گن بىر حُكمىي صادر قىلىشە دى،
اۇلرنىنگ بىلىملرى خَطَا، حۇددى شۇ خَطَا بىلىملرنى اۇزى انگلى، مَقْصَدلى وَ حَرَكَتلَه نۇچى
وَ حَدَتىنىنگ قَرشىسىدَه بىر تۇسىق بۇلىب عَمَل قىلە دى، مِين مَنَه بۇ مِثالنى كىلتىرىشىمدن مَقْصَد
سىزلر يَحشى تۇشۇنىب پىتتىشىنگىزنى ھاحلَه دىم، اسلامى تَفسىرلر وَ فِرَقَه لَردىكى
برادرلرىمىزنى، اسلامى تَفسىرلر وَ فِرَقَه لَردىكى برادرلرىمىزنى اَكْثَرى شۇ رَوِيش بىلن آچىق
خَطَا لرگە دۇچار بۇلىشە دى وَ اۇلردىكى مَوْجُود بىلىمنى نَه فَقَط بۇ شَخْصنى اۇزىگە وَ

مۇسلمانلار نېنىڭ مَوْجۇد وَضِيعِيَّتِيگە فايده سى بۇلمىدى، بلكيم اكثر حالتده اهلى قبله نېنىڭ انگلى، مقصدلى وَ حَرَكَتْلَه نُوحى وَ حَدَثِيْنِيْڭ قَرشِيسِيْده تۇسويق هَم بۇلُيب قاله دى.

منه بو برادرلر يميزنى يانیده شۇندى كيشيلر هم باركى، مثلاً اولر افغانستاندىكى، عراقدىكى، سۇرىيە دىكى، يەنىدىكى وَ حَتَّى سۇماليديكى، ماليديكى، چيچينديكى جهاد باره سيده جۇده يحيىي بېلىمگه ايگه وَ حَتَّى اولر منه بو منطقه لردىكى مجاهدلرنى آره سيده ساكن بۇلُيب يَششگن، اما اوزلرينىڭ جَمِيعِيَّتِي حَقِيْدِيْڭى مَعْلۇماتلرى تَحْمِيناً نال دَرَجَه ده، اولر اوشه دولتدىكى كسلىلكنى درمان قىلىش اۇچون فايده له نيلگن دارى بيلن اوزلرينى منطقه سيديكى كسلىلكنى هم درمان قىلىشنى هاحله شه دى، بۇلُيب هَم اولرنى دولتدىكى كسلىلكر – اگرچى سىكۇلار كافرلر حاكيميتى وَ مَحَلّى مُرتدلر وَ تۇرلى- هيل فقيرلىكلرنى رواجله نيشى وَ ناتينچلىكلر، عقيدە وى وَ رفتارى بولغه نيشلرگه اوحشه گن مُشترَك نُوقطه لرگه ايگه بولسه هم – باشقه دولتلردن فرق قىله دى، اولر نېنىڭ دولتدىكى آدملر تۇرلى- هيل اوزلرندە باشقه دولتلر بيلن اچيق فرقلرگه وَ اولردن كۇره فرق قىله ديگن ايحتياجلرگه وَ حَتَّى تۇرلى- هيل دَرَجَه لرگه ايگه بۇله دى، اما بيزلر نېنىڭ منه بو برادرلر يميز اوزلرينىڭ يۇرتيده بوز يليب قالگن مَشِيْنَه نى تَعْمِيرلش اۇچون باشقه دولتدىكى مَشِيْنَه نى بۇلكلريدن فايده لناماچى بوليشه دى، ليكن اولر باشقه دولتدىكى مَشِيْنَه نى بۇلكلرى اولردىكى مَشِيْنَه گه تۇغرى كىلمسلىگىنى يا فرق قىلىشنى تۇشۇنُيب يېتىشمه يېتى؛ بو پيرده تَشْقى باسقينچىلردن وَ مُرتدلردن تَشْقَه رى نماز اوقيش، مۇسلمانلر نېنىڭ جَمَاعَت نمازيگه باريشى، سىكۇلار يزم دىنىگه تامان ارتداد، قُرآننى ياقيش، الله وَ پيغمبرنى حَقَارَت قىلىشنى اوزى ايمس، بلكيم بو پيردىكى مُشكلات قوم پَرستلىك، نَسِياناليزم وَ باشقه نرسه لرنى اۇستيده دۇر. ليكن كۇردستاندىكى مُشكلاتنى اَصَلّى آدملر نېنىڭ سىكۇلار يزم دىنى تامانگه قىلىنگن عُمومى ارتدادىگه، نماز اوقيمسلىك، جَمَاعَت نمازيگه وَ حَتَّى قُرآن ياقيشلر، قُرآننى وَ الله نى وَ پيغمبرنى وَ اسلامنى حَقَارَت قىلىش ايسه اۇنى تَمَرَه سى حسابله نه دى.

بۇ پېردە اۇلارنىڭ غەيلىرىدىن تەشە رى مەشەنە لارنىڭ غەيلىرى ھەم بىر - بىرىدىن فەرق قىلە دى،
اۇلارنىڭ خەركەت واسىپتە سىنى باشىدە خەفى دىوبندى ماترودى ياكى اشەرى فەكرىگە اىگە
بىر مۇلا بۇلسە، سىز لارنىڭ مەشەنەنەزى خەركەتنى باشىدە شۇرا تۇرگەن بۇلىشى مۇمكىن.
بۇندى خەلتدە تەركەتارنى كەرنى مېلى بېلەن اوتابۇسنى يا پاپىزدى كەرنى مېلىنى تەمىرلەپ اۇنى
خەركەتكە كېلىتەيىپ بۇلمىدى.

مەنە بۇ خەلتدە بىز لارنىڭ بىر ادر لارنىڭ اۇز لارنىڭ دۆلتىڭى كەسلىكىنى دەرەگە بېمىدىگەن
باشە دۆلتىڭى دەرمانىنى ارايە بېرىش ياكى اۇز لارنى دۆلتىڭى مەشەنە نى غەيىنى خەل
قىلمىدىگەن بۇلكنى ارايە بېرىش ارقە لى، مۇناسىب دارىنى يا مۇناسىب بۇلكنى تاپىش بۇلىدە
توسىق بۇلىشەن تەشە رى مۇسلمانلارنىڭ اناڭلى، مەقسەدى و خەركەتە نۇچى و خەتتىنى قەشەسىدە
ھەم اشكارە مانە، توسىق سەيفىدە خەل قېلىشىنى و اۇز لارنىڭ جاھلانە خەللىرى بېلەن خەلنى
ھەم اللە نى شەرىئەتنىڭى قانۇنلەرگە قەشى قېلىپ قۇبۇشىنى.

جەمەتتى و جەمەتتىڭى شەخەلرنى يەشى تەشەلىك، مۇناسىب دەرمانى و مۇناسىب بۇلكنى ارايە
بېرىش بۇبۇچە كەسلىكلەرنى، غەيلىرى، نۇقسانلارنى بىر تەرف قېلىش اۇچۇن اىنگە يەشى ياردەم
بۇلە آلە دى. بۇنى جۇملە سىگە بەشى كېشىلارنىڭ خەلنى اورتە سىدە بەشى اجتەھادى مەسە
لەرنى اچمەسلىگى ھەم كېرە دى، امامى احمەد خەتلىرىنى ايتىشنى يەشى كۇرمە گەن ايدىلەر،
چۇنكى اۇ كېشى ظالم و اھلى بدعت بۇلگەن خەمگە قەشى چىقىشنى، قىيامنى جائز دىب
بېلگەنلەر، اما غۇم خەل اۇچۇن مەنە بۇ قىيامنى زەمانى و مەكانىگە شەرائى مۇھىيا بۇلمە گەن ايدى.

قۇراننى خەل قېلىنگە نى مەسە سىنى جەمە قېلە دىگەن اسلامى اضطرارى بىدەل خۇمەتكە قەشى
قۇرالى جەنگە رۇخەت بېرە دىگەن روائىلارنى ايتىشمىدى، چۇنكى اۇلار بۇ روائىلارنى
مۇسلمانلارنىڭ اۇشە زەمانى و مەكانى، ھەدە خەلرا مەنطقە نى شەرائىنى اۇچۇن مۇناسىب دىب
بېلىشمىدى، اۇلار مەنە بۇ اضطرارى شەرائىدە مۇجۇد و ضەيغەتگە ماس، مۇناسىب مۇناسەتتى
بېلدىرىشگەن. خۇددى شۇنگە اۇخەش بەشى خەبە لار يەزىدىنى خۇمەتى فاسىد بۇلگە نىگە

قَرَمَسَدَن، بُو شَرَايْطَدَه قِيَامَنِي مُنَاسِب دِيْب بِيْلَمَه گَنْلَر، يَاكِي اَبُو حَنِيْفَه كُوْفَه اَهْلِيْگَه اِعْتِمَاد قِيْلَمَه گَنْلَر وَ نَفْس زَكِيَه نِي حَرَكَتِيْدَه هَم اِشْتِرَاك اِيْتَمَه گَنْلَر، لِيكِن اُونْگَه تَبْلِغَات وَ پُوْل جَهْتِيْدَن يَارَدَم بِيْر گَنْلَر. هَر قَنْدِي صُوْرَتَدَه هَم جَمِيْعِيْتَدَه اُوْزِيْگَه خَاص شَرَايْطَلَر وَجُوْدْگَه كِيْلَه دِيكِي، بَعْضِي حَقْلَلَر اُوْچُون هَم نَه بِيْر حُكْمَنِي بِيَان قِيْلِيْشِنِي عِلَاجِي بُوْلَه دِي وَ نَه بُو حَرَكَتَلَرَدَه اِشْتِرَاك اِيْتِيْشِنِي عِلَاجِي بُوْلَه دِي، بَلَكِي بُو نَرَسَه لَرْنِي اُوْشَه جَمِيْعِيْت اُوْچُون مُنَاسِب زَمِيْنَه وَ مُنَاسِب زَمَان مُهْيَا بُوْلْگُوْنِيْچَه اَشْكَار قِيْلَمَسَدَن تُوْرِيْش لَازِم.

اُوْلَمَالَرَدَن بِيْرِيْدَن عِلْم مَسْأَلَه سِيْدَه سَوَال سُوْرَلْگَن پِيْتِيْدَه، اُو كِيْشِي جَوَاب بِيْر مِيْدِيْلَر. سَوَال بِيْر گَن شَخْص اَيْتَه دِيكِي: مَنَه بُو حَدِيْثِي اِيْشِيْتَمَه گَنْمِيْسِيْز: مَن كَتَمَ عِلْمًا يَعْلَمُهُ جِيءَ بِه يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلْجَامٍ مِنْ نَارٍ ^۸ "كِيْمَكِي بِيْر عِلْمْگَه اِيْگَه بُوْلَسَه وَ اُوْنِي يَشِيْرَسَه، قِيَامَت كُوْنِيْدَه بُوْنِيْگَه اَلَاوَدَن بُوْلْگَن يُوْگَن بَاغْلَه نَه دِي؟" شُوْنَدَه اُو كِيْشِي مَرَحْمَت قِيْلَدِيْلَر: حَاضِر يُوْگَنْنِي تَشَلْب كِيْتَه وِيْر، بُوْنِي فَهْمِيْگَه وَ فِقْهِيْگَه عَقْلِي بِيْتَه دِيْگَن كِيْشِي تَاپِيْلْگَن پِيْتِيْدَه، اَگَر مِيْن اُوْنَدَن عِلْمِيْمَنِي پِيْنَهَان قِيْلَسَم، كِيْلِيْب مِيْنِي يُوْگَنْلَب قُوِي.

حَتَّى اِمَامِي حَسَن بَصْرِيْدِيك كِيْشِي هَم، حَاجِيْلَر تَامَانِيْدَن عُرْنِيْبِيْن حَدِيْثِي وَ اُوْلَرْنِي رَسُوْل الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَفِيْدَن جَزَاْلَه نِيْشِي حَقِيْدَه سُوْرَلْگَن پِيْتَلَرِيْدَه، حَدِيْثِي اِنْكَار قِيْلَه دِيْلَر، چُوْنَكِي اُو كِيْشِي حَاجِيْلَر اَلْدِيْن بُو حَدِيْثِي يَنْدَه كُوْپِرَاق قَان تُوْكِيْش اُوْچُون وَاَسِيْطَه قِيْلْگَنْلِيكَلَرِيْدَن خَبَر دَار اِيْدِيْلَر وَ حَاضِرْگَه كِيْلِيْب شُو حَدِيْثِي اِسْتِنَاد قِيْلْگَن حَالَدَه يَنْدَه كُوْپِرَاق قَان تُوْكِيْشِنِي بَاشْلَه شَرْدِي. عِبْدَالرَّحْمَن اِبْن مَهْدِي رَجْمَه الله اُوْشَه اِيكِيْچِي هَجْرِي عَصْرَدَه

آیته دیکى: "کیشی ایشیتگن نرسه لرینی بعضیسینی اوزینی آلدیده سقله مه گونیچه امامت و اؤنگه اقدنا قیلش درجه سیگه ایریشمیدی" .. ۱۰.۹.۱۱

حاضرگی پیتده مسلمانلر نُبوت منهجیگه اساسلنگن اسلامی حکومت بولمه گنلیگی و اوندن سونگ وُجودگه کیلگن برچه فسادلر، عقیده وی و رفتاری بولغه نیشلر سببلی، اولرنینگ هممه سی بیر هیل معزاندگی بیلیمگه ایگه ایمسلر، اولرنینگ جمعیته هم بیر هیل سطرده جایلشگن ایمس، حتی هر بیر شخص و گوروه و جمعیته توشونیب بیتلیشی کیرک بولگن اوزیگه خاص بیر چاره لرگه ایحتیاجی بار، شونگه مناسب حالده «تَبَيَّنْ لَهُ الْهُدَى» گه کوره عمل قیلینیشی کیرک.

حه، معلوم قتلمدگیلر بیلن ایمس، بلکی هممه آدملر بیلن معامله قیلش شیوه سینی اؤرگه نیشیمیز کیرک. شو سببلی هم جاهلیتتی نومی اونینگ حرکتینی نومی و اؤنگه نسبتاً مناسبت بیلدیریش نومی تعیینلب بیره دی، هر زماندگی جاهلیتتی نومی باشقه زماندگیسیگه نسبتاً فرقی بولیشی مومکین، شونینگ اؤچون هم اؤنگه نسبتاً مناسبت بیلدیریش نومی و حرکت قیلش نومی هم فرق قیله دی، یاکی حتی بیر زماندگی جاهلیت بیر مکانی اوزیده باشقه بیر مکانگه نسبتاً هم فرق قیلیشی مومکین، شو سببلی هم اولرنینگ هر بیریکه نسبتاً بیلدیریله دیگن مناسبت هر - هیل بوله دی.

جاهلیتتی برچه سیده مشترک نوقطه لر موجود بولیشی مومکین، اما بو جاهلیتتینگ محلی اوزیگه خاص بیلگیلری فلان شخص یا فلان خاندان یا فلان قیشلاق یا فلان شهر یا فلان ولایت یا دیاردگی جاهلیتتی درمان قیلیشی دردیگه پیگن چاره نی نصحه سینی کوچریب

«حدیث عربین» اشاره به داستان عکله دارد که در آن، چند نفر نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آمده و ایمان آوردند، و به دلیل اینکه شرایط آب و هوا بر ایشان گران آمد، خواستار آن شدند که پیامبر صلی الله علیه وسلم جای دیگری برایشان تدارک ببیند، رسول الله صلی الله علیه وسلم ایشان را به منطقه‌ای فرستادند که شتران متعلق به مسلمانان در آنجا می‌زیستند تا هم آب و هوای بهتر داشته باشند و هم از شیر و ابوال شتران بنوشند، اما ایشان غدر نموده، و چوپان را به قتل رسانیده و شتران را بردند و مرتد گشتند، رسول الله صلی الله علیه وسلم به هنگام دستگیری ایشان، دست و پایشان را در جهت خلاف همدیگر قطع نموده و چشم‌هایشان را کور نموده و آنها را در برابر آفتاب قرار دادند تا جان دادند. حدیث را انس نقل می‌کند. اما حسن بصری نزد حجاج آن را منکر شمرد تا حجاج بیش از این خونریزی ننماید چرا که بسیاری از خون‌ها را به ناحق می‌ریخت. صحیح البخاری - کتاب المغازی - باب ۳۴ - صفحه ۱۵۵۳ - شماره ۱۰۳۹۵۶ صحیح مسلم - مقدمه - باب ۳ - صفحه ۸ - شماره ۱۱۱۱

أَلِيب بېرْمَه – بېر باشقَه جَمِيعَتَلَرْدَگِ اِنسانلَرنى اوستِيَدَه اِمْتِحان قِليِب كُورَه اَلْمِيسِيز.
اُولَرنىڭ هَمَّه سى بېمار، اَمَّا هَمَّه لَرىنى كَسَللىگى بېر هېل اِيْمَس، بېر هېل دارى بېلن
اُولَرنى هَمَّه سىنى دَرمان قِليِب بُولْمِيدى. بېر دارى بېر بېمار اُوچون مۇناسِب بُولىشى
مۇمكىن، اَمَّا باشقَه بېر بېمار اُوچون اُو زَهَرنى حُكْمِيدَه بُولىشى هَم مۇمكىن.

بۇندىن تَشَقَرى مَنَه بُو دارىنى اَدْمَلَر تُوْشُوْنَه دِيگن وَ يَشِياتگن ساددَه تِيل بېلن دَرَجَه لَرگه
مۇناسِب حالَدَه بېرلېشى كِيْرَك وَ اُولَر بېلن سِئوتنىك تِيلى يا سِياسى يا اِقْتِصَادى، مَدَنِيَّت
تِيلىگه اُوْحَشَش اُوْزَلَرىنى تِيلى بېلن صُحْبَتْلَه شِيْشِيْمِيز لَازِم. وَ مَّا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ اِلَّا يَلِسان
قَوْمِه لِيْبِيْن (ابراهيم/۴) بِيْز هَر بېر پِيْغَمَبَرنى (حُكْمَلَرىمىزنى) بِيان قِليِب بېرىشى اُوچون اُوْز
قَوْمىنىڭ تِيلى بېلن (سُوْز لِيْدِيگن قِليِب) يُوْبارگنمِيز.

مَثَلًا كُورِدِستاندَگى اَدْمَلَرنىڭ سِياسى وَ اِقْتِصَادى تِيلى، اُولَرنىڭ اَوْلِگى دَرَجَدَگى
اِيخْتِياجلىرى، اَفغانِستانلىك اَدْمَلَرنىڭ سِياسى تِيلى وَ اُولَرنىڭ اَوْلِگى دَرَجَدَگى اِيخْتِياجلىرى،
حَتَّى عَرَبَلَر بېلن هَم جُوْدَه كَتتَه فَرقى بار، اُولَر بېلن اُوْشَه يَنگى كُونى تِيلى اَرَقَه لى
اِيخْتِياجلىرگه مۇناسِب رَوِيْشَدَه صُحْبَتْلَه شِيْش كِيْرَك بُولَه دى.

شُونىڭدِيك اَدْمَلَردىن كُوتِيْلَه دِيگن اُوْمِيْدَلَر هَم شَخْص وَ جَمِيعَتىنىڭ اِمكانىيَتىگه مۇناسِب
بُولىشى كِيْرَك، چُونكى اِگر كُوتِيْلَه دِيگن اُوْمِيْد شَخْص ياكى جَمِيعَتىنىڭ اِمكانىيَتىدىن كُوپراق
بُولَه دِيگن بُولسَه، بُو نَرسَه شَخْص وَ جَمِيعَتىنىڭ عُدْر وَ بَهاَنَه اِشِيكَلَرىنى اِچىلِشِيگه سَبَب
بُولَه دى، اِگر بُو نَرسَه يَنَه اُوْزاق مُدَدَت دَوام اِيْتَه دِيگن بُولسَه، اُولَر مَنَه بُو مُبارَك حَرَكَت
بېلن يُولدَش بُولِشدىن باش تارْتِشَلَرى مۇمكىن.

بُو يَعْنى هَر بېر شُورا اُوْزىنىڭ يُولدَشلىرىگه "اُوْزَلَرىنىڭ اِمكانىيَتلىرىنى يَحْشِياب اُورگه
نِيشَلَرىنى وَ اُوْزَلَرىنىڭ اِيلدِزلىرىگه اَساسلَه نِيب اُوْسِيشَلَرى وَ اُوْزَلَرىدىگى حَقِيقَتگه سُوْيَه
نِيشَلَرىنى" اُورگه نِيشى كِيْرَك، دِيگه نِيْدُور. مَنَه بۇندى پايدىوارنى تِيَارَلَش اَرَقَه لى اُوْزَلَرىنى

جَمِيعَتَلَرِيَدِكِي اِسْلَامِي حُكُومَتَنِي بِنَاسِيْنِي قُورِيش بُوِيچَه بُوْتُون جَهَانْدِكِي باشقَه مُسْلِمَانلَرِنِي كُؤچلَرِيگَه هَم سُوِيَه نَه اَلِيشَه دِي.

عُموماً اَيْتْگَنده اَبْلَه وَ جَاهِل اِنْسَانلَرْدَن تَشَقَه رِي هِيچ كِيْم بُو خَطَالَرِنِي قِيْلَمِيْدِي، يَعْنِي باشقَه دِيَارلَرْدَه اُوْتْگَه زِيْلْگَن تَجْرِيْبَه لَرِنِي كُؤر- كُؤرَانَه اُوْزُلَرِنِي دِيَارلَرِيْدَه اِيْشَلْتَمِيْدِي. حَرَكَتَلَر اَصْلِيْدَه "اِيچِكِي" قِيْلِيْنْگَن اِيْشَلَرِنِي نَتِيْجَه سِي بُولِيْب، اَز يَا كُؤپ مَقْدَارْدَه مُنَاسِب يَا نَامُنَاسِب حَالْدَه تَشَقِي عَامِللَرِنِي تَأْتِيْرِيگَه هَم تُوْشَه دِي، اَمَّا اَسَاساً تَقْدِيْرِيْنِي اُوْشَه مِلْتَت تَعْيِيْن قِيْلَه دِي وَ شَكَللَنْتِيْرَه دِي.

بُوْتُون جَهَان سِيكُولار كَافِرلَرِي وَ مَحَلِّي مُرْتَدلَرْگَه قَرَشِي جَنْگِنِي اَلْدِيْنْگِي صَفِيْدَه جَايْشْگَن مُسْتَضْعَفِيْن اَدْمَلَر مَخْصُوصاً مُسْلِمَانلَر نِيْمَه هَاحلَه شَه يَاتْگَه نِيْنِي يَحْشِي بِيْلِيْشَه دِي، شُوْنِيْنْگ اُوچُون هَم رَهْبِرلَر "اَدْمَلَرِنِي تِيْل شِيْوَه سِيْنِي" اُوْرْگَه نِيْش، هَمْدَه اَدْمَلَرِنِي اُوْزِيْدَن تَعْلِيْم اَلِيْش اُوچُون اُوْلَرِنِي اَلْدِيْگَه بَارِيْشَلَرِي وَ اُوْلَر بِيْلَن قَنْدِي اُوْصُولْدَه صُحْبَتْلَه شِيْشِنِي اُوْرْگَه نِيْشَلَرِي كِيْرَك، شُو بِيْلَن بِيْرْگَه قَنْدِي قِيْلِيْب اُوْلَرْگَه اَللَه نِي شَرِيْعَتِيْدِكِي قَانُونلَرِنِي اُوْرْگَه نِيْشِنِي هَم بِيْلِيْشَلَرِي لَازِم.

ناسا غلام وَ نُوْقْصَانلِي تَعْلِيْم- تَرْبِيَه مُهِيْطِيْدَه وَ مَدَنِي حَتِّي اَدْمَلَرْدَن تَشَقَه رِيْدِكِي اِجْتِمَائِي مُهِيْطْدَه اُوْنِيْب - اُوْسْگَن بِيْزَلَرِنِي تَحْصِيْل كُؤرْگَن بَرَادِرلَرِيْمِيْزِنِي كُؤپچِيْلِيْگِي، اَكْثَرَا اُوْزُلَرِنِي جَمِيعَتَلَرِي بَارَه سِيْدَه جُوْدَه كُؤپ بَقِيْر- چَقِيْرلَر قِيْلِيْشَه دِي، اُوْشَه مَحَلْنِي كُؤچَه لَرِنِي بِيْر چِيْتِيْدَه مِيْدَه - چُوِيْدَه نَرْسَه لَر بِيْلَن سَوْدَا قِيْلِيْب يُوْرْگَن سَادْدَه سَاتُوچِي، اُوْزِيْنِيْنْگ جَمِيعَتِي بَارَه سِيْدَه قُوْلِيْدَه دِيْلَامِي بَار، اَمَّا اَدْمَلَرْدَن جُوْدَا حَالْدِكِي تَحْصِيْل اَلْگَنلَرْدَن كُؤرَه بِيْلِيْمِي كُؤپْرَاق بُولِيْشِي وَ جَمِيعَتِيْنِي يَنْدَه اَنِيْقْرَاق، حَقِيْقِيْرَاق تَنِيْشِي مُؤْمِكِيْن.

اَز اَدْلِيْكِنِي رَسْمِيْنِي وَ يُولِيْنِي، نُبُوْت مَنَهْجِيْگَه اَسَاسلَنْگَن اِسْلَامِي حُكُومَت وَ وَاِجِد اُوْمَت وَ وَاِجِد جَمَاعَت سَرِي حَرَكَتِي اَدْمَلَرْگَه اُوْرْگَه تِيْشِيْمِيْز اُوچُون حُوْدِي شُو اَدْمَلَرِنِي وَ جَمِيعَتِيْنِي

يَحْشَى تَنْيَبَ آلِشَيْمِيزِ كِيرَك بُولَه دى. امامى أَحْمَدُ ابْنِ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللهُ گَه اَوْحَشَهُ كُنْ
اضْطِرَارِى حَالْتَلَرْدَه قَنْدَى قِيلِيْبِ اِسْلَامِى بَدَلْ حُكُومَتْنِى يَنْدَه يۇقاريدىگى دَرَجَه گَه كُوتَه ريشنى
وَ اُونى سَقْلَب تۇرِيشنى اۇرگَه تَيْشِيمِيزِ اۇچُون هَم اۇلَرنى يَحْشِيْلَب تَنْيَبِ آلِشَيْمِيزِ لَازِم. اۇنْدَن
هَم بَتْتَرِاق بُولْگَن اِضْطِرَارِى حَالْتَلَرْدَه قَنْدَى قِيلِيْبِ مُجَاهِدْلَرْنِيْگ شۇراوى مَجْلِسِيْنى اۇنْدَن
يۇقاريراقَه كُوتَه ريش وَ اُونى مُخَافِظَت قِيلِيْبِ سَقْلَب تۇرِيشنى اۇرگَه تيش اۇچُون هَم،
اۇلَرنى يَحْشِيْلَب تَنْيَبِ آلِشَيْمِيزِ كِيرَك. وَحَدَت وَ قُدْرَت اۇچُون وَ فَقِيرليكدن، نَاتِيْنچليكدن
قُوتُولِيش اۇچُون وَ باسَقِيْنچى كَافِرلَرنى، مَحَلّى مُرتَدلَرنى بِيْر چِيْتگَه اۇلاقْتِيْرِيْب تَشَلْش، هَمْدَه
حُكُومَت قُدْرَتِيْنى، عِزْرَتنى كَسْب قِيلِيش اۇچُون "اۇچ اَبْرَارْدَن" باشَقَه هِيچ قَنْدَى يۇل
يۇقْلِيْگِيْنى اۇرگَه تَيْشِيمِيزِ اۇچُون هَم اۇلَرنى يَحْشِيْلَب تَنْيَبِگَه اِيخْتِيَاچِيْمِيز بار.

بِيْزْلَرْنِيْگ شۇرايِيْمِيزِ هَر قَنْدَى سَطْحَدَه وَجُودگَه كِيْلْتِيْرگَن مَنَه بُو وَحَدَتنى سَقْلَب تۇرِيش
يۇلِيْدَه، اَدْمَلَرنى آرَه سِيْدَه رَاج بُولْگَن تَار نَظْرلى مَلاَحِضَه لَرْدَن وَ بَعْضى دُوسْتلَرِيْمِيزِ نِيْگ
حِيَايَلَرَسْتَانَه حَاضِرگى مَوْجُود وَضِيْعِيْتگَه، هَمْدَه اللهُ نى شَرِيْعِيْتِيْدِيْگى قَانُونلَرنى اَسَاسِيْگَه
بُوتۇنلى علاَقَه سى بُولْمَه كُن فِكْرلَرِيْدَن اوزاقله شَيْشِيمِيزِ كِيرَك.

اگر اوزيْمِيزنى شرعى علملر وَ شرعى دُشْمَنْشُونَاسى، هَمْدَه شَرعى "اۇچ اَبْرَارنى" كَنْلى
اَرَقَه لى اَنگلى، مَقْصَدلى وَ حَرَكَتله نُوجى وَحَدَت بِيْلَن قُورالْتِيْرگَن بُولْسَك، بِيْزْلَرنى هَمْمَه
مِيْزنى اُزِيْنى اَطْرَافِيْگَه جَمْلِيْدِيْگَن مُشْتَرَك مَقْصَدنى قُولْگَه كِيْرِيْتِيْش اۇچُون اَگَه حَالَدَه
كِيْنِگ - قَمْرولى وَحَدَت وَ وَاِجِد مَقْصَدِيْمِيزِ سَرى قِيلِيْنَه يَاتْگَن حَرَكَت اۇچُون هِيچ قَنْدَى
فُرْصَتنى قُولْدَن باى بِيْر مَسْلِيْگِيْمِيزِ لَازِم. بُو اَنَه اَوْشَه مَقْصَدلى، اَنگلى وَحَدَت بُولِيْب، اُو هَر
قَنْدَى قَوْمى وَ جَمِيْعِيْتنى سَابِيْقُونِ الْاَوَّلُونلَرىنى اُزِيْگَه هَمْرَاه قِيلِيْبِ اَلَه دى، سَابِيْقُونِ الْاَوَّلُون
بُولْگَن كِيْشِيْلَر بِيْر - بِيْرلَرى بِيْلَن بِيْرلَشْگِيچ، اَوْشَه مِْنَطَقَه لَرْدِيْگى بَرَجَه مُسْلِمَانلَرْنِيْگ اَنگلى،
مَقْصَدلى وَحَدَتى وَ شُورانى نُفُوذى اَسْتِيْدِيْگى مِْنَطَقَه لَرْنِيْگ اَخِيْرگى سَفَرْبَرليگى هَر قَنْدَى
سَطْحَدَه بُولِيْشِيْدَن قَطْعى نَظْر عَمَلْگَه اَشَه دى. هَر قَنْدَى حَالْتَدَه سَابِيْقُونِ الْاَوَّلُون بُولْگَن

كيشيلرنينگ انگلى، مقصدلى وحدتى عموم مسلمانلرنينگ وحدتيگه و اولرنينگ اخيرگى سفربرليگيگه توغرىدن - توغرى تاثير قيله دى.

ايندى مسلمانلر يشيديگن باشقه ديارلر باره سيده شونى ايتسه بوله ديكي، بو آدملر انچه بيللردن بويان اولرلرينينگ حقيقي ازادليكلرينى، عزتيني قولگه كيريتيش و اسلامى جميعيتنى قولگه كيريتيش اوچون حركت قىليشيتى، اولر كيملر و اولر قندى عقيده گه ايگه؟ حاضرگى وضعيتده اولرلرينينگ مبارزه سيني اداره قىليشنى قصد قىلگن تشكىلاتلر كيملر؟ و اولر قىيردن سوو ايچيشه دى و قىيرگه باغله نيشه دى؟ منه بو باشقه منطقه لردگى باشقه جماعتلر بيلن بيريگه علاقه ميزنى ترتيبگه ساليش اوچون اورگه نيشيميز و باشقه لرگه اورگه نيشيميز لازم بولگن بيلملرنى اولى حسابله نه دى.

الدينگى خدودلرده كافرلرنى جميعيتى و مسلمانلرنى جميعيتى و اولرلرينينگ جميعيتلرى باره سيده علمگه، توشونچه گه ايگه بولمه گن و دعوت، جهاد ميدانيگه توشگن برادرلريميز و آيه - سينگيللرلريميز نينگ، منه بو جاهلليكلرى انگلى، مقصدلى و حركتله نوچى وحدت نينگ قرشيسسيده اوشلب قالوچى عامل صيفتيده عمل قيله دى و اولرلرينينگ اولرلى اوچون و باشقه مسلمانلر اوچون مشكلاتلرنى وجودگه كيلتيره دى، اولر هر قندى حركتلردن الدين اولرلرينى حساب - كتاب قىلگن حالده و اصلى "اوچ ايزاردن" بيريگه قىتيب اولرلرينى درمان قىليشگه مشغول بوليشلرى كيرك.

"اوجرلىك" "انگلى، مقصدلى و حركتله نوچى وحدت" اوچون يته بير مانعليكلردن و خطرلى افتلردن بيري حسابله نه دى

"اوجرليک" تگبرنينگ هلاک قیلوچی گسالیگیدن باشله نه دی. انسانده اوجته نفس بارلیگینی یحشی بیله میز، علم اهلی قراندگی آیتلرنی حجت کیلتیرگن حالده بونگه ایشاره قیلیشگن: لومه نفسی یاکی ملامت قیلوچی، «وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللّٰوَامَةِ» نفس شخسیننگ قدر- قیمتلرنی زدیگه قدام تشله شیگه رخصت بیرمیدی. اگر انسان ملامت قیلوچی نفسیننگ ملامتلرینی قبول قیله دیکن بولسه، مطمئننه درجه سیگه چیقه دی: «يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَ ادْخُلِي جَنَّتِي» اما اگر قبول قیلمیدیگن بولسه اماره درجه سیگه توشیب کیته دی، او یامانلیکلر منفی جهتلرگه تارتیب کیته دی. وَمَا اُبْرِيْ نَفْسِي اِنْ اِنْفَسَ لِاَمَارَةٍ بِالسُّوْءِ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي اِنْ رَبِّي غَفُوْرٌ رَحِيْمٌ .

منه بو اماره بالسوء نفسی شخس ایشانه دیکن حقیقتلرنی ستمکارلیک و تگبر بیلان انکار قیله دی، بونینگ مؤمنلرنی ایمس، بلکی کافرلرنی و منافقلرنی صیفتلریدن ایکنلیگی انیق نرسه، بو الله تعالی مرحمت قیلگن کافرلرنینگ صیفتلریدن سنله دی: وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ (نمل/۱۴) و اوزلرینی انیق بیلگن حاللریده ظلم و کبر قیلیب، او (موجیزه لرنی) انکار ایندیلر. ایندی (ای محمد)، او بوز غونچی کیمسه لرنینگ عاقبتی قندی بولگه نینی کورینگ.

منه بو حالتده آچیق- آیدین کورینیب تورگه نیدیگ، اوزلرینی حق دیب بیلگن و دیلریده ایشانچ و خاطر جملیکگه ایگه بولگن تریخده اوتگن فسادچی و بوز غونچی کیمسه لرنی یولینی دوام ایتتیریش، اصلیده تگبر و اوجرلیک دائره سیگه قدام قوییش دیمکدیر: تگبر اوزی بیلان بیرگه هیچ قچان آرامیش و صلحنی کیلتیرمیدی، بلکی او تگبردن جودا بولمیدیگن دشمنچیلیک جمله سیگه کیره دی، تگبر قنچه لیک کؤپ بولسه موده شونچه لیک کمیه دی و جنگ طلب قیلیش و مسلمانلرنی باستیریش هم کوییه دی. بوندن آدینگی دشمنلرنی شرعی درجه لرگه اجره تیش درسیمیزده هم آیتیب اوتگه نیمیزدیک، الله تعالی نصارالرنی پستراق دگی درجه لرگه قویگه نینی علتی، اولردگی موده نی بارلیگی و تگبرنی یوقلیگیدور.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا
الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَّيْنَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ (مائده/۸۲) ایمان
کیلتیرگن کیمسه لرگه اینگ قنتیق عداوت قیلگوچی آدملر یهودیلر و مشرک بولگن کیمسه لر
ایگه نیینی کوره سیز. ایمان کیلتیرگن ذاتلرگه اینگ یقین دؤست بولگوچیلر ایسه: "بیز
نصرانیلر میز"، دیگن کیشیلر ایگه نیینی کوره سیز. بونگه سبب اولر نینگ آره سیده عالملر و
راهلر بار ایگنلیگی و اولر نینگ کبر- هوا قیلمسلیکلریدور.

آچیق کورنیب تۇرگه نییدیک، مودده تکبر و دشمنچیلیکنی قرشیسیده ثوریبیدی و اولر بیر-
بیری بیلن قرمه - قرشی علاقه گه ایگه. مودده هر قنچه کوپراق بولسه تکبر و دشمنچیلیک
گمه یه دی و تکبر قنچه لیک کویبسه، مودده گمه یه دی و دشمنچیلیک کویپه یه دی. ایندی منه
بو مودده اوزی نیمه؟ عمومی قیرره لرگه ایگه بولگن مثال بیلن آدینگه حرکت قیله میز: الله
تعالی مرحمت قیله دیکى: وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ
بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (روم/۲۱) اونیگ آیتلریدن (ینه بیری)
- او ذات سیزلر همدم بولیشلرینگیز اوچون اولرینگیزدن جفتلر یزه تیشی و اورته
لرینگیزدن آشنالیک و مهر- محبت پیدا قیلیشیدیر. البته بوندە تفکر قیله دیگن قوم اوچون آیت-
عبرت بار دیر.

دیمک آرامیش، صلح و آسایش، همدە تریبسیزلیکدن، تر قاقلیکدن، روجی و حسی نزالردن
خلاص بولیش نکاهنینگ اساسی مقصدلریدن حسابلە نه دی. مهر، باغله نیش بیرینچی نوبتده
هر بیر ایر- حاطینینگ قلبیده وجودگه کیله دی و شکله نه دی، ایندی منه بولرنی مودده و
رحم - شوقت بیلن ایختیاط قیلینیشی و سقله نیشی کیرک. مودده آرقه لی اولرنی دیلریده اورته
شیب یوکسه له دی و ضرورت، مشکلات و قیپینچیلیکلرده رحم - شوقت بیلن نمایان بوله دی.
مهر و محبت باشلنغیچ نوقطه و کیرکلی شرط سنله دی، اما اولرنی یالغیز اوزی کفایه
قیلمیدی. منه بو مهر بیر تامانلمه بولیشی مؤمکین یا حتئ یالغان و حوجه کورسینگه بولیشی

يا اوتكىنچى بۇلىشى مۇمكىن ياكى بۇلمىم فەقەت اغىزدىكى نرسە بۇلىشى ھەم مۇمكىن. اما مودە، مۇھبەت و يەشى كۇرىشى بىر طۇرى بۇلىب، او ھەر ايكي تامانى ظاھرىدە، عملىدە اوزىنى كۇرسە تە دى، او ھەر ايكي تاماندە بۇلە دى و ھەر ايكي تامان عملدە اوزلرىنى يەشى كۇرىشى و مۇھبەتى بىلن اۇنى بىر - بىرلرگە كۇرسە تيشە دى.

رحم - شوقەت شۇندى بىر ايشكى، ضرورت و اىختىياج پىئىدە اۇدۇدگە كىلە دى و بىر تامانلمە بۇلە دى. مثلاً آنە نى بالە سىگە نىسبەتاً رحم - شوقەتى، اگر شو رحم - شوقەت بۇلمە گە نىدە انساننى حىاتى دوام اىتمەدى. رحم - شوقەت ھەم عملدگى بىر ايش بۇلىب، فەقەت اۇنى فرقى شۇكى، اىختىياج پىدا بۇلگن مەرخلە دە اوزىنى نمايان قىلە دى. مەخسۇصاً عىال يا اىرگك گىللىكگە يا مۇشكىلاتگە يا فرىچىلىكگە اۇحشە گن شر اىطلردە مۇختاج بۇلىب قالگندە كۇرىنە دى.

رحم - شوقەتنىڭ اىنگ مۇھم خۇسۇسىيەتلىرى شۇندەكى، او بىر تامانلمە و بى غرض بۇلە دى، مثلاً عائلە وى حىاتدە اگر اىرگك يا عىالنى ھەر قىسى بىرى بىر - بىرىنى مۇقابىلەدە بىر عملنى يا جىمەتنى قىلگن بۇلسە لر، فرىسسىدگى تاماندن بۇنى عۆضىگە بىر نرسە نى كۆتمىدى. الله تعالى رسول الله صلى الله عليه وسلم حقىدە مەرحمەت قىلە دىكى: وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ. يعنى رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ مەرحمەت پىئىدە زىش ايشلرى بىر طرفلمە و بۇنى عۆضىگە ھىچ نرسە نى اۇمىد قىلمە گن حالدە بۇلگن اىدى، شو سببلى ھەم اچىق - آيدىن مەرحمەت قىلە دىكى: وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ (شعراء/۱۰۹) مەن سىزلردن بو (دەوتىم) اۇچون اجر - مۇكافات سۇرە مەن. مەننىڭ اجر - مۇكافاتىم فەقەت بىرچە عالملىرىڭ پەرزىدىگارى الله نىڭ زمە سىدە دىر.

بو پىردە بىزلر نىسارالردن كۆتە ياتگن و اۇلرنى مۇسلمانلرگە يەقىنلاشتىرگن نرسە رحم - شوقەت اىمىس مودەدۇر، اما ھەم نرسە نى بۇزىب تىشلىدىگن نرسە تىكەر بۇلە دى. تىكەر ھەم اۇچون خەتلى بىر آفتۇر. تىكەر و اۇنگە تىگىشلى بۇلگن اۇجرلىك ھەر قەندى سەطدە بۇلىشىدن

قَطْعِي نَظْرٍ، فَقَطِّغِيَنَّهُ رَحْم - شَوْقَتْنِي اِيْمَس، بَلْكِ يَحْشِي كُورِيْش، اَرَامِيْش، مُحَبَّت، مَوَدَّه نِي
اُوْزى بِيْلَن بِيْرگه اَلِيْب كِيْتَه دِي.

اَصْلِيْدَه كَاْفِرْلَرْگه تِيْگِيْشِلِي بُولْگن، اَمَّا بَعْضِي مُسْلِمَانَلَرْ هَم اُوْنْگه چَه لِيْنْگن اُوْجَرَلِيْك، تَكْبُر وَ
حَقْدَن قَاچِيْشَلِيْك، كَاْفِرْلَرْنِي حُصُوْصِيْتَلَرْيَدَن بُولِيْب، مَوَدَّهْنِي، صُلْحِنِي، وَحَدَتْنِي يُوْقَاتِيْش
اُوْچُون اِيْنْگ كَتْتَه عَامِل وَ اِيْنْگ كَتْتَه مَانَع سَنَلَه دِي وَ اِيْچِكِي جَنْگَلَرْنِي وُجُوْدْگه كِيْلَتِيْرِيْشِنِي
اَصْل عَامِلِي حِسَابَلَه نَه دِي. يَنَه بِيْر مَرْتَه قَيْتَه رِيْب اَيْتَه مَن، تَكْبُر بار جَايْدَه اَرَامِيْش،
صُلْحْگه اُوْرِيْن قَالْمِيْدِي.

كَاْفِرْلَرْ وَ مَحَلِّي مُرْتَدَلَرْ اِيْگه بُولْگن مَنَه بُو تَكْبُر وَ اُوْجَرَلِيْك اُوْچُون بِيْر نَمُوْنَه نِي
دُوْستلَرْيَمِيْزْگه اَيْتِيْب بِيْر مَاقِچِيْمَن، بُو نَمُوْنَه اُوْتْگن بِيْر نِيْچَه كُون دَوَامِيْدَه بِيْزَلَرْنِي هَمَّه مِيْز وَ
دُوْستلَرْيَمِيْزِنِي حَقَه قِيْلْگن وَ بَرْچَه مِيْز مَنَه بُو اَشْكَار دُشْمَنِنِي دَفْع قِيْلِيْشْگه چَاْرَه قِيْدِيْرْگن
اِيْدِيْك. بِيْزَلَرْ وَطْنِنِي يَحْشِي كُورِيْش دِيْگن نَرْسَه بَارلِيْگِيْنِي وَ بُو بِيْر حِسِيَات اِيْگه نِيْنِي
يَحْشِي بِيْلَه مِيْز، اَمَّا بُوْنِي قَرَشِيْسِيْدَه نَسِيَانَالِيْزِم دِيْگن نَرْسَه هَم بَار، لِيْكِن بُو نَرْسَه
سِكُوْلَارِيْسْتَلَرْنِي اُوْرْتَه سِيْدَه فَقَطِّغِيَنَّهُ بِيْر حِسِيَات اِيْمَس، بَلْكِ بِيْر قَانُون، دَسْتُوْر وَ عَقِيْدَه هَمْدَه
شَخْصِيْتِنِي تَصْدِيْقَلِيْدِيْگن بِيْر عَامِل هَم حِسَابَلَه نَه دِي. سِيْزَلَرْ مَنَه بُو نَسِيَانَالِيْزِمِنِي تُوْرلِي-
هِيْل مِلْتَلَرْنِي اُوْرْتَه سِيْدَه فَارِس، عَرَب، تُوْرِك، پَشْتُوْن وَ بَاشْقَه لَرْنِي مَثَالِيْدَه كُوْرَه اَلَه سِيْز،
كُوْرْدَلَرْنِي اُوْرْتَه سِيْدَه - سِكُوْلَار كُوْرْدَلَرْنِيْنِيْنْگ اُوْزَلَرْنِي سُوْزى بِيْلَن اَيْتْگَنْدَه - كُوْرْدَايَه تِي
دِيْبِيْلَه دِي.

نَاسِيَانَالِيْسْت نَامِلِي مَوْجُوْدَات بَار جَايْدَه اَسَايِيْش هَم يُوْقَالَه دِي وَ اُوْنِي اُوْرِنِيْنِي جَنْگ، ظُلْم
اِيْگَلِيْدِي، اِيْنِدِي اْگَر قُوْلِيْدَن كِيْلَسَه مَنَه شُو جَنْگ وَ ظُلْمِنِي اَسْلَحَه اَرْقَه لِي اُوْزِيْنِي مُخَالْفَلَرْيْگه
يُوْكَلِيْدِي، حُوْدِي شُو اِيْشِنِي سِكُوْلَار كِيْتَلِيْر بِيْوراپَه دَه يَا سِكُوْلَار مُصْطَفَى كَمَال پَاشَا
تُوْرِكِيَه دَه يَا سِكُوْلَار حُسَيْن صَدَم عِرَاقْدَه قِيْلْگن اِيْدِي، يَاكِي حَاضِرْدَه عِرَاقْنِيْنِيْنْگ كُوْرْدِيْسْتَان
اِيْقَلِيْمِيْدَه وَ سُوْرِيَه نِي كُوْرْدِيْسْتَانِيْدَه سِكُوْلَارلَرْگه نُوْگَر بُولْگن كِيْمَسَه لَرْ حَاضِرْگِي پِيْتَدَه قِيْلَه

ياتگن ايشگه اوحشيدى. اگر اولر اسلحه و جنگ بيلن بير نرسه گه قادر بوليشمسه؛ بو ايشنى ساووق و يوشاق، روجى جنگ بيلن عملگه اشيريشه دى، منه بو نجادينگ باشقه نجادرگه نسبتاً آدابسىزليگيدن، حقات قىليشيدن باشله نيب مخالفرينىڭ دينىنى تحقير قىليش و حقات قىليشگه چه باره دى.

نتانى پيوراپه اتفاقيدىگى كافر سىكولارىست لشكرنى توركىيه سىكولار حكومتىنى كئلى آرقه لى اوجلاننى - كوردلارنىڭ حاضرگى مسيلمه يى كذابى - ايشچىلر جزبيدىگى مۇرتد سىكولارىستلارگه قرشى آليب بارگن جنگيدە، غەرىندە كوردستانىنىڭ سىكولار مۇرتدلىرى مۇسلمانلارنىڭ قرآنىنى قندى ياندىرگه نىنى و الله نى، رسول الله صلى الله عليه وسلمنى، اسلام دينىنى نامۇسى حقاتلر بيلن حقات قىليشگه نىنى كوردىك.

منه بو كورد مۇرتد سىكولارىستلر اولر اوزلرى پيوراپه اتفاقينى تۇپراغيدە يىشياتگه نىنى يحيى بىليشه دى، و اولر يىش تۇرگن جايدىگى نتانى پيوراپه اتفاقيدىگى لشكرى نتادىگى اتفاقداشلرىدن بىرى بولمىش توركىيه نى كئلى آرقه لى اوجلاننى مۇرتد سىكولارىستلارگه قرشى جنگ قىليشىيگه نىنى هم يحيى بىليشه دى، ايكيىنچيدن منه بو كورد مۇرتد سىكولارىستلرى اوجلاننىڭ مۇرتد سىكولارىستلارنىڭ راسيه نى سابىق نوكرلرى و اميرىگه نى حاضرگى حذمتكارلرى ايگه نىنى و بو ايكيى دولت اولرنى نتاگه ساتىب يۇبارگه نىنى جۇده هم يحيى بىليشه دى. منه بو حالتدە ايكيىته كافر سىكولار، مۇرتد گۇروھ بىر- بىرى بيلن جنگ قىله ياتگه نىنى هم يحيى بىليشه دى، ايندى منه بو اورتە دە اولرنيڭ قرآن ياندىرىشلرى و الله نى، رسول الله صلى الله عليه وسلمنى، اسلام دينىنى حقات قىليشلرى قندى معنانى بىلدىره دى؟ والله و بلله و تالله بىزلر الله گه، قرانگه و رسول الله صلى الله عليه وسلمگه و اوزىمىزگه نسبتاً قىلينگن حقاتلر اۇچون، اگر منه بو اوجر، مۇرتد سىكولارىستلر توبە قىلمە گن بولسە لر، قصاص آله ميز، بو قصاص آليش بىر مۇددت كىچىكىشى مۇمكىن. فو الله لنتارن! والله لنتارن ولو بعد حين. بىزلر منه بو كۇننى كۇتتيمىز، سىزلر اوجر سىكولار مۇرتدلىر هم بو نرسه نى كۇتتوب تۇرىنگلر.

شۇندى بۇلگچ مەنە بۇ قۇدر- قىمەتسىز، فسادچى، جىنايەتكار نىسانالىستلارنى اۋزىنى قىمەتى رەسۇل
الله صلى الله عليه وسلم مەرھەمەت قىلگن دەرگە دە خالاص يەنى "بارىب آتە لرىنى جىنسى آله
تىنى تىشلەب آلىشىن" - چۇنكى اۋلرىنىڭ نىجادى و فحرى مەنە بۇ گىل آرقە لى اۋلرگە
مىراث بۇلىب قالگن - اۋلر ھەمىشە تفرقنى، بۇزغۇنچىلىكنى، رقابتچىلر يىشىنى، فتنە
لشتىرىشىنى عاملى و اۋلرىنى ھەدە باشقە لرنى صلحىنى، آسايىشىنى يۇقالىشىنى ، وھدتنى
نابۇد قىلىنىشىنى سىبچىسىدۇرلر.

اگرچى اۋزىمىزنى آره مىزدىگى مەنە بۇ كافر سىكۇلار و مۇرتد نىسانالىستلر - اۋلرىنىڭ
مىلتلرىنى آره سىدە ھەر قندى جىنايەتنى كۇردايتى غوانى آستىدە عملگە آشپرىشگن - آما
گىتلىرگە، مۇسلىمىنلارگە، آتە تۇركگە، صدم حۇسنىگە و باشقە لرگە اۋحشە گن ايشلرنى قىلمە گن
مەنە بۇ كىمىسە لر، گىتلىر بۇلىشىنى يا صدم حۇسنى يا آتە تۇرك بۇلىش اۋچون قابىلىتگە اىگە
ايمىسلر دىگن مەنانى انگلتمىدى. بلكى زمان و مكاندىگى اۋرىنلرى اۋلرگە مەنە بۇ رۇھىتى
بىرمىدى، بۇلمىم اۋلر قىلىپ اۋتگن ايشلرىنى گرتە سىگە نۇر تىشلە سىگىز، اۋلر آچىق -
ايدىن گىتلىرگە، صدم حۇسنىگە، آتە تۇركگە ايلە نىش قابىلىتگە اىگە نىنى كۇرە سىز.

مەنە بۇ مىلتچىلىك و قومپرستلىك تىكۈر نىڭ عاقىبتلرىدىن بىرى بۇلىپ، رەسۇل الله صلى الله
عليه وسلم تىكۈر حقىدە مەرھەمەت قىلە دىلرگى: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ
كِبْرٍ « قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ
الْجَمَالَ، الْكِبْرُ بَطْرُ الْحَقِّ، وَغَمَطُ النَّاسِ» كىمىنىڭ قىلىدە زەرە چە كىر مۇجۇد بۇلسە جىتتىن
مىرۇم بۇلە دى. كىر يەنى: حقدن يۇز اۋگىرىش و پايمال قىلىش و آدملىرى حقىر سىنلىك.

ايندى فاسد و بى آرزىش مىلتچىلىكدن تىشە رى، مۇسلمانلرنىڭ انگلى و مقصدلى، حركەتتە
نۇچى وھدتنىگە مانىلىك قىلە دىگن نرسە لردن بىرى، تىكۈر دىن كىلىپ چىقە دىگن اۋجراىك و
قىصرلىك حسابلە نە دى. اۋجراىك يەنى: الله نى شرىعتىدىكى قانۇنلر قىترگن و نەى قىلگن
ايشلرنى دوام ايتتىرىش و بۇ بارە دە دۇشمىنچىلىكنى آخىرىگە چە آلىپ بارىش دىمكىدىر. شىخ

حَقِيقَتَدَه نَهِي قِيلِينْگَه نِينِي بِيْلَه دِي وَ بُونْدَن آگَاه، اَمَّا اُوْزِينِي هَا حَشِي بِيْلَن مَنَه بُو حَقْگَه قَرَشِي دُشْمَنْچِيلِيك قِيلَه دِي. بُو بِيْرْدَه باطْلَنِي اُوْسْتِيْدَه آيَاق تِيْرَب آليشِنِي بِيْر نُوِي بَار. مَثَلًا مُسْلِمَانَلَر هَم حَقْنِي اُوْسْتِيْدَه مَحْكَم تُوْرِيْب آليشَه دِي وَ بُونْگَه صَبْر دِيْبِيْلَه دِي. صَبْرْدَه قَطْعِيْت وَ مَحْكَم تُوْرِيْش مَوْجُوْد، اُوْجَرْلِيك وَ قِيْصَرْلِيكْدَه اِيْسَه باطْلَنِي اُوْسْتِيْدَه آيَاق تِيْرَب آليْنَه دِي. صَبْر وَ قَطْعِيْت بِيْر اَرزِيْشِي بَار نَرْسَه نِي اُوْسْتِيْدَه آيَاق تِيْرَب آليْش بُوْلْسَه، اُوْجَرْلِيك آيْسَه اَرزِيْشِي بَار نَرْسَه نِي زِدِيْگَه آيَاق تِيْرَب آليْشْدَن عِبَارَت.

مَنَه بُو اَرزِيْش وَ اَرزِيْشِنِي زِدِيْنِي كِيْم تَامَانِيْدَن تَعْيِيْن قِيلِيْنِيْشِي هَم جُوْدَه مُهْم. گَاهِيْدَه اَرزِيْشَلَر عَقِيْدَه لَرْنِي هِيْلَمَه – هِيْلِيْگِيْگَه قَرَب هَر – هِيْل بُوْلَه دِي، مَنَه بُو هَم شَبَهَه وَ مُشْكِلَاتِنِي وَجُوْدْگَه كِيْلْتِيْرَه دِي. سِكُوْلَارِيْسْت بِيْر نَرْسَه نِي اَرزِيْشِي بَار دِيْب بِيْلْسَه، اَمَّا اَلله اُوْزِينِي شَرِيْعَتِيْدَه حُوْدُوِي شُو نَرْسَه نِي اَرزِيْشِنِي زِدِي دِيْب حِسَابْلِيْدِي.

مُسْلِمَان شَخْص اِسْلَامْگَه كِيْرِيْب كِيْلْگَن قَدَمِيْنِي اَوْلِيْدَه "يُوْق" "لا" بِيْلَن كِيْرِيْب كِيْلَه دِي. «لا اله» وَ طَاغُوْتْگَه كُفْر كِيْلْتِيْرِيْش بِيْلَن بِيْرِيْنْجِي اِيْشِيْكِنِي آچَه دِي. اُو بِيْرِيْنْجِي نُوْبْتَدَه اِيْشِنِي بَاشِيْدَه اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي قَانُوْنَلَرْگَه مُخَالِف بُوْلْگَن قَانُوْنَلَرْنِي، دَسْتُوْر لَرْنِي، كِيْرَك وَ كِيْرَكْسِيْز نَرْسَه لَرْنِي، نَهِي قِيلِيْنْگَن نَرْسَه لَرْنِي هَمَه سِيْنِي بِيْر چِيْتْگَه اُوْلَاقْتِيْرِيْب رَد قِيلَه دِي؛ مَنَه بُو اِيْشِنِي قِيلْج اِيْشِيْكِنِي آچِيْب اِسْلَامْنِي مَنَزِيلِيْگَه كِيْرَه دِي وَ «الا لله» نِي اَلله گَه اِيْمَان كِيْلْتِيْرِيْشِنِي تِيْلْگَه اَلَه دِي وَ اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي قَانُوْنَلَرْنِي قَرَشِيْسِيْدَه "اِيْشِيْتِيْدِيك وَ اِطَاعَت قِيْلِيْدِيك" اُوْرْنِيْنِي مَحْكَم اُوْشَلِيْدِي، اُو هَر كُوْنِي بِيْر نِيْچَه بَار «اِيَاك نَعْبَد وَ اِيَاك نَسْتَعِيْن» جُمْلَه سِي بِيْلَن اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي قَانُوْنَلَرْگَه تَابِع بُوْلِيْشْگَه عَهْد قِيلَه دِي.

بُو بِيْرْدَه شُو نَرْسَه نِي قَبُوْل قِيلِيْش كِيْرَكْكِي، نِيْمَه يَحْشِي وَ نِيْمَه يَامَان اِيْگَه نِينِي اَلله تَعْيِيْن قِيلَه دِي؟ قَيْسِي نَرْسَه قَانُوْنِي اِيْگَه نِي قَيْسِي نَرْسَه اِيْسَه نَاقَانُوْنِي اِيْگَه نِينِي؟ قَيْسِي نَرْسَه اَزَاد وَ قَيْسِي بِيْرِي مَمْنُوْع اِيْگَه نِينِي؟ اَلله نِيْنِگ اُوْزِيْگَه خَاص بُوْلْگَن مَنَه بُو حَقْلَرْنِي اُوْجَرْلِيك وَ تَكْبُر بِيْلَن يَا هَوَايِي نَفْسِيْنْگَه بِيْرَه سَن يَاكِي اَلله نِي اِيْنِگ يَامَان مَخْلُوْقَاتِيْگَه بِيْرَه سَن؟

هَر قَنْدَى حَالْتَدَه اُوْجَر لِيك فُرْآنْدَه لُجُو لَفْظِي بِيْلَن كِيْلِگَن، اَلله تَعَالَى مَرَحْمَت قِيْلِگَن سُوْزْگَه اُوْحْشِيْدِي: «لُجُوْا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْصَمُوْنَ» (مومنون/۷۵)، ياكِي مَرَحْمَت قِيْلَه دِيكِي: «بَل لُجُوْا فِي عُنُوْ وَنُفُوْرٍ» (ملك/۲۱) لِيكِن حُوْدِي شُوْ مَعْنَاِي بِيْرَه دِيگَن باشَقَه كَلِيْمَه لَر هَم بار، مَثَلًا: آيَاق تِيْرَب اَلِيْش، نُوْح قَوْمِي حَقِيْدَه مَرَحْمَت قِيْلَه دِيكِي: «وَأَصْرُوْا وَاسْتَكْبَرُوْا» يِنَه بِيْر باشَقَه كَلِيْمَه قِيْصَر لِيك. قِيْصَر لِيك هَم فُرْآنْدَه بِيْر نِيْچَه بار كِيْلْتِيْر يِلْگَن:

- وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ (هود/۵۹).

پَرُوْر دِيگَار لَر يِنِيْگ اَيْتَلَر يِنِي اِنكَار قِيْلِگَن، اُوْنِيْگ پِيْغَمْبَر لَر يِيْگَه عِصْيَان قِيْلِگَن وَ بَرْچَه قِيْصَر، ظَالِمَلَر اَمْرُوْ فَرْمَانِيْگَه بُوْ يِنِسُوْنِگَن عَاد قِيْلَه سِي – اَنَه اُوْشَه لَر دِيْر.

- اَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ (ق/۲۴) (شُوْنْدَن كِيْ يِيْن دُوْزَخ خَادِمَلَر يِدَن اِيكِي فَرِيْشْتَه گَه اَيْتِيْلُوْر): بَرْچَه (حَقْگَه قَر شِيْلِيك قِيْلِگُوْچِي) قِيْصَر، يَحْشِيْلِيكِنِي مَنع قِيْلِگُوْچِيْنِي جَهَنْمِگَه تَشْنَلْگَر!

- كَلَّا اِنَّهٗ كَانَ لَا يَاتِيْنَا عَنِيدًا (مدثر/۱۶) يُوْق، (اُوْنِيْگ طَعْمَه سِي بِيْهُوْدَه دِيْر)! چُوْنِكِي اُوْ بِيْز نِيْگ اَيْتَلَر يِمِيْز گَه قِيْصَر لِيك قِيْلِگُوْچِيْدِيْر.

اَچِيْق – اَيْدِيْن كُوْر يِنِيْب تُوْر گَه نِيْدِيك اُوْجَر لِيك، قِيْصَر لِيك وَ باطِلْگَه آيَاق تِيْرَب تُوْر يِب اَلِيْشِيْلِيك، مُسْلِمَانَلَر نِي اِيْمَس بَلِكِي كَا فِر لَر نِي صِيْفَتَلَر يِدَن جِساْبَلَه نَه دِي. شُوْنِي هَم يَحْشِي بِيْلِيْشِيْمِيْز كِيْر كِكِي، جِهَالْت سَبَبِيْلِي قِيْلِيْگَن گُوْنا هَلَر كِيْچِيْر يِلَه دِي، اَدْمَنِي گُوْنا هِيْگَه اُوْحْشَش، اَمَّا اُوْجَر لِيك سَبَبِيْدَن قِيْلِيْگَن گُوْنا ه اِيْسَه كِيْچِيْر يِلْمِيْدِي، حُوْدِي شِيْطَانِي تَكْبُرِي وَ نَجَادِيْر سَتْلِيْگِي كِي.

اُوْجَر اِنْسَان هَم – شِيْطَانِگَه اُوْحْشَب – حَق وَ باطِل يَاحْشِي وَ يَامَان يَازِيَان وَ فَايْدَه بِيْلَن اِيْشِي يُوْق. شُوْ سَبَبِيْلِي هَم اَلله تَعَالَى مَرَحْمَت قِيْلَه دِيكِي: «سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ اَأَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ» نِيْمَه اُوْچُوْن؟ چُوْنِكِي اُوْلَر گَه حَقْنِي بِيَان قِيْلِسَنگ ياكِي اُوْلَر گَه هَر قَنْچَه نَصِيْحَت قِيْلِسَنگ، اُوْلَر اَيْتِيْشَه دِيكِي: «سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا» يَعْنِي "اِيْشِيْتِيْدِيك وَ عَاصِي بُوْلِيْدِيك"،

يَهُودِيَّارَ هَمْ سَيِّدِيمِيز مُوسَى گَه آيتگن ايديلركى: «وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِنَسْحَرَنَّا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ» (اعراف/۱۳۲) اولر (موسى گه): "بيلرني سحرلش اوچون قندى آيت - مُعْجِزَه كِيتيرسنگ هَمْ بيز سينگه هرگيز ايمان كِيتيرگوجى ايمسيز"، دىگنلريدن كيبين اوستلريگه توفان (سيل)، چيگيرتگه، بيت، بَقَه وَ قان (بلالرينى) آچيق آيت - مُعْجِزَه لَر قِيلِيب يۇبارديك. قچانكى اولر نينگ اوستيگه بُو عَذَاب تۇشگچ: "اي موسى، سينگه بېرگن وَ عَدَه سِي حَقَقِي - حُورَمَتِي، پَرُور دِيگار ينگگه دُعا قِيل."

شُو سَبِيلِي اللهُ تَعَالَى بُو دُنْيَا دَه مَنَه بُولرني اولرگه جُونتدى. اولر قِيَامَتَدَه هَمْ يَامَان وَ ضِيَعِيَتگه اِيگَه بُولَه دِيلَر: «سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرًا أَمْ صَبْرًا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ» (ابراهيم/۲۱) (ايندى ايسه) داد- وای قِيلَه مِيزمى، صَبَر- قَنَاعَت قِيلَه مِيزمى، بيز اوچون بَر اَبَر دِير- هِيچ قَنَدَى نَجَات يۇق دِير".

مُتَكَبِّر وَ اُوچَر اِنْسَان هَر قَنَدَى بَدْبَخْتَلِيكَلرگه لاييق. چُونكى تَكَبُّر وَ اُوچَر لِيك، اِنْسَانِيَنِيَنگ بَر چَه بَدْبَخْتَلِيكَلريني مَنَبَعَسِي، بُولَاغِي حِسَابَلَه نَه دِي، تَكَبُّر وَ اُوچَر لِيك بار بُولگن جايده صُلْح وَ آساييش يۇقاليشيدين تَشَقَه رِي: تَفَرُّق، باشَقَه لَرني مَسْخَرَه قِيلِيش، غَيْرِي شَرَعِي قِصَاص اَلِيشَلَر، قُورَالِي يَارُوجِي جَنگ وَ نِزَالر ياكى اوتگن آتَه - بابالرينى وَ حَاضِرگِي زَمَاندگِي مِللتلرينى ناتوغرى سُنْتَلر يگه تابع بوليش، بُونَدَن باشَقَه يۇزَلَب كَسَلِيكَلرگه سَبَب بُولَه دِي. ايندى بُو بِير دَه شَخْصِنِي اوستيده اَمَارَةٌ بِالسُّوءِ نَفْسِي حَاكِم بُولَه دِي.

اُوچَر لِيك دَائِمِي بُولگن پَيْتِيَدَه اللهُ تَعَالَى قُرْآنَدَه آيَتَه دِيكِي: «ذَرَهُمْ»، تَشَلَب قُوى. «فَأَعْرَضُوا عَنْهُمْ» (توبه/۹۵) اولردن يوز اوگيرينگلر. ياكى كافرلرينينگ مَنَه بُو صِيْفَتِيگه دُوچار بُولگن مُنَافِق وَ سِكُورَلار زَدَه لَرگه قَرْتَه مَرَحَمَت قِيلَه دِيكِي: «فَإِنْ جَاؤُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرَضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا» (مائدة/۴۲) بَس، اكر سيزگه كِيلِسَه لَر (هاحلَه سَنگِيز)، اورتَه لَر يده حَكَمَلِيك قِيلِينگ، (هاحلَه سَنگِيز) اولردن يوز اوگيرينگ. اكر اولردن يوز اوگير سَنگِيز، زَنهار سيزگه بيران ضرر پييتگه زَه اَلْمَسَلَر.

مَنَّهُ بُو حَالْتَدَه اُو جَر لِيك نَه فَقَط نَفْسِنِي هَلَاك قَيْلَه دِي، بَلِكِي اُونِي تَشْقِي وَ اِجْتِمَائِي تَأْثِير لَرِي هَم بَار، اُو جَمِيعِيْتِكِه وَ مُهَيْط كِه تَأْثِير قَيْلَه دِي وَ جَمِيعِيْتِنِي بُولغِيدِي. بُونْدِي شَخْصَلَر اِيچِكِي مُوَظَنْتَكِه اِيگِه بُولِشْمِيدِي وَ شَخْصِي، عَائِلَه وِي، اِجْتِمَائِي اِيشْلَرْدَه هَم اِنْقِرَاضَكِه يُوْز تُوْتِيشَه دِي، اَگر بِيْز بَعْضِي بَرادِر لَرِيْمِيْزَكِه مُوَظَنْتَسِيْز وَ مِعْزَانَسِيْز دِيگَن بُولْسَك، اُولَر دَكِي بَعْضِي عَقِيدَه وِي وَ رَفْتَارِي حَقِيْقَتَلَرِنِي بِيَان قَيْلِگَنْمِيْز خَالَاص. اَلْبَتَّه مَنَّهُ بُو مُوَظَنْتَسِيْز وَ مِعْزَانَسِيْز بَرادِر لَرِيْمِيْزِنِي اَكْثَرِنِي جَاهِلَلِيْگِي اُولَر نِيْنِيْگ اُو جَر لَر بِيْلَن يُولدَاش بُولِشِيْگِه عَامِل بُولْگَن.

يَنَّهُ قَيْتَه رِيْب اَيْتَه مَن، مَنَّهُ بُو خَطَر لِي، اُو جَر لِيك صِيْفَتِي مُسْلِمَانلَرِنِي اِيْمَس، بَلِكِي كَافِر لَر نِيكِيْدُوْر، بُو صِيْفَت حُوْدُدِي تَفَرُّقَه اُوْحَشَب مُسْلِمَانلَر نِيكِي اِيْمَس كَافِر لَر نِيكِي، (وَلَا تَكُوْنُوْا مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ * مِّنَ الَّذِيْنَ ۙ فَرَّقُوْا بَيْنَهُمْ). اِيْنْدِي اَگر بُو بِيْلَن مُسْلِمَانلَر بُولغَنگَن بُولْسَه لَر، اُولَر مَنَّهُ بُو خَاص صِيْفَتَدَه اُوْز لَرِيْنِي كَافِر لَر كِه اُوْحَشَه تِيْبِيْدِيْلَر وَ بُو خَاص صِيْفَتَدَه كَافِر لَر كِي بُولِشِيْبِيْدِي. عَن ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ»^{۱۲} بِيْر قَوْمَكِه اُوْزِيْنِي اُوْحَشَه تِيْشَلِيْك، لِيْاس كِيْبِيْشِيْدَه وَ بَاشِيْگِه سَلْلَه اُوْرَشْدَه، سَاقَال قُوْبِيْشِيْدَه وَ شُوْنَكِه اُوْحَشَه كَن بَاشَقَه اُوْرِيْنلَرْدَه اِيْمَس، بَلِكِي مَنَّهُ بُوْنَكِه اُوْحَشَش اُوْرِيْنلَر كِه اَيْتِيْلْگَن، بَاشَقَه اُوْرِيْنلَرْدَه رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيْلَن بَاشَقَه مُسْلِمَان يَا غَيْرِي مُسْلِمَان عَرَبَلَرِنِي اُوْرْتَه سِيْدَه فَرَق بُولْگَن اِيْمَس. اَگر بِيْر بِيْگَانَه اَدَم صَحَابَه لَر نِي حُضُوْرِيْگِه يِنْگِي كِيْلْگَن بُولْسَه، اَيْتَر اِيْدِيْكِي: رَسُوْلُ اللّٰهِ سِيْز لَر نِي قِيْسِي بِيْرِيْنْگِيْز بُوْلَه سِيْز؟

اللّٰهُ تَعَالَى اَهْلِيْ كِتَاب حَقِيْدَه مَرَحَمَت قِيْلْگَن پِيْتِيْدَه: الَّذِيْنَ اَتَيْنَاهُمْ الْكِتَابَ يَعْزِفُوْنَهُ كَمَا يَعْزِفُوْنَ اَبْنَاءَهُمْ وَاِنَّ فَرِيْقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُوْنَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ (بقره/۱۴۶) بِيْز كِتَاب عَطَا اَيْتْگَن كِيْمَسَه لَر (يَهُودِي وَ نَصْرَانِيْلَر) اُونِي (مُحَمَّد بِيْغَمْبَر نِي) اُوْز فَرَزَنْدَلَرِيْنِي تَنِيْگَن كِي تَنِيْدِيْلَر. (يَعْني اُوْز لَرِيْنِي اِلَهِ كِتَابَلَرِيْدَه اُو حَقِيْدَه اُوْقِيْگَنلَر)، وَ اَلْبَتَّه اُولَرْدَن بِيْر كُوْرُوْهِي بِيْلْگَنلَرِي حَالْدَه حَقِيْقَتِنِي بِيْر كِيْتَه دِيْلَر.

بیر کیشی اوزینی فرزندى ایگه نینی یحشى بیلگن حالیده، بۇ مینی فرزندیم ایمس دییشی
اۇچون، اۇ قنچه لیک اۇجر و حقه قرشی جنگ قیلوچی بولیشی کیرک، فقطگینه متکبر و
اۇجر کیمسه بۇنچه لیک فاسد و ظالم بولیشی مومکین و اۇ اوزینی حقه تسلیم بولیشدن
کوره یوقاریراقدە دیب بیلە دی، اۇ اوزینی الله تعالی جونتگن حقدن کوره عالیراقدە دیب
حسابلیدی.

اگاهانه اوزلرینی اۇجرلیک، قیصرلیک، حقدن قاجیشلیک، حقه قرشی جنگ قیلیشلیک گپی
منه بوندی خطرلی صیفتلرده کافر لرگه اۇحشتگن برادرلریمیز، تیزراق منه بۇ بولغه نیشلردن
قوتولیشنی فکریده بولیشلری کیرک، بولمسم اولرنی باشیگه منه بۇ یامان منبەنینگ روجی و
رفتاری نمره سی، نتیجه لری کیله دی، اۇجرلیک و قیصرلیکدن کیلیب چیقن منه بۇ بولغه
نیشلر، انگلی و مقصدلی حرکتله نوچی و حدتینگ اینگ بویوک توسیقلردن بیرى حسابله نه
دی. مثال طریقه سیده آیتیلسه:

- بیر کیشی اسلام دینی سکولاریزم دینینینگ اصلی رقیبی ایگه نینی و منه بۇ
سکولاریستلر مسلمانلر دینلرینی تورت مفهومیدن قوللرینی تارتمه گونلریچه، اولرنی
مرد قیلمه گونلریچه مسلمانلر بیلن همیشه جنگ قیلیشلرینی جوده یحشى بیلە دی،
لیکن اۇ اوزینی ایختیاری بیلن سکولاریستلرنی و اولرنینگ دیماکره تیه سینی حمایه
قیله دی و آشکاره مسلمانلرنینگ انگلی، مقصدلی و حرکتله نوچی و حدتینی نشانگه
آله دی.

- بیر کیشی اهلی قبله نینگ ۱-۲-۳-۴ چی سانلی دشمنلری قیسی ایگه نینی یحشى بیلە
دی، اما فلانچی قومنی یا فلانچی مذهبنی یامان کورگه نی، نفر تلنگه نی سببلی
اوزینی ایختیاری بیلن منه بۇ شرعی دشمنشوناسینی و دشمنلرنی درجه لرگه اجره
تیشنی بوزیب تشلیدی و حتی بعضی اورینلرده بیرینچی و ایکینچی و اوچینچی

سانلى دُشمَننى فايدە سىگە آشكارە اھلى قىلە بۇلگن مُسلمانلرگە قَرشى رُوجى يا قۇراللى جَنگگە كىرە دى، بۇ نرسە نى بىزلر حاضرگى كۇندە سۇريە نى، افغانىستاننى و سۇماليىنى مثاليدە كۇريب تۇرىمىز.

- بىر كىشى اكر بىر شخىنى يا اھلى قىلە دن بۇلگن گۇروھنى اسلامدن چىقە ريشنى و اۇلرنى تَكفير قىلىشنى هاحلسە، اۇلرنى جنائتنى اثبات قىلىش بۇيىچە تورت فيلتىردن اۇتگە زيشى و اۇنى الله، رَسولى تامانىدن تصديقلە نيشى، تَكفيرنى شرطلريدن و تَكفيرنى مانعيلكلريدن اۇتگە زيشى و اكر جنائتچى ديب تشخيص بىرىلسە، بۇ وقتدگىنە اۇلرنى مُرتد ديب ناملب اۇلرنى اوستيدە مُرتدلرنى احكاملرينى اجرا قىلىشى مۇمكىنليگىنى جۇدە هم يحشى بىلە دى، اما قىلەن و آگاهانه مَنه بۇ مَرَحَلَه لرنى هېچ قىسى بىرىنى بجرمىدى و اسانلىك بىلن اوزيگە مُخالف بۇلگن باشقە اھلى قىلە نى تَكفير قىلىش ارقە لى كتنه جنائتگە دۇچار بۇلە دى و آشكارە مُسلمانلر نىنگ انگلى، مقصدلى و حركتله نۇچى و حدتيني قَرشيسيدە تۇسيفنى و جۇدگە كىلتيرە دى.

- بىر كىشى يهُوديلرنى، نصارالرنى، مَجوسيلرنى، صابيينلرنى حُكمى مُشركلردن فرق قىلىشنى و مُشركلر يا سىكۇلارىستلر باشقە نرسە ايگە نىنى، باشقە لر ايسە اۇلردن فرقلى ايگە نىنى يحشى بىلە دى و الله تعالى يهُوديلرنى، نصارالرنى، مَجوسيلر، صابيينلرنى مُشركلر جملە سيدن حسابله مه گنليگىنى هم جۇدە يحشى بىلە دى، اما بىزلر نىنگ مَنه بۇ برادرلريمىز الله نى حُكمىنى آشكارە بىر چىتگە سۇريب قۇيىب، بعضى نَجدى اۇلمالرينىنگ و آل سَعودنى سَلطَنَت اۇلمالرينىنگ خَطَا رَعيلرينى استناد قىلگن حالده، اسانلىك بىلن اھلى قىلە نى مُشركلر جملە سيدن ديب سَنيدى و اسانلىك بىلن مُسلمانلر نىنگ انگلى، مقصدلى و حركتله نۇچى و حدتيني قَرشيسيدە تۇسيفنى، مانعنى و جۇدگە كىلتيرە دى.

- بېر كېشى انگلى، مَقْصَدلى وَ حَرَكَتْله نُوچى وَ حَدَتتى حَفْظ قَيْلىش وَ نَفَرُ قَدَن پَر هېز قَيْلىش وَ بُوْتون جَهان كافر لَرىنىنگ، مَحَللى مُرْتَدلَرىنىنگ اولگن قُدَرْتىنى قَرشېسىدَه مُسلمانلَرىنىنگ اولگن قُدَرْتىنى وَ جُودگه كېلىتېرىش اوچون نُبُوت مَنهَجىگه اساسلنگن اسلامى حُكُومَت وَ اسلامى اضطرارى بَدَل حُكُومَت وَ مُجاهدلَرىنىنگ شُوراوى مَجلىسىدَن تَشكېل تاپگن اوچ اَبزارگېنَه مَوْجُود اىگه نېنى يَحشى بېلَه دى، اَمّا او اوزىنى اىختىارى بېلَن اوچرلىك قَيْلَه دى وَ فَلَانچى تَفسىرگه يا مَذهَبگه مُخالف بُولگه نى ياكى اوزىن، مَقام تَلَشگه نى سَببلى مُسلمانلَرىنىنگ بُو يوك قُدَرْتىدَن چىتْلَه شَه دى وَ حَطَا يُولَدَن كَيْتَه دى.

مَنَه بُو اوزىنلَرَدَه وَ بُونگه اُوْحَشَه گن اوزىنلَرَدَه مُسلمان شَخْص حَق قَيْسى اىگه نېنى ايشانچ بېلَن جُودَه يَحشى بېلَه دى، اَمّا قَصْدَدَن وَ اوزىنى اىختىارى بېلَن غېرى شَرعى دَلېلرگه كُورَه اُونى تېسىگه رېسىنى قَيْلَه دى. بَعْضى وَ قَتلَرَدَه شَخْص تَكْبُر وَ اوچرلىك سَببىدَن اوزىنى نَظرى وَ اوزىنى تَفسىرى وَ حِزبى وَ تُوَدَه سېدَن باشقَه سېنى قَبُول قَيْلمَسلىگى مُمْكِن، لېكِن بُو حَطَا دُور، ياكى اوزىنى نَظرىدَن يا حِزبىدَن وَ جَمَاعَتىدَن قُولىنى تارتدى وَ اوزىنى نَظرىنى رَد قَيْلدى، دېيىشلَرىنى هاحلَه مَسلىگى مُمْكِن، ياكى آسانلىك بېلَن فِكرى وَ عَقِيدَه سېنى اَلْمَشْتَرىدى يا مَغْلُوبىتگه اُوچرَه دى دېگنلىكلرى ياكى جاهللىرى راضىلىگى اوچون يالغانچى غُرورگه وَ يالغانچى عَزَّتگه دُوچار بُولدى وَ اوزىنى يا گُورُوھىنى حَطَا لَرىنى وَ تَفسىرىنى قَبُول قَيْلمىدى وَ حَقگه تَسْلِيم بُولمىدى، نَتىجَه دَه او مَنَه بُو حَق يُولدگى مَوْجُود يَحشىلىكدَن اوزىنى اگاھانَه وَ قَصْدَدَن مَحْرُوم قَيْلَه دى.

حَتتى اكر بېر شَخْص حَقنى اوستىدَه بُولسَه وَ اوزىدگى حَقگه صَبْر قَيْلسَه وَ مُسْتَحْكَم بُولىب تُوْرَسَه وَ سُوْزىدَه مَحْكَم بُولسَه وَ اَلله نى شَرىعَتىدگى قانۇنلَرى قَرشېسىدَه «سَمَعْنَا وَ اَطَعْنَا» دېسَه وَ مَنَه بُو اوچر وَ حَقگه قَرشى جَنگ قَيْلَه ياتگن كېشى بېلَن مُوافق بُولمَسَه، مَنَه بُو اوچر وَ حَقَدَن قاچىب يُوْرُوچى كېشى شُوندى دىب حِيال قَيْلَه دېكى، مَنَه بُو حَقنى

آيتە ياتگن كيشى اۇنىڭ ضەيف و خرافاتلى، بى اساس فېكرلرېنى كۇرستگن حالده اۇنى شەخسەتتەگە ضەربە اۇرگن و نەتيجە دە اۇ قەدر - قەيمەتتە يۇقاتگن.

شۇنىڭ اۇچۇن ھەم مەنە بۇ اۇجر و قەيسەر شەخسەتتە فېكرلە شېجە، ھەق دە مەھكەم تۇرگن كيشى ھەقىقەتتە بىيان قىلىشى و اۇندە مەھكەم تۇرىشى ارقە لى اۇنگە قەرشى دۇشمەنچىلىك قىلىشىنى قەصد قىلگن، شۇ طەرز دە اۇنى اسانلىك بىلەن دۇشمەنچىلىك جاگەھىگە قۇيىپ آلە دى، مەنە بۇ شەخس آلە نى شەرىئەتتەگە قانۇنلەرگە قەرشى دۇشمەنچىلىك قىلگن بېتتە، بۇ شەرىئەتتە طەرفدار لرى و بۇ ھەقىقەتتە تەبلىغچىلەرگە قەرشى دۇشمەنچىلىك قىلىشى جۇدە ھەم طەبىئە نەرسە، اۇ مەنە بۇ اۇسۇل بىلەن اۇ "ھەقىقەت و ھەق اھلىگە قەرشى جەنگ قىلۇچى" دېگەن سەيفەتتە اۇزىدە اۇجۇدگە كەلتىرە دى. ھەر قەندى رەيش بىلەن بۇلسە ھەم بۇ دۇشمەنچىلىكگە قەرشى جەواب بېرىشگە ھەركەت قىلە دى.

شۇ سەبەبلى كۇر - كۇرئە قەصاص آلەش و ھەق دەن، ھەق اھلىدەن نەفەتلە نەش، ائە اۇشە قەصاص آلەشنى آلەدەن تەركىبى قەيسەرلەردەن بېرى جەسابلە نە دى، ھەتتە اكر مۇسلمانلەرگە قەرشى كەفرلەرنى مەنە بۇندى جەمئە قىلىش، اۇ شەخسەتتە اۇزىنى ائمانىگە ضەربە اۇرۇشەشگە و اۇنى شەخسەتتە، ابرۇسىنى، جەننى، نامۇسىنى، مەللىنى و اۇنى مۇقابىلەدە مۇسلمانلەرنى نابۇد بۇلەشەشگە ياكى اۇنى اۇزىگە و مۇقابىلەدە تەمانگە ضەربە اۇرۇشەشگە سەبەب بۇلسە ھەم، بۇ اۇنگە مۇھەم ائەس. مەنە بۇنى ائەكى تەماندەن مەغلۇبەتتە اۇچرىدەگەن اۇپەن دېيەلە دى. يەنى بۇ اۇپەن باشلە نەش بىلەن اۇنى ائەرى شەبە سەز ھەر ائەكى تەمان اۇچۇن مەغلۇبەت بىلەن تۇگە شەينى آيتە آلە سەن. بېزەر مەنە بۇ نەرسە نى جۇدە كۇپ مەرتە مۇسلمانلەرنى اۇرتە سەيدە كۇرگەنەز. اندلۇسدەگە و مۇغللەرنى، بۇتۇن جەھان سەكۇلارىست باسقىنچىلەرنى ھەمە سەيدەگە نەمۇنە لر و اۇتگەن بېر - ائەكى ەصر مەبەنەدە اۇلەرنى بەر ابرەيدەگە مۇسلمانلەرنىڭ مۇناسەتتە و ھەتتە ھەزرىتە اۇزىدە سۇرىە دە، ەراق دە، آفغانەستان دە، سۇمەلەدە، لىوئە دە و باشقە جايلەردەگە ائەق - آشكار نەمۇنە لر ھەر قەندى مۇسلمان شەخس اۇچۇن كۇرەنە بېرىدە، مۇسلمانلەرنى اۇرتە سەيدە ھەق دەن قەچۇچى اۇجر

كىمىسە لىر باشلىغە كىن مەنە بۇ اىكىكى تامانلەمە آخىرى مەغلۇبىيەت بېلىن تۇگىدىگىن اۇيىنلار،
بېزىلارنىڭ ھەممە مېزىنى باشىمىزگە شۇندى مۇسبەت و بىلارنى اىلىب كىلدى.

بۇ بېردە ھەر اىكىكى تامانلەمە آخىرى مەغلۇبىيەت بېلىن تۇگىدىگىن بۇندى اۇيىنى باشلىغە كىن مەنە
بۇ شەخس، اۇجرلىك بېمارلىگىگە و كافر، مۇنافىلرگە خاص بۇلگىن اۇجرلىكگە مۇبتلا
بۇلگىن و بۇ صىفەتدە اۇزىنى كافرلرگە، مۇنافىلرگە اۇحشە تىب آلگىن، بۇندى كىمىسە گە
مۇعانىد دىيىلە دى. اللە تەالى مەرھەمەت قىلە دىكى: «الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ
أَتَاهُمْ كَبْرٌ مَّقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ» (غافر:
۳۵). اللە نىڭ ايتلىرى حەقىدە اۇزلىرىگە كىلگىن بېران حۇجەت دىلىسىز تىلە شىب – تارتىشە
دىگىن كىمىسە لىر اللە نەزىدە ھەم، ايمان كىلتىرىگىن زاتلار نەزىدە ھەم كىتتە نەزەتگە دۇچار
بۇلۇرلار. اللە ھەر بىر مۇتكىر و زوروانىنىڭ قىلىنى مەنە شۇندى مۇھەلب قۇيۇر.

اقتوسكى مەنە بۇ مۇعانىد مۇسلمانلار اۇزلىرىنى شۇندى بىر نەرسە دە كافرلرگە اۇحشە تىب
اىلىشكىكى، اۇلار اۇچون ھىچ نەرسە قىلىپ بۇلمىدى، قەطەگىنە اۇلارنى اۇز حاللىرىگە تىشەب
قۇيە آلە مېز خالاص: «ذرهم»، تىشەب قۇي. اللە تەالى مۇنافىلرنى و سىكۇلارزە لىرى تۇدە
سىگە جايە شىب آلگىن و كافرلرگە اۇحشەب قالگىن مۇسلمانلارنىڭ مەنە بۇ دەستە سىگە قەرتە
مەرھەمەت قىلە دىكى: فَأَعْرَضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَاهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
(توبە/۹۵) بس، اۇلردن يۇز اۇگىرىنگىلر! چۇنكى اۇلار ناپاكدۇرلار و قىلىپ اۇتگىن نەرسە
لرىنى (يعنى مۇنافىلىكلرى) جەزاسىگە جايلىرى جەنمىدەر.

مەنە بۇ صىفەتلەردە اۇزلىرىنى كافرلرگە و مۇنافىلرگە اۇحشە تىب آلگىن مەنە بۇ اۇجر
مۇسلمانلارنى نىمە اۇچون اۇز حاللىگە تىشەب قۇيىشىمىز كىرك؟ و نىمە اۇچون اۇلردن يۇز
اۇگىرىشىمىز كىرك؟ چۇنكى اول مەنە شۇ اۇجر شەخسلارنى اۇزى بۇ ايشىنى سىبىلارنى مۇبىيا
قىلىشىگىن و ھاحلە كىن يا ھاحلەمە كىن حالدە گۇناھگە باتىشىگىن، گاهىدە تەقەقە اۇحشە كىن بىر

گۇناھ و شېركدە اۇزۇلۇپ غرق قىلىشگن و اۇندە اياق تىرىب تۇرىپ آلىشگن، اۇلۇرني تارتىپ چىقە ريشنى امكانى هم يوق. تفرۇق شىركى بۇزاققە سىغىنىش شىركىدن كۇرە هم بىتۇرراقدۇر، چۇنكى بۇزاققە سىغىنىش شىركى و اۇنگە اۇحشە كىلىر ففط و ففط همە فبۇل قىلە دىگن رەبەر كىلىگچ يۇقالە دى، اما مەنە بو اۇجر مۇسلمانلر اۇزۇلۇپ بۇزاققە سىغىنىشدىن بىتۇرراق بۇلگن شىركىنى باتقاغىگە اۇزۇلۇپ تىلىشە دى و اۇندە اياق تىرىب تۇرىپ هم آلىشە دى.

بىز اۇنگە اۇنى اۇزى هم يحشى آگە بۇلگن حقنى آيتىشنى ايسته بىمىز، اما او اۇجرلىك بىلن بۇنى تىسگە ريشنى قىلىپتى. الله تعالى قويدىگىچە مَرَحَمَتٌ قِيلَ لَكَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ» يعنى بۇلر فرقه پى ناچيه دن و منصوره طائفه دن بۇلگن "مؤمنلر" دۇرلر و بۇنى اۇندن كىيىنگى آيت روشنلشتىرىپ بىرە دى، «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرِضُونَ» دىمك بو پىردىكى مخاطاب منافق و سىكۇلارزدە لر ايمس، بلكى مؤمنلر دۇر؛ اما بو مؤمنلر حقنى يحشى بىلىشە دى و حتى اۇنى تبلىغ هم قىلىشە دى، اما اۇزۇلۇپ بىلىمگە، علمگە، ايشانچگە قىلمىدىن بۇنى تىسگە ريشىدىكى عملنى قىلىشە دى. مەنە بو صىفتلردە اۇزۇلۇپ كافرلرگە اۇحشە تىب آلگن مەنە بو بىچارە لرگە قىلە قويدە كىلرني آيتسك: «وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَيْسَ الْمِهَادُ (بقره/۲۰۶) قچان اۇنگە: "الله دن قورققىن"، دىيىلسە، اۇنى كىرۇ و هواسى گۇناھگە تارتە دى – پىتكلىدى. اۇنگە جەننەم بس كىلر. نَقَدَر يامان جاي – ا!

الله تعالى اۇزۇلۇپ منافقلرگە يا سىكۇلارزدە لرگە اۇحشە تىب آلگن مەنە بو مؤمنلرگە خۇددى منافقلر دىك مەلت بىرە دى، بو بىلن اۇلر انه بو باتقاققە يئە هم كۇپراق باتىشە دى. چۇنكى اۇلر نجاتنى برچە يۇلۇرني اۇزۇلۇپ اۇچون ياپىپ قۇيىشگن: «وَيَمْدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ» (بقره/۱۵) الله تعالى اۇلرني اۇزۇلۇپ عىيانكارلىكلرني كۇر - كۇرانه دوام ايتتىرىشلىرى اۇچون اۇزۇلۇپ حاللرگە تىلىب قۇيە دى. الله تعالى اۇزۇلۇپ اۇچون برچە نجات يۇلۇرني ياپىپ قۇيگن كافرلر حقىدە مَرَحَمَتٌ قِيلَ دىكى: ذَرُّهُمْ يَأْكُلُوا وَ يَتَمَتَّعُوا وَ يُلْهَمُهُمُ الْأَمَلُ

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ (حجر/۳) (ای مُحَمَّد)، اُولَئِنِّي قُوِيَه وِيرِيْنِگ، يِيْب – اِيْجِيْب، فَايْدَه لَه نِيْب
قَالِسِيْنَلر، اَرزُو- هُوَسَلرِيْگه مَشْغُوْل بُوْلَه وِيرِسيْنَلر. بَس يَقِيْنْدَه (بُو قِيْلْمِيْشَلر يِنِيْنِگ عَاقِبَتِي نِيْمَه
بُوْلِيْشِيْنِي) بِيْلِيْب اَلُرَلر. يَاكِي بَاشَقَه بِيْر جَايْدَه مُشْرَكَلر وَ كَافِرَلر سِيْكُوْلَارِيْسْتَلر حَقِيْدَه
مَرَحْمَت قِيْلَه دِيْكِي:

«وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ» (انعام/۱۱۰) وَ حُوْدِي اَوَّل بَاشْدَه اِيْمَان كِيْلْتِيْرِمَه گَنَلرِي
كَبِي دِيْل وَ كُوْزَلرِيْنِي اَيْلَنْتِيْرِيْب قُوِيُورْمِيْز وَ اُوْز طُوْغِيَانَلرِيْدَه اَدَشِيْب – اُوْلَاقِيْب يُوْرگَن
حَاللرِيْدَه تَرَك قِيْلُورْمِيْز.

حَه، اُوْجَر اِنْسَانِگه نِسْبَتَا قِيْلِيْنِيْشِي كِيْرَك بُوْلگَن تَنهَا اِيْش، اُوْنِي تَشَلْب قُوِيْش خَالَاَص. هَا
اُو بُوْلغَنگَن مُسْلِمَان بُوْلِيْب مُنَافِقَلرِي تُوْدَه سِيْدَه جَايْلَشگَن بُوْلَه دِيْمِي يَا كَافِر بُوْلَه دِيْمِي فَرَقِي
يُوْق. لِيْكِن مَنَه بُوْنْدِي چِيْتِگه چِيْقِيْش وَ بُو شَخْصَلرِي اُوْز حَالِيْگه تَشَلْب قُوِيْش بِيْلَن اُوْلر
تَامَانِيْدَن بِيْرِيْلَه دِيْگَن ضَرْبَه لَرْدَن اَمَانْدَه قَالِيْب بُوْلْمِيْدِي، نِيْمَه اُوْچُون؟ چُوْنكِي حَقْنِي وَ اُوْنِگَه
اِيْرگَشگَنَلرِي قَرَشِيْسِيْدِيْگِي حَنْدَقَقَه جَايْلَه شِيْب اَلِيْشگَن وَ جُوْدَه كُوْپ حَاللَرْدَه مُسْلِمَانَلرِي
يُوْمَشَاق وَ قُوْر اَلَلِي جَنْگِگَه مَجْبُوْر قِيْلِيْشَه دِي، مُسْلِمَانَلر يِنِيْنِگ صَفَلرِيْدَه قَالگَنَلرِي هَم بِيْر
تَامَانْدَن مُسْلِمَانَلرِي جَنْگِگَه مَجْبُوْر قِيْلِيْشَه، اَشْكَار كَافِرَلر هَم بَاشَقَه بِيْر تَامَانْدَن مُسْلِمَانَلرِي
بُو جَنْگِگَه مَجْبُوْر قِيْلِيْشَه دِي. مَنَه بُو حَالْتَدَه مُنَافِقَلر بِيْلَن اُوْزِيْگَه خَاص مُنَاسَبْتَدَه بُوْلِيْش لَازِم
بُوْلَسَه، ۱، ۲، ۳ چِي دَرَجَه دَكِي كَافِرَلرِي هَر قِيْسِي بِيْرِي بِيْلَن هَم اُوْزِيْگَه مُنَاسِب رُوِيْشْدَه
مُنَاسَبْتَدَه بُوْلِيْش لَازِم بُوْلَه دِي، اَمَا قِيْسِي وَاَسِيْطَه بِيْلَن بُو اِيْشِنِي عَمَلْگَه اَشِيْرِيْلَه دِي؟ اُوْلَرِي
اُوْشَلْب تُوْرُوْچِي عَامِل قُوْت جِسَابَلَه نَه دِي، اَللَه تَعَالَى بُو حَقِيْدَه مَرَحْمَت قِيْلَه دِيْكِي: وَ اَعْدُوَا
لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُزْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ (انفال/۶۰) رَسُوْل اَللَه
صَلَّى اَللَه عَلَيْهِ وَ سَلَّمْنِي مَرَحْمَت قِيْلِيْشَلرِيْچَه بُو قُوْتَدَن مَنضُوْر اَسْلَحَه دُوْر. اَكْر بِيْزَلر بُوْنْدِي
قُدْرَتِي تِيَارَلَه مَسْكَ، نَآچَار حَالْدَه اُوْجَر اِنْسَانَلر بَاشَلَه گَن اِيْكِي تَامَانِي مَغْلُوْبِيْتِيْگَه سَبَب
بُوْلَه دِيْگَن اُوْبِيْنِگه كِيْرِيْب قَالَه مِيْز وَ نَآچَار حَالْدَه اِضْطِرَارِي وَ ضِيْعِيْتَدَه بَاتَقَاقَه بَاتِيْب
قَالْمَسْلِيْكَ اُوْچُون بُو قُوْتَدَن يُوْقَارِيْر اَقْدَكِي قُدْرَتِي وَ جُوْدِگَه كِيْلْتِيْرِيْشِيْمِيْز لَازِم بُوْلَه دِي.

بۇ پېردىكى عَجَبلە نە دېگن و افسوسلە نە دېگن نۇقطة شوكى، ظاهرده مجاهد بولگن
مۇسلمانلارنىڭ بېر دىستە سى ھەم حۇددى شو يۇلدن يوريشە دى. بۇ شىخصلر ھەم مەنە بۇ صىفتدە
اۈزلرېنى مۇنافقارگە و كافرلرگە اۈحشە تىب ايشە دى. مەنە شو طرزده بۇ شىخصلر آشكارە
اۈزلرېنىڭ اۈجرلىكلرى بېلن مۇسلمانلارنىڭ انگلى، مقصدلى و حركتلە ئوچى و حدتيگە
ضربە اۈرېشە دى و اۈنى قەرمە – قەشېسىگە جايلە شىب ايشە دى و مۇسلمانلارنىڭ زىل
بولېشى، تفرق اۈچۈن سىبلىرى مۇھىيا قىلىشە دى، اۈچ شەرى اۈزارنى كىلى ارقە لى مۇتجد حالده
مۇسلمانلارنىڭ وادە مقصدى سىرى حركت قىلىنىشىگە ھەرگىز راضى بولېشمېدى.

فقطگىنە اۈلرنى اۈزلرى اۈزلرى اۈچۈن بېر ايش قىلىشلرى مۇمكىن بولگن و كافرلرنى،
مۇنافقارنى مەنە بۇ حۈنىك صىفتلرېدن فقط اۈلرنىڭ اۈزلرى اۈزلرنى نجات بېرىشلرى
مۇمكىن بولگن مەنە بۇ اۈجر شىخصلرگە، مجاهدلرگە قۇيىدىكى الله نىڭ گلامىنى بېتگە زە مەن،
اۈ ذات مەرحەمت قىلە دېكى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ (حشر/۱۸-۱۹) اى مۇمنلر، الله دن قۇرقىنگلر و (ھەر بېر) جان ايرتە (قىامت
كۈنى) اۈچۈن نېمە (يعنى قندى ايزگو عملنى) تەقدىم اېتگە نېگە قەرسىن! الله دن قۇرقىنگلر!
البتە الله قىلە ياتگن عمللرېنگىزدن خەردار دېر. سىزلر الله نى اۈنۈتېب قۇيگن (يعنى اۈ
ذاتىنىڭ امر- قەمانلرېگە اطاعت اېتمە گن)، بس، (شۇندن كېيىن الله) اۈلرنى اۈزلرنى ھەم
اۈنۈتېرىب قۇيگن (يعنى اۈزلرېگە اخىرتدە فايدە بېرە دېگن عمللرنى قىلىشەن يۈز
اۈگىرتېرىب قۇيگن) كېمسە لر گېى بولمىگىز! انه اۈشە لر فاسق – اطاعتسىز كېمسە لردېر!

سىزلر اۈزىنگىزنىڭ لا اىلە و كفر با طاغۇتگە اېگە بولگن برادرلرېنگىز و اېە –
سىنگىللرېنگىزگە، الا الله نى و الله گە ايمان كىلتىرىشنى اعلان قىلىش ارقە لى الله نىڭ
شەرىعتىدىكى قانۇنلارنىڭ ھەمە سىنى برابرىدە "ايشىتىدىك و اطاعت ايتىدىك" ستراتېگىيە سېگە
اېرگە شېشىنىڭىزنى اعلان قىلگىنىز و ھەر كۈنى مەجبۇرى حالده بېر نېچە بار «اياك نەبە و
اياك نەستەين» گە عەھد بېرە سىز و الله تەالى دن مەنە بۇ ايشلر و عەھدى برابرىدە سىزنى

«صراط المستقيم» گه هدايت قیليشینی سوریسیز، او ذاتدن سرگردان بولگن و غضب قیلینگن کیمسه لرنی یولیگه ایمس، بلکی اولرگه نعمت بیریلگن «صراط الذین انعمت علیهم» نی یولینی سوریسیز.

اولرگه نعمت بیریلگن کیشیلر قوییدگیلر: وَ مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا. اولر الله و رسوليگه اطاعت قیلیشه دی و شهبه سیز اولر اوجر و «لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ» بولگن کیمسه لردن ایمسار. اوجرلیک و تکبر مؤمنلرنی ایمس، غضب قیلینگن (کافرلرنی) سرگردانلرنی، ظالینلرنی، منافقلرنی و سکولار زده لرنی صیفتلریدن حسابله نه دی. بیر اوزینگیزگه کیلیب مسلمانلر نینگ انگلی، مقصدلی و حرکتله نوچی و حدتینی قرشیسیده توسیق و مانع بولیب المنگلر.

"غضبنی شرعی رویش بیلن کنترال و باشقه ره آلمسلیک، هدايت قیله آلمسلیک" هم انگلی، مقصدلی و حرکتله نوچی و حدتینی مانعیکلریدن حسابله نه دی. ۱۳

الله تعالی مَرَحَمَت قیله دیکي: قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَ الَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَ مِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَ بَدَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَ الْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَ حُدَّة (ممتحنه/۴) سیزلر اوچون ابراهیم و او بیلن بیرگه بولگن کیشیلر ده (اولر نینگ کافرلرگه قیلگن مناسبتلریده) گوزل نمونه بار دیر. ایسلنگیز، اولر اوز قوملریگه: "در حقیقت بیزلر سیزلردن و سیزلر الله نی قوییب عبادت قیله یاتگن بوتلرینگیزدن بیزار میز. بیزلر سیزلر (ایشانیب، عبادت قیله یاتگن بوت - سنملر) نی انکار ایتدیک. تاکي، سیزلر

این مانع و آفت وارداتی هم از صفات کفار و منافقین است. 13

يَالغِيزَ اللهُ گە ايمان كِيلْتِيرِ گُونْ لَرِ يِنْگِيزَ چَه سِيزْ لَرِ بِيْلَن بِيْزِ نِيْنِگِ اُوْرْتَه مِيْزْدَه مَنگُوْ عَدَاوَت وَ يامان كُوْرِيْش ظاهِر دِير "، دِيْدِيْلَر.

چُونكِي شَخْصِنِي اُوْزِيْدَن بَرَاَنْت قِيْلِيْشْلِيْك اُوْز- اُوْزِيْدَن اُوْنِي عَقِيْدَه لَرِيْدَن هَم بَرَاَنْت قِيْلِيْشِيْگَه سَبَب بُوْلَه دِي. اَمَّا كُوْرِيْب تُوْرگَه نِيْمِيْز دِيْك، بَعْضِي بِيْر كِيْشِيْلَر مُقَابِيْل طَرَفْنِيْنِگِ عَقِيْدَه لَرِيْدَن بَرَاَنْت قِيْلَه دِي، لِيْكِن عَمَلَدَه اُوْشَه شَخْصِنِيْنِگِ، گُوْرُوْهْنِيْنِگِ، جَمَاعَتْنِيْنِگِ، حُكُوْمَتْنِيْنِگِ اُوْزِيْدَن بَرَاَنْت قِيْلَمِيْدِي، بَلْكِي اُوْلَر بِيْلَن بِيْرگَه بُوْلَه دِي، مَنَه بُو اَهْلِي قِيْلَه نِي فَرِيْب بِيْرِيْش بُو بِيْچَه مُنَافِق وَ سِكُوْلار زَدَه لَر نِيْنِگِ يَنَه بِيْر رَوِيْشْلَرِيْدَن بِيْرِيْدُوْر. بِيْز سِيزْ لَر نِي قَبُوْل قِيْلَمِيْمِيْز وَ سِيزْ لَرگَه كَافِر بُوْلَه مِيْز، سِيزْ لَر يِگَاْنَه اللهُ گە ايمان كِيلْتِير مَه گُوْنِيْنِگِيزَ چَه وَ اُوْنِي يِكْگَه اُوْزِيْگَه عِبَادَت قِيْلَمَه گُوْنِيْنِگِيزَ چَه، سِيزْ لَر بِيْلَن بِيْزْ لَر نِيْنِگِ اُوْرْتَه مِيْزْدَه دَائِمِي دُشْمَنْچِيْلِيْك، كِيْنَه وَ جُوْدگَه كِيْلْگِن.

بُو لَا اِلَهَ (طَاغُوْتگَه كُفْر كِيلْتِيرِيْش) وَ اِلَّا اللهُ (الله گە ايمان كِيلْتِيرِيْش) مَعْنَا لَرِيْنِيْنِگِ قِيْسَقَه چَه اِيْضَاچِي بُوْلِيْب، جَاهِلِيْت قَانُوْنْ لَرِيْگَه وَ اُوْلَر نِيْنِگِ غَيْرِي شَرْعِي قَانُوْنْ لَرِيْگَه اِيْرگَه شُوْچِيْلَرگَه نِسْبَتًا قَنْدِيْدِيْر كِيْنَه، نَفَرَت وَ زُوْرُوْانْلِيْك كُوْرْسَه تِيْلْگِن. يَنَه هَم سَادَدَه راق تِيْل بِيْلَن اَيْتْگَنْدَه حُوْدِي شُو لَا اِلَهَ (طَاغُوْتگَه كُفْر كِيلْتِيرِيْشْلِيْك)؛ شُوْنْدِي عَقِيْدَه نِي، فِكْر نِي، نَظْر نِي بِيْزْ لَرگَه يِيْتْگَه زَه دِيْكِي، اُوْنْدَه مَنَه بُو دَسْتَه دْگِي جِنَايْتْچِي اِنْسَانْ لَر نِي يَحْشِي كُوْر مَسْلِيْك وَ اللهُ نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي قَانُوْنْ لَر اَسَاسِيْدَه اُوْلَر نِي سَلْبِي بَهَالْش حَاصِل بُوْلَه دِي. اَلْبَتَّه بِيْزْ لَر قَنْدِي قِيْلِيْب اُوْلَرگَه كُفْر كِيلْتِيرِيْب، اُوْلَر نِي قَانُوْنْ لَر نِي قَبُوْل قِيْلَمَه سَك، بُوْنِي بَرَابَرِيْدَه اُوْلَر هَم بِيْزْ لَر نِي بِيْر مُؤْمِن صِيْفَتِيْدَه وَ بِيْزْ لَر نِي شَرِيْعَتِيْمِيْز دْگِي قَانُوْنْ لَر نِي هَم قَبُوْل قِيْلِيْشْمِيْدِي.

حُوْدِي شُو "عَدَاوَت وَ بُوْغُض" يَعْنِي دُشْمَنْچِيْلِيْك وَ كِيْنَه اُوْز- اُوْزِيْدَن هَر اِيْكِي تَامَان طَرَفِيْدَن زُوْرُوْانْلِيْك نِي مَنْبَعْسِيْگَه، بُوْلا غِيْگَه اَيْلَه نَه دِي. اَلْدِيْن هَم اَيْتِيْب اُوْتْگَه نِيْمِيْز دِيْك، سِكُوْلار يِسْتَلَر رُوْجِي وَ سَاوُوْق جَنْگَدَن تَشَقَه رِي، اُوْزْ لَر نِيْنِگِ زُوْرُوْانْلِيْك لَر نِي هَمِيْشَه تَا

قِيَامَت كۈنىگە چە قۇر اللى جَنگ صۇر تىدە كۇرسە تيشە دى. بۇ جَنگنى مُسلمانلرگە مَجبۇرلَب يۇكشە دى. وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا.

دِيمَك مُسلمان وَ كافرِ انساندِگى غَضَبِنى بارليگى هَم، حۇددى آچليگە، چَنقاقَه وَ باشقَه ايختياجلرگە اۇحشَه گن نرسَه. آچيق – آيدىن كۇرىنىب تۇرگە نىدىك الله تَعَالى مَنه بۇ غَضَب كۇچىنى انسانلرگە حياتنى بىر ايختياچى صيفتيدَه بىرگن وَ الله تَعَالى انسانلرگە بىرگن مَنه بۇ نرسَه اكر شريعت قانونلرى يۇليدَه صر فلنسه، هيج فچان بۇ يامان ايش بولمىدى. اَمَّا بَعْضى كيشيلر نيمَه اۇچون الله تَعَالى مَنه بۇ غَضَبِنى كۇچىنى انسانلرگە بىرگن، ديب سۇره شى مۇمكىن؟ ياكى مَنه بۇ غَضَب كۇچىنى حياتدَه فايده لى، تاثيرلى بىر كۇچ صيفتيدَه فايده لَنسه بۇلَه ديمي؟ الله ايككى دليلگه كۇره انساننى وُجۇديگه غَضَب كۇچىنى جايلىشتىرگن:

۱- بىر ينجىسى، انسان اۇزىنىنگ شرعى جسمانى وَ نَفسانى ايسنكلرىنى دفاع قىلىشى اۇچون بىر يىلگن. مَثَلًا اۇ اۇزىنى غَضَبِنى سَببلى ايلان اۇنى چَه قىشىگه رُحصت بىر مېدى، ياكى بىر ايت اۇنگه حَمَلَه قىلىشىگه ياكى بىر كىشى اۇنگه جَر احت پىتگه زىلىشىگه ياكى بىر كىشى اۇنى مَنزىلىنى ياقىب يۇبارىشىگه يا مَنزىلىدِگى دىرزه نى آينه لرىنى سىندىرىشىگه يا مَشِينَه سىنى بَلانينى تيشىب كىتىشىگه يا بالَه سىنى اَدِيت قىلىشىگه يا عىالينى حَقارت قىلىشىگه رُحصت بىر مېدى.

۲- غَضَبِنى مَوْجۇدليگى گه يَنه بىر دليللردن بىرى شۇكى، بۇ غَضَبِنى شريعت مَقصدلرىنى رۇيابگه چىقَه ريش وَ شريعت قانونلريدِگى آرزىشلىرىنى تَطَبِيق قىلىش يۇليدَه، الله نى شريعتيدِگى قانوننىنگ دُشمَنلريگه قَرشى فايده له نىشَدن عِبَارَت.

بۇ پىردَه اَنىق بۇلگن نرسَه، غَضَب اِچكى بىر كۇچ – قُوت بۇلىب انساننى جسمينى، عَقِيدَه لرىنى، مَنفَعَتلرىنى، آرزىشلىرىنى، كىركلى نرسَه لرىنى دفاع قىلىش يَرَه تىلگن، شَخص مَنه بۇ غَضَبِنى واسيطَه سىدَه اۇنى جسميگه، آرزىشلىريگه تَحديد سالَه دىگن نرسَه لرنى قَرشىسىدَه هُجۇم قىلۇچىگه، حَمَلَه قىلۇچىگه آيلَه نَه دى.

آچىق- آيدىن كۇرىنىپ تۇرگە نىدىك، دىفاع وَ حَتَّى حَمَلَهٗ اِنسانى حىياتىدىكى ضُرورى نرسە لَرْدَن بېرى سَنَلَهٗ دى، بۇندىن تَشَقَهٗ رى اۇ اِنسان وَ حىواناتنى اورتە سىدىكى مُشْتَرَك ساغلام غَرِيْزَهٗ هَمَّ حِسَابَلَهٗ نَهٗ دى. حىواناتلر اۇچۇن اَللَهٗ تَعَالَى تَابِت بېر دَسْتۇرنى بېرگن، اۇلر هَمَّ كِيياگرَهٗ فېك شَرائطلرگە مُناسِب رَويشدهٗ وَ اِيختىياجلر يگهٗ كۇرَهٗ مَوْجۇد وَضِيْعِيْتِكِهٗ تَسْلِيْم بۇلِيشَهٗ دى وَ مَجْبُوراً اۇندىن فايدهٗ لَهٗ نِيْشَهٗ دى، اَمَّا اَللَهٗ تَعَالَى اِنسانگە اِيختىيار صِيْفِيْتِيْنى بېرگن، مُشَخَّص وَ مُعَيَّن قانۇنلر وَ دَسْتۇرلر بېلن مَنَهٗ بۇ "عَضَبْنى" - حىياتىدىكى آچلىكگە، چِنَقاقَهٗ، شادلىكگە وَ جِنسِى اِيختىياجلرگە اُوْحَشْش باشقَهٗ ضُرورى نرسە لَرِيْدِيك - حىياتىنىگ ضُرورى بېر نرسە سى صِيْفِيْتِيْدَهٗ اۇنى هِدَايْت قِيْلَهٗ دى وَ بُو عَضَبْنى قَنَدى قِيْلِيْب باشقَهٗ رِيْش وَ هِدَايْت قِيْلِيْش بُوِيچَهٗ اِنسانلرگە دَسْتۇر بېرَهٗ دى.

اَلْبَتَّهٗ قُرْاَنَدَهٗ "قۇپاللىك" دېگن كَلِيْمَهٗ مَوْجۇد اِيْمَس، اَمَّا بۇنى اۇرنيگهٗ حۇددى شۇ مَعْنَاى اَنگَلَهٗ تَهٗ دېگن «غِلْظَت» وَ «شِدَّت» گهٗ اُوْحَشْهٗ گن سۇزلر بار، اۇلرنيىنگ هر اِيككاوى هَمَّ قۇپاللىكىنى سِيْنَانِيْمَلرى حِسَابَلَهٗ نَهٗ دى. «غِلْظَت» سۇزى هَمَّ يَعْنى: قاپاللىك، شِدَّت، قَتْتِيْق قۇللىك، بى رَحْمَلِيك مَعْناسِيْدَهٗ بۇلِيْب بُوْمَشاقلىك، رَقَقْتِنى مُقَابِيْلِيْدَهٗ اِيْشَلِيْدى. اَللَهٗ تَعَالَى مَرَحْمَت قِيْلَهٗ دِيكى:

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ (توبه/۱۲۳) اى مُؤْمِنلر، يانلر ينگيز دىكى كافرلرگهٗ قَرشى جَنگ قِيْلِيْنكُلر وَ اۇلر سِيْزَلر دىكى كُؤچ - قُؤْتتى كُؤر سِيْنلر! بِيْلِيْنكُلر كى، اَلْبَتَّهٗ اَللَهٗ تَقْوَادارلر بېلن بېرگهٗ دېر.

- يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (توبه/۷۳) اى پِيْغَمْبَر، كافر وَ مُنَافِقلرگهٗ قَرشى كُؤرَهٗ شِيْنگ وَ اۇلرگهٗ قَتْتِيْق قۇل بۇلِيْنك. اۇلرنيىنگ جايلىرى جَهَنَّمْدېر. نَقْدَر يامان جاي بُو!

بُو بېر دهٗ مُنَافِقلرگهٗ وَ سِكۇلار زدهٗ لرگهٗ نِسْبَتاً قۇپاللىك وَ شِدَّت، كُؤپراق رُوجى وَ رِوانى وَ ساووق جَنگ كُؤر ينيشِيْدَهٗ بۇلَهٗ دى، اَمَّا اَهلى كِتَابنى كافرلرگهٗ نِسْبَتاً مَعْلُوم مَرَحَلَهٗ لَرْدَهٗ هَمَّهٗ

تامانلمە بۇلىشى مۇمكىن، يەنى ھەم ساۋوق جَنگ و ھەم ايسىيق جَنگ، بەعضى مَرَحَلە لَرَدە ايسە رُوحى و يۇمشاق جَنگ بۇلىشى ھەم مۇمكىن، اَمَّا بَرَجە حَالْتَلَرَدە مُشْرِكَلَرگە و كافر سِكۇلار يىستلَرگە، مُرْتَدلَرگە قَرشى جَنگلَر ھەم يۇمشاق جَنگ و ھەم ايسىيق جَنگ و ھەم ھَمَّە تامانلمە جَنگ اَلِيب بار يەلە دى.

"شِدَدَت" يەنى: قَتْنِيق قَوْلِليک، صَلَابَت، قَهْر بُولِيب يۇمشاقليک، رَحْمَنى مُقَابِليدە ايشلە تَيْلە دى. مَنە بۇ حَالْتَدە "قۇپالليک" نى مَعْناسى: شِدَدَت، قَتْنِيقليک، دَغَلِيكدۇر، اۇ يۇمشاقليکنى مُقَابِليدە ايشلە تَيْلە دى، مَنە بۇ قَهْرَدە رَحْم مَوْجۇد ايمس. «مَحْمَدُ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَ الَّذِيْنَ مَعَهُ اَشِدَّاءُ عَلٰى الْكُفَّارِ، رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ...» (فتح/۲۹) مُحَمَّدُ اللّٰهُ نَبِيْكَ يَغْمِرُ يَدِيْر. اۇ بِيْلَن بِيْرگە بُولگن (مُؤْمِن) لَر كافرلَرگە قَهْرلى، اۇز آرە لَر يدە (مُؤْمِنلَر بِيْلَن) ايسە رَحْم – شَوْقَتليدِيرلَر.

حە، اۇلر مُؤْمِنلَرنى قَرشيسيدە: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنَّفُضُوا مِنْ حَوْلِكَ» (آل عمران/ ۱۵۹) (اى مُحَمَّد)، اللّٰهُ تامانيدَن بُولگن بِيْر مَرَحْمَت سَبِيلى اۇلرگە (صَحَابَه لَر يِنگيزگە) يۇمشاق سۇزلى بُولدِينگيز. اَگر قۇپال، قَتْنِيق دِيْل بُولگە يِنگيزدە ايدى، اَلْبَتَّه اَطْرافِينگيزدَن تَرْقە لِيْب كِيْتگن بُولر ايدِيلر.

حە، شۇ يِنگيدىك يۇمشاقليک و «لِنْتَ لَهُمْ» و اِسْلَامى بَرادَرليک سِيستيمە سِيْنى بَرَقَرار قِيْلِش، «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» و مُؤْمِنلَرنى بَر اَبْرِيَدە تَوَاضِعلى بُولِش «وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ» وَ حَتَّى مُؤْمِنلَرنى بَر اَبْرِيَدە زَلِيلليکنى كُورسە تِيش «أَذِلَّةً عَلَى الْمُؤْمِنِينَ» بُولرنى ھَمَّە سى بِيْر اِيختياجدۇر، حُوددى شۇ شِيوہ بِيْلَن جِنَايَتچى مُسْلِمَانلَرنى قَرشيسيدە غَضَبَدَن فايدە لَه نِيش وَ جِنَايَتچيلرنى اُوستيدە حُدُودلَرنى اِجرا قِيْلِش بارە سِيَدە مَهْرِيان بُولْمَسليک ھەم بِيْر اِيختياج حِسَابلە ئە دى، مَثَلًا اللّٰهُ تَعَالَى مَرَحْمَت قِيْلە دِيكى: الرّٰنِيَّةُ وَالرّٰنِي فَاجِلِدُوا كُلَّ وَاجِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةً جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِى دِيْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلِيَشْهَدُ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ (نور/۲) زناكار عيال و زناكار ايرگك – اۇلردَن ھَر بِيْرينى يۇز دَررە دَن اۇرينگلر. اَگر سيزلر اللّٰهُ گە و آخِيْرَت كُونيگە ايمان كِيلتيرگۇچى بُولْسَنگيزلر اللّٰهُ

نېنگ (بۇ) حۇمىدە (يەنى زىناكارلىرى دەرە لىدە) سېزلىرىنى اۇلرگە نىسبەتاً رەم - شوقەت (تۇيغۇلىرى) تۇتمە سىن! اۇلر نېنگ عذابە نىشىگە بىر طائفە مۇمىنلر گۇواە بۇلسىنلر!

مەنە بۇ شەرت جۇدە ھەم خەتلى، شۇ سەببىلى مۇسلمان جىنايەتچىلرنى اۇستىدە خۇدۇلرنى اجرا قىلىش پىتئىدە، حەتتى اۇسامە ابن زەيد رەضى اللہ عنھما گە اۇحشەب شفاعت و اورتە چىلىك ھەم قىلە المىدى، اگر بۇندى خەتاگە يۇل قۇيگن بۇلسە، رەسۇل اللہ صلى اللہ عليہ و سلم نېنگ كىسكىن جۇابلرگە رۇبۇرۇ بۇلە دى: اَتَشْفَعُ فِي حَدِّ مَنْ خُدُودِ اللّٰهِ؟!، اللہ نېنگ خۇدى و قەرارىدىكى حەدى اجرا قىلىشنى بىر ابرىدە اۇرتە چىلىك و شفاعت قىلە سەنى؟ نۇم قام فاخنتەب، نۇم قال: اِنَّمَا اَهْلَكَ الَّذِيْنَ قَبْلُكُمْ، اَنَّهُمْ كَانُوا اِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الشَّرِيْفُ تَرَكَوْهُ، وَاِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الضَّعِيْفُ اَقَامُوْا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَاِيْمُ اللّٰهِ لَوْ اَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَيَّهَا. ۱۴ اللہ گە قەسمى، اگر مۇمىدى قىزى فاطىمە اۇغرىلىك قىلسە، اللہ تە قۇلىنى كىسەردىم.

شۇ شىوہ بىلەن جىنايەتچى مۇسلمانلرنى بىر ابرىدە خەد اجرا قىلىنگەندە غەزىبى اىشلە تىشلىك و مەرىبان بۇلمەسلىك، جەمىئەتدىكى بىر اىختىياج و شەرىعت دەستۇرى بۇلىب، اۇ تۇغرىدن - تۇغرى اللہ گە و قىامت كۇنىگە بۇلگن ايمانگە باغلىقدۇر، ايندى كافىرلىرى بىر ابرىدە امر قىلىنگن «اعزّة على الكافرين»، غەزىبى اىشلە تىشلىك و كافىرلىرىنى زور وانلىكى، قۇپاللىگىنى قەششىدە مۇناسەت بىلدىرىش - مەخسۇساً سىكۇلار كافىرلر و مۇرتلرنى قەششىدە - بىر ضرۇرت و اىختىياجدۇر.

چۇنكى اللہ تەالى چاروہ حىوانلرىدن ھەم پەستراق بۇلگن انسانلر حەقىدە گە پىرگن، بۇندى انسانلر باشقە انسانلر نېنگ امانىتىنى، قەراوانلىگىنى و اللہ اۇچۇن عبادتلىرىنى ھەم خەتەرگە سالىشى مۇمكىن. خۇدۇلرنى اجرا قىلىشلىك، جەھاد و قۇتتى، اسلە نى تيارلەب قۇپىشلىك اللہ نى شەرىعتىدىكى قانۇنلرنى بىر قىسمى و مەنە بۇندى جىنايەتكار انسانلرنى، ھەدە جىنايەتچى مۇسلمانلرنى ضەربە لرىگە مانىلىك قىلۇچى عامل صىفەتدە اىشلە تىلە دى، چۇنكى مەربانلىك، كىلىشۇ

وَ عَقْلٍ بَيِّنٍ صُحْبَتُهُ شَيْشَلِيكٍ أَوْلَرِگَه تَأْثِيرِ قَيْلْمِيدِي، فَقَطَّ أَوْشَلْبَ قَالُوچِي قَانُونْلَر، قُوپَالِيكٍ وَ
أَسْلَحَه نِي تَيْلِيگَيْنَه أَوْلَرِنِي أَلْدِينِي آلَه دِي خَالِاص.

وَأَقْدَرْنَا لِحَهْتَمَّ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا
وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْعَافِلُونَ (اعراف/176) بِيَز
جِين وَ إِنْسَدَن كُوپَلَرِينِي جَهْتَمَّ أَوْچُون يِرَه تگه نِيْمِيز مُحَقَقْدِير. أَوْلَرِنِينِگ دِيْلَلَرِي بَارُو أَنْگَلِي
أَلْمِيدِيلَر، كُوْزَلَرِي بَارُو كُوْرَه أَلْمِيدِيلَر، قُوْلَاقَلَرِي بَارُو إِيْشِيْتَمِيدِيلَر. أَوْلَر (بِي عَقْل، بِي
فَهْمَلِيكِدَه) چَارَوَه حَيَوَانلَرِيْدَن هَم بَنْتَرْدِيرْلَر. أَنَه أَوْشَه لَر غَفَلْتَدَه قَالْگَن كِيْمَسَه لَرْدِير.

اللَّهِ تَعَالَى، مَنَه بُونْدِي إِنْسَانلَرِنِي بَرَابَرِيْدَه غَضَبِنِي بِيْر أَوْشَلْبَ قَالُوچِي وَ هِدَايْت قِيْلُوچِي عَامِل
صِيْفَيْتِيْدَه أَمْر قَيْلَه دِيكِي، قُوْلِينِگِيْزْدَن كِيْلِگَه نِيچَه حَرَبِي قُدْرَتِنِي تِيَارْلَنِگَلَر: وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا
اسْتَنْطَعْتُمْ مِّنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَّا تَعْلَمُونَهُمْ
اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ (انفال/٤٠) (إِي مُؤْمِنَلَر)، أَوْلَر أَوْچُون إِمكَانِيْنِگِيْز بَارِيچَه كُوچ وَ إِيْگَرْلَنِگَن
أَتَلَرِنِي تِيَارْلَب قُوْپِيْنِگِيْزِيكِي، بُو بِيْلَن أَلَلَه نِيْنِگ وَ أُوْزَلَرِيْنِگِيْز نِيْنِگ دُشْمَنْلَرِيْنِگِيْزِنِي هَمْدَه
أَوْلَرْدَن تَشَقَه رِي سِيْزَلَر بِيْلْمِيدِيْگَن – أَلَلَه بِيْلَه دِيْگَن بَاشَقَه بِيْر أَوْلَرِنِي هَم قُوْر قُوْوِگَه
سَالُوْر سِيْزَلَر. رَسُوْل أَلَلَه صَلَّى أَلَلَه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَه بُو قُوْتِنِي تَفْسِيْرِيْدَه مَرَحْمَت قَيْلَه دِيْلَرِيكِي: أَلَا
إِنَّا لَنُقُوَّة الرَّمِي، أَلَا إِنْ أَلَلَه الرَّمِي. آگَاه بُوْلِينِگِيْز! "قُوْت" وَ أُوْق آتِيْشْدِير، آگَاه بُوْلِينِگِيْز! "قُوْت"
أُو أُوْق آتِيْشْدِير.

بُو بِيْرْدِيْگِي مَوْضُوْع بُو قُوْتِنِي أَهْلِي كِتَابِنِي وَ شِبَه أَهْلِي كِتَابِنِي كَافِرْلَرِيْگَه إِيْسَلَامِي عَقِيْدَه نِي
مَجْبُوْرْلَب يُوْكَلْش بَارَه سِيْدَه فَايْدَه لَه نِيْشْدَن عِبَارَت دِيْگَه نِي إِيْمَس. جَاپِي قَلْبَدَه بُوْلْگَن عَقِيْدَه نِي
مَجْبُوْرْلَب سِيْكُوْلَارِيْسْتَلَر وَ مُشْرَكَلَرْدَن بَاشَقَه لَرِگَه يُوْكَلْب بُوْلْمِيدِي، نِيْمَه أَوْچُون
سِيْكُوْلَارِيْسْتَلَرِگَه؟ چُوْنِكِي أَوْلَا أَوْلَر أُوْزَلَرِيْنِي أُوْز قُوْلَلَرِي بِيْلَن أَلَلَه نِي شَرِيْعَتِيْدِيْگِي قَانُونلَرِنِي
بِيْر چِيْتِيْگَه سُوْرِيْب قُوْپِيْش أَرْقَه لِي، أَلَلَه تَعَالَى أُو حَقِيْدَه مَرَحْمَت قَيْلِگَن بِيْر إِنْسَانِي قَدْر - قِيْمَتِيْگَه
إِيْگَه بُوْلِيْشْدَن كُوْرَه بِي آرْزِيْشْرَاق قَيْلِيْب قُوْپِيْشِگَن.

بۇ پېردىكى مَوْضُوع مَنَّهُ بۇ قُوتنى أَهلى كِتَابىنى وَ شِبْه أَهلى كِتَابىنى كَافِرلَرىگە إِسْلامى عَقِيدَه نى مَجْبُورلَب يۇكلش باره سِيدَه فايدَه له نِيشْدَن عِبَارَت دِيگَه نى اِيْمَس. جاپى قَلْبَدَه بۇلگَن عَقِيدَه نى مَجْبُورلَب سِكُولارِيسْتلَر وَ مُشْرِكَلَرْدَن باشقَه لَرگَه يۇكلَب بۇلْمِيدى، نِيْمَه اُوچُون سِكُولارِيسْتلَرگَه؟ چُونكى اَوْلَا اَوْلَر اوزلَرىنى اوز قوللَرى بِيْلَن اَلله نى شَرِيْعَتِيْدِگى قَانُونلَرنى بِيْر چِيْتگَه سُوْرِيْب قُوْيِيْش اَرْقَه لى، اَلله تَعَالى اُو حَقِيْدَه مَرْحَمَت قِيْلگَن بِيْر اِنْسَانى قَدْر- قِيْمَتگَه اِيگَه بۇلِيْشْدَن كُورَه بى اَرْزِيْشْراق قِيْلِيْب قُوْيِيْشگَن. «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»، بۇنْدَن تَشَقَه رى اَوْلَرنى اوزلَرى هَم - اوزاق اُوْتْمِيْشْدَن تَارِيْب تَا قِيَامَت كُونِيگَه چَه - هَمِيْشَه اَسْلَحَه نى كُوچى بِيْلَن سِكُولارِيزْم دِيْنِينى وَ حُكُومَتِينى وَ سِكُولارِيسْتِيك قَانُونلَرنى وَ سِكُولارِيزْم دِيْنِيگَه اِطَاعَت قِيْلِيْشنى بِيزلَرگَه مَجْبُورلَب يۇكلَب كِيْلِيْشِيْپتى، اَوْلَر مَنَّهُ بۇ مَرْحَلَه گَه بِيْتْمَه كُونلَرِيچَه بِيزلَر بِيْلَن جَنگ قِيْلِيْشَه دى، يَعْنى قُوراللى جَنگ اَلِيْب بارِيْشَه دى: وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا. دِيْمَك اَوْلَر اوزلَرىنى حُكُومَتِينى ، دِيْنِينى، قَانُونلَرىنى مَجْبُورلَب يۇكلَه كُونلَرِيچَه فَقَط اَسْلَحَه نى زُورى بِيْلَن بِيزلَرگَه گَه بِيْرِيْشَه دى، بِيزلَر هَم اَوْلَر بِيْلَن سِكُولارِيسْتلَرنى اوزىنى تِيلى بِيْلَن گِپْلَه شَه مِيْز وَ سِكُولارِيسْتلَر باشقَه كَافِرلَرگَه خِلَاف رُوْيشْدَه يا اَلله نى شَرِيْعَتِيْدِگى قَانُونلَرگَه تَسْلِيْم بۇلِيْشلَرى كِيْرَك يا بۇلْمَسَم اُولِيْشلَرى كِيْرَك، اَوْلَر اُوچُون اُوچِيْنچى يۇلنى اوزى يۇق، باشقَه كَافِرلَر اُوچُون اِيْسَه اُوچِيْنچى يۇل مَوْجُود.

اِيْندى اَكْر هَر قَنْدى مُسْلِمَان قَوْمى مَنَّهُ بۇ قَنْتِيْق قُوللِيكِنى وَ دُشْمَنْلَرنى قُورقِيْتِيْشنى وَ جِهَادنى تَرَك قِيْلَر اِيكَن، شُبْهَه سِيْز چَارَوَه حَيوانلَرِيْدَن بَتْتَر بۇلگَن مَنَّهُ بۇ اِنْسَانلَرنى قُولِيْدَه زَلِيل بۇلَه دى، اَوْلَر اَسْلَحَه، قُدْرَت، ظَلْم، فَسَاد وَ اَلله نى شَرِيْعَتِيْدِگى قَانُونلَرنى نابُود قِيْلِيْش وَ شَرِيْعَتگَر مُسْلِمَانلَرنى قِيْرِيْشْدَن باشقَه نَرسَه نى تُوْشُونِيْشْمِيدى. اَبُو بَكْر صِيْدِيْق اوزىنى خُطْبَه سِيدَه اَبِيْتِيْشِيچَه، رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْحَمَت قِيْلگَن اِيْدِيْلَر: " مَا تَرَكَ قَوْمَ الْجِهَادِ، اِلَّا ذُلًّا " يا " اِلَّا عَمَّهُمُ اللهُ بِالْعَذَابِ " ۱۵، بۇ جُودَه هَم طَبِيْعى نَرسَه، مُسْلِمَانلَر اَسْلَحَه نى، اِعدادنى

وَ جِهَادِنِي تَرْك قِيلِيشلَرى سَبَبلى زَلِيللىكگه وَ عَذَابگه دۇچار بۇلۇشە دى. اِينگ كَمِيدَه مُشْرِك وَ سِكۇلارِيسْتلَر اۇلكسە قۇشلَرگه اۇحشَب مُسلمانلَر بيلَن جَنگ قِيلِيشە دى، اۇلَر كِچِكِينَه بِير فُرصَتنى قۇلگه كِير يَتِيشلَرى بيلَن اَسْلَحَه وَ زُور وَاوَلِيك يۇلى اَرَقَه لى مُسلمانلَرنى باشيگه قۇللَرِيدَن كِيلگن هَر قَندى زَلِيللىكنى وَ عَذابنى كِيلتِيريشە دى، بيز حاضِرده كۇريب تۇرگن نَرسَه شۇ، اِيندى يهُود، نَصارا، مُرتَدلَر وَ باشقَه كافِرلَرنى جَنگلَرى حَقِيدَه گه بِير مَسَه هَم بۇلَه دى.

مَنَه بۇ زَلِيللىك مُسلمانلَر يَنَه قَيْتَه دَن جِهَاد وَ اَسْلَحَه بيلَن دِينلَرىگه قَيْتَه گُونلَرىچَه دَوام اَيْتَه دى، چُونكى كافِرلَر مَخْصُوصاً سِكۇلار كافِرلَر بِيرىنچى بۇلُيب مُسلمانلَرنى دِينلَرىنِينگ تۇرت مَفهُومِيدَن مَحْرُوم قِيلِيشە دى وَ مُسلمانلَر قۇراللى جَنگ وَ جِهَاد بيلَن دِينلَرىنِينگ تۇرت مَفهُومِينى اۇزلَرىگه قَيْتَر مَس اِيگنلَر وَ دِينلَرِيدَن اۇزاقلَه شِيَب اۇنگه قَيْتَمَس اِيگنلَر، مَنَه بۇ زَلِيللىك دَوام اَيْتَه وِيرَه دى: إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِينَةِ، وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ، وَرَضِيْتُمْ بِالزَّرْعِ، وَتَرَكَتُمْ الْجِهَادَ، سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ. سِيْزَلَر عَيْنَه مُعَامَلَه سِينى قِيلگن (بۇ شۇندى بِير مُعَامَلَه كى، كِيشى بِير مَتانى باشقَه بِير كِيشىلَرَدَن يۇقارى بَهَاگه ساتيب آلَه دى وَ قَرْضدار بۇلگنلىگى سَبَب شۇ مَتانى اۇشَه كِيشِينى اۇزىگه ساتَه دى) وَ مالنى دُومِينى اۇشلَه گن وَ دِهقانچىلىك بيلَن حُورسند بۇلگن وَ اَلله نى يۇلُيدگى جِهَادنى تَرْك قِيلگن پِيْتِينگيزده، اَلله سِيْزَلَرنى اۇسْتِينگيزگه زَلِيللىكنى، پَسْتلىكنى حُكمران قِيلُيب قُوِيَه دى وَ اُونى سِيْزَلَرَدَن تا دِينِينگيزگه قَيْتَه گُونِينگيزچَه اۇزاقلَشْتِير مِيدى. ^{۱۶}

باشقَه بِير حَدِيثَه ايسَه شَرعى قۇراللى جَنگنى تَرْك قِيلِيش وَ جِهَادگى قَنْتِيْق قۇللىكنى كُور سَتَمَسَلِيك وَ مُنافِقلَرنى صَفِيگه قۇشِيلِيش جُمْلَه لرى كِيلتِيرىلگن: "مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِه نَفْسَه مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ" ^{۱۷} وَ حَتَّى جِهَادنى تَرْك قِيلِيش ياكى مَنَه شۇ قَنْتِيْق قۇللىكنى، غَضَبنى شَرعى يُول بيلَن حَرَج قِيلِيشنى ايسَتَه ياتگن بِير مُجَاهِدنى تَعْمِينلَه مَسَلِيك يا

۱۶ . روى أبو داود (۳۴۶۲) صححه الألباني في صحيح أبي داود
 ۱۷ مسلم: الإمارة (۱۹۱۰) ، والنسائي: الجهاد (۳۰۹۷) ، وأبو داود: الجهاد (۲۵۰۲)

بیر مُجاهدنی عائله سینی شَرعی یول بیلن سَقَاب تۇرمسلیک هَم، شَخصگه بېردَه نینگه تۇشَه
دینگن چَقماق، بلا، قَتتیق وَ هَلاک قیلۇچی مُصیبَتلَر قیامت بۇلیشیدن آلدین نازیل بۇلیشیگه
سَبب بۇلَه دی: مَن لَمْ یَعِزْ، أَوْ یُجَهِّزْ عَازِیًا، أَوْ یُخَلِّفْ عَازِیًا فِی أَهْلِهِ بِخَیْرٍ، أَصَابَهُ اللهُ بِقَارِعَةٍ قَبْلَ
یَوْمِ الْقِیَامَةِ .^{۱۸}

الله تَعَالَى مَنَّهُ شُو عَذَاب حَقِیدَه مَرَحَمَت قِیلَه دی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتَلُّنَّ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضِيئُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي
الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ* إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (توبه/۳۸-۳۹) ای مُؤمنلَر، سیزلرگه نيمه بۇلديكى، الله يوليده (جهادگه)
چيقينگلر، ديبيلسه، اوز بيرينگيزگه (يعنى يورتينگيزگه) ياپيشيب الدينگيز؟! اخيرت ()
نعمتلىرى) دن يوز اوگيريب، حياتى دنيا (لذتلىرى) گه راضى بولورميسيز؟! اخيرت آليده بو
دنيا متاسى جوده از نرسه – كو؟! ** اگر جهادگه چيقمه سنگيزلر، (الله) سيزلرنى الملى
عذاب بيلن عذابلر و اورنينگيزگه باشقه بير قومنى كيلتيرور. سيزلر ايسه او ذاتگه بيران
زيان پيتگه زه الميسيزلر. الله هممه نرسه گه قادردير.

يَعْنَى اللهُ نَى شَرِيعَتِيدِگى قانۇنلرگه مُوافق بۇلگن قَتتیق قۇلليكنى، غَضَبِنى تَرَک قِیلیش اللهُ نى
وَ اوزيميزنى دُشمَنلَر يميزنى قَرشيسيدىگى زَليلليکگه تَن بېرىش وَ بسو دُنیاَدِگى، قِیامتَدِگى
عذابنى ساتيب آلیش وَ مُنافِقلَرنى، سِکۇلارزده لرنى صَفیگه قۇشيليش وَ حَتَّى اوزيميزنى
نابود قیلیش بیلن بَر ابردور، حۇددى شو نرسه لرگه مُسلمانلَر عَصرلَر دن بۇيان تا حاضِرگى
کۇنگه چَه هَم گيريفتار بۇلیب يۇریشيدى.

مَنَه اِيندى بېر مُؤمن مُسلماندن قۇييدىگيلرنى سۇره سه هَم بۇله دی: کافرلَر نینگ مَخصُوصاً
سِکۇلار کافرلَر نینگ مَجبُورى قَتتیق قۇلليکلَر يدن عبارت بۇلگن مُسلمانلَرگه قَرشى دائِمى

¹⁸ . روى أبو داود (۲۵۰۳) حسنه الألباني في صحيح أبي داود

جَنگ قِيلِيشلَرِيگَه قَرشِي وَ تَوْرَلِي - هِيل وَ حَشِيلِيك بِيْلَن مُسْلِمَانلَرِنِيگ دِيَارلَرِي نَابُوْد قِيلِيش يُولِيْدَه، اُوْزَلَرِي قَانُونلَرِي وَ حُكُوْمَتلَرِي قَبُول قِيلِدِيرِيش اُوْچُون قِيلَه يَاتگن قِير غِينلَرِيگَه قَرشِي نِيْمَه قِيلِيش كِيرَك؟ نِيْمَه لَرِنِي تَكْلِيْف قِيلگن بُوْلَر دِيْنگِيْز؟ يَا اَنْدَلُوْسگَه اُوْحَشَش وَ اُوْتگن بِيْر، اِيكِي عَصْر اَلْدِيْنگِي كَاْفِرلَرِنِيگ قَانُونلَرِي مَخْصُوْصاً سِكُوْلَار قَانُونلَرِنِي بِيْزَلَرِنِي اُوْسْتِيْمِيْزگَه مَجْبُوْرلَب يُوْكَلْنَسَه وَ اَنَه اُوْشَنْجَه قَقِير لِيكَلَر، اَمْنِيْتَسِيْز لِيكَلَر بَاشِيْمِيْزگَه كِيْلَسَه هَم قُول قاووشْتِيْرِيْب اُوْتِيْرَه وِيْرَه مِيْزْمِي؟ وَ تَشْقِي بَاسَقِيْنچِي كَاْفِرلَرِنِي وَ مَحَلِي سِكُوْلَار مُرْتَدلَرِنِي قُولِيگَه اَيْلَه نِيْب زَلْتگَه، سِكُوْلَار يِزَم دِيْنِي قَانُونلَرِيگَه تَسْلِيْم بُوْلَه مِيْزْمِي؟ عِزْرَتْنِي فَطْطَكِيْنَه اَللَه گَه وَ رَسُوْلِيگَه وَ مُؤْمِنلَرِيگَه خَاص دِيْب بِيْلَه دِيگن اِسْلَام دِيْنِيْدَن نِيْمَه نِي كُوْتَه مِيْز؟ وَ لِّلّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُوْلِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَ لِكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ (مَنَافِقُون/ ٨) حَالْبُوْكِي، كُوْچ- قُدْرَت اَللَه نِيكِي، اُوْنِيْنگ بِيغَمْبَرِيْنِيكِي وَ مُؤْمِنلَرِيْنِيكِيْدِيْر. لِيكِن مُنَافِقَلَر (بُوْنِي) بِيْلَمَسَلَر.

حَه، اَللَه تَعَالِي شَرْعِي دِفَاعَدَن تَشْفَه رِي شَرِيْعَت قَانُونلَرِيگَه مُوَافِق بُوْلگن اَزَاد قِيلُوْچِي قُوْرَالِي جَنگگَه وَ قَتْتِيْق قَوْلِيكگَه رُحْصَت بِيْرگن وَ بُو بَارَه دَه كِيرَكَلِي اِنْتِظَامِنِي وَ جُوْدگَه كِيْلَتِيْرگن، بُو حَقِيْدَه دُشْمَنْشُونَاسِي دَر سِيْمِيْز دَه اِيْشَارَه قِيلِيْب اُوْتگنْمِيْز. يَعْنِي كَاْفِرلَرِيگَه قَرشِي قِيلِيْنَه دِيگن قَتْتِيْق قَوْلِيك، غَضَب هَم اُوْزِيگَه يَرَشَه اِنْتِظَامگَه اِيگَه.

اَكْر مُسْلِمَانلَر اَللَه اُوْلَرگَه فَايْدَه لَه نِيْش اُوْچُون بِيْرگن قَتْتِيْق قَوْلِيكَدَن، غَضَبَدَن فَايْدَه لَه نِيْشْمَسَه وَ جِنَايْتِچِيْلَرِنِي، كَاْفِرلَرِنِي دَفْع قِيلِيشْمَسَه، شُبْهَه سِيْز چَارَوَه حَيَوَانلَرِيْدَن هَم پَسْتِرَاق بُوْلگن مَنَه شُو كِيْمَسَه لَرِنِي قَوْلِي بِيْلَن بُوْتُون بِيْر يُوْزِيْنِي فَسَاد اِيْگَلَلَب اَلَه دِي، لِيكِن اَللَه تَعَالِي جَهَانْدَكِيْلَرگَه نَسَبْتاً لُطْف - مَرَحْمَت قِيلگن وَ مُسْلِمَانلَرِنِي اِيْخْتِيَارِيگَه قَتْتِيْق قَوْلِيكِنِي، غَضَبِنِي بِيْرِيْب قُوْيگن، مَنَه شُو قَتْتِيْق قَوْلِيك وَ غَضَب بِيْر يُوْزِيْدَه فَسَادِنِي تَرَقَه لِيْب كِيْتِيْشِيْگَه تُوْسِيْق بُوْلَه دِي: وَ لَوَّلَا دَفَعُ اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَ لَكِنَّ اللّٰهَ ذُو فَضْلٍ عَلٰى الْعَالَمِيْنَ (بقره/ ٢٥١) اَكْر اَللَه اَدْمَلَرِنِيگ اِيْرِيْمَلَرِنِي اِيْرِيْمَلَرِي بِيْلَن دَفْع قِيلِيْب تُوْرَمَس اِيْگن، شُبْهَه سِيْز، بِيْر فَسَادگَه دُوْچَار بُوْلَه دِي. لِيكِن اَللَه بَرچَه عَالْمَلَر اُوْسْتِيْدَه فَضْلُوْ كَرَم صَاحِيْبِيْدُوْر.

سان – سناقسيز عقيدە وى- روجى و رفتارى و حتى اطراف مھپىگە آئد فسادلردن تشقە رى،
 اگر مُسلمانلر مَنه بۇ شرعى قَتَبِق قولليكلردن فايده له نيشمسه، الله گه عبادت قىلينه ديگن
 مكانلر هم چاروه حيوانلريدن هم پستراق بولگن مَنه بۇ كيمسه لر تامانيدن نابود قىليب تشله نه
 دى، پيوراپه ده مُشرك و سكو لار يستلر نينگ قُدرتنى قولگه كيريتيشى يوليده بيرينچى بوليب
 نابود بولگن مكانلر چيركاو لر و سينه گا گه لر بول دى. مَنه بۇ هم غَضَبَن الله نى شريعتيديكى
 قانونلرگه موافق رويشده فايده له نيش كيرك بولگن ضرورى نرسه لردن بيرى حسابله نه
 دى، بۇ پيرده غَضَب پير ايختياج و ضرورى نرسه صيفتيده اوزىنى كورسه ته دى.

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُفَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ * الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ
 حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهْدَمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ
 وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ (حج/ ٣٩-٤٠)
 هُجومگه اوچره ياتگن ذاتلرگه مظلوم بولگنلرى سببلى (جنگ قىلش) عذنى بيريلدى. البته
 الله اولرنى غالب قىلشگه قادردير. ** اولر اوز ديارلريدن فقطگينه "پيزنينگ
 پروردىگار يميز (يگانه) الله دير"، ديگنلرى اوچون ناحق قوويلگن ذاتلردير. اگر الله
 آدملر نينگ ايريملرىنى ايريملرى بيلن دفع قىليب تورمس ايگن، شبهه سيز الله نى نامى كوپ
 ذكر قىلينه ديگن (راهبلىر نينگ) اوزلتگاھلرى، (نصرانىلر نينگ) بوتخانه لرى،)
 يهوديلر نينگ) عبادتخانه لرى و (مُسلمانلر نينگ) مسجدرى ويران قىلینگن بولور ايدى. البته
 الله اوزيگه (يعنى دينيگه) ياردم بيره ديگن ذاتلرنى غالب قىلور. شبهه سيز، الله كوچلى،
 قُدرتليدير.

حه، كوريب تورگه نيميزديك، الله نى شريعتيديكى قانونلر تامانيدن باشقه ريله ديگن مَنه بۇ
 غَضَب، بوتون جهان اوچون الله نى احسانى و لطفى حسابله نه دى، وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى
 الْعَالَمِينَ . بوتون جهانديگرگه الله نينگ لطفى و فضلى بولميش مَنه بۇ غَضَبَن فايده له نيش
 بويىچه ضرورى نرسه لردن ينه بيرى، الله نى شريعتيديكى قانونلر بيلن باشقه ريلگن بۇ

غَضَبِنِي مُسْلِمَانُرِنِيڭ آرە سِيدْگى كَافِر وَ مُنَافِقُرِنِيڭ صِيْفَتلَرِيڭە دُوچار بُولِيْب قَالْگَن وَ بَعْضى بِيْر جِنَايَتلَرِنى قِيلِيْب قُوْيە يَاتْگَن وَ اوستيلَرِيْدە اللّٰه نِيڭ خُدودلَرى تَطْبِيْق قِيلِيْنِيْشى كِيْرَك بُولْگَن جِنَايَتچِيْلَر تَامَانْگە قَرْتِيْشَدَن عِبَارَت. چُونكى بُو حَدَلَر اللّٰه نِيڭ شَرِيْعَتِيْڭى قَانُونلَر تَامَانِيْدَن اِجْرَا قِيلِيْنِيْشى كِيْرَك دِيْب دَسْتُوْر بِيْرِيْلْگَن حَدَلَرَدَن حِسَابلە نە دى، بُو حَدَلَر اِجْتِمَائى تَرْتِيْبِگە باغْلِيْق بُولِيْب، تَرْتِيْبسِيْزليكلَر وُجودْگە كِيْلْمَسليگى وَ ظَلْم قِيلِيْنِمَسليگى وَ «أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ» هَمْ صَحِيْح شَكْلِيگە كُورە مُسْلِمَانُلَرِنِيڭ جَمِيْعِيْتِيْدە پِيَادە قِيلِيْنِيْشى وَ «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ» اُوچُون شَرَايِط مُهَيَّا بُولِيْشى اُوچُون هَمْ قَانُونلَرنى رَعَايَت قِيلِيْنە دى. ايندى اْگَر بِيْر كِيْشى اْگَاهَانە وَ اوزِيْنى اِبْخْتِيَارى بِيْلَن اللّٰه نى شَرِيْعَتِيْڭى قَانُونلَرنى آيَاق- آسْتى قِيْلە دِيْگَن بُولْسە، اللّٰه تَامَانِيْدَن تَنْظِيْم قِيلِيْنْگَن غَضَبْگە كُورە مُنَاسَبَت بِيْلدِيْر يِلِيْشى كِيْرَك.

شَخْص مُسْلِمَان بَرَادَرِنِيڭ قَانِيْنى نَاحَق تُوْكَمَسليك كِيْرَكليگِيْنى ياكى عِيَالِيْنى كَلْتَكَلە مَسليك كِيْرَكليگِيْنى ياكى جاسوسليك قِيْلْمَسليك كِيْرَكليگِيْنى ياكى بَرَادَرِيگە كُفْر، اَرْتِدَاد، اُوغِيْرليك تُوْحَمْتِيْنى قِيْلْمَسليك كِيْرَكليگِيْنى ياكى شَهْر كُوچە لَرِيْدە كَتْتە تِيْزليك بِيْلَن مَشِيْنە حِيْدە مَسليك وَ كِيْرَكليگِيْنى جُوْدە يَحْشى بِيْلە دى، اَمَا اُو بُولُرنى قِيْلە وِيْرە دى.

ياكى بِيْر بَالە گە يَانِيْب تُوْرْگَن اِيسِيْتِيْش اَسْبَابِيگە، اِيسِيْب قِيْلْمَسليك، چايْگە، حاووضْگە بار مَسليكنى اَيْتْسَنْگ هَمْ، اَيْنْدە مَسَدَن بِيْلْگە نِيْنى قِيْلە وِيْرْسە؛ ياكى باشِيْنى مَشِيْنە نى اَيْنه سِيْدَن تَشَقَه رِيگە چِيْقَرْسە ياكى اُوِيْنى تَامِيگە چِيْقِيْب اُوْنى قِيْر غَاغِيگە كِيْلْسە ياكى ۷ ياشْگە پِيْتْگە نِيْدە نَمَاز اُوْقِيْمَسە؟ مَنه بُو پِيْرْدە شَرِيْعَت رُحْصَت بِيْرْگَن نَسَبْتْگە كُورە پِيْتە دِيْگَن ضَرَرلَرنى وَ صَادِر بُولە دِيْگَن يَامَان حَادِيْتَه لَرنى اَلْدِيْنى قَتْتِيْق قَوْلِيْلِيك، غَضَب بِيْلَن اَلْدِيْنى اَلْسە بُولە دِيْمى؟ مَنه بُو قَتْتِيْق قَوْلِيْلِيك، غَضَب شَخْصَلَرِنِيڭ جِسْمى وَ رُوْحى سَلَامْتليگِيْنى سَقْلَاش اُوچُون بِيْر نُوْع اَلْدِيْنى اَلِيْش حِسَابلە نە دى؛ مَثَلًا قِصَاصْگە اُوْحَشِيْدى، اُو بِيْر مُسْلِمَانِنِيڭ باشَقَه بِيْر مُسْلِمَانْگە نَسَبْتًا غَضَبِيْنى، قَتْتِيْق قَوْلِيْلِيگِيْنى اِينْگ يُوْقَارى چُوْقِيْسى بُولە دى، اللّٰه تَعَالَى بُو

حَقِيدَه مَرَحَمَت قَيْلَه دِيكِي: وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (بقره/۱۷۹)
سيزلر اۇچون قِصاصدە حيات بار، اى اھلى دانيشلر!

بۇ پيردە مَنه بۇ ضرر و فسادلرني آلديني آليش اۇچون غَضَبَدَن، قَتْتِيَق قَوْلِيكَدَن فايده له نيشگه
اِخْتِيَاج بار، عادتده نَقْد صُورَتده جَرِيْمَه تُولُش و زندان، اوزاق مُدَدَتگه مَحْبُوس بُولِيش و باشقه
لر كُورِينِيشِيده بُوله دى، حَتَّى سَورگُون و اُولِيْم جَزَا رِيْنِي هَم قُول له نيشى مُمكِن. اچيق-
آيدِن كُورِينِيْب نُورگه نِيديك، قَتْتِيَق قَوْلِيكِنِي اِجْرَا قِيْلَمَسَدَن تُوْرِيْب حُكْمَرَا نِيك قِيْلِيشِنِي
اُوزى جَمِيْعِيْتِنِي فايده سِيگه ايشله مِيدي. شُو سَبَبِي هَم سِيْز اِنْسَانلَر نِيْنِگ تَرِيخِيده مُطْلَقَا قَتْتِيَق
قَوْلِيكَدَن حَالِي بُولگَن جَمِيْعِيْتِنِي تَصُوْر هَم قَيْلَه آلميسيز.

بُوندى حَالْتده غَضَبَدَن، قَتْتِيَق قَوْلِيكَدَن فايده له نيش جِسْم و جَانِنِي – بُو نَرَسَه اِنْسَان و حَيَوَانِنِي
اُورْتَه سِيده مُشْتَرَك حِسَابْلَه نَه دى – حِفْظ قِيْلِيشَدَن تَشْفَه رى، دِيْنِيگه پيريله ديگن نُصْرَت آرَقَه
لِي (حَتَّى اَگر بُو دِيْنَلر اُوزگرتيريلگن دِيْنَلر بُولسَه هَم، مَثَلًا عِبَادَتگَا هَلَرِنِي، عِبَادَت قِيْلِيْنَه
ديگن جايلر، مَسْجِدَلر كَبِي) و اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِيْدِيگِي قَانُونلَرگه، اَللّٰهُ نِي بَنْدَه لَرِيگه نُصْرَت پيريش
– پير ضُرُورَت، اِخْتِيَاج صِيْفَتِيده اُوزِينِي كُورَسَه تَه دى؛ اَللّٰهُ تَعَالَى اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِيْدِيگِي
قَانُونلَر نِي تَطْبِيَق قِيْلِيش و اَللّٰهُ نِيْنِگ سِيْتَم كُورگَن بَنْدَه لَرِيگه يَارَدَم پيريش بُولِيده غَضَبَدَن فايده
لَنْمِيْدِيگَن كِيشِيلرگه قَرْتَه مَرَحَمَت قَيْلَه دِيكِي:

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا
(نساء/۷۵) (اى مُؤْمَنَلر)، سيزلرگه نِيْمَه بُولدِيكِي، اَللّٰهُ بُولِيده و "پَرُور دِيگَارَا، پِيْرِنِي اِيگه
لَرِي ظَالِم بُولگَن بُو شَهْرَدَن آزاد قِيْل و پِيْرگه اُوز حُضُورِينگَدَن پير دُوست پيريگِن، پِيْرگه
اُوز حُضُورِينگَدَن يَارَدَمچِي قِيْلِيگِن"، دِيِيَه يَاتگَن ايرككلر، عِيَاللر هَمْدَه باله لَرَدَن عِبَارَت
بُولگَن پِيچارَه لَر (نِي آزاد قِيْلِيش) بُولِيده جَنگ قِيْلَمَه پيسيزلر!؟

مَنَّهُ بُو اِيضاحلر بيلن شۇنى آيتە آلە ميزكى: انسانلرنى ھەمە سىنى آرە سىدە موجد بولگن غَضَب اوجتە شكلدە كورينيشى مۇمكىن: ۱- اورينلى و مُعتدیل غَضَب بوليب اونی الله نی شریعتیدگی قانونلر آرقە لی باشقە ریلە دی، ۲- اورینسیز غَضَب بوليب او الله نی شریعتیدگی قانونلرگە مُخالف بولگن کافرلرگە و مُنافقرگە تیگیشلی، ۳- باستیریلگن و اوزاق سقلب توریب اینیگن غَضَب، بُو غیرتسیز انسانلرگە تیگیشلی.

۱- اورینلی مُعتدیل غَضَب، بُو غَضَب الله نی شریعتیدگی قانونلرنى حُکمرانلیگی آستیدە بولە دی. بُو قَتتیق قوللیک، غَضَب الله نینگ شریعتیدگی قانونلرنى چارچوپیدە بولە دی و اوزینی اورنیدە و شرائطیگە ماس رویش بیلن تطبیق قیلینە دی و اجرا اینیلە دی، یعنی ایسلتگن و اورینلی آیش حسابلە نە دی؛ الله نی شریعتیدگی قانونلرنى چارچوپیدن تشقە ریدە بولگن قَتتیق قوللیکلرنى، غَضَبنى ھەمە سی ایستلمە گن حسابلە نە دی و اولرنى قازە لہ نە دی.

جنايتچیلرنى، حدیدین آشگنلرنى، سیم قیلگنلرنى اوستیدە الله نی شریعتیدگی قانونلرنى اجرا قیلیشدگی قَطعیّت ھم اجابی و اورینلی قَتتیق قوللیک بوليب، اوندن انسانلرنى شرعی حُوققلرنى مُحافظت قیلیش و عدالتنى اجرا قیلیش و اوج ازارنى یولیگە کورە الله نی بندە لرینى مُحافظت قیلیش اوجون فایدە لہ نیلە دی.

مین سیزلرنى ایکیکنە نُمونە نی ذکر قیلماقچیمن، بونی واسیطه سیدە سیزلر قندی قیلیب "اوج ازارنى" گنلیگە کورە بیر حقنى آلیشنى و اورینلی غَضَبنى اصلی مسله لردە و مُسلمان جمیعیتیدگی اصلی و گنتە مسله لردە اونی شرعی یولیگە کورە باشقە ریشنى و ھدایت قیلیشنى و اونی شرعی نتیجە سیگە پییشینی توشونیب پیته سیزلر، بوندن تشقە ری (سُمیہ رَضی الله عنها و یاسر ولرنى تجریبە لری بیلن) مَنَّهُ بوندی اورینلردە اورینلی غَضَبنى ھدایت قیلیش و بوندی حقلرنى اوندیریب آلیش اوجون "اوج ازاردن" باشقە یول یوق ایگە نینی، فقطگیئە مَنَّهُ شو "اوج گنل" موجدلیگینی بیلیب آلە سیزلر:

اللّٰهُ تَعَالَى قَوْبِيْدِكِيْجَه مَرَحَمَت قِيْلِكِه نِيْنِي هَمَّه مِيْز يَحْشِي بِيْلَه مِيْز: اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ
اِحْوَةٌ (حجرات/ ۱۰) فَقَطْ مُؤْمِنَر بِيْر- بِيْر لِيْگِه بَرادِر دُوْر لَر. رَسُوْل اللّٰهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَرَحَمَت قِيْلِكُنْ لَرِكِي: كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ.^{۱۹} مُسْلِمَانِيْنِيْگ هَمَّه
نَرَسَه سِي، قَانِي وَ مَالِي، اَبْرُوْسِي باشَقَه مُسْلِمَانِكِه حَرَامدُوْر. اِيْنِدِي اَگَر بِيْر مُسْلِمَانِي
اَبْرُوْسِي بِيْر كَاْفِر كِيْمَسَه تَامَانِيْدَن خَطْرَكِه سَالِيْنِكَن بُوْلَسَه، جَمِيْعِيْتَدِكِي هَر بِيْر شَخْصَدَن
تَارِيْب تَا اِسْلَامِي حُكُوْمَتَكِه چَه بُوْلِكُنْ لَر بُو مَصِيْبِيْتِي قَر شِيْسِيْدَه قَنَدِي مُنَاسَبْتَدَه بُوْلِيْشَلَرِي
كِيْرَك بُوْلَه دِي:

بِيْر كُوْنِي مُسْلِمَان عِيَال بَنِي قِيْنَقَاعَدِكِي يَهُودِيْلَر نِي بَاْزَارِيْگِه بَاْرَه دِي وَ طَلْلَه يَا كُوْمُوْش
يَسَاوْجِيْگِه تَقِيْنْچَاق يَسَه تِيْش اُوْچُوْن مُرَاجَعَت قِيْلَه دِي. يَهُودِي اُوْنَدَن يُوْزِيْنِي اَچِيْشِيْنِي
طَلْب قِيْلَه دِي، اَمَّا مَنَه بُو مُسْلِمَان عِيَال بُو اِيْشِنِي قِيْلَمَدِي. چُوْنِكِي بُو پِيْتَدَه مُسْلِمَانْ لَرَكِه
حِجَاب وَ يُوْزِي، كُوْكَرَكْنِي وَ باشَقَه لَر نِي بِيْر كِيْتِيْش حُكْمِي نَاْزِيْل بُوْلِكَن اِيْدِي. حَاْضِرَكِي
دُوْر دَه شُوْنِكِه اُوْحَشَه كَن اِيْشَلَر نِي پِيُوْر اِپَه دَكِي سِكُوْلَار كَاْفِر لَر قِيْلِيْشِيْگَن، اُوْلَر نَقَابِنِي تَه
قِيْلَش بُو بِيْچَه قَانُوْن اِيْشَلَب چِيْفِيْشِكَن وَ نَقَابَدَن فَايْدَه لَنَكَن عِيَالْ لَرَكِه جَزَا لَر نِي هَم تَعِيْن
قِيْلِيْشِكَن. اِيْنِدِي مَنَه بُو حَالْتَدَه، بُو مُسْلِمَان عِيَال قَر شِيْلِيْك قِيْلِكَن پِيْتِيْدَه، يَهُود لَر دَن بِيْرِي
عِيَالْنِيْگ اُوْزِي بِي خَبَر حَالِيْدَه، قَصْدَدَن بُو عِيَالْنِي لِيْبَاسِيْنِي اَرَقَه تَامَانَدَن پِيْلِكِه سِيْگِه
بَاْغَلَب قُوْيَه دِي، عِيَال اُوْر نِيْدَن تُوْر مَاقِچِي بُوْلِكَن پِيْتِيْدَه بَدْنِيْنِي اَرَقَه تَامَانِي اَچِيْلِيْب قَالَه
دِي، چُوْنِكِي اُو پِيْتَلَر دَه حَاْضِرَكِيْگِه اُوْحَشَش حِجَابِنِي اَسْتِيْدَن بِيْر نِيْچَه قَوْتَلَب لِيْبَاسَلَر
كِيْبِيْلَمَسَدِي. فَقَطْ بِيْر لِيْبَاسِنِي كِيْبِيْشِكَن خَالَاْص. مَنَه بُو مُسْلِمَان عِيَالْنِي اَبْرُوْسِي بُو رُوْپِيْش
بِيْلَن تُوْكِيْلِكَن پِيْتِيْدَه، اُو پِيْر دَه كِيْلَر نِي هَمَّه سِي كُوْلَه دِي وَ يَهُودِيْلَر اُوْنِي مَسْخَرَه قِيْلِيْشَه
دِي.

وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا: البیهقي (۹۲/۶، رقم ۱۱۲۷۶). (۱۹۸۶/۴، رقم ۲۵۶۴)، ومسلم (أخرجه أحمد (۲۷۷/۲)، رقم ۱۹۷۷۱۳

شۇ پىردە حاضر بۇلگن مُسلمان پرادر غُضْبَلَه نىب كىتته دى وَ جِنَايَتچى شَخْصِنى قىليچنى
ضَرْبَه لرى بىلن اۇلديره دى، يَهُوديلر ايسه هَمَه لرى جَمَلنگن حالده اۇنگه حَمَلَه قىليب
اۇنى شَهَادَتگه پىتگه زىشه دى. رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِسْلَامى رَهْبَر وَ حَاكِم
صِيفَتِيده بۇ خَبَرنى اِشِيَتگن پَيْتَلَرِيده، غُضْبَانْدِيلَر وَ اِسْلَام لَشْكُرِينى هَمَه سِيْنى مَنَه بۇ
كَاْفِرلرگه قَرشى جَنگگه اَلِيْب بارديلر وَ اۇلرنى ۱۵ كُون مُحَاصَرَه قِيْلگچ تَسْلِيم بۇلِشگه
مَجْبُور قِيْلديلر، اۇ كِشى اۇلرنى هَمَه سِيْنى اۇلديرِشِنى قَصْد قِيْلگن اِيْدِيلَر. لِيكِن عَبْدُ اللهِ
ابن اَبى - مَدِيْنَه دَگى مُنَافِقَلَر دَسْتَه سِيْنى باشليغى - اۇرتَه چِيْلِيك قِيْلگه نى سَبَب اۇلرنى
جانلَرِيْدَن كِيچَه دِيلَر. اَمَّا مال - مۇلكلَرِينى مُصَادَرَه قىليب اۇلرنى اۇزلَرِينى شامگه يَقِيْن
جايلرگه سۇرگۇن قىليب يۇبارَه دِيلَر.

بۇ حَادِيْتَه بِيْزَلَر نُبُوت مَنَهجِيگه اَسَاسَلَنگن اِسْلَامى حُكُومَتگه اِيگه بۇلگن دُورَدَه صَادِر
بۇلگن اِيْدى، لِيكِن اۇنَدَن كِيْبِيْن اِسْلَامى اِضْطِرَارى بَدَل حُكُومَتگه اِيگه بۇلگن پَيْتِيْمِيْزَدَه
هَم شُونگه اُوْحَشَه گن صَحْنَه لَرگه گُؤواه بۇلَه مِيْز وَ قَنَدَى قىليب اِمَامِنِيْگ قَلْقَان بۇلگه
نِيْنى كُورَه مِيْز، حَتَّى بۇ پِيْرَدَه اِسْلَامى اِضْطِرَارى بَدَل حُكُومَتتى اُوسْتِيْدِگى هَر قَنَدَى
مَذْهَبگه اِيگه بۇلگن اِمَام بۇلِشنى مۇمكِن ياكى مُجَاهِدَلَر شُوراسِيْدِگى مَجْلِسِنى اِمَامى
بۇلِشنى هَم مۇمكِن.

اُوزِيْنى زَمَانِيْدِگى اِمَام مُعْتَصِم عَبَّاسِيگه شُوندى بِيْر خَبَر پَيْتِيْب كِيْلَه دِيكى، رِيْم
اِمپِيْرَتارلِيگِيْدِگى بِيْر عَسْكَر مُسْلِمَان عِيَالنى اَذِيْت قىلگه نى وَ اۇنى زندانگه قَمَب قُويگه نى
وَ بۇ عِيَال قُويْدِگِيچَه فَرِيَاد اُورگه نى اَيْتِيْلَه دى: «وَامَعْتَصِمَاه»، حَاى مُعْتَصِم مِيْنى
دَاْدِيْمگه پَيْتِگِيْن. مُعْتَصِم بۇنى اِشِيَتگن پَيْتِيْدَه، تِيْز لِيك بِيْلن تَحْتِيْدَن تُوْرِيْب مَنَه بۇ مُسْلِمَان
عِيَالگه جَوَاب بِيْرَه دى وَ فَرِيَاد اُورِيْب اَيْتَه دِيكى، "لَبَّى، لَبَّى" وَ مال - دَوْلَتِيْنى تَقْسِيْمَلَش
بارَه سِيْدِگى وَصِيْتَدَن سُونگ، تِيْز لِيك بِيْلن لَشْكُرِنى حَمَلَه قىلِشگه تِيْيار اِيْدى، اۇ حَمَلَه
قِيْلِيْنِيْشِيْدَن اَلْدِيْن رِيْمنى اِمپِيْرَتارلِيگِيگه قُويْدِگى مَضْمُونَدَه نَامَه يۇبارَه دى: "مُسْلِمَانلَر نِيْنِيْگ

امیرى مُعْتَصِمِ بِلَّهِ دَنْ رِيْمَنِ اِيْتِيْگَه، مِيْنِي فُوْقَرِ اَلْرِيْمَدَنْ بِيْرِي سِيْنِي حُكْمَرِ اَنْلِيْگِيْنِگَ اَسْتِيْدَه
ظُلْمِگَه اُوْچَرَبِيْدِي وَ زِنْدَانِگَه تَشْلَه نِيْبِيْدِي. مِيْنِي فُوْقَرِ اِيْمِيْنِي زِنْدَانْدَنْ اَزَاد قَيْل وَ اُوْنِي اَدِيْت
قَيْلِگَنْ عَسْكَرْنِي مِيْنِي قُوْلِيْمِگَه تاپشِير، بُوْلْمَسَم اَوْلِي سِيْنِي اَلْدِيْنِگَدَه وَ اَخِيْرِي مِيْنِي
حُضُوْرِيْمَدَه بُوْلِگَنْ لَشْكَرْنِي هَمْرَا هَلِيْگِيْدَه سِيْنِگَه حَمْلَه قَيْلَه مَن".

اَمَّا رِيْمَنِ اِمْبِيْرَتَارِيْگِي بُوْ گِيْنِي جِدْدِي قَبُوْل قَيْلْمِيْدِي وَ اُوْشَه زَمَانْدِگِي مُسْلِمَانْلَرْنِي قَلْقَانِي
بُوْلِگَنْ اِمَام لَشْكَر تَارِيْب بَارَه دِي، يُوْزَلْب مُخْلِص مُجَاهِدْلَر اَوْلِيْرِيْلِگِچ وَ مِيْنِگَلْب اِفْلَاص
رِيْمَلِيْكَلَر قِيْرِيْب تَشْلَنْگِچ، اَوْلَرْنِي اُوْسْتِيْدَنْ غَلْبَه قَاذَانَه دِي وَ رِيْمَلِيْكَلَرْنِي قُوْلِيْدَنْ اُوْچْتَه
نَازِيْك مِْنَطَقَه نِي اَزَاد قَيْلِيْب مُسْلِمَان عِيَالْنِي هَم اَزَاد لِيْكِگَه چِيْقَه رَه دِي، جِنَايْت صَادِر
قَيْلِگَنْ كَافِر عَسْكَرْنِي اِيْسَه اَوْلِيْرَه دِي، مَنَه بُو مُسْلِمَان سِيْنِگَلِيْسِيْنِي دَاْدِيْگَه كِيْچِرَاق پِيْتِيْب
كِيْلِگَه نِي سَبَبِي، اُوْنْدَنْ شَخْصاً كِيْچِيْرِيْم سُوْرِيْدِي. ۲۰

غِيْرَتْلِي مُسْلِمَانْلَر شُو طَرْزَدَه – بِيْر شَخْصَدَنْ تَارِيْب لَشْكَرِگَه چَه – مُسْلِمَان اَبَه –
سِيْنِگَلِيْسِيْنِي اَبْرُوْسِيْنِي دِفَاع قَيْلِيْش اُوْچُون اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدِيْگِي قَانُوْنْلَرِي بُوْپِيْچَه اَحْكَامْلَرْنِي
عَمَلَدَه اِجْرَا قَيْلِيْشَر دِي، چُوْنْكِي اَوْلَر بِيْر- بِيْر لَرِيْنِي بَر اَبْرِيْدَه بَجْرَه دِيْگَنْ وَظِيْفَه لَرْدَنْ تَشْقَه
رِي، اَلله نِي شَرِيْعَتِيْدِيْگِي قَانُوْنْلَرِگَه نِسْبَتاً بِي پَرَا وَ غِيْرَتْسِيْز بُوْلِيْشْنِي وَ اِعْتِبَار سِيْز لِيْك
قَيْلِيْشْنِي عَاقِبَتَلَرِيْدَنْ هَم، اُو اِيْشَلَر اُوْچُون جَوَاب بِيْرِيْشَلَرِي كِيْرَكَلِيْگِيْدَنْ هَم خَبَر دَار بُوْلِگَنْ
اِيْدِيْلَر. شُوْنْدِي رُوْش بِيْلَنْ بِيْر مُسْلِمَانْنِي اَبْرُوْسِيْنِي حِفْظ قَيْلِيْشَر اِيْدِي، اِيْنْدِي دِيْنِي وَ بِيْر
مُسْلِمَانْنِي قَانِيْنِي، نَامُوْسِيْنِي وَ مَالِيْنِي دِفَاع قَيْلِيْش حَقِيْدَه كِيْرَمَسَه هَم بُوْلَه دِي. اَمَّا حَاضِرْگِي
پِيْتِيْدِيْگِي غِيْرَتْسِيْز وَ بِي شَرَف مُسْلِمَانْلَرِگَه، سِكُوْلَار وَ مُرْتَد، قُوْغِيْرچَاق حَاكِمْلَرِگَه بِيْر نَظَر
تَشْلَنْگَلَر، اَوْلَر نِيْمَه لَرْنِي وُجُوْدِگَه كِيْلِيْتِيْرِگَه نِيْنِي بِيْر كُوْرِيْنِگَلَر؟

كَافِر وَ مُرْتَد سِكُوْلَارِيْسَنْلَر مُسْلِمَانْلَر اُوْچُون وُجُوْدِگَه كِيْلِيْتِيْرِگَنْ حَاضِرْگِي وَضِيْعِيْتِيْنِي صَدْرِي
اَلْاِسْلَامْدِيْگِي جَاهَلِيْتِيْگَه سَالِيْشْتِيْرِگَنْ حَالَدَه، بِيْر تَرِيْخِي نُوْقَطَه نِي سِيْز لَرِگَه اَبِيْتِيْب بِيْر مَاقِيْمَنْ:

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِيَالُ الرَّدْنِ زَنَا قَيْلِمَسْلِيكَ بَارَه سَيْدَه بَيْعَتِ الْكَنْ پَيْتْلَرِيَدَه، أَبُو سُفْيَانِي عِيَالِي آيْتَه دِيكِي: بَاشِيَدَه خُوجَه پِيْنِي بَار عَرَبِ عِيَالُرِيْنِي آرَه سَيْدَه زَنَا قَيْلَه دِيْگَن عِيَال تَپِيْلَه دِيْمِي؟ يَعْنِي جَاهِلِيَّت زَمَانِيَدَه هَم عَرَبَلُرِي اُورْتَه سَيْدَه خُوجَه پِيْنِي بَار عِيَالُر زَنَا قَيْلِيْشْمَسِدِي، حُودِدِي شُونْگَه اُوحَشَش بِيْزَلُرِي مِلْتِيْمِيْزِي اُورْتَه سَيْدَه هَم بُونْدِي نَرَسَه بُولْمَه كَن وَ "اِيْپِدَن قَان" گَه اُوحَشَش كَلِيْمَه لَر كِيْنِگ تَرَقْلَگَن اِيْدِي وَ بِيْلِيْدَن پَسْتِي بُوِيْچَه بُونْدِي جِنَايْتِي قَيْلَگَن كِيْمَسَه لَر، حَقِيْقَتَدَه اُوزِيْنِي قَانِيْنِي خَطْرَگَه قُوِيْگَن بُولُرْدِيْلَر، بُو پِيْرَدَه عِيَال وَ اِيْرَگَنِي يَا اُويْلَگَن شَخْصِي وَ يَالْغِيْز آدَمِي اُورْتَه سِيْگَه فَرَق قُوِيْلْمَه كَن. اَمَّا اِسْلَام كِيْلَگَچ اُوْنِي تَرْتِيْبِگَه كِيْلَتِيْرِيْدِي.

هَر قَنْدِي حَالْتَدَه هَم بُو عَرَبَلُرِي وَ بِيْزَلُرِي خَلْقِيْمِيْزِي مَدَنِيْتِي حِسَابْلَگَن، اَمَّا حَاضِرْگِي پَيْتَدَگِي سِكُولَار وَ مُرْتَد عَرَبَلُرْگَه، كُورْدَلُرْگَه بِيْر نَظَر تَشْلَنْگَلَر، اُولُر بُوْتُون دُنْيَاْدَگِي كَافِرلَر وَ مَنطَقَه دَگِي يَا مَحَلِّي فَسَادْچِيْلَر اُوچُون تَن فُرُوشْلِيْكَ قَيْلِيْنَه دِيْگَن مَرَكْزَلُرِي، مِهْمَانْخَانَه لُرِي دُوْبِيْدَه، كُوْوِيْتَدَه، لِيُونْدَه، عِرَاقِي سَلْمَانِيَه سَيْدَه، مِصْرَدَه قُورِيْب تَشْلَشْگَن وَ مُسْلِمَانلُرِي نَامُوسِيْنِي سَاتِيْب يَاتِيْشِيْبِيْدِي، حَتِّي عُمُوم مُسْلِمَانلُرِي آرَه سَيْدَه حِيَاسِيْز لِيْكَنِي، نَامُوسِيْز لِيْكَنِي، غَيْر تَسِيْز لِيْكَنِي مَدَنِيْلَشْتِيْرِيْب قُوِيْشْگَن. شُو طَرَزَدَه بُوْتُون جَهَان كَافِر سِكُولَارِيْسْتَلَر وَ مَحَلِّي مُرْتَدَلَر مُنَافِقَلَر نِيْنِگ وَ سِكُولَارَزَدَه لَر نِيْنِگ حِمَايَه سِي بِيْلَن هِيْچ قَنْدِي يَحْشِيْلِيْكَگَه اِيْگَه بُولْمَه كَن غَيْر تَسِيْز مِلْتِي وَ جُودْگَه كِيْلَتِيْرِيْشِيْدِي: "لَا خَيْر فِيمَنْ لَا غَيْرَه لَهُ" غَيْرْتِي بُولْمَه كَن كِيْشِيْدَه يَحْشِيْلِيْكَ هَم يُوْق. اَكْر مَنَه بُو غَيْر تَسِيْز، بِي شَرَف كِيْمَسَه لُرِي بِيْغِيْشْتِيْرِيْب تَشْلَمِيْدِيْگَن بُولْسَه وَ مُسْلِمَان دِيَارلُرِيْنِي اَنْدَلُوسِي قَيْلِيْش لَايِيْحَه سِيْنِي پِيَادَه قَيْلِيْشْدَن قُوللُرِيْنِي تَارْتِيْشْمَسَه، بُو اِيْشَلُرِي نَتِيْجَه سِي حَاضِرْگِي كُونْدَه فَلَسطِيْنَدَه، مِيَانْمَارَدَه وَ مَرَكْزِي اَفْرِيْگَه دَه، اَلْجَزَائِرَدَه، لِيُوِيَه دَه، سُوْرِيَه دَه وَ مُسْلِمَانلُر نِيْنِگ اَكْثَر دِيَارلُرِيْدَه بِيْز كُورِيْب تُوْرْگَن نَتِيْجَه لَر جُودْگَه كِيْلِيْشِي اَنْبِق. مَنَه بُو مُرْتَد سِكُولَارِيْسْتَلُرِي وَ اُولُر نِيْنِگ مُرِيْدَلُرِيْنِي اِسْلَامْگَه هِيْچ قَنْدِي عِلَاقَه سِي يُوْق.

ايندى كيشيلر بۇ دىنگە كىرىپ اۇنى قېۇل قىلسە لر، طېيعى حالده انه اوشه لا اله الا الله بيلن بېرگە اۇزلرى «سَمَعْنَا وَ اطَعْنَا» نى اۇرنيى تۇتيشە دى و الله نينگ برچه قانونلريگە و دستورلريگە تسليم بۇلشە دى و حياتلرينى مَنه بۇ قانونلر اساسيده باشقه ريشە دى. ايندى اگر جنايتچى بېر كيمسە اطاعت قيلميدىگن بۇلسە، بۇنى الله نى شريعتيديكى قانونلرگە علاقه سى يۇق. مثلاً الله نى شريعتيده طهارت و پاكيژه ليك اۇچون دستورلر موجود، ايندى اگر سيزنى يانينگيزگە اۇتيرگن بېر كيشى اۇزىنى تازە لمە گن و اۇنى بدنيدن يامان جيد كيله ياتگن بۇلسە، بۇنى عموماً اسلامگە علاقه سى يۇق. دۇنيادكى برچه صينفلر و عقيده لرده هم شۇندى بۇلە دى. پيوراپە دكى اۇرتە عصر دكى قوزغلانلرنى و عقيده لرنى تفتيش قىلينيشىنى سىيديميز عيسى عليه السلامگە نيمە علاقه سى بار؟ سقوى و قراميطه بۇلگن شاه اسمائىنى اسلامگە نيمە علاقه سى بار؟ حاضرگى پيتدىكى منافقلرنى و سىكۇلارزده لرنى اسلامگە نيمە علاقه سى بار؟ عموماً ايتگنده هر بېر عقيده دكى جنايتچيلرنى اوشه عقيده لرگە نيمە علاقه سى بار؟ بۇليب هم اوشه عقيده لر بۇ كيمسە لرنى جنايتچى ديگن و اولرگە قرشى مبارزه هم قيله دى. غيرتسيز و بى پروا انسانلر هم اسلامگە علاقه سى بۇلمە گن بېمار كيشيلر حسابله نه دى.

هر قندى حالتده هم شو نرسە آچيق – آيدىن بۇلە دى، يعنى الله نى شريعتيديكى قانونلر بيلن باشقه ريله ديگن غضب و قنتيق قولليك، اجتماعى حياتگە و مۇسلمانلر نينگ اىختياجلريگە كيركلى نرسە دير. اولر نينگ عقيده لرىنى، اۇزلرينى، خاندانلرينى، جميعيتلرينى محافظت قىلش و باشقه دار الكفر ديارلرينى آزاد قىلش اۇچون انسانلرده بۇنگە اىختياج بار، اولرنى تحديد قيله ياتگن عاملرگە مناسب رويشده غضبى باشقه ريب هدايت قىلش كيرك.

منه بۇ "تحديد قيله ياتگن عاملگە مناسب بۇلش" نۇقطه سى نهايتده مهم دور، بۇ نۇقطه گە بېر نيچه بار ايشاره قىلگنمن و ايسلتگنمن، يعنى اگر شخص تحديدىنى عاملى بۇلە ديگن بۇلسە، باشقه بېر شخص اۇنگە قرشى كوره شه اله دى؛ اگر تحديد قيله ياتگن نرسە گوروه يا جزب بۇلسە، اۇنگە قرشى جزب و گوروه بيلن كوره شيله دى؛ اما اگر تحديد قيله ياتگن

عاملِ حُكُومَتِ يَا مُتَّحِدِ بُولْگَن حُكُومَتَلَر بُولْه دِيگَن بُولْسَه، فَطَّغِيْنَه حُكُومَتِ وَ حُكُومَتَلَر نِيْنِگ اِتِّفَاقِي اَرَقَه لِي غَضَبِ وَ قَتْتِيْق قَوْلِيكِنِي شَرَعِي يُول بِيْلَن هِدَايَتِ قِيْلِيْنَه دِي وَ باشَقَه رِيْلَه دِي وَ شَرَعِي نَتِيْجَه سِيْنِي هَم قَوْلْگَه كِيْرِيْتِيْلَه دِي؛ اَكْر مُسْلِمَانَلَر مَنَه بُو حُكُومَتْگَه - هَا ح نُبُوْت مَنَهجِيْگَه اَسَاْسَلَنگَن اِسْلَامِي حُكُومَت بُولْسِيْن، هَا ح اِسْلَامِي اِضْطِرَارِي بَدَل حُكُومَت بُولْسِيْن - اِيْگَه بُولْمِيْدِيْگَن بُولْسَه لَر، فَطَّغِيْنَه مُجَاهِدَلَر نِيْنِگ وَ اِحْد مَجْلِيْسِي بِيْلَن غَضَبِي اُوْزِيْنِيْنِگ شَرَعِي يُوْلِيْدَه باسَقِيْنِچِي كَاْفِر حُكُومَتَلَرگَه وَ مَحَلِّي مُرْتَدَلَرگَه قَرَشِي باشَقَه رِيْشَه دِي وَ هِدَايَتِ قِيْلِيْشَه دِي، بُوْنَدَن باشَقَه يُوْلِنِي اُوْزِي يُوْق.

- اُوْرِيْنِيْسِيْزِ غَضَبِ:

اِنْسَانَلَر تُوْرَلِي - هِيْل قَانُوْنَلَرگَه اِيْرگَه شِيْشَلَر نِيْنِي يَحْشِي بِيْلَه مِيْز، اُوْلَر مَنَه بُو قَانُوْنَلَر دَه مُشَخَّص حُقُوْقَلَر وَ تَكْلِيْفَلَرگَه اِيْگَه دُوْرَلَر وَ شُو نَرْسَه هَم اَنِيْقَكِي، اَكْر فُوْقَرَالَر بُو قَانُوْنْگَه خِلَاف اِيْش قِيْلَه دِيْگَن بُولْسَه لَر، جَرِيْمَه گَه تَارِيْلَه دِيْلَر وَ بُو اِيْشِنِي عَاقِبَتِيْنِي هَم تَاتِيْشَه دِي. هَر قَنَدِي جَمِيْعِيْتَدَه قَانُوْن بُوْزُوْچِي وَ باشَقَه لَر نِيْنِگ حَقَقِي وَ حُقُوْقِيْنِي اُوْلَه مِيْدِيْگَن اَدْمَلَر نِي مَوْجُوْد بُوْلِيْشِي طَبِيْعِي بِيْر حَالَت، شُو سَبَبِي هَم هَر مِلَلْتِيْنِگ اُوْزِيْگَه خَاص سُوْدِي، پَالِيْسِيْه سِي، زَنْدَانِي، سُوْرگُوْنِي وَ اُوْزِيْگَه خَاص جَزَالَرِي مَوْجُوْد، اُوْلَر اُوْزَلَر نِيْنِگ جَمِيْعِيْتِيْدِيْگِي جِنَايَتْچِيْلَر نِي جَزَالَشِنِي اُوْزَلَر نِيْنِگ اِيْخْتِيَا جَلَرِي دِيْب حِسَابْلَه شَه دِي، بُوْنَدَن تَشَقَه رِي تَشَقِي دُشْمَنْگَه قَرَشِي كُوْرَه شِيْش، فُوْدَرْتَلِي لَشْگَرگَه اِيْگَه بُوْلِيْش وَ تَشَقِي دُشْمَنْگَه قَرَشِي جَنگ قِيْلِيْش، قَتْتِيْق قَوْلِيكِ عَمَلَلَر نِيْنِي هَم اُوْزِيْنِي حَقَقِي دِيْب بِيْلَه دِي. مَنَه بُو حَالَتَدَه مَنَه بُو دَوْلَتْنِي قَانُوْنَلَرِي تَامَانِيْدَن تَصْدِيْقَلَنگَن قَتْتِيْق قَوْلِيكِ عَمَلَلَرِي بُو حُكُومَت بِيْلَن عَقِيْدَه دَاش بُولْگَن اَدْمَلَر تَامَانِيْدَن هَم تَصْدِيْقْلَه نَه دِي، دُنْيَا دِيْگِي هَر بِيْر دَوْلَت اُوْزِيْنِي قَانُوْنِي اَسَاْسِيْدِيْگِي مَنَه بُوْنَدِي قَتْتِيْق قَوْلِيكِ عَمَلَلَر نِيْنِي جَمِيْعِيْتِيْدِيْگِي شَخْصَلَر نِي مَادِدِي وَ مَعْنَه وِي اَمْنِيْتِيْنِي سَقْلَاش اُوْچُوْن اُوْزِيْنِي حَقَقِي دِيْب حِسَابْلِيْدِي.

دېمك غَضَب اۋزىدېكى مَنە بۇ بېلگىلەر بېلن بېرگە انساندىكى باشقە كۈچلەر كېمى مَوْجۇد بۇلىپ،
اۋنى باشقە ريش و ھدايت قىلىش كىرك بۇلە دى و انسان قانۇنلرى، اۋزى قَبۇل قىلگن قدر-
قېماتلر بۇلېگە كۆرە مَنە بۇ غَضَبنى نَظارت و ھدايت قىلىشى كىرك ياكى باشقە چراق
اصطلاح بېلن آيتگندە اۋنى مۇدېرىت قىلىشى لازم.

ايندى مَنە بۇ غَضَبنى مۇدېرىت قىلىش و باشقە ريش اۋچون قىسى قانۇن و قَتْتىق قۇللىكنى
قىسى شىوہ سى تۇغرى بۇلە دى و قىسى بېر ناتۇغرى؟ ياكى مَنە بۇ غَضَبنى جِنائتچى يا
مُخالف انسانلرنى بَر ابريدە صر فلشنى معزانى قَنچە؟ بۇ نرسە شَخصلرنى عَقِيدە سېگە بارىپ
تَقە لہ دى. بۇ پېردە ايشانچلر، عَقِيدە لر و قانۇنلر، رُوحى و جِسْمى قَتْتىق قۇللىكلر بېر-
بېرىدن فرق قىلە دى، مَثلاً:

- بېزنى نَزىمىزدە جَنازە نى ياندىرىش، مَنە بۇ مَيتنى خاندانىدگىلر اۋچون حَقارت و
رُوحى قَتْتىق قۇللىك حسابلە نە دى، اَمَّا بۇدائىلرنى نَزىدە ايسە بۇ حُورمت قىلىشنى بېر
نوى سَنلە دى.
- مَيتنى دَفن قىلىش پَيتىدە رَقصگە تۇشيش و شادلىك قىلىش بَعْضى افرېگە لىك قَبيلە
لرنى نَزىدە حُورمت قىلىش سَنلسە، بېزلرنى نَزىمىزدە ايسە بۇ رُوحى قَتْتىق قۇللىك و
حَقارت حسابلە نە دى.
- ياكى بېر مَيتنى جَسَدىنى قَبردن چىقە ريب آلىش، بېزلر اۋچون حَقارت و رُوحى قَتْتىق
قۇللىك ديب سَنلسە، ايندائىزىيە دگى بَعْضى قَبيلە لرنى نَزىدە ايسە ھر اۋچ پىلدە بېر
مَرثە مَيتنى چىقە ريش و اۋنگە لباس كىيىدىرىش، اۋنگە نِسبتاً بېر قدر- قِيمت ديب
حسابلە نە دى.
- ياكى مَثلاً اسلام مُرتدىنى حُكمى اۋنى اۋلدىرىشدۇر و بۇ اۋرىنلى قَتْتىق قۇللىك حسابلە نە
دى، ديسە ؛ اَمَّا سَكۇلارىزم دىنى آيتە دىكى: يۇق، بۇ اۋرىنسيز قَتْتىق قۇللىكدۇر.

- اسلامدە اۇغرىنى حۇكىمى اۇنى قۇلىنى كىسبىشدۇر و بۇ اۇرىنلى قۇللىق قۇللىك، دىيدى؛ اما سىكۇلارىزم دىنى يۇق، بۇ اۇرىنسىز قۇللىكدۇر، دىب حسابلىدى.

- اسلام شرابخورلىكنى، زىناكارلىكنى، ھمجىنسبازلىكنى حۇكىمى مەنە بۇلر..... و بۇ اۇرىنلى قۇللىق قۇللىكدۇر، دىسە، سىكۇلارىزم دىنى آيتە دىكى: يۇق بۇ اۇرىنسىز قۇللىق قۇللىك.

- اسلام اۇرىنلى يا اۇرىنسىز قۇللىق قۇللىك قىسى اىگە نىنى الله نى قانۇنى تەعېن قىلىشى كىرك، دىسە، سىكۇلارىزم دىنى يۇق، بۇ حۇق مېنىكى بۇلىشى كىرك، دىيدى.

- سىكۇلارىزم دىنىنى آيتىشىچە، الله نى شىرىعتىدىكى قانۇنلرگە اىرگىشگن كىمسە نى ھر بىرىنى قۇللىق قۇللىكى يامان و اۇرىنسىز دۇر، دىسە الله آيتە دىكى: بۇ يحشى و اۇرىنلى اىختىياج دۇر.

بۇ پىردە مۇسلمان شىخ لا اىله الا الله و مۇھممد الرىسول الله دىيىشى بىلن الله نى شىرىعتىدىكى قانۇنلرگە مۇخالف بۇلگن برچە قانۇنلرنى رد قىلىپ اياق- آستى قىلگن بۇلە دى. الله تەالى ھم غۇضب اۇچون شرط و قانۇنلرنى اوزىنى شىرىعتى آرقة لى انسانلرنى اىختىيارىگە بىرىپ قۇيگن، اۇلر بۇ قانۇنلرنى واسىطە سىدە مەنە بۇ غۇزىبى، قۇللىق قۇللىكى باشقە رىشە دى و اۇنى اوزىنى صۇحىح بۇلىگە ھدايت قىلىشە دى.

الله تەالى مۇشۇخ قىلگە نىدىك، قۇپاللىك و غۇضب، قۇللىق قۇللىك باطلنى، كافرلرنى، الله نى و آدملرنى دۇشمەنلرنى، چىنايتچىلرنى برابرىدە ايشلە تىلە دى و حۇقگە، مۇمنلرگە نىسبتاً غۇزىبلە نىش حۇطا ايش حسابلە نە دى. دىمك بىر مۇمن كىشىنى غۇزىبىنى اصلى اىلدىزى اۇنىنگ الله نى شىرىعتىدىكى قانۇنلرىگە بۇلگن اىمانىگە و اۇنى قانۇنلرگە، دىندىكى قۇدر- قىمەتلرگە نىسبتاً قۇنچە لىك پايىند اىگە نىگە بارىپ تۇقە لە دى.

مۇسلمان انساننىنگ باطلنى، چىنايتلرنى و اۇنى دىندىكى قۇدرىتلرنى اياق- آستى قىلە دىگن كىمسە لرنى برابرىدىكى غۇزىبىنى، قۇللىق قۇللىكىنىنگ اندازە سىنى ھم الله تەعېن قىلە دى، مۇتلاً

اگر بېر كېشى تُوَحَمَت قىلگن يا اُوغىرلىك قىلگن يا بېگۇناھ انسانى اُولدېرگن يا قراقچىلىك قىلگن يا مُرتد بۇلگن وبۇلسە، مَنه بُو جِنائتلر اُوچون حُدُودلرنى الله تَعِين قِيلَه دى؛ شُو سَبَبلى هَم غَضَبى، قَتْتِيق قَوْللىكىنى الله تَعَالى تَعِين قىلگن اَندازَه بُوِيچَه جِنائتچى شَخْصىنى اُوستِيده ايشلَه تىلېشى كىرك، بُو يَعْنى جَمِيعَتدىكى تۇرلى- هيل جِنائتلرنى نُوِيگَه نِسبَتاً غَضَبى، قَتْتِيق قَوْللىكىنى صَرَفله نېشى الله تَعَالى تامانىدن كُورسَه تىلَه دى دىگَه نِيدُور.

دېمك الله تَعَالى اُورِنلى و صَحِيح غَضَبى انسان و حَيوانلرنى اُورته سِيده مُخَافِطَت قىلېش اُوچون بېر غَرِيزى كُوچ صِيْفَتِيده بېرگن، انسان بُو كُوچسيز نابُود بُولِش خَطَرِيگَه دُوچار بُولَه دى. بُونَدن تَشَقَه رى غَضَبى الله نى شَرِيعَتِيدىكى قَانُونلر واسِيطَه سِيده باشَقَه رِيش و هِدَايَت قىلېش اَرَقَه لى، بُو غَضَب و قَتْتِيق قَوْللىك انسانىنىڭ دِين، جان، نامُوس، عَقْل، مال، اَبْر و كِبى حَيَاتى اِيختىياجلرىنى مُخَافِطَت قِيلَه دى. اَگر بُوندى غَضَب الله نى شَرِيعَتِيدىكى قَانُونلر تامانىدن هِدَايَت قىلېنمىدىگن بۇلسە، دُنْيا نابُود بُولِيب كَيْتَه دى. لَوْلَا دَفَعُ اللهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ (بقره/۲۵۱) اَگر الله اَدْمَلر نېنگ ايرىملرىنى ايرىملرى بېلن دَفَع قىلېب تۇرمس اېگن، شُبَهه سيز، بېر فسادگه دُوچار بُولَه دى. لېكىن الله بَرچَه عالملر اُوستِيده فَضْلُو كَرَم صاحىبىدېر. دېمك اُورِنلى غَضَب بېر يۇزىنى فساد قاپلَه شېنى اَلدېنى اَلِيش و جِنائتچى انسانلرنى صَالِح انسانلر تامانىدن دَفَع قىلېنېشى اُوچون عامِل جِسَابَلَه نَه دى، بُو غَضَبى و قَتْتِيق قَوْللىكىنى بَنده لَرگَه بېرىلېشى هَم الله نېنگ لُطْفى و اِحسانىدُور.

۲- اېندى اُورِنسيز يا حَدَدن اَشگن غَضَب كافر و مُنافِقلر نېنگ صِيْفَتلر يدن بُولِيب، اُولر بُو غَضَبى الله نى شَرِيعَتِيدىكى قَانُونلرنى بَر اَبَر يدَه ايشلَه تيشَه دى. دېمك قُدْرَتَدن سُوئِسْتِفَادَه قىلېش و انسانلر نېنگ حُقُوقلر يگَه حَمَلَه قىلېش دِن كىلېب چِيقَقن هَر قَندى قَتْتِيق قَوْللىك - الله نى شَرِيعَتِيدىكى قَانُونلر بُو حُقُوقلرنى انسان اُوچون يُولگَه قُوِيگن - اُورِنسيز و باطل قَتْتِيق قَوْللىك جِسَابَلَه نَه دى. اَلْبَتَّه بَعْضى بېر مُسْلِمَانلر جَاهِلِيكلىرى يا

قَصْدَن كَافِرٍ وَ مُنَافِقَرَنِينِگ مَنَه بُو كَسَلِيگِيگَه مُبْتَلَا بُولگَن بُولِيشَلَرِي مُؤْمِكِين. اَمَا
بَرِيبِير بُو صِيْفَت مُسْلَمَانلَرِگَه تِيگِيشَلِي اِيْمَس، بَلِكِي تَفَرُّق وَ اُوچَرَلِيك، تَكْبُر گِي كَافِر
وَ مُنَافِقَرِگَه تِيگِيشَلِي صِيْفَتدُور، اَمَا جَاهِلِيك وَ بَاشَقَه نَرَسَه لَر گِي بُو بِيْلَن مُسْلَمَانلَر
هَم مُبْتَلَا بُولگَن بُولِيشَلَرِي مُؤْمِكِين.

هَر قَنَدِي حَالْتَدَه اُورِينسِيز غَضَب يَعْنِي شَخْصِگَه نِسْبَتَا غَيْرِي شَرَعِي جِسْمِي وَ رُوحِي يَا
مَادِدِي ضَرَر پِيْتِيشِيگَه بَاعِث بُولَه دِيگَن هَر قَنَدِي عَمَل، طَبِيْعَتَا اَلله نِي شَرِيْعَتِيگَه مُخَالِف وَ
حَرَام حِسَابَلَه نَه دِي. پِير مُسْلَمَانِنِي سِكُولَارِيْزَم دِيْنِيْدِيگِي كُفْر قَانُونلَرِيگَه اِيْرِگَه شِيْشِيگَه مَجْبُور
قَبِيْلِيش يَاكِي مُسْلَمَانلَرَنِينِگ عَقِيْدَه سِي وَ خَوْلَق اَطْوَارِيْدِيگِي اَز ادلِيكَلَرِيْنِي سِكُولَارِيْسْتَلَر
تَامَانِيْدَن اُوْز بَاشِيْمِچَه لِيك بِيْلَن تَارْتِيْب اَلِيْنِيشِي گِي رُوحِي ضَرَر لَر يَاكِي شَخْصِي اَز ادلِيكَلَر
عُنَوَانِي اَسْتِيْدَه اَخْلَاقِي وَ رَفْتَارِي تُوْرَلِي- تُوْمَن فَسَادلَرِنِي رَوَاجَلَنْتِيْرِيْشِيگَه اُوْحَشَش
مُسْلَمَانلَرَنِينِگ رُوحِيَه سِيْنِي تُوْغَرِيْدَن - تُوْغَرِي نِشَانِگَه اَلَه دِيگَن ضَرَر لَر شُوْلَر جُمْلَه
سِيْدَندُور. يَاكِي نَجَاد اَجْرَه تِيْش يَاكِي مُشْرِك وَ مُرْتَد بُولْمَه گَن مُسْلَمَان شَخْصِنِي مُشْرِك وَ
مُرْتَد دِيْبِيْشَلِيك يَا حَوَارِج بُولْمَه گَن مُسْلَمَانِنِي حَوَارِج دِيْبِيْش يَا مُسْلَمَان كِيْشِيْگَه تُوْحَمَت
قَبِيْلِيْشَلِيك، مُسْلَمَان شَخْصِگَه نِسْبَتَا اُورِينسِيز وَ رُوحِي غَضَبِنِي مَجْبُور لَب قَوْلْشَه دِي. يَاكِي
قِيْز وَ عِيَالِنِي مَجْبُور لَب نِيكَاهَلْش يَاكِي جَاهِلِيْتَدَه مَوْجُود بُولگَن تُوْرَلِي- هِيْل بَاطِل نِيكَاهَلَر هَم
شُوْلَر جُمْلَه سِيْدَن بُولِيْب، بُوْگُونِگِي كُوْنَدَه جِنْسِي بُوْزُوْقَلِيكَلَر قَالِيْبِيْدَه مَوْجُود، بُو نَرَسَه لَر
عِيَال كِيْشِيْگَه نِسْبَتَا رُوحِي قَتْنِيْق قَوْلِيكِنِي قَوْلْش حِسَابَلَه نَه دِي.

پِير مُسْلَمَانِنِينِگ اُورِينسِيز غَضَبِي كِيچِيك وَ اَهْمِيْتَسِيْز مَسَلَه لَرْدَن بَاشَلَه نَه دِي وَ يَامَانَلِيك
دَرَجَه سِيْگَه پِيْتِيْب بَارَه دِي، يَامَانَلِيك دَرَجَه سِيْگَه پِيْتِگَنْدَه شَخْصِگَه دِيَوَانَه، جِيْنِي حُكْمِي
پِير يَلَه دِي. شَرِيْعَتَدَه اَگَر بُوْنَدِي شَخْص عِيَالِنِي طَلَاغِيْنِي پِير سَه هَم، اُوْنِي طَلَاق حُكْمِي قَبُول
قَبِيْلِيْمِيْدِي وَ طَلَاق حُكْمِيْنِي اَجْرَا قَبِيْلِيْمِيْدِي. اَگَر بِيْز بَعْضِي پِير مِعْزَانسِيْز وَ مُوَظَنْتَسِيْز
پَر ادْرَلَرِيْمِيْزِگَه بُوْنَدِي حَالْتَلَرْدَه يَرِيْم دِيَوَانَه، جِيْنِي دِيْگَن بُولْسَك، اَشِيْرِيْب يُوْبَارْمَه گَن بُولَه
مِيْز، اَصْلِيْدَه بِيْز اُوْلَرْدِيگِي حَقِيْقَتِنِي كُوْرَسْتِگَنْمِيْز.

آشكار كۇرىنىپ تۇرگە نېدىك، غەزەب ۋە قەتئىق قۇللىك ھەم ايجىملىكلەر ۋە اذۇقە لر ۋە انساننى باشقە اىختىياجلرى كىبى ھەم يحشيسى، اۇرىنلىگى بار ۋە ھەم يامانى، اۇرىنسىزى بار. اۇنى يحشيسى الله نى شريعەتلىگى قانۇنلر بىلن باشقە رىلە دى ۋە ھدايت قىلىنە دى، اۇندن الله نى شريعەتلىگى قانۇنلرنى يۇلىدە ھەم فايده لە نىلە دى، اما غەزەبەن الله نى شريعەتلىگى قانۇنلر يۇلىدە فايده لە نىشنى بىلمىدىگن مۇسلمان، اۇندن ناتوغرى رويش بىلن باشقە يۇللردن فايده نە دى. مثلاً مۇرتدگە صرفە نىشى كىرك بۇلگن غەزەبى، قەتئىق قۇللىكنى ناتوغرى رويش بىلن مۇرتد بۇلمە گن اھلى قبلە گە نىسبتاً صرفلىدى. ياكى بىر اۇغرىنى اوستىدە فايده لە نىش كىرك بۇلگن غەزەبەن ناتوغرى رويش بىلن اۇغرى بۇلمە گن باشقە كىشىگە نىسبتاً فايده لە نىلە دى، ياكى مۇشرك ۋە سىكۇلار كىمسە نى اوستىگە صرفە نىشى كىرك بۇلگن غەزەبى ناتوغرى رويشە اھلى كىتابنى يا شىبە اھلى كىتابنى كافىرىنى اوستىدە فايده لە نىلە دى، يا خوارجى اوستىدە صرفە نىشى كىرك بۇلگن غەزەبى ناتوغرى رويش بىلن خوارج بۇلمە گن بىر مۇسلمانگە نىسبتاً ايشلە تىلە دى.

دىمك، بۇ حالتدە اگر بىر كىشى غەزەبىنى غىرى شەرى يۇلدە ايلە نە ياتگە نىنى كۇرسنگىز، قۇبىدلىگى اۇرىنلرگە شىبە قىلمە سىنگىز ھەم بۇلە دى:

- اۇنىنگ قەدرىتلىرى ۋە غەزەبىنى نطارت قىلە دىگن قانۇنلرى سىكۇلارىست ۋە باشقە كافىرلر كىبى فاسىددۇر.
- ياكى مۇنافقىلرنى ۋە سىكۇلارزدە لرنى تۇدە سىگە جايلە شىب قالىگن مۇسلماندۇر.
- ياكى كافىر ۋە مۇنافقىرگە خاص بۇلگن تىكۇر ۋە اۇجرلىك، تىقۇق، اۇرىنسىز غەزەب كىسلىكلرىگە مۇبتلا بۇلگن بىر مۇسلمان بۇلىشى مۇمكىن.
- ياكى غەزەبى، قەتئىق قۇللىكنى الله تەبىن قىلگن تامانگە صرفلشنى بىلمىدىگن ۋە اۇنگە دىن نامى بىلن مەجۇنلر بىدلىرلىگە نى سببلى مۇاظنەتسىز ۋە مەزانسىز بۇلىب قالىگن جاھل مۇسلمان بۇلىشى مۇمكىن.

أَوَّلَ هَمِّ آيْتِيبِ أُوْتِغِه نِيْمِيْزِ دِيْكَ، يِيْغَمْبَرَلُرِ اللهُ نِي شَرِيْعِيْدِيْغِي قَانُوْنَلُرِنِي آيِيْب كِيْلِيْشِ آرَقِه لِي،
أَصْلِيْدَه اللهُ تَامَانِيْدَن اِنْسِ وَ جِيْنِي اُوْرْتَه سِيْدِيْغِي اِيْجَكِي وَ رَفْتَارِي مُوَاطَّنْتِ عَامِلِيْنِي اِرَايَه
بِيْرِيْشِكْن، اِيْنْدِي مَنَه بُو مُوَاطَّنْتِسِيْزِ وَ مِعْزَانِسِيْزِ اِنْسَانِكِه اَيْلَه نِيْب قَالَه دِي؟ اُوْنِكِه نَاتُوْغِرِي
قَانُوْنَلُرِنِي اِرَايَه بِيْرِيْشِ يَاكِي بُو قَانُوْنَلُرِنِي نَاقِصِ اِرَايَه بِيْرِيْشِ بُوْنِكِه سَبَبِ بُوْلِكْن؛ اِيْنْدِي بُو
قَصْدَدَن بُوْلِيْشِي مُؤْمِكِيْن يَاكِي اِيْخْتِيَارِسِيْزِ رُوِيْشِدَه بُوْلِيْشِي هَمِّ مُؤْمِكِيْن. شُوْنْدِي آسَانَلِيْكَ
بِيْلَن مُوَاطَّنْتِسِيْزِ وَ مِعْزَانِسِيْزِ بِيْرِ اِنْسَانِ وُجُوْدِكِه كِيْلَه دِي.

بَعْضِي اُوْرِيْنَلُرْدَه اِيْسَه «الْاِيْمَةُ الْمُضْلِيْلِيْنَ» يَاكِي «دُعَاةٌ عَلٰى اَبْوَابِ جَهَنَّمَ» وَ يَامَانِ اُوْلَمَالُرِ
قَصْدَدَن اللهُ نِي شَرِيْعِيْدِيْغِي قَانُوْنَلُرِنِي نَاتُوْغِرِي يَا نَاقِصِ حَالِدَه شَخْصِكِه يِيْتِكِه زِيْشَه دِي،
أَوَّلِ اُوْلُرِ مَعْلُوْمَاتَلُرِنِي وَ فِكْرِي مَسَلَه لُرِنِي اُوْزْكَرْتِيْرِيْشَه دِي وَ حَقْنِي بَاطِلِكِه آرَه اَشْتِيْرِيْبِ
تَشَلَه شَه دِي، حَقْنِي آكَاهَانَه اُوْزَلُرِيْنِي اِيْخْتِيَارَلُرِي بِيْلَن قَصْدَدَن پَنَهَانِ قِيْلِيْشَه دِي، يَعْنِي شَخْصِ
مِيَه سِيْكَه فَقَطْ بَاطِلْنِي سِيْنِكْدِيْرِيْبِيْغِيْنَه قَالْمَسْدَن، بَلَكِي بُو بَاطِلْنِي حَقِّ بِيْلَن آرَه اَشْتِيْرِيْبِ تَشَلَه
شَه دِي وَ اُوْنِكِه سِيْنِكْدِيْرِيْشَه دِي، اللهُ تَعَالٰى اِيْسَه قُوْبيْدِيْغِيْجَه مَرَحْمَتِ قِيْلِكْن: وَ
لَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ اَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ (بقره/۴۲) حَقْنِي بَاطِلِكِه آرَه اَشْتِيْرِيْمَنْكَلُرِ وَ
بِيْلِكْن حَالِيْنِكِيْزِدَه حَقْنِي بِيْرِكِيْتَمَنْكَلُرِ.

مَنَه بُوْنْدِي مَعْجُوْنَلُرِنِي اِيْشَلْبِ چِيْقَه رِيْشِكْنَدَن سُوْنِكْ – اَنْكَلِيَه نِي اَمِيْرِكِه نِي وَ آلِ سَعُوْدِي
مَحْفِي جِذْمَتَلُرِي تَامَانِيْدَن وُجُوْدِكِه كِيْلِيْتِيْرِيْلِكْن سَلْفِيْلُرِ مَعْجُوْنِي كِيِي – بُو مَعْجُوْنِ نِي رُوْبِيْيِضَه
وَ اُوْلَمَآيِي سُوْءِي كَنْلِي آرَقِه لِي مُسْلِمَانَلُرِكِه اِيْرَايَه بِيْرِيْشَه دِي وَ اَلْدَنْكْن مُسْلِمَانَلُرِ هَمِّ مَنَه بُو
اُوْزْكَرْتِيْرِيْلِكْن يَسَمَه مَطْلَبَلُرِكِه اِيْشَانِيْشَه دِي وَ حُوْدِدِي شُو خَطَا حِسَاب – كِتَابِ بِيْلَن
عَضْبَلُرِيْنِي، قَنْتِيْقِ قُوْلِيْلِكَلُرِيْنِي، وِلَآءِ وَ بَرَاةَلُرِيْنِي تَرْتِيْبِكِه كِيْلِيْتِيْرِيْشَه دِي؛ اُوْلُرِ مَنَه شُوْنْدِي
آسَانَلِيْكَ بِيْلَن دُشْمَنْنِي رِيْجَه سِيْكَه كُوْرَه عَمَلِ قِيْلِيْشَه دِي وَ اُوْزَلُرِي هَا حَلْمَه كْن حَالِدَه
دُشْمَنْلُرِيْنِي رِيْجَه سِيْنِي بِيْرِ يُوْزِيْدَه پِيَادَه قِيْلِيْشَه دِي. اللهُ نِي شَرِيْعِيْدِيْغِي قَانُوْنَلُرِنِي دُشْمَنْلُرِي وَ
آلِ سَعُوْدِي سَلْطَنْتِ اُوْلَمَالُرِي وَ دَارُ الْكُفْرَلُرْدَه، حَتَّى اَنْكَلِيَه كِه اُوْحَشَه كْن دَارُ الْحَرْبَلُرْدَه
سَاكِنِ بُوْلِيْبِ يَشِيَاتِكْن اَبُو بَصِيْرِ وَ اَبُو قَتَادَه كِيِي، تَقْلِيْدِ قِيْلِيْنَه دِيْكَن شَخْصَلُرِ تَامَانِيْدَن مُشْرَكَلُرِ،

مُرْتَدَلر وَ خَوَارِجَلر كِبى اِصْطِلَاحَلر بِيْلان اُويْنَه شِيْش، عُمَانِيَلر نِيْنگ اِسلامِي اِضْطِرَارِي بَدَل
حُكُومَتِيْنِي اَخِيْر كِي كُونلر يَدَن باشلَب حاضِر كِي كُونگَه چَه رايح بُولگن كُوزگَه كُورِيْنر لِي
ئُوشُونچَه لَر دَن حِسَابلَه نَه دِي، شُو بُوگُونگِي كُونگَه چَه بُو نَر سَه لَر مُسْلِمَانلَر نِي اُورْتَه سِيْد كِي
تَفَرُّقِنِي چُوقُور لُشْتِيْر يَشْدَن تَشَقَه رِي تَشَقِي باسِقِيْنچِي كَافِرلَر نِيْنگ وَ مَحَلِي مُرْتَدَلر نِيْنگ پاِيَه
سِيْنِي يَنْدَه مَحْكَمراق بُولِيْشِيْگَه وَ مِيْنكَلَب مُسْلِمَانلَر نِيْنگ قَانِيْنِي بِيكار دَن تُوْكِيْلِيْشِيْگَه سَبَب
بُولدِي.

دِيْمَك اَصْل مُشْكِلَات عَقِيْدَه دَه وَ اِيچِكِي مَسَلَه لَر نِي فَهْمَلُشْدَه دُور، بَر چَه ظَاهِرِي وَ رَفْتَارِي
عَمَللَر نِي هَمَه سِي هَم مَنَه بُو اِيچِكِي مَسَلَه لَر نِي اَساسِيْگَه كُورَه شَكَللَه نَه دِي. اَكْر رَفْتَارلَر نِي
اُوزگَر تِيْر يَشْنِي هاحلَه سَنگِيْز عَقِيْدَه وَ فِكْر نِي هَم اُوزگَر تِيْر يَشِيْنگِيْز كِيْر ك بُولَه دِي. حُوددِي
شُو اِيْشْنِي بَر چَه پِيْغَمَبَر لَر قِيْلِيْشگن، حاضِر نِي اُوزِيْدَه هَم كَافِر لَر مُسْلِمَانلَر گَه قَر شِي اَلِيْب بارَه
ياْتگن رُوحِي وَ مَدَنِي جَنگَلر يْدَه شُو رويْشْدَن فايدَه لَه نِيْشِيْپْتِي.

ايندِي يَسَمَه وَ اُوزگَر تِيْر يَلگن مَعْجُونِي اِسْتِعْمَال قِيْلِيْشْنِي عاقِبَتِيْدَه مُواظَنَتِيْنِي وَ مِعْزَانِيْنِي
قُولَدَن باي بِيْرگن وَ دِيْنِي، اللهُ نِي شَرِيْعَتِيْدَكِي قَانُونلَر نِي تَطْبِيْق قِيْلِيْنِيْشِيْنِي طَرْفدارِي بُولگن
مَنَه بُو مُسْلِمَانلَر، اُوزگَر تِيْر يَلَمَه گن وَ اَصْلِي دِيْنِي بَر اَبْرِيْدَه مَنَفِي مُناسَبَت بِيْلدِيْر يَشَه دِي وَ مَنَه
بُو اَيْتِيْلگن حَقِيْقَتَلر اُولر نِي اَسانلِيك بِيْلان غَضَبِيْنِي كِيْلتِيْرَه دِي، حُوددِي شُو غَضَب اُورِيْنسِيْز
وَ غِيْرِي شَرَعِي غَضَب حِسَابلَه نَه دِي. شُو پِيْر دَه عَلِي اِبْن اَبِي طَالِب رَضِي اللهُ عَنْهُ نِي مَنَه
بُو بَر اَدْر لَر يَمِيْز حَقِيْدَه اَيْتگن سوزلَرِي اُوز تَصْدِيغِيْنِي تاپَه دِي: اِنسان اُوزِي تَنِيْمَه گن نَر سَه
سِيْگَه نِسَبَتاً دُشْمَنچِيْلِيك قِيْلَه دِي.

اِمَامِي اَحْمَد رَحْمَه اللهُ گَه قُويْدَكِي سوزلَر بِيْلان: يَحْيَى اِبْن مُعِيْن اِمَامِي شَافِعِي حَقِيْدَه يَامان
سوزلَر اَيْتِيْب اُونِي عِيْلَه يَيْتِي، دِيْبِيْشگن پِيْتِيْدَه اُو كِيْشِي عَجْبَلَه نِيْب حَيْران بُولدِيَلر وَ
اَيْتدِيْلر كِي: يَعْنِي يَحْيَى اِبْن مُعِيْن شَافِعِي حَقِيْدَه يَامان سوزلَر نِي اَيْتِيْتِيْمِي؟ شُونْدَه اَيْتِيْشْدِي:
حَه، شَافِعِي حَقِيْدَه يَامان سوزلَر نِي اَيْتِيْتِي، اِمَامِي اَحْمَد اَيْتدِيكِي: اَلْبَتَّه يَحْيَى شَافِعِي اَيْتگن

گېلردن خېردار ايمس، هر قندى آدم پير نرسه نى بېلمېدىگن بولسە، اۇنگە نىسبەتاً دۇشمەنچىلىك قىلە دى.

مەنە بۇ سۇزۇر تىگىر، حسد، اۇجرلىك گېي گىللىكلرگە مۇبتلا بولمە گن كىشىلر حەقيدە دۇر، چۇنكى اۇلر نىنگ دۇشمەنچىلىگىنى عاملى جاھللىك خالاص. بۇ دىستە دىكى كىشىلر نى شىرى حسد، اۇجرلىك و تىگىرنى باشقە گىللىكلرگە مۇبتلا بولگن كىشىلرگە نىسبەتاً گمراق بۇلا دى. چۇنكى جاھل علمدن خېردار بولگىچ آرام بۇلە دى، اما اۇجر و تىگىر انسان علمدن خېردار بولگىچ ھەم تىنچلنمىدى.

بىزلر نىنگ بەضى پير برادرلر يىمىز اۇزلر يىنى جاھللىكلر يىنى مەجۇن يىسىاتگن كىمسە لرنى و اۇلماي سۇەنى اۇجرلىگى بىلن ارە لىتىرىب يۇبار يىشگن و اۇزلر يىنى مۇاظنتسىز و معزانسىز و گاه يريم ديوانە (جىنى) گە ايلنتىرىب قۇپىشگن، اۇلر اۇزلر يىگە كۇندە لنگ قىلىنگن ھمە نرسە گە غىضب بىلن منفى مۇناسىت بىلدىرىشە دى. نىمە اۇچۇن؟ چۇنكى انە بۇ كىمسە لر اۇلر نىنگ تىقلىد قىلە دىگن مارجەلرى حسابلە نە دى و بىزلر نىنگ مەنە بۇ برادرلر يىمىز ايسە اۇزلر يىنى عقلر يىنى، قۇلاقلر يىنى و دىللر يىنى انە بۇ تىقلىد قىلىشىپگن مارجەلر يىگە ايجرە گە بىرىپ قۇپىشگن. شۇ خالاص.

مۇتلاً، مۇشركلر يا بۇگۇنگى تىل بىلن ايتگندە سىكۇلارىستلر نى اۇزلر يىگە خاص احكاملرى و قانۇنلرى بار، اۇلر شىرى مەنەلردە اھلى كىتابى كافرلرى و شىبە اھلى كىتابى كافرلر يىن فرق قىلىشە دى؛ مۇتلاً بىزلر مۇشركلر يا سىكۇلارىستلر سۇيگن نرسە لرنى استعمال قىلە المىمىز ياكى اۇلر نى پاكىزە قىزلرى و عىاللر يىنى نىكاهلى المىمىز ياكى اۇلر جزىە گە شامل بولىشمىدى، اما باشقە كافرلر شامل بولىشە دى، آل سەئودىنىنگ فاسىد رىجىمىدىكى سىلطنت اۇلمالرى بىرىنچى مرتە مۇسلمانلر نى قىرغىنى و آدملر نى سەفەر قىلىش اۇچۇن مۇشركلر كلىمە سىنى بولغىنگن، يىسمە و اۇزگرتىرىلگن حالده ارايە بىرىشىدى، اۇلر نىنگ اىنگ يقىن مقصدلرى

ھەم مۇشۇ كۆرنى ھەممىنى ئۆزلىرىگە مۇخالىف بولغان ھەلى قىبلە نى ئۆستىدە قوللىشىدىن ئىبارەت بولىدۇ.

ئۆزىدە مەنە بۇ مۇخالىف ھەلى قىبلە نى قىزىش ئۈچۈن شەرىئەتگە ئوخشەش كىشىلەر ئاساسىدا ئىختىياج تۇغۇلغان ئىدى، ئاگر ئۆزى شۇ ئىشنى قىلىشىمە كەندە مۇخالىف ھەلى قىبلە نى قىزىشىدە مۇسۇلمانلار ئىشتىراك ئىتتىشىمە كەن بولۇشى؛ شۇ سەبەبى ھەم سەلتەنەت ئۆزلىرى مۇشۇ كۆرنى كەلىمە سەيدىن كىيىنىشە لىك ئىسە خۇراج ئىسلاھىدەن ئايدە ھە ئىشىدى، نەمە ئۈچۈن؟ چۈنكى ئىنگ ئۆلا بۇندەن كۆرە ئىتتىراق نەسە مۇجۇد ئىمەدى. ئىككىنچىدەن ئىسە ئۆزى بۇ مۇخالىف مۇسۇلمانلارنى ئىھۇدى يا نەسرانى يا مۇجوسى يا سابىئىن دىيە ئىشىمەدى؛ چۈنكى مەنە بۇ كەفەرلەر ئۆزىگە خەس شەكلەرگە ئىگە ئىدىلەر، ئاما ئۆزى مۇشۇ كۆرنى كەلىمە سى ئارقە لى ئۆزلىرى ئۇجۇدگە كىيىنىشە شەبە لەر بىلەن بىرگە سۇئىستەفادە قىلىش ئىمكانىگە ئىگە بۇلە دىلەر ۋە مۇسۇلمانلارنى ھەم ئادەشگە مۇقق بۇلىشە دى. ئالبەتتە كىيىنىشە لىك مەنە شۇ كەلىمە بىلەن بىرچە مۇخالىفلىرىنى ئۆزىگە قارە چەلشەدى ۋە خۇراج دىگەن كەلىمە دەن ئايدە ھە ئىشىدى، ئۆزى بۇ ئىشلارنى خەسردە ھەم قىلىشىپتى.

ئىندى بىز ئۆزىنى شەرىئەت مەنەلەر ئىمىز دە سابىقە سى بۇلەمە كەن مەنە بۇ زەھەلى مەجۇننى ھەلى قىبلە نى قەلەن گۇرۇھى مۇشۇك، دىگەن ئىنوان بىلەن ئۆزى بىر ئۆزىمىزنى مەنە سىگە قۇبۇشە دى، ئاگر بۇ كىشىلەرگە ئاللا نى ئۆزلىرىنى ۋە رەسۇل ئاللا سەللى ئاللا ئەلەيە ۋە سەلەمى سەننەلرىنى ھەمە سىنى ۋە خەتتى مەنە بۇ خۇمگە مۇخالىف بولغان خەيرۇ القۇرۇندىكى ئىمە لرنى رەئىلرىنى كۇر سەننىگىز ھەم، مۇشۇ كۆرنى خۇمى ئىھۇدى، نەسرانى، مۇجوسى كەفەرلەر ئىنىگ خۇمىدەن فەرق قىلە دى ۋە ئاللا تەئەلى مەنە بۇ ئىشكەر كەفەرلەرنى مۇشۇك، دىب سەنمە كەن، ئىندى سىز لەر قىسى دىلەگە كۆرە ئىسلاھە مۇشۇك بۇلەمە كەن ھەلى قىبلە نىنگ قەلەنچى گۇرۇھىنى مۇشۇك دىب خەسابىسىز لەر؟، - دىسەنكىز، ئۆزى جۇدە قەتتىق غەزەبە ئىشە دى ۋە ئۆزى سىز غەزەبە شەشە دى، ئاگر خەلتەدە خەقەت قىلىشلىك ۋە تۇخەت تاشىنى ئىشلىك، مەنە بۇ ئۆزى سىز غەزەبى مۇقەمە لرىگە ئىلە نە دى.

بِنْدَه قَدِيمر اقدگى تَرِيخى ايلديزگه ايگه بولگن مَنَه بُو مُواظَنَتسيز وَ مِعز انسيز وَ تَحْمِيناً يَرِيم ديوانه (عَقَلِي گَم) دُوستلَرِيْمِيز حَقِيدگى مِثال اَرَقَه لى بِيرگه لِيكَدَه ايلگه رى حَرَكَت قِيلَسَك يَحشِير اَق بُولَه دى:

- مَثَلًا اُو اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى قَانُونلَرِنِي تَطْبِيق قِيلِيشْلِيك اَصْل يَعْنِي دَرَخْتِي تَنَه سِي بُولَه دِيگن بُولَسَه، حُدُودلَرِنِي اِجْرَا قِيلِيشْلِيك اُونِي فَرَعِي قِيسْمِي يَعْنِي بُو دَرَخْتِي شَاهلَرِي حِسَابَلَه نِيشِينِي بِيْلَمِيدِي. اِينْدِي اَگَر "اُوچ اَبْرَادَن" بِيْرِي اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى قَانُونلَرگه اِيْرگَشگن حَالَدَه، وَ عُمَر اِبْنِ خَطَّابِنِي زَمَانِيدگى اُوغِير لِيكِنِي حَدِيْنِي اِجْرَا قِيلِينْمَسْلِيگى كِبِي شَرَعِي دَلِيللَرگه يَا بَاشَقَه اَرگه كُورَه، وَ قَتِنِيچَه لِيك حَدلَرِنِي شَخْصَلَر يَا كُورُوهلَرِنِي اُوسْتِيدَه اِجْرَا قِيلِمَسَه وَ شَرِيْعَت رُحْصَت بِيْرگن بَاشَقَه كِيشِيلَرگه نِسْبَتاً هَم اِجْرَا قِيلِمَسَه يَاكِي جَنگ وَ قَتِيگَه اُوْحَشَه گن خَاص شَرَايَطلَرَدَه – اِينْدِي بُو قَنچَه مُدَدَت دَوَام اِيْتِيشِينِي فَرَقِي يُوُق – حَدلَرِنِي بَاشَقَه رَوِيش بِيْلَن تَطْبِيق قِيلَسَه يَاكِي حَتَّى تَطْبِيق قِيلِمَسَه، اُو اُوْرِنِي جَاهِلِيگى سَبَبِي، اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى قَانُونلَرِنِي بَرچَه سِيگَه اِيْمَان كِيْلَتِيرَه دِيگن، اَمَّا اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى قَانُونلَرگه تَابِع بُولگن حَالَدَه وَ شَرَعِي شَرَايَطِنِي اِعْتِبَارگه اَلِيْب حُكْمِنِي اِجْرَا قِيلِمِيدِيگن يَاكِي اُونِي شَكْلِينِي مَوْجُود وَ ضِيْعِيْتگَه مُنَاسِب حَالَدَه اُوْزگَر تِيرَه دِيگن اِيكِي مُسْلِمَان اَمِيرِينِي، اَصْلاً اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى قَانُونلَرگه اِيْمَان كِيْلَتِيرَمِيدِيگن – اَمَّا اُو هَم مَنَه بُو حُكْمِنِي اِجْرَا قِيلِمِيدِيگن – كَافِر يَا مُرْتَد سِكُولَارِيْسْتلَرگه سَالِيشْتِيرَه دِي وَ شُبَهَه گَه تُوْشَه دِي وَ هَر اِيكِي تَامَانِنِي اَلله نِي شَرِيْعَتِيدگى فَلَانچِي قَانُونِنِي اِجْرَا قِيلِمَسْلِيك بُوِيچَه مُشْتَرَك دِيْب حِسَابَلِيدِي، اَسَانْلِيك بِيْلَن اُولَرِنِي هَر اِيكَاوِينِي بِيْر هِيْل دَرَجَه گَه قُوِيْب قُوِيَه دِي، حَتَّى مُسْلِمَانلَرِنِي اَمِيرِينِي اَصْلِي كَافِر دَن كُورَه بَتْتَر اَق دَرَجَه گَه تُوْشُورِيْب تَشْلِيدِي.

يَاكِي بِيْر حُكْمِنِي تَطْبِيق قِيلِيش بَارَه سِيْدگى اُونِي تُوْشُونچَه سِي بَاشَقَه چَه بُولِيشِي مُؤْمَكِين وَ مُسْلِمَانلَرِنِي اَمِيرِي يَا اَهْلِي قِبَلَه نِي بَر اَبْرِيدَه اَنَه اُوْشَنْدِي مُنَاسِبْتِنِي بِيْلِدِيرِيشِي هَم مُؤْمَكِين، شُونگَه اُوْحَشَش اِيشِنِي خَوَارَجَلَر سِيْدِيْمِيز عَلِيگَه نِسْبَتاً حَاكِمِيْت مَسْأَلَه سِي بُوِيچَه قِيلِيشگن اِيدِي، حَتَّى بِيْر يُوْزِيدَه خُورْمَانِي قَاقِيْسِي وَ نَصَارَا، كَافِرلَرِنِي چُوچَقَه سِي اُولَرِنِي دَسْتِيدَن

آماندە بۇلگن، لېكىن رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نىڭ صَحَابَه سېنى قُرْزَنْدَى وَ اُونى خاملە دار عيالى وَ بۇ عيالى قارنىڭى گۇدگى وَ مُسلمانلارنىڭ جَنَّتَى رَهبرى هَم اۇلرنى قوليدن وَ تېلېدن آماندە بۇلگن ايمس. رُحَصَت بېرسنگلر بېزلارنىڭ مَنَه بۇ مُواظَنَتَسِيز وَ مِعزَانَسِيز وَ يريم ديوانه (عَقْلَى گَم) بَرادِرلر يميز حَقِيدَه بېر داستانى سېزلرگه عَرَض قَيْلِب اوتسم. بۇ واقيعه گه گۇواه بۇلگن كېشىنى اوزى خَوارجلرنى گۇرُوهِيدَه اِشْتِرَاك ايتگن، اَمَّا اُو گۇرُوهِدَن قاجيب كېتىشگه مُوقَف بۇلَه دى، بۇ كېشى اَيْتَه دېكى:

"مِن نَهرواندگى يارانلر بېلن بېرگه بۇلگن اېدېم، اَمَّا بېر آز مُدَدَتَدَن سُونگ اۇلرنى قَيْلَه ياتگن ايشلرېنى ياقتيرمى قالدېم، اۇلر مېنى اۇلدېرېشلرېدن قۇرققَه نېم اۇچۇن بۇ نرسَه نى اۇلردن بېنھان قَيْلْدېم. مېن اۇلرنى گۇرُوهِى بېلن بېرگه بېر قېشلاققَه كېرىب كېلدىك، بېز بېلن بۇ قېشلاققَه اۇرتَه سېدَه دريا بار اېدى، ئوستدن بۇ قېشلاققَه ردا سېنى سۇدرب كېلَه ياتگن بېر كېشى چېقىب كېلدى. اۇلر بۇ كېشىگه اَيْتېشْدېكى: بېز سېنى قۇرقېتىب يۇباردېكمى؟ اُو حَه، دېدى. شۇندَه اۇلر اۇنگه قَرَب: قۇرقېشىنگگه حاجت يۇق، دېيېشىدى. مېن اوزىمگه اَيْتْدېمكى: الله گه قَسْمكى اۇلر بۇ كېشىنى تَنْيِشَه دى، اَمَّا مېن اۇنى تَنْيِمَمِن. اۇلر بۇ كېشىگه قَرَب اَيْتېشْدېكى: سېن رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نى صَحَابَه سى حَبَابى اُوغْلېمېسن؟ اَتْنَك رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَقْل قَيْلگن حَدِيثى بېزلرگه اَيْتَه اَلَه سَنِمى؟ مېن اُو كېشىدن اِشْبِيتْشِمْچَه ايتگن اېدېلركى: رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بېر فِتْنَه حَقِيدَه قۇيېدْگىلر نى مَرَحْمَت قَيْلگن اېدېلر: اۇندَه اۇتېرگن كېشى تۇرگن كېشىدن يَحْشِير اقدېر، تۇرگن كېشى ايسَه يۇرياتگن كېشىدن يَحْشِير اقدېر، يۇرَه ياتگن كېشى ايسَه حَرَكَت قَيْلَه ياتگن كېشىدن يَحْشِير اقدېر. اگَر سېن بۇ زَمَانَدَه حَاضِر بۇلسنگ الله نېنگ اۇلدېرېلگن بَنْدَه لَرِيدَن بۇلگن. اۇلر اۇنى وَ عائلَه سېنى اۇشَلَب اَلَيْشْدى.

اۇلردن بېرى خۇرما دَرَحْتِيدَن تۇشگن مېوَه سېنى اَلْدِيدَن اۇتدى وَ اۇنى اَلْيِب آغزېگه سالدى. بۇ گۇرُوهِدگى باشقَه بېر كېشى بۇ مېوَه نى اېگه سى عَهْد وَ پېمان قَيْلېنگن شَخْصَدۇر، اۇنى قَنْدَى قَيْلِب حَلال قَيْلِب اَلَه سَن؟ اُو خۇرمانى مېوَه سېنى آغزېدن چېقَه رېب تَشْلَه دى.

سۇنگرە اۇلر بىر چۇچقە نى اَلدِيدَن اۇتِيشِدِي، اۇلرَدَن بِيَرِي قِيلِيچ بِيْلَن مَنَه بُو چۇچقە نى سِيكِين اۇرِدِي، باشقە بىر كِيشِي اۇنگە اَيْتدِيكى: مَنَه بُو حَرَام چۇچقە عَهْد وَ بِيْمَاندِگِي نَرَسَه، اۇنى نِيْمَه بِيْلَن حَلَال قِيلِيب اَلَه سَن؟ عَبْدُ الله اِبْنِ حَبَاب اَيْتدِيكى: سِيزلَرنى بۇندَن هَم كُورَه سِيزلَرگه حَرَام بۇلگن نَرَسَه گه يۇلُب قُوِيْمِي؟ اۇلر حَه، دِيبِيشِدِي. عَبْدُ الله اُو مِين بۇلَه مَن، دِيدى. اۇلر اۇنى دَرِيانى بۇيِيگه اَلِيب كِيلِيشِدِي وَ بۇيِنِي قِيلِيچ بِيْلَن چاچِيب تَشَلَشِدِي. رايونِي اَيْتِيشِيچَه: قان سۇونِي يۇزِيگه حۇددِي اَياق كِييِمِنِي اِيپِيگه اُوْحَشَب اَقَه ياتگه نِيِنِي كُورديم اۇنى كِيْتِيدَن خَامِلَه دار بۇلگن عِيالِنِي اَلِيب كِيلِيب اۇنى قارِنِي يارِيشِدِي وَ قارِنِيدِگِي بَالَه نِي چِيَقَه رِيب اَلِيشِدِي. رايونِي اَيْتِيشِيچَه: هِيچ بىر قَوْم بِيْلَن بىرگه بۇلِيشَلِيك مَنَه بُو اَدْمَلر بِيْلَن بىرگه بۇلِيشَدَن كُورَه نَفَر تَلِيراق، يامانراق اِيْمَسِدِي. وَ نِهائِت چِيكگه راق بىر جايدَه اۇلرِنِي اَلدِيدَن قاچِيب كِيْتديم. مَنَه اِيندِي بِيزلر نِيْمَه اُوچُون بُو برادرلَرِيْمِزگه قَرْتَه مُواظَنَتِسيز وَ مِعْزَانِسيز وَ يَرِيم دِيوانَه (عَقْلِي گَم) دِيگه نِيْمِزِنِي تۇشۇنْگُنْدِير سِيز؟ اَگَر بِيز اۇلرگه نِسَبَتًا بُو سۇزلَرَدَن فايدَه لَنگن بۇلَسَك، بۇنى دَلِيلِي بار. ۲۱

ياكى قُوِيْدَه كِيلْتِيرِيلگن شَكْلگه كُورَه، حۇددِي شۇ شَخْصَلر مُنافِقَلر وَ اَلوگه بِيْنزِين پُوركاوچِيلر بِيْلَن بىرگه قِيلَه ياتگن اِيشلَرِي، جَمَلَدَه مُقابِل تامانِنِيْگ عُثْمَانِي قاتِلَرِنِي جَز اَلش بَهانَه سِي بِيْلَن مُسْلِمَانلَرِنِيْگ حَلِيْقَه سِي عَالِي اِبْنِ اَبِي طَالِبگه نِسَبَتًا قِيلگن اِيشگه اُوْحَشِيدِي، اۇلر جۇدَه اۇلگن مِقْدار دِگِي مُسْلِمَانلَرِنِي قَرِيْب بِيْرِيْب جَنگِچِي كافرلَرِنِي وَ جَنائِتچِيلَرِنِي اُوسْتِيدَه اِيشلَه تِيلَه دِيگن غَضَبِنِي، قَتْتِيْق قَوْلِيكِنِي مُسْلِمَانلَرِنِي اَرَه سِيْدِگِي كُورَشگه قَرَه تِيشَنه دِي وَ اَنَه اُشْنَجَه قِير غِيْنِنِي، فاجِيْعَه لَرِنِي وَجُودگه كِيلْتِيرِيشَه دِي.

- حاضِرِنِي اُوزِيدَه هَم اَگَر قُوِيْدِگِيلَرِنِي اَبْتِيلَه دِيگن بۇلَسَه: رَسُولُ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحْمَت قِيلگن اِيدِيلَر: «إِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ، يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ، وَيُتَّقَى بِهِ، فَإِنْ أَمَرَ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَعَدَلَ، كَانَ لَهُ بِذَلِكَ أَجْرٌ، وَإِنْ يَأْمُرُ بِغَيْرِهِ كَانَ عَلَيْهِ مِنْهُ» ۲۲ اَلْبَتَه اِمَام قَلْقاندُور.

/ تاريخ بغداد (۲۰۶/۱، ۲۰۵). مصنف ابن ابى شيبه (۳۱۰/۱۵، ۳۱۱)، با سند صحيح²¹

صحيح مسلم - الإمارة (۱۸۴۱) سنن النسائي - البيعة (۴۱۹۶) سنن أبي داود - الجهاد (۲۷۵۷) مسند أحمد - باقي مسند المكثرين (۵۲۳/۲)²²

قَطْعاً إِمَامَ قَلْقَانَ بُولِيْب، بُو قَلْقَانِي آرْتِيْدَه تُوْرِيْب جَنَگ قِيْلِيْنَه دِي وَ اُو بِيْلَن بِيْرگَه يَاقِيْمِيْسِيْز اِيْشَلَرْنِي اُوْز اَقْلَشْتِيْرِيْب تَشْلَه نَه دِي وَ اُوْنْدَن پَنَاه تَپَه سِيْز وَ اُوْنِي دِفَاع قِيْلِيْشَه دِي وَ اُوْنْدَن پَنَاه تَپِيْشَه دِي، دِيْمَك اَگَر خُداَن قُوْر قِيْب عَدَالْت بِيْلَن اَمْر قِيْلِسَه، مُكَافَاتگَه سَز اَوَار بُوْلا دِي. وَ اَگَر بُوْنِي تِيْسگَه رِيْسِيْگَه اَمْر قِيْلِسَه گُوْناهِكار بُوْلَه دِي. يَعْنِي اِمَام بِيْر تُوْسِيْق وَ قَلْقَانَ كِيْ كَافِر لُر مُسْلِمَانلَرگَه ضَرْبَه اُوْرِيْشَلَرِيْگَه مَانِع بُوْلَه دِي وَ عُمُوْمِي اِسْلَامْنِي دِفَاع قِيْلَه دِي يَاكِي مُسْلِمَانلَرگَه باشَقَه مُسْلِمَانلَر تَامَانِيْدَن ضَرْبَه اُوْرِيْلِيْشِيْگَه مَانِعْلِيْك قِيْلَه دِي. اُوْتَكَن دَر سَلَرِيْمِيْز دَه اَيْتِيْب اُوْتگَه نِيْمِيْزگَه كُوْرَه، اِمَامْنِي وَ جُوْدگَه كِيْلِيْتِيْرَه دِيْگَن كَنَللَر وَ اَبْزَار لُر قِيْسِيْلَر حِسَابْلَه نَه دِي؟ مَنَه بُو اِمَام قِيْسِي كَنَللَر اَرَقَه لِي وَ جُوْدگَه كِيْلَه دِي؟ اِمَامْنِي وَ جُوْدگَه كِيْلِيْشِي اُوْچُون فَقَط وَ فَقَط اُوْچْتَه كَنَل مَوْجُوْد: ۱- نُبُوْت مَنَهجِيْگَه اَسَاسلَنگَن خِلَافَت، ۲- اِسْلَامِي اِضْطِرَارِي بَدَل حُكُوْمَت، ۳- مُجَاهِدلَر نِيْنِگ وَ اِجْد شُوْرَا مَجْلِيْسِي، مَنَه بُوْلَرْنِي بِيْر اَرْتَه سِي مَوْجُوْد بُوْلَمَه گَن دِيَار لُر دَه مُسْلِمَانلَر اُوْچُون هِيْچ قَنْدِي اَمْنِيْت مَوْجُوْد اِيْمَس، مَگَرَم بُو مُسْلِمَانلَر اِسْلَام دِيْنِيْنِي تُوْرْت مَفْهُومِيْدَن قُوْللَرِيْنِي تَارْتَسَه لُر اَمْنِيْتگَه اِيْگَه بُوْلِيْشَه دِي.

اِيْنِدِي اَگَر مَنَه بُو اَلْدَنگَن بَر اَدْر لُرِيْمِيْز دَن قُوْيِيْدِيْگِيْچَه سَوَال سُوْرَه لَه دِيْگَن بُوْلَسَه: اِيْخْتِيْاج وَ ضَرْوَرْت وَ قَتِيْدَه سِيْز لُرْنِي بُوْتُوْن جَهَانَ سِيْكُوْلَار كَافِر لُرِيْدَن وَ مَحَلِي مُرْتَدلَر دَن حِمَايَه قِيْلَه دِيْگَن قَلْقَانَ قِيْسِي؟ اَمِيْرگَه وَ مُرْتَدلَر طَلِبَانِي اِسْلَامِي وَ اِضْطِرَارِي بَدَل حُكُوْمَتِيْگَه حَمْلَه قِيْلَنگَن پِيْتِيْدَه سِيْز لُرْنِي قِيْر غِيْن بُوْلِيْشِيْنِيْگِيْزگَه نِيْمَه مَانِعْلِيْك قِيْلِيْدِي وَ سِيْز لُر قِيْر دَن پَنَاه تَپِيْدِيْگِيْز؟ سِيْز نِي اُوْجَلَانِي اِيْشِيْچِيْلَر جِز بِيْدِيْگِي سَاتَقِيْلَرِي – كُوْر دَلَر نِيْنِگ حَاضِرگِي زَمَانْدِيْگِي مُسَيْلَمَه پِي كَذَّابِي – تَامَانِيْدَن قِيْر غِيْن قِيْلِيْنِيْشِيْنِيْگِيْزگَه نِيْمَه تُوْسُقِيْنَلِيْك قِيْلِيْدِي؟ يَاكِي دِيْمَاكَرْت اَحْزَابلَرْنِي وَ كُوْمَلَه لُرْنِي وَ بَارْزَانِيْلَرْنِي وَ طَالِبَانِيْلَرْنِي وَ اِيْرَانِي كُوْر دِيْسْتَانِيْدِيْگِي باشَقَه لُر نِيْنِگ كُوْشَخَانَه لُرِيْنِي قِيْتِيْب كِيْلِيْشَلَرِيْگَه نِيْمَه سَبَب بُوْلِيْدِي. سِيْز نِي اَيْتَه دِيْگَن باشَقَه قَنْدِي سُوْز لُرِيْنِيْگِيْز بَار؟

مَنَّهُ بُو نَرَسَه لَر كِيَنَه، تَعَصُّب، تَار نَظَر لِيَك وَ دُشْمَن نِيَنَگ اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِي دِي گِي قَانُون لَر گَه قَر شِي تُو ز گَن رِي جَه لَر ي سَن بِلِي، عَيْن حَقِيْقَتِي كُو رِي ش گَه قَادِر بُو لَمَه يَات گَن يَرِي م دِي وَا نَه (عَقْلِي گَم) بِي ز لَر نِيَنَگ بَرَادِر لَر ي مِي ز اُو چُون نَاتُو غَر ي يُو لَدَه كِيَنَه يَات گَن لِي كَلَر ي گَه دَلِي ل بُو لَه اَللّٰهُ دِي. اُو لَر مَنَّهُ بُو حَالْتَدَه اَش كَارَه نِعْمَت گَه قَر شِي جَن گ قِي لِي شِي پِي تِي وَ غَضَب لَر ي نِي هَم نِعْمَت گَه قَر شِي قِي لِي ب قُو يِي ش گَن، اَكْر اُو لَر نِيَنَگ بَابَا لَر ي صِلَاح الدِّين اَيُو بِي رَجْمَه اَللّٰهُ مَنَّهُ بُو اِضْطِرَار ي حَالْدَه مَنَّهُ شُو نِجَه وَ حَشِي مُرْتَدَلَر نِي، جِنَا يْتِ جِي لَر نِي وَ اَنَه اُو شَن جَه تَشْقِي سِي كُو لَر كَا فِر لَر نِي قَر شِي سِي دَه بَار بُو ل گَه نِي دَه، اِي كِي قُو لَلَب اُو ن گَه يَ اَپِي ش گَن بُو لَر دِي وَ مَنَّهُ بُو قَلْقَانِي اَر تِي دَه - اَكْر چِي اُو اِي سِي وَ زَن گَلَه گَن وَ بَعْضِي عِي بَلَر گَه اِي گَه بُو لَسَه هَم - اُو زِي نِي اَنَه اُو شَن جَه بُو تُو ن جَهَان كَا فِر لَر ي وَ مَحَلِّي مُرْتَدَلَر وَ حِيَاسِي ز مُنَافِق لَر دَن عِبَارَت دُشْمَن دَن جِمَا يَه قِي لِي ش اَر قَه لِي، اُو زِي نِي سَر گَر دَان لِي ك هَلَا كَتِي گَه تَشْلَه مَسْ دِي وَ تَفَرُّق بَات قَا غِي گَه بَا تِي ر مَسْ دِي وَ سَا وُو قَقَان لِي ك بِي لَن دُشْمَن نِي رِي جَه لَر ي اَسَاسِي دَه حَر كَت هَم قِي لِمَسْ دِي.

- يَا كِي اَكْر مَنَّهُ بُو مُوَاطَن تَسِي ز وَ مِعْزَان سِي ز بَرَادِر لَر ي مِي ز گَه قُو يِي دِي گِي لَر نِي اِي تِي لَسَه: بَعْضِي بِي ر فَصْلِي اِجْتِهَاد لَر فَقَطْ خَاص اَدْمَلَر گَه تِي گِي شِي لِي وَ مَنَّهُ بُو اِجْتِهَاد لَر اَكْر چِي اُو شَه مَكَان نِي اِيَن گ بُو يُو ك اُو لَمَا لَر ي تَامَا نِي دَن صَا دِر قِي لِي ن گَن بُو لَسَه هَم بَاشَقَه اَدْمَلَر گَه يَا كِي بَاشَقَه فَصَل لَر گَه اِي شْلَه تِي ب بُو لَمِي دِي، بُو نَدِي شَرَا ئِ طَدَه هَم اُو لَر اُو رِي ن سِي ز غَضَب گَه دُو چَا ر بُو لِي شَه دِي وَ اُو ز لَر ي نِي غَضَب لَر ي نِي مُسْلِمَان لَر گَه قَرَه تِي شَه دِي وَ اُو لَر دِي گِي جَاه لِي لِي ك اُو لَر نِي مَنَّهُ بُو صِيْفَت لَر گَه هَم كَا فِر لَر گَه، مُنَافِق لَر گَه اُو حَشْشَلَر ي گَه سَبَب بُو لَه دِي.

بُو يُو ك اُو لَمَا لَر نِيَنَگ فَصْلِي وَ مَوْسُو م گَه اِي د اِجْتِهَاد لَر ي نِي عُمُو مِي لَشْتِي رِي ب اَل گَن مُسْلِمَان لَر خَطَا قِي لِي شَه دِي. بِي ر عَالِم بَهَار فَصْلِي دَه بِي ز لَر نِيَنَگ هَلِي قَا ر گَه تُو لَه مَنطَقَه مِي ز دَه بِي ر حُكْم نِي اُو شَه مَنطَقَه دِي اَدْمَلَر اُو چُون صَا دِر قِي لَه دِي، حُو دْدِي شُو دُو ر دَه جَا ز دِي گِي بِي ر عَالِم مَنَّهُ بُو اَدْمَلَر اُو چُون بَاشَقَه بِي ر حُكْم نِي صَا دِر قِي لِي شِي مُؤْمِكِي ن. بِي ز لَر نِيَنَگ مُوَاطَن تَسِي ز وَ مِعْزَان سِي ز بَرَادِر لَر ي مِي ز اِجْتِهَاد قِي لِي ن گَن اِي نِي وَ فَصْل نِي نَظَر گَه اَلْمَه گَن حَالْدَه اُو نِي بَاشَقَه فَصَل لَر گَه حَتِّي بَاشَقَه مَكَان لَر گَه، زَمَان لَر گَه عُمُو مِي لَشْتِي رِي B يُو بَار ي شَه دِي، - اُو لَر نِي جَاه لِي لِي ك دَن تَشْقَه رِي -

كَيْنَه وَ اُورِينَسِيَز نَفَرَت كَبِي خَاص غَرَضَلَر بُو ايشگه اُوندِيدِي، حَقْنِي طَلَب هَم قِيلِيشْمِيدِي وَ حَقْگه تَسْلِيم هَم بُولِيشْمِيدِي.

مَنَه بُو بَرادَرلَر يَمِيَز اِسْلَامِي فِرْقَه لَر نِينِگ اُوتْگن بِير نِيچَه عَصَر دَوَامِيدَه هَر گِيَز بِير دَم بُولْمَه كَنَلِيكَلَر يِنِي جُوْدَه يَحْشِي بِيلِيشَه دِي، بِير عَصَر دَوَامِيدَه هَر بِير فِرْقَه دَن اُونَلَب كِيچِيك دَسْتَه لَر اَجْرَه لِيَب چِيَقْن بُولِيشِي مُؤْمِكِين، اُولَرْنِي هَر بِيرِي اُوزِينِي اَلَاهِيدَه سَارِينِي چَلْگن. چُونَكِي اُولَر اُوزِينِي وَاِد اِجْمَاعَسِي بِيَلَن بِير لَشْتِيرَه دِيگن وَاِد مَجْلِيس بُولْگن اِيْمَس. بُونَدَن تَشْقَه رِي كِييِينْگِي دُور لَر دَن شُو بُوگُونْگِي كُونْگه چَه هَر بِير فِرْقَه اِنكَار قِيلِيب بُولْمِيدِيگن اُوزْگه رِي شْگه اِيگه بُولِيشْگن، بُوگُونْگِي كُونْگه كِيلِيب هَم هِيچ قِيَسِي بِير فِرْقَه بِير دَم بُولَه اَلْگن اِيْمَس.

حَاضِرْنِي اُوزِيدَه سَلْفِيشْرْگه بِير نَظَر تَشَلْنْگَلَر، اُولَر اَنَه اُوشَنْچَه عَالِي تَعْلِيم اَلِيْنَه دِيگن بِيلِيم يُورْتَلَرِيگه اِيگه بُولِيشْلَرِيگه قَر مَسَدَن نِيچْتَه دَسْتَه گَه وَ گُورُو هْگَه تَقْسِيم بُولِيب كِيْتِيشْگن؟ صُوفِيَلَرْگه بِير قَر نْگَلَر، شَافِيْعِيَلَرْگَه وَ حَنْفِيَلَرْگَه وَ بَاشْقَه مَذْهَبَلَرْگَه بِير نَظَر تَشَلْنْگَلَر چِي، اُولَر قَنْچَه دَسْتَه وَ گُورُو هْگَه بُولِينِيب كِيْتِيشْگن اِيگن؟ حَتِّي بِير قِيَشْلَاقْنِي يَا شَهْرْنِي اُوزِيدَه بِيَزَلَر بِير نِيچَه تُولَرِي- هِيل گُورُو هْگَه، مَذْهَبْگَه وَ فِرْقَه گَه گُورُواه بُولَه مِيَز، خَانْدَانَلَر دَه هَم بِير نِيچَه دَسْتَه گَه بُولِينِيب كِيْتِگْنَمِيَز. دِيْمَك، بِير فِرْقَه دَگِي شَخْصِنِي، خَانْدَانِنِي يَا گُورُو هْنِي اُوسْتِيدَه صَادِر قِيلِينْگن حُكْم هَمَّه زَمَان وَ مَكَانْدَگِي آدَمَلَرْنِي بَر چَه سِيگَه عُمُومِي بُولَه اَلْمِيدِي، حَتِّي اَگَر اُولَرْنِي اُورْتَه سِيْدَه مُشْتَرَك نُوقْطَه لَر بُولْگن تَقْدِير دَه هَم عُمُومِي لَشْتِيرِيش مُؤْمِكِين اِيْمَس. مُسْلِمَان كِيَشِي بَاشْقَه مُسْلِمَان بَرادَرِينِي حُدُودَلَر دَن پَاكَلَش اُچُون بِير اَرْتَه شُبْهَه قِيدِيرَه دِي، لِيكِن اُونِي اُوسْتِيدَه حُدُودِنِي اِجْرَا قِيلِيش اُچُون شُبْهَه قِيدِيرِيب يُورْمِيدِي.....

مَنَه بُولَر بِيَزَلَر هَر كُونِي رُوبُرُو بُولَه يَاتْگن مِثَاللَر حِسَابْلَه نَه دِي. بِيَزَلَر اَشْكُر وَاقِيْعِيَّت وَ حَقِيْقَتْنِي بِيَان قِيلِسَك وَ عَمَل قِيلِسَك پِيْتَرَلِي، شُونِي اُوزِي بِيَزَلَرْنِي مُوَاطَنْتَسِيَز وَ مِعْزَانَسِيَز

پرادرلریمیزنی اوریسیز غَضَبیگه دۇچار قیله دی. آیتیب اوتیلگن مثاللر یاردمیده اوریسیز غَضَبینگ انگلی، مقصدلی و حرکته نۇچی و حدتیگه توسقینلیک قیلۇچی نرسه لردن بیرى ایگه نینی توشونیب پیتدیك دیب، اویلمن، بو غضب اگر الله نی شریعتیدگی قانونلرگه قرشی بوله دیگن بولسه، اوزیمیز هاحله گن یا هاحلمه گن حالده حقه قرشی و الله نی شریعتیدگی قانونلرگه قرشی «انعمت علیهم» گه قرشی ایشله تیله دی و «مغضوبین» و «ضالین» اوجون آشکاره حذمت قیله دی.

باستیریلگن یا اینیگن غضب:

۳- اینیگن غضب یعنی باستیریلگن غضب حسابله نه دی، اوقصاص آلیش و شجاعت قۇدرتیگه ایگه ایمس، شخص اوزینی و عقیده سینی، ایشانچلرینی، قدر-قیمتینی، ناموسینی و باشقه لرنی برابریده بی پروا، بی غیرت بولیب قاله دی. آل سعودنینگ سلطنتیدگی فاسد سفیرلی یا اخوان المسلمین - ایخوان المسلمینینگ آدشگن شاهه سی- گبی. بویوک کیشیلریمیزدن بیرینی آیتیشیجه: غیرتی بولمه گن کیشیده یحشیلک یوقدیر.

اوریسیز کیته، اوریسیز قصاص آلیش، اضطراب، غیبت قیلیش، باشقه لرنی عیبینی قیدیریش، باشقه لر حقه جاسوسلیک قیلیش، باشقه لرنی سیرلرینی فاش قیلیش، آزار بیریش گبی روجی گسللیکلر تۇپلنمه سیگه ایگه بولگن منه بۇندی شخصلر، اوزلردن تشقری اطر ایدگیلرگه هم ضربه اوریشه دی. بۇندن تشقه ری غضبنی بۇتۇنلی باستیریشنی جسمگه هم منفی تاثیر بار، شخصنی تۇرلی- هیل جسمی گسللیکلرگه مۇبتلا قیله دی، مثلاً اولردن بیرى جگردن قند ماده سی ایشلب چقه ریلیشیگه سبب بوله دی، بۇ اوزینی اورییده جسمی تۇتقه ناققه آلیب کیله دی.

أَلْبَتَّه بِيْزَلَرْنِيْغ قَدْرَلِي بَرَادَرَلَرِيْمِيْز وَ آيَه - سِيْنِغِيْلَلَرِيْمِيْز شُو نَرَسَه گَه دِقَقَت قِيْلِيْشَلَرِي كِيْرَكِكِي، مَنَه بُو بَاسْتِيْرِيْلِگَن وَ ضَرَرَلِي غَضَب، بَعْضِيْلَر اُوچُون غَضَبِي نَظَارَت قِيْلِيْش يَاشَقَه رِيْش رَوِيْشَلَرِيْدَن بِيْرِي يَآكِي مُؤْمِنَلَرْنِيْغ صِيْفَتَلَرِيْدَن بِيْر صِيْفَت دِيْبِيْلِيْشِي مُؤْمِكِيْن، اَمَّا مَنَه بُو اِيْكَاويْنِي اُوْرْتَه سِيْدَه اَسَاسِي فَرَقَلَر مَوْجُوْد. اُوْلَرْنِي بِيْرِي عِيْنِي قُدْرَتِگَه وَ قَآبِيْلِيْتِگَه اِيْگَه بُوْلِگَن پِيْنْدَه اُوْزِيْنِي بَاشَقَه رِيْش بُوْلِيْب، اُوْنِگَه تَوَاضِع هَم دِيْبِيْلَه دِي، يَعْنِي يَحْشِيْنِي اُوْرْنِيْگَه يَحْشِيْرَاقْنِي تَنَلَش، اِيْكَيْنِچِيْسِي اِيْسَه غَيْرَتَسِيْزَلِيْكَ وَ ضَعِيْفَلِيْكَ پِيْتِيْدِگِي بَاسْتِيْرِيْش بُوْلِيْب، اُوْنِگَه زَلِيْلَلِيْكَ وَ حَارَلِيْكَ هَم دِيْبِيْلَه دِي.

اللّٰهُ تَعَالٰى قُرْآنَدَه مُؤْمِنَلَرْنِيْغ صِيْفَتَلَرِيْنِي بِيَان قِيْلِگَن پِيْتِيْدَه، اُوْنِي بِيْلِگِيْلَرِيْدَن بِيْرِيْنِي غَضَبِيْنِي اُوْسْتِيْدَه غَلْبَه قِيْلِيْش قُدْرَتِي دِيْب تَنِيْشْتِيْرَه دِي:

- اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِي السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ الْكَآظِمِيْنَ الْعَيْظِ وَ الْعَآفِيْنَ عَنِ النَّاسِ وَ اللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ. (آل عمران/ ۱۳۴) اُو تَقْوَادَار ذَاتَلَر (يَحْشِي - يَامَان كُوْنَلَرْدَه اِنْفَاق - اِحْسَان قِيْلَه دِيْگَن، غَضَبَلَرِيْنِي اِيْچَلَرِيْگَه يُوْتَه دِيْگَن، اَدْمَلَرْنِيْغ (خَطَا - كَمْچِيْلِيْكَلَرِيْنِي) عَوْف اِيْتَه دِيْگَن كِيْشِيْلَر دِيْر. اللّٰهُ بُوْنْدِي يَحْشِيْلِيْكَ قَبْلُوچِيْلَرْنِي سِيْوَه دِي.

- وَ الَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كِبَآئِرًا لِآثْمِ وَ الْفَوَاحِشِ وَاِذَا مَا غَضِبُوْا هُمْ يَغْفُرُوْنَ (شوري/ ۳۷) اُوْلَر كَتْتَه گُوْنَاهَلَرْدَن وَ بُوْزُوْقَلِيْكَلَرْدَن چِيْتَلَه نَه دِيْگَن، غَضَبَلَنگَن وَ قَتَلَرِيْدَه اِيْسَه كِيْچِيْرِيْب يُوْبَارَه دِيْگَن ذَاتَلَر دِيْر.

غَضَبِيْنِي اِيْچِيْگَه يُوْتِيْشِيْلِيْكَ يَآكِي اَلْكَآظِمِ الْعَيْظِ وَ كِيْچِيْرِيْشِيْلِيْكَ، شَخْص اُوچُون رُوْحِي وَ جِسْمِي سَلَامَتَلِيْكَنِي كِيْلْتِيْرَه دِي وَ اُوْرِيْنِيْسِيْز غَضَبِيْنِي اِظْهَار قِيْلِيْشِدِگِي مُشْكِلَاتِگَه تُوْلَه عَاقِبَتَلَرْنِي اَلدِيْنِي اَلَه دِي وَ حَتَّى اُوْرِيْنِي غَضَبِيْنِي هَم يَحْشِيْدَن كُوْرَه يَحْشِيْرَاق دَرَجَه گَه كُوْتَه رَه دِي. يَعْنِي اَگَر اُوْنِي عَمَلْگَه اَشِيْرَمَسَه يَحْشِيْرَاق بُوْلَه دِي، اَمَّا اَگَر بِيْر كِيْشِي بُو اِيْشِنِي قِيْلِگَن بُوْلَسَه يَامَان اِيْش قِيْلِگَن حِسَابَلَنْمِيْدِي، لِيْكَن بُو اِيْشِنِي قِيْلِمَسَه يَحْشِيْرَاق بُوْلَه دِي، يَعْنِي اُو يَحْشِي بِيْلَن يَحْشِيْرَاقْنِي اُوْرْتَه سِيْدَه يَحْشِيْرَاقْنِي تَنَلَه گَن بُوْلَه دِي. مَثَلًا بِيْر كِيْشِي اَدَم اُوْلَدِيْرِگَن، اِيْنِدِي

قَرَشَى طَرْفَ أَكْرَ اؤُنَى قَصَاصِيْنَى اَلْسَه اؤُنَى حَقَقَى حِسَابَه نَه دى، بُو يَحْشَى دِيْب سَنَلَه دى، لِيَكِن اَكْر شَرَعَى دَلِيْلَرْگَه كُورَه اؤُنَى كِيچِيرِسَه، يَحْشِيْرَاق اِيْشِنَى قِيْلْگَن بُوْلَه دى. بُو اِيْش هَم اُوْزِيْگَه خَاص نَمْرَه گَه اِيْگَه بُوْلِيْب اَيْنِيْگَن وَ بَاسْتِيْرِيْلْگَن غَضَبْدَن بُوْتُوْلَى فَرْق قِيْلَه دى: مَثَلًا :

- اَلْكَاطِمِ اَلْغَيْظُ گَه اِيْگَه بُوْلْگَن شَخْصَ اَلله وَ عَدَه بِيْرْگَن مَنَفَعَتْلَرْنَى اُوْرْتَه گَه قُوْپِيْش اَرْقَه لى، اَلله هَم اؤُنَى كِيچِيرِيْشَى وَ اُوْنْگَه مُكَافَات بِيْرِيْشَى سَبَبلى، قَرَشَى طَرْفْگَه نِسْبَتًا اُوْزِيْنَى دِيْلِيْدَه كِيْنَه گَه جَاى بِيْرَمِيْدى وَ اَلله نى رَاضِيْلِيْگِيْنَى جَلْب قِيْلِيْش بِيْلَن شَيْطَان كِيْرِيْب كِيْلَه دِيْگَن يُوْللَرْنَى يَپِيْب تَشَلِيْدى؛ اَمَّا اَيْنِيْگَن وَ بَاسْتِيْرِيْلْگَن غَضَب كِيْنَه نى كُوْپِيْتِيْرَه دى وَ اؤُنَى بَاشَقَه شِيُوَه بِيْلَن كُورَسَه تِيْب بِيْرَه دى وَ شَيْطَانِنَى وَسُوْسَه سى اُوچُون اِيْشِيْكلَرْنَى آچِيْب بِيْرَه دى.

- اَيْتِيْب اُوْتْگَه نِيْمِيْز دِيْك اَلْكَاطِمِ اَلْغَيْظُ تَامَانِيْدَن غَضَبِنَى نَظَارَت قِيْلِيْشَلِيْك، تَوَاضِعِنَى عَلامَتى بُوْلِيْب قُدْرَتْگَه اِيْگَه بُوْلْگَن اُوْرِيْنَدَه اِيْشَلَه تِيْلَه دى وَ شَخْصِنَى اِرَادَه سِيْنَى وَ اُوْزِيْگَه اِيْشَانچِيْنَى قُدْرَتْمَنَد بُوْلِيْشِيْگَه سَبَب بُوْلَه دى، بُو مُقَابِل طَرْفِنَى بَر اَبْرِيْدْگَى ضَعِيْفَلِيْك نِشَانَه سى جِسابَلْنَمِيْدى، اُو قِصَاص اَلِيْشْگَه قَادِر، اَمَّا بُو اِيْشِنَى قِيْلَمِيْدى؛ اَمَّا غَضَبِنَى بَاسْتِيْرِيْشَلِيْك هَمِيْشَه ضَعِيْفَلِيْك وَ قُوْرُقُوو سَبَبلى عَمَلْگَه آشِيْرِيْلَه دى وَ حَقَارَتى، اِرَادَه سِيْزَلِيْكِنَى، حَقَارَت وَ زَلِيْلَلِيْك جِيْس قِيْلِيْشِنَى يَنْدَه مُسْتَحْكَمَلَه نِيْشِيْگَه اَلِيْب كِيْلَه دى.

- غَضَبِنَى كَانْتِرَال قِيْلِيْب بَاشَقَه رَه اَلَه دِيْگَن اَلْكَاطِمِ اَلْغَيْظُ بُوْلْگَن شَخْصَ قِصَاص اَلِيْب اُوْتِيْرَمِيْدى، اُو كِيچِيرِيْب يُوْبَارَه دى، اَلْعَافِيْنَ عَن النَّاسِ؛ اَمَّا غَضَبِنَى بَاسْتِيْرِيْش قِصَاص اَلُوچى – هُجُوْم قِيْلُوچى رَفْتارَلر هَم رَاهلِيْگِيْدَه بُوْلَه دى، چُونكى اُو تُوْپَلَه نِيْب كُوْپَه يِيْب كِيْتَه دى وَ كِيْبِيْنچَه لِيْك يَنْدَه شِدَدَت بِيْلَن بُوْشَه تِيْلَه دى.

بُو بِيْرَدَه آچِيْق كُورِيْنِيْب تُوْرْگَن نَرَسَه شُوْكى، اِسْلَامِنَى مَقْصَدى غَضَبِنَى بَاسْتِيْرِيْش اِيْمَس، بَلْكى اؤُنَى نَظَارَت قِيْلِيْش، بَاشَقَه رِيْش وَ غَضَبِنَى تَرْتِيْبْگَه سَالِيْشْدَن عِبَارَت. بُو بِيْرَدَه آچِيْق – اَيْدِيْن كُورِيْنِيْب تُوْرْگَه نِيْدِيْك، غَضَبِنَى بَاشَقَه رِيْش وَ نَظَارَت قِيْلِيْش، غَضَبِنَى بَاسْتِيْرِيْش

مَعْناسِيَدَه كَيْلَمَه گَن، بَلَكِي اُونِي اَگَاهَانَه تَرْتِيگَه سَالِيش دِيْمَكْدِير. غَضَبِنِي نَظَارَت قَبْلِيْب هِدَايَت قَبْلِيْشَلِيك، اِنْسَانَدَه رَفْتَارِي مُوَاطَنَتْنِي اِيْجَاد قَبْلِيْش وَ رَفْتَارِنِي بَاشَقَه رِيْش يُوْلُرِيْدَن بِيْرِي سَنَلَه دِي. بِيْزَلُر غَضَبِنِي وَجُوْدگَه كَيْلَتِيْرَه دِيْگَن عَامِلَلَرِنِي وَ حَادِيْتَه لَرْنِي يُوْقَاتَه اَلْمَسْلِيْگِيْمِيْز مُؤْمَكِيْن، يَاكِي غَضَبِنِي وَجُوْدگَه كَيْلَتِيْرَه دِيْگَن عَامِلَلَرگَه رُوْبُرُو بُوْلِيْشَدَن هَم پَر هِيْز قَبْلَه اَلْمَسْلِيْگِيْمِيْز مُؤْمَكِيْن، لِيْكِن اُوْنگَه نِسْبَتاً اُوْزِيْمِيْزْنِي قَنَدِي مُنَاسَبَت بِيْلِدِيْرِيْشِيْمِيْزْنِي نَظَارَت قَبْلِيْب بَاشَقَه رَه اَلَه مِيْز.

غَضَبِنِي بَاشَقَه رِيْش اُوْچُون هَم جُوْدَه كُوْپ شَرَعِي اَبْرَارَلُر وَ يُوْلُر مَوْجُوْد، مَثَلًا:

۱- «لا اله - الا الله و محمد رسول الله» گَه اِخْلَاص بِيْلَن پايْبِنْد بُوْلِيْشَلِيك وَ «سَمِعْنَا وَ اطَعْنَا» بِيْلَن بِيْرگَه اَللّٰه نِي شَرِيْعَتِيْدِيْگِي قَانُوْنَلَرگَه كَامِل تَسْلِيْم بُوْلِيْشَلِيك، اَصْلِي چَاْرَه حِسَابَلَه نَه دِي.

۲- اُوْمَتْنِي وَاْحِد شُوْرَاسِي وَ وَاْحِد جَمَاعَتِيْنِي هَمْرَاهِلِيْگِيْدَه حَرَكَت قَبْلِيْشَلِيك، بُو فَقَط وَ فَقَط "اُوْچ اَبْرَارِنِي" يُوْلِي اَرْقَه لِي وَجُوْدگَه كَيْلَه دِي خَالِاص، شَخْص فَقَط مَنَه بُوْنَدِي زَمَانَت قَبْلِيْبَنگَن حَالَدَه گُوْمْرَاهِلِيكگَه وَ زَلَالَتگَه دُوْچَار بُوْلَمِيْدِي. بُوْلَمَه سَم مَنَه بُو "اُوْچ اَبْرَارَدَن" وَجُوْدگَه كَيْلَه دِيْگَن اُوْمَتَدَن اُوْز اَقْلَه شِيْشَلِيك، شَخْص اُوْچُون سَرگَر دَانْلِيكگَه سَبَب بُوْلَه دِي وَ شَخْص نَاتُوْغَرِي تَعْوِيْلَاتَلُر وَ خَطَا اِجْتِهَادَلُر بِيْلَن اُوْرِيْنَسِيْز غَضَبَدَن فَايْدَه اَلَه نَه دِي وَ نَتِيْجَه دَه اَنْعَمَت عَلِيْهَم نِي يُوْلِيْدَن بَاشَقَه يُوْلَدَه حَرَكَتَلَه نَه دِي.

۳- تِيْلَنِي نَظَارَت قَبْلِيْشَلِيك، بِيْرِيْنچِي اُوْرِيْنَدَه بَاشَقَه رُوْنِي، نَظَارَتْنِي وَ هِدَايَت قَبْلِيْشِنِي طَلَب قَبْلَه دِيْگَن نَرَسَه حِسَابَلَه نَه دِي، اِحْفَظْ لِسَانِكْ. تَبْلِيْنگِنِي تِيِي يَاكِي حِفْظ قَبْل.

۴- كِيْچِيْرِيْش وَ عَوْف قَبْلِيْشَلِيك هَم اَللّٰه نِي شَرِيْعَتِيْدِيْگِي قَانُوْنَلَرِنِي بِيْر قَبْسِمِي حِسَابَلَه نَه دِي. فَاصْفَح الصَّفْحَ الْجَمِيْلَ (حجر/۸۵). بَس (شُوْنَدِي اِيْگَن، اِي مُحَمَّد، سِيْز جَاهِل كِيْمَسَه لَرْنِيْگ پِيْتگَه زَه يَاتگَن اَزَار - اَدِيْتَلَرِيْگَه صَبْر - طَاقَت قَبْلِيْبَنگ وَ اُوْلُرَدَن) چِيْرَايِلِي يُوْز اُوْگِيْرِيْش بِيْلَن يُوْز اُوْگِيْرِيْگ!

كېچىرىش يەنى يَحْشَى بېلن يَحْشِير اَقْنَى اۋر تە سېدە بېز يَحْشِير اَقْنَى تَنلِيمِز وَ "بېز لرنى نَظَارَتِيمِز" اَمَارَةٌ بالسوء نَفْسِينى يا شَيْطَانِى قَوْلِگە تَوْشِيب قَالِيشِگە رُحْصَت بېر مِيمِز ياكى نَظَارَت باشقە لرنى قَوْلِگە ئوشِيشِگە ھم يۇل قويميميز، چۈنكى ابلېسنى مكر لردن بېرى مُسلمانلرگە باسېم اۋتگە زېشدن عبارت، اۋ يَحْشَى بېلن يَحْشِير اَقْنَى اۋر تە سېدە يَحْشِينى تَنلە شېمېزنى اېستېدى.

اېندى مَدِينە دَگى مُسلمانلر تۇشگن اۋر يِنلرگە اۋحشش، شَخْص يَحْشَى بېلن يَحْشِير اَقْنَى اۋر تە سېدە اَلْبَتَّه يَحْشِير اَقْنَى تَنلە شى ضرور بولېب قَالِيشى مۇمكىن، چۈنكى دُشْمَن شَخْصنى باشقە رېش اۋچون بېر مُسلماننېگ يَحْشَى غَضَبِنى باشقە بېر مُسلماننى اۋستېگە بۇشە تېشېگە تَر غِيب قِيلە دى، اۋ بۇنى نَتِيجە سېدە اۋزېگە كېر كلى مَنفَعَتلَر دَن فَايدە لَه نَه دى وَ بېر مُسلمان يَحْشَى بېلن يَحْشِير اَقْنَى اۋر تە سېدن يَحْشِير اَقْنَى تَنلە شېگە يۇل قويمېدى؛ عُمَر ابن خَطَّاب غَضَبَلَه نېشلىك لازم بۇلگن كېشېلر بارە سېدە رَسُول اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيْتَر ايدېلر كى: مېنگە رُحْصَت بېرىنگ اۋنى بۇينېگە اۋرى. رَسُول اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضى اۋر يِنلر دَه قَر شېلىك قېلىب مَرَحْمَت قېلگنلر: «يَا عُمَرُ! لَا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ». " اى عُمَرُ! اَدْمَلر مُحَمَّد اۋزېنى يار اِنلرېنى اۋلدېر يېتى، دېيېشمە سېن. " يەنى اۋنى اۋلدېرېش اَصْلِيدَه يَحْشَى، اَمَّا عاقبتى يَحْشِير اَق بۇلە دى، شۇ سَبَبلى اۋنى كېچىرىش كېر ك.

مَسْئَلَه لَر بارە سېدە يَحْشِينى اۋر نېگە يَحْشِير اَقْنَى تَنلَشلىك اَصلاً دُشْمَننى فَايدە سېگە اېشلە مېدى، چۈنكى بېز اۋندن سُوئِسْتَعْفَادَه قېلىش اَبزارىنى تار تېب اَلدېك، شۇ سَبَبلى ھم اۋلر حَتَّى اۋز لرنى اَخْبَارَات واسېطَه لرى اَرَقَه لى حَق اېگە سى بۇلگن مُسلماننى غَضَبِنى قوز غَشگە حَرَكَت قېلىشە دى وَ رېجە لرى بۇيچە يَحْشِير اَقْنَى تَشَلَب قۇيېب يَحْشَى بۇلگن اېشنى قېلىشگە مَجْبُور قېلىشە دى، اۋلر گاھيدە مُسلماننېگ اۋر يِنسېز غَضَب سَبَبلى اۋلدېر يلىشېنى وَ مُسلمانلر اۋلر ھاحلە گن يۇلگە تَوْشِيب قَالِيشېنى اېستە شە دى.

چۇنكى اۇرىنسىز غەزەب آسانلىك بېلن انساندە عقل و فكر يۇرىتىش قۇدرىتىنى و نظارت قىلىش قۇدرىتىنى پىسىتېرىب يۇبارە دى و اۇنى ايشدن چىقە رە دى، انسانىنىڭ عقلىنى خۇشيارلىكنى اينگ گم مقدارىگە تۇشۇرىپ تۇشلىدى، يعنى آرقە دە قالگن يا تۇزلۇدكى انسانلرنى دَرَجە سىگە آلىب بارىپ قۇيە دى، حۇددى آرتدە قالگن قالاق انسانلردىك پىستگە تۇشۇرىپ يۇبارە دى. شىخ بۇندى حالىتدە گاھىدە ايمانىگە ھم ضرر پىتگە زىب قۇيە دى، حَقارت قىلىش و يامان سۇزلر آيتىش، مَسْخَرە قىلىش، سۇكيش، باشقە لرنى سىرلرنى فاش قىلىش بېلن دۇستلرنى اۇرتە سىدە دۇشمىچىلىك تۇشيشىگە سَبَب بۇلە دى و آسانلىك بېلن شىخنى اطر ايدىگى دۇستلرى، يَقِينلرى اۇندن اوز اقلە شىب پراگندە بۇلىشە دى. شۇ سَبَبلى ھم الله تعالى رسولىگە قَرْتە مَرَحْمَت قىلە دىكى: **فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ (آل عمران/ ۱۵۹) (اى مُحَمَّد)، الله تامانىدن بۇلگن بىر مَرَحْمَت سَبَبلى اۇلرگە (صحابه لرىنىڭگە) يۇمشاق سۇزلى بۇلدىنىڭىز. اگر قۇپال، قَنَتىق دىل بۇلگە نىنىڭىز دە ايدى، اَلْبَنَّة اطر اىنىڭىز دن تَرَقە لىب كىتگن بۇلر ايدىلر. بَس، اۇلرنى عَوف ايتىنىڭ، اۇلر اۇچون الله دن مَغْفِرَت سۇرنگ و ايشلرلىڭىز دە اۇلرگە مَصْلَحَت سالىنىڭ! مَنه بۇ حالتدكى كىچىرىم، يعنى "قُدْرَت" دۇر. شۇنىڭ اۇچون ھم رَسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحْمَت قىلە دىلركى: "قَهْرمان و قُدْرَت مند كىشى كۇرَشگە تۇشىب غَبْلە قازانە دىگن شىخ ايمس، بلكى غَضَبى كىلگن پىتىدە غَضَبىنى يۇتگن كىشى قُدْرَت مند حسابلە نە دى."**

مَسْجِدنى اۇستۇنىگە باغلب قۇيىلگن ثَمَامه ابن اُتالدىن رَسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سۇر ايدىلر: **«مَاذَا عِنْدَكَ يَا ثَمَامَةُ؟»** «اى ثَمَامه قندى فكر دە سن؟ (كللنگدە قندى فكر لر بار، سىن بېلن قندى مَناسَبْتدە بۇلە مِيز، دىب اۇيلىسن؟) ثَمَامه ايتدىكى: اى مُحَمَّد، يَحْشِىلِكىنى كۇتپىمَن؛ اگر مېنى اۇلدىر سَنگ، اۇلىمگە مُسْتَحَق بۇلگن كىشىنى اۇلدىرگن بۇلە سن (اَمَّا اگر مېنگە مَنَّت قىلىب مېنى آزاد قىلسنڭ) مَنْتدار بۇلە دىگن كىمسە نى آزاد قىلگن بۇلە سن؛ و اگر مال – دُنيا هاحلە سَنگ، نِيمه نى سۇرە سَنگ سىنگە بىرىلە دى. اَمَّا رَسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخِيرِيَدَهُ هَم بِيرَار نَرَسَه أَلْمَسَدَن مَرَحَمَت قَيْلَه دِيلَرِكِي: «أَطْلُقُوا ثَمَامَةً» "ثَمَامَه نِي بُوْشَه تَيْب يُوْبَارِيَنگَلَر". اُونِي بِيچِيْب يُوْبَارِيَشگِچ، اُو مَسَجِدِنِي يَقِينِيْدَگِي خُوْرْمَازَارگَه بَارِيْب غُسْل قَيْلِيْب كِيْلِيْدِي وَ اَيْتِيْدِيكِي: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» اِي مُحَمَّد، اَلله گَه قَسْمَكِي بُوْنَدَن اَلْدِيْن بِيْر يُوْزِيْدَه مِيْن اُوچُوْن سِيْنِي چِيْهَرَنگَدَن كُوْرَه مَنفُوْررَاق چِيْهَرَه يُوْق اِيْدِي، لِيكِن بُوْگُوْن مِيْنِي نَزْدِيْمَدَه سِيْنِي چِيْهَرَنگَدَن كُوْرَه مَحْبُوْبَرَاق چِيْهَرَه يُوْقُدُوْر. اَلله گَه قَسْمَكِي بُوْنَدَن اَلْدِيْن مِيْنِي نَزْدِيْمَدَه سِيْنِي دِيْنِيْنگَدَن كُوْرَه مَنفُوْررَاق دِيْن يُوْق اِيْدِي، اَمَّا حَاضِر سِيْنِي دِيْنِيْنگ مِيْنِي نَزْدِيْمَدَه اِيْنگ يَحْشِي دِيْن حِسَابْلَه نَه دِي.....

حَه، مَنَه بُو غَضَبِنِي كِيْرَكِي اُوْرِيْنلَرْدَه بَاشَقَه رِيْش، نَظَارَت قَيْلِيْش، اُوچِيْرِيْش دِيْمَكْدِيْر، يَحْشِي وَ يَحْشِيْرَاقْنِي اُوْرْتَه سِيْدَن شَخْص يَحْشِيْرَاغِيْنِي تَنلِيْدِي، اِيْنِدِي مَنَه بُو كِيچِيْرِيْم بِيْر مُسْلِمَان كِيْشِيْنِي اُوْسْتِيْدَه بُوْلَه دِيْمِي يَا كَاْفِر كِيْشِيْنِيْمِي، بُوْنِي فَرَقِي يُوْق؟ مَنَه بُو كِيچِيْرِيْم يَعْنِي قُدْرَتِي اُوْسْتِيْگَه يَنَه قُدْرَت قُوْشِيْشَدَن عِبَارَت. مَنَه بُو طَرَزْدَه كِيچِيْرَه اَلگَن كِيْشِي حَقِيْقِي پَهْلُوَان ، قُدْرَتْمَنَد شَخْص حِسَابْلَه نَه دِي.

۵- غَضَبِنِي نَظَارَت قَيْلِيْب بَاشَقَه رَه دِيگَن اَبَزَارْدَن بِيْرِي جِسْمِي حَالْتِنِي اُوْزگَرْتِيْرِيْشْدِيْر: اَگَر شَخْص تُوْرگَن بُوْلَسَه، اُوْتِيْرَه دِي يَا اَگَر اُوْتِيْرگَن بُوْلَسَه، تُوْرِيْب بِيْر اَز يُوْرَه دِي يَاكِي اِمكَانِي بُوْلَسَه اُوْشَه مَكَانِي تَرَك قَيْلِيْب چِيْقِيْب كِيْتَه دِي، مَثَلًا اَگَر مَنزِيلِيْدَه بُوْلَسَه كُوْچَه گَه چِيْقِيْب پِيَادَه يُوْرَه دِي وَ مَنزِيلِنِي تَرَك قَيْلَه دِي.

۶- يَنَه بِيْر شَرَعِي اَبَزَارْلَرْدَن بِيْرِي طَهَارَت اَلِيْشْدُوْر: چُوْنَكِي غَضَبْلَنگَن پِيْتَدَه بَدْنِنِي حَرَارَتِي يُوْقَارِيْگَه كُوْتَه رِيْلَه دِي وَ قَان تِيْزَلِيْك بِيْلَن اِيْلَه نَه بَاشْلِيْدِي، بُو نَرَسَه خُوْشِيَارلِيكْنِي وَ اِرَادَه نِي نَظَارَت قَيْلِيْشِنِي پَسَه پِيْشِيْگَه سَبَب بُوْلَه دِي. طَهَارَت اَلِيْنگَدَه بَدْنِنِي حَرَارَتِي پَسَه يَه دِي.

۷- غَضَبِنِي بَاشِقَه رَه دِيگَن شَرَعِي اَبزار لَرْدَن يَنَه پِيرِي، غَضَبِنِي عَامِلِينِي شَرَعِي اَهْمِيَتِينِي مِعْزَانِينِي كُورَسَه تِيب پِيرِيشَلِيك وَ اُونْدَن مُهْمَرَاق بُولْگَن اِيشَلَر بِيْلَن مَشْغُول بُولِيشْدِير. مَثَلًا سَيِّدِيْمِيْز هَارُونْنِي دَوْرِيْدْگِي بُوْز اَقْقَه سِيغِينْگَنلَرْنِي دَعْوَت وَ بَصِيْرَت بِيْلَن تُوْغْرِي بُولْگَه سَالِيْشِنِي عِلَاجِي بُولْمَه گَن پِيْتَدَه، بُوْ حَالَت بِيْزَلَرْنِي غَضَبِيْمِيْزْنِي كِيْلْتِيْرِيْشِي طَبِيْعِي، اَمَّا اَكْر بِيْز بُوْ غَضَبِيْمِيْزْنِي اُولَرْنِي اُوْسْتِيْدَه بُوْشَه تَه دِيگَن بُولْسَك، بُوْ اُونْدَن هَم كَتْتَه رَاق تَفْرُق شِيْرِكِيْگَه بَاعِث بُولَه دِي وَ كِيْچِيك شِيْرِكْدَن كَتْتَه شِيْرِكْگَه دُوْچَار بُولْگَن بُولَه مِيْز، شُوْ سَبَبِيْلِي هَم تَاكِي هَمَّه قَبُول قِيْلَه دِيگَن رَهْبَر كِيْلْمَه گُوْنْچَه بَار كُوْچ - قُدْرَتِيْمِيْزْنِي وَحْدَتِي حِفْظ قِيْلِيْشِيْگَه تَفْرُقْتِي اِيْجَاد قِيْلِمَسَلِيْكْگَه صَرَفَلِيْمِيْز. بُوْگُوْنْگِي كُوْنْدَه فَقَط وَاحِد شُوْرا وَ وَاحِد اِجْمَاع وَ وَاحِد اُوْمَّت وَ وَاحِد جَمَاعَتِي بُوْلِي اَرْقَه لِي اُوْچ اَبْزَارْنِي كَنَلِيْگَه كُوْرَه بُوْ رَهْبَرْنِي وُجُوْدْگَه كِيْلْتِيْرَسَه بُولَه دِي. بُوْ پِيْرَدَه اُولَرْنِي قِيْلَه يَاتْگَن شِيْرِكَلَرِي بِيْزَلَرْنِي غَضَبْلَانْتِيْرَه دِي، اَمَّا تَفْرُق شِيْرِكِي اُونْدَن هَم بَنْتَر رَاقْدُوْر، شُوْنِيْگ اُوْچُون بِيْزَلَر هَمَّه قَبُول قِيْلَه دِيگَن رَهْبَرْنِي وُجُوْدْگَه كِيْلْتِيْرِيْش تَامَانْگَه حَرَكَت قِيْلَه مِيْز.

يَاكِي شَخْصَدَن جَمَاعَت سَرِي، جَمَاعَتْدَن مُجَاهِدَلَرْنِيْگ شُوْر اَسِيْنِي مَجْلِيْسِي سَرِي وَ اُونْدَن اِسْلَامِي اِضْطِرَارِي بَدَل حُكُوْمَت سَرِي يَا اُونْدَن نُبُوْت مَنَهْجِيْگَه اَسَاسَلَنْگَن اِسْلَامِي حُكُوْمَت سَرِي حَرَكَت قِيْلَه يَاتْگَن پِيْتِيْمِيْزَدَه مَنَه بُوْ بُولَدَه اُولَرْنِي فَاجِر لِيْكَلَرِي بِيْزَلَرْنِي غَضَبِيْمِيْزْنِي كِيْلْتِيْرَه دِيگَن فَاجِر اَمِيْرْگَه رُوْبُرُو كِيْلِيْشِيْمِيْز مُؤْمَكِيْن، اَمَّا مَنَه بُوْنْدِي اَمِيْر قَلْقَان بُولْگَن لِيْگِي وَ بُوْتُوْن جَهَان بَاسَقِيْنِچِي كَافِر لَرْنِي، مُرْتَدَلَرْنِي، مُنَافِقَلَرْنِي وَ مَحَلِّي وَحْشِي سِكُوْلَارْزَدَه لَرْنِي دَفْع قِيْلِيْشِنِي اَهْمِيَتِي وَ اُوْچ اَبْزَارْنِي بُوْلِي اَرْقَه لِي حَرَكَت قِيْلِيْشِنِي اَهْمِيَتِي وَ اُوْمَّتِي تَشْكِيل قِيْلِيْشِنِي، مَقْصَدِيْمِيْزْگَه پِيْتِيْشِنِي اَهْمِيَتِيْگَه نَظَر تَشْلِيْدِيْگَن بُولْسَك، بُوْ اِيشَلَر شَخْصِنِي اُوْزِيْگَه قِيْتَه دِيگَن فَاجِر لِيْكْدَن كُوْرَه مُهْمَرَاق اِيْگَه نِيْنِي تُوْشُوْنِيْب پِيْتَه مِيْز وَ اُوْزِيْمِيْزْنِي اُوْشَه مُهْمَرَاق بُولْگَن اِيشَلَر بِيْلَن مَشْغُول قِيْلَه مِيْز. حُوْدِي شُوْنْگَه اُوْحْشَه گَن اِيشَلَرْنِي اِبْن تِيْمِيْه وَ صِلَاح الدِّيْن اَبُوْبِي عَمَلْگَه اَشِيْرِيْشْگَن.

۸- غَضَبِنِي نَظَارَتِ قِيلِيشِ وَ بَاشَقَه رِيشِ، هَمَدَه اُونِي شَرَعِي يُولْگَه هِدَايَتِ قِيلِيشِنِي شَرَعِي اَبَر اَلْرِيَدَن يَنَه بِيَرِي، صَبْر- طَاقَتِ قِيلِيشِنِي كُوچَتِيَرِيشِ وَ آيَتِ، حَدِيثَلَرِنِي اَوْرگَه نِيشِ اَرَقَه لِي صَبْر قِيلِيشِدَن، سَرگُوْدَشْتَلَرِنِي مُطَالَعَه قِيلِيشِدَن يَاكِي اَوْرِنِيسِيَز، اَيْنِيگَن، بَاسْتِيَرِيلِيگَن غَضَبِنِي قَاَرَه لِيَدِيگَن مَعْرُوضَه لَرِنِي اِيشِيَتِيَشِدَن وَ بُونْدِي مَعْرُوضَه لَرگَه اِيشْتِرَاك اِيتِيَشِدَن عِبَارَت.

۹- غَضَبِنِي بَاشَقَه رِيشِنِي شَرَعِي اَبَر اَلْرِيَدَن يَنَه بِيَرِي، بَاشَقَه لَرِنِي حَقْلَرِنِي تُوغْرِي تَنِيَبِ اَلِيشِ وَ مُقَابِلِ طَرَفَدَن بُونْدِي مُنَاسَبَتِنِي كُوْتِيَشِدِير، چُونَكِي هَمَه مِيَز اِنْسَانِمِيَز وَ خَطَا قِيلِيشِيَمِيَز طَبِيعِي. بَاشَقَه لَرِنِي حُقُوقْلَرِنِي تَنِيَبِ اَلِيشِ بُوِيچَه اِسْلَامِنِي بُوِيْرُوقْلَرِيگَه قَوْلَاقِ سَالَه مِيَز، مَثَلًا عِيَاللَرگَه قَنْدِي مُنَاسَبَتَدَه بُوَلِيشِ بَارَه سِيَدَه.

مَنَه بُو بَارَه دَه بِيَرِ مِثَالِنِي سِيَز لَرگَه اَيْنِيَبِ بِيَرِ مَاقِچِمَن، بُو بَاشَقَه لَرِنِي حُقُوقْلَرِنِي صَحِيحِ رُوِيَشِ بِيَلَن تَنِيَبِ اَلِيشِيَمِيَزگَه وَ غَضَبِنِي بَاشَقَه رِيشِيگَه يَارَدَمِ بِيَرَه دِي: اِبْنِ حَجْر هَيْتَمِي وَ بَاشَقَه بِيَرِ نِيچَه اَوْلَمَالَرِنِي ذِكْر قِيلِيشَلَرِيچَه، بِيَرِ شَخْصِ عُمَرِ اِبْنِ خَطَّابِنِي اَلْدِيگَه كِيَلِيَبِ اُوْزِينِي عِيَالِنِي جَوْرَه شِيَدَن شِكَايَتِ قِيلِمَاقِچِي بُوْلَا دِي، لِيكِن اُوْ عُمَرِ اِبْنِ خَطَّابِنِي مَنَزِيلِيگَه كِيَلِيگَن بِيَتِيَدَه عُمَرِنِي عِيَالِي هَم حُوْدُدِي شُونْدِي جَوْرَه يَاتِيگَه نِيگَه، اَمَّا عُمَرِ اُونِيگَه هِيچ نَرَسَه دِيْمَه گَه نِيگَه كُوْوَاه بُوْلَه دِي؛ شُو سَبَبِيَلِي هَم شِكَايَتِ قِيلِيشِ فِكْرِيَدَن قَيْتَه دِي وَ اُوْزِيگَه اَيْنَه دِيكِي: اِكْر اَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنِي اَحْوَالِي بُونْدِي بُوْلَه دِيگَن بُوْلَسَه، مِيْنِي حَالِيْمِ قَنْدِي بُوْلَسِيْن؟ شُونِيْنِيگِ اُوْچُونِ اُوْ قَيْتِيَبِ كَيْتَه دِي.

شُو لَهْظَه دَه عُمَرِ مَنَزِيلِيَدَن چِيَقِيَبِ اُونِي كُوْرِيَبِ قَالَه دِي وَ اُونِي چَه قِيَرَه دِي: مَا حَاجَتُكَ يَا اَخِي؟ بِرَادَرِ حَاجَه تِيْنِيگِ نِيْمَه اِيْدِي؟ بُو شَخْصِ اَيْنَه دِيكِي: عِيَالِيْمِنِي اَخْلَاقِي حَقِيْدَه شِكَايَتِ قِيلِمَاقِچِي بُوْلِيگَن اِيْدِيْمِ، اَمَّا سِيَزِنِي عِيَالِيْنِيگِيَز سِيَزِيگَه نِيْمَه دِيگَه نِيگَه كُوْوَاه بُوْلِدِيْمِ وَ قَيْتِيَبِ كِيْتِيَشِيگَه قَرَارِ قِيلِدِيْمِ وَ اُوْزِيْمِيگَه قَرَبِ اَيْتِيْدِيْمِكِي: اِكْر اَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنِي اَحْوَالِي بُونْدِي بُوْلَه دِيگَن بُوْلَسَه، مِيْنِي حَالِيْمِ نِيْمَه بُوْلَسِيْن؟ عُمَرِ اِبْنِ خَطَّابِ اُونِيگَه اَيْتِيْدِيكِي: اِنَّمَا تَحَمَّلْتَهَا لِحُقُوقِ لَهَا عَلَيَّ: اِنَّهَا طَبَاخَةٌ لَطْعَامِي خَبَازَةٌ لِحُبْرِي غَسَالَةٌ لِثِيَابِي رَضَاعَةٌ لَوْلَدِي، وَلَيْسَ ذَلِكَ بِوَاجِبٍ

عَلَيْهَا، وَيَسْكُنُ قَلْبِي بِهَا عَنِ الْحَرَامِ، فَأَنَا أَتَحَمَّلُهَا لِذَلِكَ، أُوْنِيْغ مَنَّهُ بُو جَوْرَشَلْرِيْغَه بُوْنِيْمَدْغِي حَقْلَر سَبَبِلِي صَبْر - طَاقَت قَيْلَه مَن: اُو مِيْن اُوْچُون طَعَام پِيْشِيْرِيْب بِيْرَه دِي، مِيْنْغَه نَان پِيْشِيْرَه دِي وَ لِبَاسَلْرِيْمِنِي يُوْوَه دِي، بَالَه لْرِيْمْغَه سُوْت بِيْرَه دِي وَ اُوْلَرْنِي پَرُوْرِيْش قَيْلَه دِي، اَمَّا بُو اِيْشَلْر اُوْنْغَه وَاِجْب اِيْمَس، مِيْنِي قَلْبِيْم هَم اُوْنِي وَاَسِيْطَه سِيْدَه سُوْكُوْنَت وَ اَرَامِيْش تَاپَه دِي وَ حَرَام طَرَفْغَه يُوْرْمِيْمَن. شُوْنِيْغ اُوْچُون هَم اُوْنِي جَوْرَشَلْرِيْغَه صَبْر - طَاقَت قَيْلَه مَن. اُو كِيْشِي اَيْتْدِي: اِي اَمِيْرَ الْمُؤْمِيْنِيْن مِيْنِي عِيَالِيْم هَم حُوْدُدِي شُوْنُدِي، عُمْر اِبْنِ حَطَّاب اُوْنْغَه اَيْتْدِيْكِي: اِي بَرَادَر اُوْنْغَه صَبْر - طَاقَت قَيْلْغِيْن. فَتَحَمَّلْهَا يَا اَخِي فَاِنَّمَا هِيَ مُدَّةٌ يَسِيْرَةٌ ٢٣ .

١٠ - غَضَبِنِيْ بَاشَقَه رِيْش وَ نَظَارَت قَيْلِيْشِنِيْ شَرْعِيْ اَبْزَارَلْرِيْدَن يَنْه بِيْرِي، شَرْعِيْ بِيْلِيْمِنِيْ يَنْدَه كُوْپِيْتِيْرِيْش وَ اُوْزِيْمِيْرِيْش وَ تَنْقِيْد قَيْلِيْنِيْشِيْمِيْرِيْش قَبُوْل قَيْلَه اَلِيْشْدَن عِبَارَت، بُوْلِيْب هَم بُو اُوْزِيْمِيْرِيْغَه اِعْتِمَاد قَيْلِيْشِنِيْ بِيْلْغِيْلَرِيْدَن هَم حِسَابَلَه نَه دِي.

١١ - غَضَبِنِيْ بَاشَقَه رِيْب نَظَارَت قَيْلِيْنَه دِيْغَن شَرْعِيْ اَبْزَارَلْرِيْدَن يَنْه بِيْرِيْ مُقَابِل طَرَفِنِيْ حَقَقِيْغَه دُعَا قَيْلِيْش، مَغْفِرَت طَلْب قَيْلِيْشْدَن عِبَارَت، شُو اِيْش قَلْبِدْغِيْ كِيْنَه نِيْ يُوْقَالِيْشِيْغَه وَ كِيْنَه دِيْلْغَه اُوْرْنَه شِيْب اَلْمَسْلِيْغِيْغَه سَبَب بُوْلَه دِي، بُوْنَدَن تَشَقَه رِيْ پَارْتَلْب كِيْنَه دِيْغَن غَضَبِنِيْ كُوْرْسَه تِيْلِيْشِيْغَه وَ مُقَابِل طَرَفْغَه نِسْبَتَا حَقَارَتْلِيْ مُنَاسَبْتَدَه بُوْلِيْنِيْشِيْغَه مَانَع بُوْلَه اَلَه دِي.

١٢ - غَضَبِنِيْ بَاشَقَه رِيْب نَظَارَت قَيْلَه دِيْغَن شَرْعِيْ اَبْزَارَلْرِيْدَن يَنْه بِيْرِي، اِنْسَان اَلْبِيْتَه اِمْتِحَان قَيْلِيْنَه دِي، دِيْغَن اِيْمَانَدَه بُوْلِيْشِيْلِيْك وَ اَلله تَعَالَى مَنَه بُو شَخْصِنِيْ بُو حَادِيْتَه اَرَقَه لِي اِمْتِحَان قَيْلْغَن بُوْلِيْشِيْشِيْ مُوْمَكِيْن، دِيْغَن فِكْرَدَه بُوْلِيْشِيْلِيْكِدُوْر.

١٣ - غَضَبِنِيْ بَاشَقَه رِيْب نَظَارَت قَيْلَه دِيْغَن شَرْعِيْ اَبْزَارَلْرِيْدَن يَنْه بِيْرِي، اُوْرِيْنِيْسِيْز غَضَب اِيْمَانِنِيْ ضَعِيْفَلِيْغِيْنِيْ نِشَانَه لْرِيْدَن بِيْرِيْ بُوْلِيْشِيْدَن تَشَقَه رِيْ عَقْل وَ جِسْمَدْغِيْ ضَعِيْفَلِيْكْغَه

^{٢٣} ابن حجر الهيتمي في "الزواجر" (٨٠/٢) // أبو الليث السمرقندي الفقيه الحنفي في كتابه "تنبيه الغافلين" (ص: ٥١٧) / الشيخ سليمان بن محمد البجوري في "حاشيته على شرح المنهج" (٣/ ٤٤١-٤٤٢)

ھەم دالالت قیلە دی، اۇ قۇدرتنی نیشانە سى بۇلە المیدی. مَثلاً حَسَدچى، بَخیل، دیوانە، بیمار
وَ أَكْثَرًا يَاشِي كَتْتَه كِيشِيلَر جۇدە تیز عَصَبِيلَه شيشە دی.

حَسَدچى، بَخیل كِيشى ایچكى گَسَللیكگه ایگه بۇلە دی وَ اۇنى باطینیدَه ضَعیفلیک مَوْجۇد،
شۇ سَببیلی ھەم جۇدە تیز غَضْبَلَه نە دی.

دیوانە یَعْنی عَقْلی گم كِيشى ھەم عَقْلیدَه ضَعیفلیک بار، شۇنینگ اۇچۇن تیزدە قیزیشیب
عَصَبِيلَه شە دی. بیمار شَخْص ھەم جِسْمیدَه ضَعیفلیک بار، بۇ نَرسە اۇنینگ تیز عَصَبِيلَه
شیشیگه باعث بۇلە دی.

۱۴ - غَضْبَنی باشقە ریب نَظَارَت قیلە دیگن شرعی اَبزار لَر دَن یَنە بیرى، اَللہ اۇچۇن مُعَامَلَه
قِیلِشَدَن عِبَارَت، یَعْنی اَللہ بیز لَر نى كِیچیریشی اۇچۇن عَوَف ایتە مِیز وَ كِیچیرَه مِیز. اَللہ
تَعَالَى مَرَحَمَت قیلە دیکى: **وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ (نور/۲۲)** سیز لَر دَن فَضْل وَ كِینگ - كَتْتَه مال- دَوْلَت ایگه لَری قَرینداش لَر گه،
مِسکین لَر گه وَ مُهاجر لَر گه اَللہ یُولیدَه اِنْفَاق - اِحسان قِیلْمَسْلِیکگه قَسَم اِیچْمَه سِین، بَلْکى
اُولَر نى عَوَف قِیلِیب، كِیچیر سِینلَر! اَللہ سیز لَر نى مَغْفُورَت قِیلِشِینى اِیستَه مِیسِیز لَر مِی؟! اَللہ
مَغْفُورَتلى وَ مَهر بیا ن دیر.

مَنه بۇلَر مُسْلَمَان شَخْص اۇچۇن اِینگ كۇپ دُنیاوی وَ اَخْرَاوی مَنفَعَت كِیلْتیرَه دِیگن یُولدَگى
غَضْبَنی باشقە ریب نَظَارَت قِیلِش اۇچۇن كِیر كلى اَبزار لَر نَمُونَه سِیدُور. اَلْبَتَّه بۇنَدَن باشقە
شرعی اَبزار لَر ھەم مَوْجۇد، اَمَّا بۇ قِیسقَه فُرْصَت اِیچیدَه اُولَر نى ھَمَّه سِیگه اِیشارَه قِیلِشِینى
عِلاجى یُوق.

اَبیق - رَوشَن كُور بِنِیب تۇر گه نِیدِیک غَضَب بیر اِیختِیاج بۇلِیشى بیلن بیر گه فِطْرى نَرسَه
ھەم جِسابَلَه نە دی، بۇنَدَن تَشَقَه رى غَضَب شۇندى بیر حَالْتكى، اِنْسَانى باطینیدَه جَمَلَه نِیب
باسیم اَسْتِیدَه قاله دِیگن وۇلقاننى قُدر تِیگه اُحْشِیدى، مَنه بۇ وۇلقاننى قُدر تِینى بۇشَب
تۇریشگه اِیختِیاجى بار. اَگر بۇ اَللہ نى شَرِیعَتِیدَگى قَانُونلَر نى یُولیدَه بۇشَه تیلَه دِیگن بۇلسَه

بُو عَيْنِ مُدَّعَا بُوْلَه دِي، اَمَّا اَكْر غَيْرِي شَرَعِي بُوْلَه تُوْشِيْب قَالَه دِيكْن بُوْلَسَه، باشَقَه لَرْنِي حَتِّي شَخْصِنِي اُوْزِينِي نابُود بُوْلِيْشِيْگَه سَبَب بُوْلَه دِي.

هَر قَنْدِي حَالْتَدَه، يَعْنِي مُسْلِمَان شَخْص "اُوچ اَبْرَارْدَن" اُوْزاقْلَه شِيْب كِيْتَه نِي وَ شَخْصِي، فِرَقَه ئِي اجْتِهَادلَرگَه وَ تَعْوِيْلَاتلَرگَه ياپِيْشِيْب اَلگَه نِي سَبَبِي اُوْزِينِي سَرگَرْدان قِيْلَكْن بُوْلَسَه وَ نَتِيْجَه دَه اُوْرِينَسِيْز غَضَبْدَن فَايْدَه اَنَسَه وَ بُو صِيْفَتلَرْدَه اُوْزِينِي كَافِر وَ مُنَافِقلَرگَه اُوْحَشْتَسَه هَم، ياكِي شَخْص غَضَبِيْنِي باشَقَه رِيْب نَظَارَت قِيْلِيْشِنِي اُوْرِينِيْگَه اُوْنِي باسْتِيْرَكْن بُوْلَسَه وَ بُو اَيْنِيْگَن غَضَب اُوْنِي اُوْزِينِي وَ باشَقَه لَرْنِي هَم كِيْرِيْفَتار قِيْلَكْن تَقْدِيْرْدَه هَم؛ اُوْلَرْنِي هَر اِيككاوِي كَسَلِيْك حِسَابْلَه نَه دِي وَ هَر اِيككاوِي اُوْزِينِي رُوْشِيْگَه كُوْرَه مُسْلِمَانلَرْنِيْگ اَنكَلِي، مَقْصَدِي وَ حَرَكَتْلَه نُوچِي وَ حَدْتِيْگَه ضَرْبَه اُوْرَه دِي وَ بُوْنَدِي وَ حَدْت قَرَشِيْسِيْدَه مانِع، تُوْسِيْق بُوْلَه دِي.

مُسْلِمَانلَرْنِيْگ اَنكَلِي، مَقْصَدِي وَ حَرَكَتْلَه نُوچِي وَ حَدْتِيْنِيْگ جَرِيَانِيْگَه غَيْرِي مُسْلِمَانلَرْنِي هَم هَمْرَاه قِيْلِيْشِيْلِيك.

بِيْز شُو پِيْرگَه چَه دَرَسِيْمِيْزْدَه اَيْتِيْب اُوْتَكْن نَرَسَه لَر، اُوْزِيْمِيْزگَه يَعْنِي اَهْلِي اِسْلَامگَه تِيْگِيْشِيْلِي وَ حَدْت حَقِيْدَه اِيْدِي، اِيْنَدِي كَافِرلَرْنِيْگ رَنگا - رَنگ وَ هِيْلَمَه - هِيْل جَمِيْعِيْتِي حَقِيْدَه - چِي؟ اَهْلِي قِبْلَه كَافِرلَرْنِيْگ دَسْتَه لَرِي بِيْلَن بِيْرگَه هَمپِيْمَان بُوْلِيْشِيْنِي وَ مُسْلِمَانلَر اُوْلَرگَه اُوْزَلَرِيْنِي جِبْهَه لَرِيْدَن جاي بِيْرِيْشَلَرِيْنِي اِمكَانِي بارْمِي؟

دُشْمَنْشُوْناسِي وَ دُشْمَنْلَرْنِي دَرَجَه لَرگَه اَجْرَه تِيْش دَرَسِيْمِيْزْدَه دُوْسْتلَرِيْمِيْزگَه كِيْرَكَلِي ضَرْوَرِي نُوقْطَه لَرْنِي اَيْتِيْب اُوْتَكْن اِيْدِيك، اُوْنْدَه بِيْزلَر اُوچُون جَاهْلِي تُوْزُوم وَ عَقِيْدَه لَر وَ

جاھلی رەفتار لارگە نىسبەتاً قەندى مۇناسىۋەتدە بۇلىش ھۇنرى كۇرسە تىب اۇتۇلگەن. ھۇددى شۇ دۇشمەن شۇناسى دەر سىمىزدە ايتىپ اۇتگە نىمىزدىك، بىزلر كافر لارنى ارە سىدە مۇسلمانلر اۇچۇن يامانلىكى گمراق و مەنفعەتى كۇپراق بۇلگەن يامانلىكنى ھمايە قىلە مېز؛ اۇنى مۇققىتى اۇچۇن ھۇرسەند بۇلە مېز و مغلۇبىتى اۇچۇن ھەھە بۇلە مېز.

ايندى يەندە مەيدە لب ايتە دىگەن بۇلسەك: كافر لار نىنگ مەنە بۇ ھىلمە – ھىل جەمىئەتتە صالح انسانلر نىنگ صىفتلر يگە ايگە بۇلگەن شەخسلر ھەم بار، اۇلر اۇزلر ينى قوملر ينى اۇرتە سىدە و مەنطقە لرىدە شاپىستە، يەشى و تۇغرى صىفتلر گە ايگە انسانلر بۇلىپ، اۇلر يەشىلىكىنى و تۇغرى ايشلر نى كىتىدىن يۇرىشە دى.

كافر لارنى اۇرتە سىدە مۇتەب كۇز - قەشەلر و صىفتلر مۇجۇدلىكى سەببىلى، بەعضى و قەتلر دە فەطرى مەسلە لارگە ايرگە شىلگە نى باعت بىر نۇع دۇستلىك ۇجۇدگە كىلە دى، بەعضى و قەتلر دە ايسە انبىالر نىنگ تەلیملر ينى قالدیقلىرى بارلىكى اۇچۇن ھەر قەندى قوم دە مەدىنى سۇرتەدە بۇ صىفتلر سەلە نىب قالگەن، مەثلأ ھىياگە اۇھشەش، رەسۇل اللە صەلى اللە ەلەيە و سەلم مەرحەمەت قىلە دىلر كى: " اِنَّمَا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْاُولَى: اِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ ". بەعضى و قەتلر دە ايسە بۇ صىفتلر مەدىنى تەرقىياتگە و باشقە مللەتلر بىلەن مەدىنىتى، رەفتارنى املە شىنۇويگە باعت بۇلە دى. ھەر قەندى ھال تەدە ھەم و ھەر قەندى دىلگە كۇرە بۇلسە ھەم، مەنە بۇ يەشى صىفتلر شەخس دە ۇجۇدگە كىلە دى، بىز بۇ صىفتلر نى ياقلىمىز و اۇلردەن كىرەكلى اۇرىنلر دە فايدە لە نە مېز.

مەنە بۇندى شەخسلر نى بەعضىلر يگە اسلام بىتەپ كىلىشى بىلەن اۇنگە تەسلىم بۇلىشە دى، چۇنكى اسلام اۇلردەكى صىفتلر نى كامىل كۇرىنىشىدۇر. ھۇددى نەسرانىلرگە اۇھشەش، اللە تەالى مەرحەمەت قىلگە نىدىك اۇلر مۇسلمانلرگە مۇدە نەظرى بۇيىچە يەقىندۇرلر و بۇندەن تەشەرى تەكبۇرگە ھەم ايگە ايمەسلر: "وَإِذَا سَمِعُوا مَا اُنزِلَ اِلَى الرَّسُولِ تَرَى اَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا اَمَّا فَاكُنُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ (مائەدە/۸۳) اۇلر بىغەمبەرگە نازىل قىلىنگەن نەرسە نى (قۇرئەنى) ايشىتگەن پەتلر يەدە اۇنىنگ ھەق ايگە نىنى بىلگەنلر سەببىلى كۇزلر يەنە ياش

قۇبۇلە ياتىگە نىنى كۇرە سىز. اۇلر: "پروردىگارار، ايمان كىلتىردىك. بس، بىزنى گۇواھلىك بېرگۇچىلر قاتارىگە يازگىن"، دىيىدىلر.

خۇپ، مەنە بۇلر يىشى ايمتىياز و يىشى صىفئلردۇر.

مەنە بۇلر يامانلرنى اۇرتە سىدىكى يىشىلر بۇلىب اۇلرنى جىمىيە قىلىنىشى كىرك. شۇ پىردە سىزلرگە بىر مىثالنى ايتىپ اۇتماقچىمىن، بۇ مىثال حىشە دىكى مۇھاجر مۇسلمانلرگە و نىجاشى رىضى الله عنه نى كافر لىشىگە باغلىقس.

امر ابن عاص كافر قۇرىش سىكۇلارىستلر بىنىنگ وكىلى صىفئىدە، مەنە بۇ كافرلر قىتىق مغلۇبىتىگە اۇچرىشىگە نىگە قۇرمىسەن، حىشە دىكى ادملرنى ارە سىدە اىچكى جىنگ اۇرۇغىنى اىكمە گۇنىچە بۇ مىنطقە نى ترك قىلمىدى. اۇ اوز بىنىنگ سىياسىتى بىلن حىشە دىكى نىسرائى كافرلرنى اىكى جىبە گە بۇلىب قۇيە دى: بىرىنچى جىبە نىجاشى رىضى الله عنه نى رەبىرلىگىدە بۇلىب، حىشە دىكى مۇھاجرلرنى يىشە شىگە رىحىت بىرە دى، اىندى مۇسلمانلرنى ساكن بۇلىشىگە قۇرىش بۇلگن اىكىنچى جىبە اىچكى جىنگى و جۇدگە كىلتىرە دى. قۇرىش سىكۇلار كافرلر بىنىنگ وكىلى بۇلمىش امر ابن عاص حىشە دىكى مۇسلمانلر بىنىنگ ساكن بۇلىشىلرگە مۇخالف بۇلگن جىبە نى جىمىيە قىلردى، مۇسلمانلر اىسە نىجاشى بىلن بىرگە بۇلگن، يعنى اۇلر مۇسلمانلر بىنىنگ حىشە دە ساكن بۇلىشىلر بىنى جىمىيە قىلە دىگن كافرلرگە طۇردارلىك قىلىشىردى.

اۇمۇ سلمە رىضى الله عنها ايتە دىكى: "الله گە قىسمىكى، نىجاشى بىلن انه بۇ مۇخالف تاماننىنگ مۇبارزە سى اعلان قىلىنگن پىندە بىزلر شۇنچە اىك غمگىن بۇلىب تۇشكىنلىككە تۇشىپ كىتىدىكى، بۇندىن ادىن بۇندى حالتگە تۇشمە گن اىدىك." اۇلتە مۇسلمانلر بىنىنگ مۇناسىبتلرى غم و غۇصە پىيش حدىدن اشىپ اۇتىپ بىدارلىكلر و اىختىياط بۇلىش و جىنگ مۇرحلە لرىنى كۇزە تىب بارىشىگە چە پىتىب باردى؛ زۇبىر ياش بالە بۇلگنلىگى سببلى، اۇنى كۇزە تە ياتگە نىگە هىچ كىم شىبە قىلمىدى، شۇ سببلى خىر الىش مۇسۇلتىنى بۇنىگە الە دى و اۇ دىنگىزدن اۇتىپ اۇ

تاماندىكى جىنگى قىرغى خىرىنى مۇسلمانلارگە پىتگە زىب كىلە دى، اۇ نىجاشىنىنگ كافر
لىشگرىنىنگ غلبە سى بىلن شۇنچە لىك حورسند بولگن ايدىكى، اوزاقدن تۇرىب لىباسىنى پىچە
دى و اۇنى غلبە نى علامتى صىقىتىدە سىلكىتە دى، بىر مۇسلمان كىشى رەبىرلىك قىلە دىگن و
اۇلرنى عبادىتىنى، عملىنى ازادلىگىنى زامان قىلە دىگن كافر لىشگرىنىنگ مەنە بو ازادلىكلرنى
نابود قىلە دىگن باشقە بىر كافر لىشگر اوستىدن قازانگن غلبە سى بىلن تىرىكلىدى.

شۇ پىردە ايشاره قىلىب اوتىلىشى لازم بولگن نوقتە لردن بىرى شوكى، نىجاشى و جعفر ابن
ابى طالبنى هر اىككوى مۇسلمان ايدى، اما اۇلرنىنگ هر بىرى اوزىگە خاص وظيفە لرنى
بجە رىش ايدى، كورىب تۇرگە نىمىزدىك نىجاشىگە جائز بولگن نرسە لر جعفر اۇچون جائز
بولمىدى. نىجاشى حقى اوزىنى ايمانىنى هم پىنھان قىلىب يىشىرىشكە مجبور ايدى.

جعفر رضى الله عنه اسلام و مۇسلمانلارنىنگ ناطق و نمونه لى كىشىسى حسابلانگن، آدملىر
كىركلى اۇرىنلردە اۇنى صىحتلىرى ارقە لى اسلام عقىدە سىنى و خىرلىرىنى توشۇنىب
الىشردى، شۇ سببلى هم اۇندە حقىقتىنى يىشىرىب اوتىرىشكە بهانه يوق ايدى، هر قندى حقىقتىنى
پىنھان قىلىشلىك، آدملىرگە روشن قىلىنىشى لازم بولگن اسلام حقىقتلرنىنى يىشىرىش و بىركىتىش
معناسىنى انگلە تىردى. لىكن نىجاشى رضى الله عنه نى شىخصىتى اسلامى اساسلرنى و
اوصوللرنى تىشىتىرىب بىرە المىدى، اۇ كىشى هلى آدملىرنى نىزدىدە مۇسلمان اىمس، بلكى بىر
نصرانى كافر صىقىتىدە تىلە دى، اۇ كىشىنى برچە لىشگرى و يقىنلرى هم كافر نصرانىلردن
عبارت بولگن، اۇشە پىتدىكى اسلامنى و مۇسلمانلرنى مصلحتى اۇچون وصىعت اۇنى عقىدە
سى و دىنىنى پىنھان توتىشىنى، همده بۇندى نازىك و اغىر لهظه لردە كىنايه، ملازمت بىلن
چىكلە نىشىنى و اوزىنى عقىدە سىنى پىنھان توتىب يىشىرىشىنى تقاضا قىلردى، اۇ كىشى آدملىرنى
ذهنىدە هنوز بىر نصرانى كافر بولىب توتىشى كىرك ايدى، اۇ كىشى بو روىش بىلن قىرىش
سكولارىسلرى حبشه دە ياققن قوزغلاننى الاوينى اۇچىرىش و پىغمبرى خاتمىنىنگ شرىعتىدىكى
ىنگى عاقىمگە حذمت قىلىشى لازم ايدى.

مُتَّحِدَ وَ هَمْرَاهُ بُولِيشَه دى، اَگر قۇللىرىدىن كىلسَه اۇلارنىڭ قىلگن يَحْشِيلِيكلىرىنى ھەر قندى شَرائىطدە بۇلسَه ھەم جَوابىنى قَيْتَه رِيشَه دى، حَتَّى اَگر اۇلر مُسلمانلارنىڭ قَرشِيسِيده قَبِيْلِيچ بِيْلن قۇر اللّٰيْب چِيفِيشْگن بۇلسَه لَر ھَم.

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "دَعْوَتِ وَ يَارِدَمِ اُوْمِيْدِيده" طَائِفْگه بارگن وَ اُو پيِرْدَه اَدَملارنىڭ قَرشِيلِيگىگه وَ حَقَارَتِيگه اُوچَرَب، مَكْگه گه قَيْتْگن پَيْتْلَرِيده كَافِر بۇلگن مُطْعِيْم اِبْنِ عَدِيْنِي پَنَاهِيده كِيْنَه مَكْگه گه كِيْرِيشْگه قَادِر بۇلَه دِيْلَر.

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُطْعِيْمِنِيڭ مَنَه بُو شَرِاْفَتْلِي جِمَايَه سِيْنِي، ھَمْدَه اَبِي طَالِبِنِي دَرَه سِيْدِيگى اِقْتِصَادِي مُخَاصَرَه پِيْمَانِيْنِي بُوْزِيْش اُوچُون قِيْلْگن جِذْمَتْلَرِيْنِي اُوْزْلَرِيْنِي خَاطِيْرَه لَرِيْدَه سَقْلَب قَالْگن اِيْدِيْلَر. مُطْعِيْم اِبْنِ عَدِي سِكُوْلار كَافِر بۇلگن اِيْدِي، اُو عَقِيْدَه وى جِهْتَدَن قُرِيْش سِكُوْلارِيستلَرِيْدَن قَرَق قِيْلْمَسْدِي، اَمَّا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُدْرَتِنِي قۇلْگه كِيْرِيتْگن پَيْتْلَرِيده ھَم اُوْنِي يَحْشِيلِيكلىرىنى اُوْنُوْتْمَه دِيْلَر، قُرِيْشِنِي پَيْتْكِي كِيْشِيْلَرِيْدَن تَشْكِيل تاپْگن ۷۰ نَفْر اَسِيْرلَرِنِي اَزاد قِيْلِيْشِنِي سُوْرَب كِيْلْگن قُرِيْشِيلِيكلىرْگه جَوَاباً مَرْحَمَت قِيْلْگن اِيْدِيْلَرِكِي: " اَگر مُطْعِيْم شُو پيِرْدَه بۇلِيْب بُو اَسِيْرلَر اُوچُون پَنَاه سُوْرَه گَنْدَه، اَسِيْرلَرِنِي اَلْبَتَّه اُوْنْگه تاپْشِيْرْگن بۇلَر اِيْدِيْم. " رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسلمانلارْگه قَرشِي قۇر اللّٰي جَنْگدَه اِشْتِيْرَاك اِيتْگن وَ جَنْگ مِيْدَانِيْدَه حَاضِر بۇلْگن اَبُو الْبَخْتَرِيْگه نَسَبْتاً ھَم شُوْنْدِي مُنَاسَبْتَدَه بۇلْگن اِيْدِيْلَر؛ اُو كِيْشِي اَگر اَبُو الْبَخْتَرِي اَسِيْرْگه تُوْشَه دِيْگن بۇلسَه، اُوْلِيْدِيْر مَسْلِيكْگه بُوْزُوق بِيْرْگن اِيْدِيْلَر.

حَه، اَللّٰهُ نِيْنِيڭ شَرِيْعَتِيْدِيگى قَانُونلَرْگه تَسْلِيْم بۇلْمِيْدِيْگن كِيْشِيْلَرْگه نَسَبْتاً مُعَامَلَه قِيْلِيْش بُوْيِيچَه مُسلمانلارنىڭ اِيْنِيڭ يَقِيْن مَقْصَدلَرِيْدَن بِيْرِي شُوْكِي، اُوْلْگن دُشْمَن بِيْلن مُعَامَلَه قِيْلِيْشِدَه يَنْدَه كُوْپَرَاق وَ اُوْلْگن قُدْرَتِنِي كَسْب قِيْلِيْش اُوچُون كَافِرلارنىڭ جَمِيْعِيْتِيْنِي اَرَه سِيْدَن اُوْزْلَرِيْگه يَارِدَم بِيْرَه دِيْگن كُوچلَرِنِي چِيْقَه رِيْب اَلِيْشَلَرِي لَازِم، اُوْلَرِنِي جِمَايَه قِيْلَه اَلَه دِيْگن يَاكِي اُوْلَرِنِي اَزادلِيْگِيْنِي تَعْمِيْنلِيْدِيْگن ھەر قندى كِيْشِيْلَرِدَن فَايْدَه لَه نِيْشَلَرِي كِيْرَك وَ دُشْمَنِنِي اُوْرْتَه سِيْدِيگى ھِيْلْمَه – ھِيْل صَفَلَرِنِي اَرَه سِيْدَه مَوْجُوْد بۇلْگن اِيخْتِلَافلَرِدَن وَ اُوْلَرِنِيڭ تُوْرلِي- ھِيْل نَظْرْگه

ایگه بۇلۇشلار یەنە فایده له نه بېلیشلری لازم، اگر قادر بۇلیشسه اولر نینگ یحشی قابلیتاری
اۇچون تولو تولشلری هم کیرک.

منه بو کافرلرنی یانیده باشقه بیر کافرلر نینگ دسته سی هم موجود بۇلیب، اولر هم الله نی
شریعتیدگی قانونلرگه تسلیم بۇلیشمیدی، اما ایکی مَقصد سببلی، «أَطَعَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ
مِنْ خَوْفٍ» اچلیک و فقیرلیکدن قۇتۇلۇش اۇچون و رفاھنی قۇلگه کیریتیش و قورقۇدن،
ناتینچلیکدن قۇتۇلۇش و آمینتنی قۇلگه کیریتیش اۇچون مُسلمانلر بیلن بیرگه همراه بۇلیشه دی.
اولر بیزلرنی دینیمیزنی هاحلشمیدی، فقط بیزلر ارقه لی تعمینله نه دیگن دنیانی ایسته شه دی.
اولر نینگ منه بو طأللری بۇتۇن تریخ دوامیده موجود بۇلگن بۇلیب، بو شرعی جوابگه
مۇحتاج بۇلگن اۇرین حسابله نه دی. منه بو ایکی طألب انه بو دسته نینگ بیزلر بیلن بیرگه
همراه بۇلیب مُتحد بۇلیشلری اۇچون علتنی آگاهانه، مقصدلی و حرکته نۇچی حالتگه الیب
کیله دی و اۇ موبهم بۇلمه گن روشن، عملی، انیق، ظاهری جوابگه مۇحتاج. حۇددی شۇندی
جوابنی رسول الله صلی الله علیه وسلمدن و اۇ کیشینی اصحابلر یەنە الیشگن ایدی.

بو پیرده شو نرسه گه اعتبار بیریلیشی کیرکی، کافرلر نینگ منه بو دسته سی بیلن همپیمان
بۇلیشلیک و وحدتگه ایریشیشلیک، فقطگینه اۇچ گنلدن بیرینی یولی ارقه لی و جۇدگه کیلگن
اومتنی قول استیده بۇلیشی کیرک، یعنی رهبریت قۇدرتی بو اومتنی قۇلیده بۇلیب انه بو کافرلر
اولرنی قول استیده بۇلیشلری لازم. اگر بیر کیشی منه بو اۇچ گنلدن باشقه سینی قول استیده
هم انه بو کافرلر بیلن همپیمان بۇلیش مۇمکین دیب تصور قیلسه، شُبّهه سیز اۇ خیالپرستلیک
قیلیدی، چونکی بو حالتده اۇ ایسته سه و ایستمسه هم منه شو کافرلرنی قۇلیده ایزارگه ایله
نیب قاله دی، بونی وحدت ایمس، بلکی تسلیم بۇلیش دییبله دی، تسلیم بۇلیش بیلن وحدتنی
اۇرته سیده جۇده گنته فرق بار.

مثال طریقه سیده ایته دیگن بۇلسک، حاضرنی اوزیده سۇریه ده هم شۇندی گورۇهلر بارکی،
سکولار تورکیه حۇومتینی گنلی ارقه لی نتانی جدمتینی قیلیشه دی، باشقه بیر گورۇهلر ایسه

آل سَعُودِنِي، قَطْرِنِي، اِيَارَدَه نِيَه نِي، قُوَيْتِي كَنَلِي اَرَقَه لِي اَمِيرَكَه نِي اِيخْتِيَارِيَدَه حِذْمَت قِيلِيشَه دِي. يَنَه اُوْجَلَانِنِي سَاتَقِين تُوْدَه سِيكَه اُوْحَشَه كَن باشَقَه بِيَر كُوْرُو هَلُر هَم بَارَكِي – كُوْرْدَلَرِنِيَنگ حَاضِرَكِي دُوْرَدَكِي مُسِيْلَمَه پِي كَذَّابِي – اُوْلُر رُوْسَلَرِنِي اِيخْتِيَارِيَدَه حِذْمَت قِيلِيشَه دِي، مَنَه بُو كُوْرُو هَلُرِنِيَنگ بَرَجَه سِي نُوْبَتَدَن نَتَانِي وَ اَمِيرَكَه نِي وَ رَاسِيَه نِي سِيَّاسَتَلَرِي اَسَاسِيَدَه بِيَر- بِيَرَلَرِي بِيْلَن جَنگ قِيلِيشَه دِي. بُو بِيَرَدَه وَحَدَت مَوْجُوْد اِيْمَس، بَلَكِي اُوْلُر فَقَط اَبَزَارَكَه اَيْلَه نِيْب قَالِيشَكَن خَالَاص، اُوْلُر فَقَط اَرَبَابَلَرِنِي حِذْمَتِنِي قِيلِيشَه دِي.

كَافِرَلُر بِيْلَن وَحَدَتَكَه اِيْرِيشِيشَلِيك فَقَط وَ فَقَط اُوْچ اَبَزَارَدَن بِيَرِي اَرَقَه لِي وُجُوْدَكَه كِيْلَكَن اُوْمَتِنِي وَاسِيْطَه سِيَدَه عَمَلَكَه اَشِيْرِيْلَه دِي، اَلله تَعَالَى مَنَه بُو اُوْمَتِنِيَنگ كُوْمَرَاه وَ سَرَكْرَدَان بُوْلَمَسَلِيكِيَنِي زَمَانَتِيَنِي بِيْرَكَن وَ شُبَهه سِيْز بُو بِيَرَدَه قُدْرَتِنِيَنگ اُوْرِيْنَلَرِي حَقِيَدَه كَه بِيْرِيْلِيْپْتِي. بُو حَرَبِي قُدْرَت بُوْلِيْب، اُو دُشْمَن بِيْلَن عِلَاقَه قِيلِيش بُو بِيْجَه مُسْلِمَانَلَرِنِيَنگ اَصَلِي دِيْپِلَامَه تِيكَه سِيْنِي حِمَايَه چِيْسِي حِسَابَلَه نَه دِي.

اَلله تَعَالَى دُشْمَنَلَرِيْمِيْز بِيْلَن مُعَامَلَه قِيْلَكَن پِيْتِيْمِيْزَدَه اِيْنَك مُهْم فَرَضَلَرَدَن بُوْلَكَن اِرْهَاب وَ اُوْلُرِنِي حَرَبِي قُدْرَت بِيْلَن قُوْرَقِيْتِيْشَكَه اِيْشَارَه قِيْلِيْب مَرَحْمَت قِيْلَه دِيكِي: وَاعْدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ (انفال/ ٦٠) (اِي مُؤْمِنَلُر)، اُوْلُر اُوْچُون اِمكَانِيْنَكِيْز بَارِيْجَه كُوْچ وَ اِيْگَرَلَنَكَن اَنْلَرِنِي نِيَّارَلَب قُوْيِيْنَكِيْزَكِي، بُو بِيْلَن اَلله نِيْنَك وَ اُوْزَلَرِيْنَكِيْز نِيْنَك دُشْمَنَلَرِيْنَكِيْز نِي هَمْدَه اُوْلُرَدَن تَشَقَه رِي سِيْزَلُر بِيْلَمِيْدِيْگَن – اَلله بِيْلَه دِيْگَن باشَقَه بِيْر اُوْلُرِنِي هَم قُوْر قُوْگَه سالُوْر سِيْزَلُر.

مَنَه بُو صُوْرَتَدَه، اَصَلِي تُوْسِيْق رَالِيْنِي اُوْيِيْدِيْگَن وَ بِيْزَلُرِنِي، اَلله نِي دُشْمَنَلَرِنِي قُوْرَقِيْتَه دِيْگَن وَ دُشْمَنِنِي شَرَرِنِي بِيْزَلُرَدَن اُوْزاقْلَشْتِيْرَه دِيْگَن وَ كَافِرَلُر بِيْلَن بِيْرَكَه اَلِيْب بَارِيْلَه دِيْگَن دَعُوْتِيْمِيْزِنِي، حَرَبِي قُدْرَت سَنَلَه دِي. اِعْتِيَار بِيْرِيْنَكَلُر، فَقَط حَرَبِي قُدْرَت حِسَابَلَه نَه دِي.

اَكْر اَنْدَلُوْسَكَه اُوْحَشَب بِيْزَلُرِنِيَنگ مَالِيَه وِي قُدْرَتِيْمِيْز قَنْجَه لِيك كُوْپَرَاق بُوْلَسَه، دُشْمَنَلَرِيْمِيْز هَم كُوْپَرَاق طَعْمَه قِيلِيشَه دِي، فَقَط كِيْنَه عِلْمِي قُدْرَتِنِي اُوْزِي كِفَايَه قِيْلَمِيْدِي، حَتَّى مَكَكَه دَه

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُوْجُونَ عِلْمَنِي أُوْزِي كِفَايَه قِيلِگَن اِيْمَس، بَلِكِي فَقَطَّ حَرْبِي وَ جِسْمِي قُدْرَتْنِي تَيْلِي بِيْلَن بَعْضِي مَرَحْلَه لَرْدَه ايسَه عِلْمِي گَاهِيْدَه اِقْتِصَادِي جِمَايَه نِي و اَسِيْطَه سِيْدَه صُحْبَتْلَه شِيْشِگَه تُوْغْرِي كِيْلَه دِي.

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثْتَلْرِيْنِي اَوْلِيْدَه هَمَّ اللَّهُ نِي نُصْرَتِيْدَن سُوْنِگ، رَسُولُ اللَّهِ گَه ضَرَر بِيْتِيْشِيْگَه مَانِعْلِيْک قِيلِگَن نَرْسَه، بَنِي هَاشِمِيْنِيْگ قِيلِيْچَلْرِي بُوْلِگَن، فُرَانِيْنِيْگ اَيْتَلْرِي وَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِلْمَلْرِيْنِي مِعْزَانِي يَاكِي اُوْمُ الْمُؤْمِنِيْن حَدِيْچَه نِي مَال – دَوْلْتِيْنِي اُوْزِي قُدْرَتْگَه اِيْگَه بُوْلِگَن اِيْمَس، عُمَرُ اِبْنِ خَطَّابْگَه يَا سَعْدُ اِبْنِ وَقَاصْگَه، عَلِي اِبْنِ اَبِي طَالِبْگَه ضَرَر بِيْتِمَسْلِيْگِيْگَه يَاكِي سُمِّيَه، يَاسِرْگَه وَ بَاشَقَه اَرْگَه ضَرَر بِيْتِيْشِيْگَه بَاعِثْ بُوْلِگَن نَرْسَه، مَنَه بُو قُدْرَتْنِي بَار يَا يُوْقْلِيْگِي بُوْلِگَن. بَاشَقَه لَرْنِي اُوْسْتِيْدَه مُعْلُوْم شَرَايْطْنِي مَجْبُوْر لَب يُوْكَلِيْدِيْگَن نَرْسَه حَرْبِي قُدْرَتْ بُوْلِگَن، شَخْصَنِي تُوْغْرِي يَا نَاتُوْغْرِي شَرَايْطَلْرْگَه تَسْلِيْم بُوْلِيْشِيْگَه مَجْبُوْر قِيْلَه دِيْگَن نَرْسَه هَمَّ حَرْبِي قُدْرَتْ اِيْدِي. مَنَه بُو فَاْر مَوْلَه اُوْزَاق اُوْتَمِيْشِدَن بُوْيان حَاضِرْگِي دُوْرْگَه چَه وِيْتَا قِيْلِيْش حَقَقِي وَ بَاشَقَه لَر قَالِيْبِيْدَه حَلْقَرَا مِلْلَتَلْر سَطْحِيْدَه يَا مِْنَطَقَه وِي سَطْحَدَه حَاكِمْلِيْک قِيْلَه دِي.

اَبِي طَالِبْنِي اَوْلِيْمِيْدَن سُوْنِگ بَنِي هَاشِمِيْنِيْگ قُدْرَت قِيلِيْچَلْرِي اَبُو لَهْبَنِي قَوْلِيْگَه اُوْتَه دِي وَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَه بُو حَرْبِي قُدْرَتْنِي جِمَايَه سِيْدَن مَحْرُوْم بُوْلَه دِيْلَر، شُوْنِيْگ اُوْچُوْن هَمَّ اُو كِيْشِي بَاشِيْدَه مَنَه بُو قُدْرَتْنِي طَائِفْدْگِي اَدْمَلْرْنِي قِيلِيْچِي اَرْقَه لِي قَوْلْگَه كِيْرِيْتَسَه بُوْلَه دِي ، دِيْب فِكْر اِيْدِيْلَر، اَمَّا بُو نَرْسَه مُيْسَر بُوْلَمِيْدِي، اِيْنِدِي مَدِيْنَه دَه مَنَه بُو قُدْرَتْنِي قَوْلْگَه كِيْرِيْتِگَن پِيْتَلْرِيْدَه هَمَّ، بَاشَقَه كَافِر قَبِيْلَه لَر بِيْلَن عَلاَقَه قِيْلِيْش، حَتَّى اُوْلَرْنِي نَظَارَت قِيْلِيْب بَاشَقَه رِيْش، مُنَافِقَلْرْنِي بَاشَقَه رِيْش بُوْپِيْچَه هَمَّ، اُو كِيْشِيْنِيْگ حَرْبِي قُدْرَتْنِي مِعْزَانِي اَللّٰهُ نِي شَرِيْعَتِيْدْگِي قَانُوْنَلْرْنِي جِمَايَه سِي اَسْتِيْدَه اِيْنِگ مُهْم اُوْرِيْنِي تُوْتَه دِي.

حُدِيْبِيَه پِيْمَانِيْدْگِي اَشْكَار فَتْحَدَن اَلْدِيْن وَ اَشْكَار فَتْحَدَن كِيْبِيْبِيْگِي دُوْرْدَه رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيْبِيْلَامَه تِيْگَه سِيْدْگِي قُدْرَتْنِي مِعْزَانِيْگَه قَرَب اُوْنِيْب – اُوْسَه يَاتِگَن اِيْدِي، اُو مَكْگَه

فَتَحِيدَن سُونِگ اۇزىنى اينىگ يۇقارى چۇققىسىگە كۇتە رىلدى. نىمە اۇچۇن؟ چۇنكى بۇ دوردە
مۇسلمانلارنىڭ حەرى قۇرتى ھەم عوجىگە چىقە ياتىن ايدى.

مَنە بۇ حالتدە بەعضىلەر مۇخالف تامان بىلن مۇعاملە قىلىشدا اساسنى قۇراللى جىنگە باغلىق
دېيىشە دى، بەعضىلەر ايسە اساسنى دَعوتگە باغلب قۇيىشە دى و جىھاد ھمىشە دَعوتدن كىيىنگى
اۇرىندە بۇلگن، دېيىشە دى، اَمَّا اَصْلَى حَقِيقَت شۇكى، تارىخگە نَظَر تاشلايدىگن بۇلسك، دَعوت
و قۇراللى جىنگى اساسىنى "قۇرتنى معزانى" تەيىنلە گن و حاضرده ھەم تەيىنلايدى.

مَثَلًا اَگر مۇسلمانلار ايرانى يا رومنى ياكى باشقە قىيلە لرنى اسلامگە دَعوت قىلسە لر و اۇلر
قَبۇل قىلمە گن تَقْدِيرِدە، اَگر مۇسلمانلار قۇرتگە اىگە بۇلمە گنلر يدە اۇلرگە قَرشى قۇراللى
جىنگ قىلە اَلِيشَر مِيدى؟ اَلْبَتَّه يۇق. رَسُوْل اَللَهِ صَلَّى اَللَهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قۇشنى دَوْلَت و قىيلە لرگە
قَچان نامە ارقە لى دَعوت قىلگنلر و قَچان قۇراللى جىنگ اَلِيب بارىلدى - بۇلِيب ھەم بىر نىچە
مَرْتە دَعوت قىلگن ايدى - ايندى مَنە بۇ دَوْلَتلر و قىيلە لرگە قَرشى جىنگ قىلىش عُمَر ابن
حَطَّابى و عُثْمَان ابن عَفَّاننى دَورِىگە كىلِيب مۇيسر بۇلمە دىمى؟ بۇ يەنى اَصْلَى تەيىن قىلۇچى
اساسنى مۇسلمانلارنىڭ "حەرى قۇرتى" تَشكِيْل قىلە دى.

مَنە شۇندى قۇرتنى جىمايە سى اسنىدە رَسُوْل اَللَهِ صَلَّى اَللَهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كافرلر بىلن قىلگن علاقە
لر يدە، دىپلامە تىگە سىدە عُمومى و ثابت، دائىمى اۇسۇلدن فايده لنگن ايدىلر، اۇ كىشى
اسلامى خۇمۇمتىنگ كىتتە سىياسىتىدىكى چارچۇپنى شَكْلَلَنْتِير گنلر. اۇسۇل قۇيىدگىلر: ۱- تَوْحِيد
و دَعوتنى اَصْلَى، ۲- اَللَهِ نى شَرِيعَتىدىكى قانۇنلرنى اَصْلَى حَاكِمِيَّتى، ۳- اَمْنِيَّتى تَعْمِيْنَلَشنى
اَصْلَى، ۴- نَفى سَبِيْلنى و عَزَّتى و اِسْلَامى باشقە رُونى اَصْلَى، ۵- اۇزرا رَفْتارنى اَصْلَى،
۶- عَهْدگە و فَا قىلىش و قَراردالرنى، پىمانلرنى حۇرمت قىلىشنى اَصْلَى.

رَسُوْل اَللَهِ صَلَّى اَللَهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنە بۇ اۇسۇللرنى رعايت قىلىش و اۇلرنى نَظَرگە اَلِيش بىلن
بىرگە، اۇزلرى كافرلر بىلن اَلِيب بارگن دىپلامە تىگە لر يدە تَوْحِيدنى اَصْلِيگە و نُبُوْتنى،
مُشْتَرَك نُوْقَطَه لرنى اعلان قىلىشگە سۇيىنگلر.

بَرَجَه مُسْلِمَان وَ كَافِرِ اِنْسَانلَر نِينِگ اُورْتَه سِيَدِگِي مُشْتَرَك نُوقْطَه لَر «أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَّنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» آچليكنى يۇقاتيش اِقْتِصَادِي فَرَاوانليكنى اَلِيْب كِيْلِيش وَ قُورقُونى يۇقاتيب اَمْنِيْتى وَ جُودگه كِيْلَتِير يِشْدُور، جُودَه كُوپ اِنْسَانلَر مُقَابِل طَرَفِنى عَقِيْدَه سِيْنى نَظْرگه اَلْمَه گن حَالْدَه، مَنَه بُو مُشْتَرَك نُوقْطَه لَرگه دِقَقْتى قَرَه تِيْشَه دى. بُونْدن تَشَقَه رى اَهلى كِتَابِنى كَافِر لَرى بِيْلن اُورْتَه دَه باشَقَه مُشْتَرَك نُوقْطَه لَر مَوْجُود، اَلله تَعَالَى مَرَحْمَت قِيْلَه دِيكى:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (آل عمران/۶۴) اَيْتِينِگ (اى مُحَمَّد): "اى اَهلى كِتَاب (يَعْنى يَهُودى وَ نَصْرَانِيَلَر)، بِيْرگه هَم، سِيْزگه هَم بَب – بَرَابَر بُولْگن بِيْر سُوْزگه كِيْلِينْگِيْز – يَالْغِيْز اَلله گه كِيْنَه عِبَادَت قِيْلِيْلِيك، اُونْگه هِيْچ نَرَسَه نى شِيْرِيك قِيْلَمِيْلِيك وَ بِيْر – بِيْر اُولَر يَمِيْزنى اَلله دَن اُوْزگه خُدا قِيْلِيْب اَلْمِيْلِيك." اَكْر اُولَر (يَعْنى اَهلى كِتَابلَر) اُوشْبُو دَعْوَتَدَن يُوْز اُوْگِيْرَسَه لَر، اُو حَالْدَه سِيْز لَر (اى مُؤْمِنلَر): "گُوْواه بُولِينْگَلَر، بِيْز مُسْلِمَانلَر – يِگَانَه اَلله گه اِطَاعَت قِيْلِگُوْچِيْلَر مِيْز"، دِيْب اَيْتِينْگِيْز!

مَنَه بُو مُشْتَرَك نُوقْطَه لَر دَن تَشَقَه رى، اَلله تَعَالَى اَهلى كِتَابِنى كَافِر لَرِيْگه مُشْرَكَلَرگه وَ سِيْكُولَار يِستَلَرگه بِيْر مَه گن بِيْر حَقُوقِنى بِيْر گن، شُو سَبَبلى هَم كُورِيْب تُوْرگه نِيْمِيْز دِيك مَدِيْنَه دَه اَهلى كِتَابِنى يَهُودِيْلَرى بِيْلن پِيْمَان تُوْز يِلْگن پِيْتِيْدَه، اَهلى كِتَابِنى مَنَه بُو كَافِر لَرى اِيْچِكى عَقِيْدَه وى وَ اِيْچِكى گُورُوهى مُخْتَار يِْتِنى بِيْر نُوِيْدَن بَهْرَمَنْد بُولِيْشَه دى، اُولَر نِينِگ مُسْلِمَانلَر بِيْلن عِلَاقَه لَرى هَم بِيْر – بِيْر يِنى حُورْمَت قِيْلِيْشِنى اَصْلِيْگه، بِيْر – بِيْر لَرِيْگه نِسَبَتاً حَمَلَه قِيْلَمَسْلِيكگه، اِسْلَامى حُكُومَتِيْنِگ دُشْمَنْلَرى بِيْلن پِيْمَان تُوْز مَسْلِيكگه وَ حَمَلَه صَادِر بُولْگن حَالْدَه هَمكار لِيك قِيْلِيْشِگه كُورَه بِيْنَا قِيْلِينْگن اِيْدى.

اَمَّا اَكْر مُسْلِمَانلَر اَصْلَى دُشْمَنْنى قَر شِيْسِيْدَه ضَعِيْف حَرَبى قُدْرَتگه وَ حُكُومَتگه اِيْگه بُولْگن اِضْطِرَارى وَ ضَرْوَرَت حَالْتِيْدَه بُولْسَه، "اُوْچ اَبْزَارِنى" مُشْرَكَلَر يَا سِيْكُولَار يِستَلَر بِيْلن پِيْمَان

تۆزىشىگە سەبب بۇلە دېگن مۇشترەك نۇقتە لار «أَطَعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» دۇنياۋى مَنفَعَتَلَرِ حِسَابِلَه نە دى.

- الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ، نى نَصِيبَه سى ھەم مەنە بۇ اضطرارى حالتدە دۇنياۋى مَنفَعَتَلَرِگە باغلىق بۇلە دى.

- مَحَلِّى حَاكِمِيَتَلَرِنى اَنيفلَش ھەم اسلامى قَبُول قِيَلِيشِنى بَر اَبَرِيَدَه بىر سِيَا سِي اِمْتِيَاز صِيْفِيَتِيَدَه قَوْلَانِيَلَه دى، بۇنگە يَمَن، غاسان، بَحْرِيْن وَ بَاشَقَه لَر مِثَال بۇلە دى، اسلامىنىڭ بۇتۇن عَرَب يَرِيْم آر اَلِيَدَه تَرَقَه لِيَشِي وَ حَتَّى رِيْم وَ اِيْران اِمپِيَرَه تارليگىنى كىنگە بِيَشِي، مەنە بۇ مۇھم تَكْتِيگە نى وَ اَللَه نى شَرِيْعِيَتِيَدِگى قانۇنلَر دَه مَوْجُود بَاشَقَه تَكْتِيگە لَر نى سِيستِيْمَه تِيك صُورَتَدَه اِجرا قِيَلِيش، رَسُول اَللَه صَلَى اَللَه عَلَيْهِ وَسَلَّم نىڭ مَوْقُوتَلَرِيگە دَلَالَت قِيَلَه دى.

اۈشە زاماندىكى ايلاننى باشى وَ اَصلى دُشْمَن حِسَابَلَنگن قُرِيَش مُشْرَكَلَرى وَ سِكُولارِيسْتَلَر بارە سِيَدَه ايسە، اَوْلا "باسيم اۈتگە زيش" وَ اِقتِصَادى مُخَاصِرَه سِيَا سِي تِيگە وَ قُرِيَش سِكُولارِيسْتَلَر يىنىڭ اِقتِصَادى مَنبَعَلَرِيگە ضَرْبَه اۈرِيشگە وَ اِمكان بارِچَه مَكگە نى اَطْرَافِيَدِگى كَافِر لَر دَن اِتْفَاقداشَلَر نى جَذب قِيَلِيشگە اِعتِبار قَرَه تِيلگن.

ھجرى بېشىنچى يىلدە رَسُول اَللَه صَلَّى اَللَه عَلَيْهِ وَسَلَّم نىڭ قُدْرَتَلَرى يِنْدَه كۈيىگن يېندە، دِيپِلَامَه تِيگە ھەم يِنْدَه فَعَاللَشَه دى، مەنە بۇ مَرَحَلَه دَه اۈلر كَسب قِيَلِيَنگن حَرَبى وَ حُكۈمَتى قُدْرَتِنى حِمَايَه سى اَسْتِيَدَه مَكگە سِكُولارِيسْتَلَرِيگە يِنْدَه كۈپراق باسيم اۈتگە زيش اۈچۈن ھەر- ھيل عَمَلَلَر دَن فايده لَه نيشگن وَ اۈشە پېتگە چە مَدِينَه دَگى حَاكِمِيَتِنى قَبُول قِيَلِمَه گن قَبِيلَه لَر بِيَلان عَلاقَه لَر ھەم تېز لَه شِيْب كِيْتَه دى.

مەنە شۇ ايشلار سَبَبلى، ايلگە رى قِيَلِيچنى تېلى بِيَلان صُحْبَتَلَشَه ياتگن وَ دائم جَنگ حَالْتِيَدَه بۈلگن وَ اۈشە پېتگە چە بَدْر وَ اُحُد جَنگَلَر نى باشيدن اۈتگزگن قُرِيَش سِكُولارِيسْتَلَرى، بىرىنچى مَرْتَه قِيَلِيچنى تېلى بِيَلان سۈزلە شِيشِنى اۈر نِيگە دِيپِلَامَه تِيگە تِيَلِيَدَن فايده لَه نيشگە

مَجْبُور بُولَه دى. رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهَيَّا قَيْلِينْگَن قُدْرَتْنى يَارَدَه مِيدَه قُرَيْش سِكُولار كَافِرلَرىنِى مَنَه بُو وَضِيعَتِگَه تُوْشِيرْگَن اِيْدِيلَر؛ وَ نَهَايَت قُرَيْشْنى كَافِرلَرى - يَعْنى اَوْشَه زَمَانْدِگى اَمِيرْگَه وَ حَيْتَاى، رَاسِيَه، اَنگَلِيَه، فَرَنَسِيَه وَ كِيرْمَه نِيَه كَافِرلَرى - حُوْدَيْبِيَه صُلْحِيْنى تَكْلِيْف قَيْلِيْشْگَه مَجْبُور بُولِيْشَه دى وَ اِسْلَامى حُكُوْمَتْنى قُدْرَتِيْنى رَسْمًا تَن اَلِيْشَه دى. اَللّٰهُ تَعَالَى مَنَه بُو تَرْقِيَاتْنى وَ اَشْكَار غَلْبَه نى فَتْح سُوْرَه سِيْدَه نَازِيْل قَيْلِيْب مَرَحْمَت قَيْلَه دِيكِي: اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِيْنًا. (فتح / ۱) دَرَحَقِيْقَت بِيْز سِيْزْگَه اَچِيْق - رُوْشَن فَتْح - غَلْبَه نى عَطَا اِيْتِيْدِيْك.

حَه، مَنَه بُو دِيْپِلَامَه تِيْگَه دَن فَايْدَه لَه نِيْش اَشْكَار فَتْحْگَه باْعِث بُولدى، جُوْدَه كُوْپ مُسْلِمَانلَر مَنَه بُو اَشْكَار فَتْحْگَه سَبَب بُولْگَن مُقَدَّمَاتلَرْگَه اِعْتِبَار بِيْريْشْمِيْدى، بَلْكى نَصْر سُوْرَه سى نَازِيْل بُولْگَن كِيْيِيْنْگى اِيْكِي پِيْل مَابِيْنِيْدْگى دَوْرْگَه نَظَر تَشْلَه شَه دى. اَللّٰهُ تَعَالَى مَنَه بُو صُلْحَدَن، حُدَيْبِيَه پِيْمَانِيْدَن اَلدِيْنْگى سِيْاسى قَدْمَلَرنى غَلْبَه دِيْب بِيْلَه دى: وَ هُوَ الَّذِي كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيْرًا (فتح/۲۴) اَوْ (اللّٰهُ) مَكْگَه نِيْنْگ اِيْچِيْدَه (يَعْنى حُدَيْبِيَه دَه) سِيْزَلَرنى اَوْسْتِيْگَه غَالِب قَيْلِگَه نِيْدَن كِيْيِيْن سِيْزَلَرنىنْگ قَوْللَرىنْگِيْزنى اَوْلَرَدَن تُوْسْگَن (يَعْنى اُوْرْتَه لَرىنْگِيْزَدَه صُلْح پِيْدا قَيْلِگَن) ذَاتدِيْر. اَللّٰهُ قَيْلَه يَاتْگَن عَمَللَرىنْگِيْزنى كُوْرِيْب تُوْرْگُوْچى بُولْگَن ذَاتدِيْر.

حُدَيْبِيَه صُلْحى وَ اُوْنى كِيْتِيْدَن كِيْلِگَن حُدَيْبِيَه پِيْمَانِيْنى اَشْكَار فَتْحِيْدَن اَلدِيْنْگى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيْنْگ مَنَه بُو غَلْبَه سى، تُوْرلى- هِيْل دَوْلْتلَرْگَه وَ مَدِيْنَه نى اَطْرَافِيْدْگى، هَمْدَه عَرَبِسْتَان يَرِيْم اَرَايْدِگى تُوْرلى- تُوْمَن قَيْلَه لَرْگَه اِيْلچِيْلَرنى جُوْنَه تِيْشْگَه اُوْحْشَه گَن فَتْحَلَرنى وَ غَلْبَه لَرنى دَرَوَازَه سى بُولِيْب حِذْمَت قَيْلِگَن، جُوْدَه كُوْپ مُسْلِمَانلَر حَيْبَر وَ مَكْگَه نى فَتْحِيْنى اَشْكَار غَلْبَه وَ فَتْح دِيْب حِسَابْلَه گَن حَالْدَه، مَنَه بُو مُهْم دِيْپِلَامَه تِيْگَه نى وَ لَايِيْحَه نى پِيْسَنَد قَيْلِيْشْمِيْدى، اَوْلَر تُوْغْرِيْدَن - تُوْغرى اِيْكِي پِيْلَدَن سُوْنْگ صَاْدِر بُولْگَن مَكْگَه فَتْحِيْگَه وَ نَصْر سُوْرَه سِيْگَه سَكْرَب اُوْتِيْب كِيْتِيْشَه دى، اَللّٰهُ تَعَالَى مَرَحْمَت قَيْلَه دِيْمى: اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَ الْفَتْحُ * وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوْنَ فِىْ دِيْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا (نصر/۱-۲) مَنَه بُو اُوْرِيْنَسِيْز سَكْرَش وَ اَشْكَار

فَتَحَّگه اِعْتِبَار بېر مَسْلِيک، کُوپْراق مَنَه بُو اُوْر يِنلَر گَه نَسَبْتاً جَاهِل بُوْلگَنلِيکْلَرِي وَ مُتَخَصِّص بُوْلْمَه گَنلِيکْلَرِي سَبَبِلِيْدُوْر، اَصْلِيْدَه اَيْسَه بُو اُوْر يِنلَر جِهَادِنِيْن گ وَ اِسْلَامِي حَرَکَتِيْن گ اِيْن گ اَغِيْر قِيْسَمْتِيْنِي تَشْکِيْل قِيْلَه دِي، بُوْنِي سَبَبِي هَر نَرَسَه بُوْلگَن تَقْدِيْر دَه هَم بُو تُوْغْرِي اِيْش بُوْلَه اَلْمِيْدِي.

مَنَه بُو اَشْکَار فَتْح هَمَّه گَه شُو نَرَسَه نِي کُوْرَسَه تِيْب بِيْرَه دِيکِي، اَگْر چِي رَهْبِر لَر اُوْز لَر يِنِيْن گ شَايِيْسْتَه اِيْگَنلِيکْلَرِيْنِي اِيْسِيْق وَ قُوْر اَلِي جَنگْنِي هِدَايْت قِيْلِيْش بِيْلَن کُوْرَسَه تِيْب بِيْرِيْشَه هَم، اَمَّا اُوْلَر نِيْن گ يُوْقَارِي اَهْمِيْتِي وَ اِيْاَقْتَلَرِيْنِي چُوْقَقِيْسِي اَسْلَحَه نِي فُدرْتِي بِيْلَن جِمَايْت قِيْلِيْه دِيگَن دِيپِلَامَه تِيگَه وَ يُوْمْشاق جَنگَدَه کُوْرِيْنَه دِي، اُو حَتِّي اَسْلَحَه نِي هَم باشَقَه رِيْب نَظَارَت قِيْلَه دِي، هِدَايْت قِيْلَه دِي، بُوْنَدَن تَشَقَه رِي اَسْلَحَه اُوْلَر نِي نَظَارَت قِيْلِيْشِيگَه رُحْصَت بِيْر مِيْدِي.

مَنَه بُو اَشْکَار فَتْحَدَه اَللّهُ تَعَالَى مَرَحَمَت قِيْلَه دِيکِي: لِيْغُوْر لَكَ اَللّهُ مَا تَقَدَّم مِّنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. يَعْنِي مَنَه بُو اَشْکَار فَتْح جِهَاد وَ عِبَادَت مَسْأَلَه سِيْنِي اَسَاسِي قِيْسِمِي وَ پَايْدِيوَارِي حِسَابْلَه نَه دِي، اُو اُوْزِي بِيْلَن بِيْر گَه اَلِيْب كِيْلَه دِيگَن ثَمْرَه لَر وَ بَرَکَاتَلَر بِيْلَن بِيْر گَه عَوْفگَه وَ كِيچِيْر يِمگَه باِعْث بُوْلَه دِي. بُوْنَدَن تَشَقَه رِي قَلْب فُوْتِي وَ اَرَامِيْش "سَكِيْنَه" اُوچُون اَبْزَار لَر دَن بِيْرِي سَنَلَه دِي، اُو اِنْسَانَدَن نَاتِيْن چِلِيکْنِي، وَحْشَتْنِي، شُبَهَه نِي، اِيکِيْلَه نِيْشِنِي اُوْز اَقْلَشْتِيْرَه دِي.

بِيْر نَرَسَه نِي بِيْلِيْشِيْن گِيْز جُوْدَه هَم عَجَايِيْب بُوْلَر اِيْدِي، اَللّهُ تَعَالَى سُوْزْلَه يَاتگَن مَنَه بُو اَشْکَار فَتْح، کُوپْراق کَاْفِر لَشْر بِيْلَن اَلِيْب بَارِيْلَه دِيگَن دِيپِلَامَه تِيگَه گَه وَ يُوْمْشاق، رُوحي جَنگگَه تِيگِيْشِلِي بُوْلِيْب، اُوْنَدَه مُنَافِقَلَر حَاضِر بُوْلِيْشْمِيْدِي. اَللّهُ تَعَالَى بُو فَتْحَدَن اَرْتَدَه قَالِيْب كِيْتگَن مَنَه بُو قَالِدِيْقَلَر نِي «اَلْمُخَلَّفُوْنَ» نَامِي بِيْلَن نَامَلِيْدِي، بُو قَالِدِيْقَلَر نِي فِكْرِيچَه مُؤْمِنَلَر قُرِيْش سِكُوْلَار سَتَلَر نِيْنِي قُوْلِي بِيْلَن نَابُوْد بُوْلِيْشَلَرِي كِيْر ك اِيْدِي. مُسْلِمَانَلَر گَه قَرْشِي رُوحي جَنگْنِي عَامِلِي بُوْلگَن مَنَه بُو مُنَافِقَلَر نِي اَللّهُ تَعَالَى بُوْنَدِي بَرَکَاتَلِي جَنگگَه وَ نِعْمَتگَه قُوْشْمَه گَنلِيگِي هَم

عاددى بېر نرسە. چۈنكى اۇلر نَجَسدۇرلر وَ اللّٰه تَعَالَى مَنه بۇ پلیدلر بیلن بِيَعَت هَم قِلْمِيدى وَ اۇلردن راضى هَم بۇلمِيدى.

اللّٰه تَعَالَى خُدَيْبِيَه پیمانیدىگى مَنه بۇ آشكار فَتَحَدَه ایشتراک ایتۇچیلرگه قَرَنَه مَرَحَمَت قِيلگن پَيْتِيَدَه: «يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيهِمْ» يَعْنِي: مُنَافِقُرْدَن حَالِي بۇلگن مَنه بۇ بِيَعَت بېرۇچیلر أَصْلِيَدَه جَمِيَعِيَّتِيَنگ شَرَعِي رَهْبَرِي بۇلمِيش رَسُول اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نى اۇزلر يِگه بِيَعَت بېر يِشْمَه گن، بَلْكَى اۇلر اللّٰه تَعَالَى گه بِيَعَت بېر يِشگن، اللّٰه تَعَالَى مَنه بۇ جَمَاعَتَدَن راضى اِيگه نِيْنى آچِيق – آيدين اعلان قِيلَه دى: لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا (فتح/۱۸) (اى مُؤْمِنَلر)، دَرَحَقِيَقَت اللّٰه مُؤْمِنَلرْدَن – اۇلر دَرَخْت آسْتِيَدَه بِيَزگه بِيَعَت قِيلَه يَاتگن وَ قَتْلَرِيَدَه – راضى بۇلدى. بَس، اۇ ذات اۇلر نِيَنگ دِيللر يِدْگى نرسه (صَدَاقَت وَ وَفَا) نى بِيَلِيب، اۇلر نى سَكِيَنَت – آرام آلَه دِيگن كُؤپَدَن – كُؤپ اُولجَه لَر بِيَلن مُكَافَاتْلَه دى.

حَه ، مُسْلَمَانلر مَنه بۇ آشكار فَتَحِنى قُولگه كِيرِيَتگچ، اللّٰه تَعَالَى اۇلر نى يَقِين فَتَح بۇلمِيش حَبِيَر فَتَحِي، گَنْتَه رَاغِي مَكْگه – عَرَب يَرِيم آر اَلِيَدْگى سِكُولار كَافِرلر نِيَنگ پايْتَخْتِي – فَتَحِي بِيَلن مُكَافَاتْلَه دى. عَرَبِيَسْتان يَرِيم آر اَلِيَدْگى سِكُولار كَافِرلر نِيَنگ پايْتَخْتِي فَتَح بۇلگچ، رَسُول اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيَنگ ۹ چى هَجَرِي بِيَلدْگى هِيَلْمَه – هِيَل قَبِيلَه لَرگه نِسْبَتاً دِيپِلَامَه تِيگه سِي كُوزگه كُورِيَنلر دَرَجَه دَه اُوسدى. حُودِي شُ بِيَلِي ۳۰ دَن آر تِيَق هِيَتَلر يَرِيم آر اَلِيَدْگى تُولرِي- هِيَل قَبِيلَه لَرْدَن رَسُول اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گه بِيَعَت بېر يِش اُچُون كِيلِيشدى، اۇلر نِيَنگ أَكْثَرِي نَصْرَانِيَلر وَ يَهُودِيَلر وَ مَجُوسِيَلرْدَن عِبَارَت بۇلگن. اَلْبَتَّه اۇلر نى آرَه سِيَدَه بۇلردن تَشْفَه رى مُشْرِك وَ سِكُولار قَبِيلَه لَر هَم بار اِيدى.

رَسُول اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَافِرلر نى اللّٰه نى شَرِيَعَتِيَدْگى قَانُونلر نى بُولِيَدَه هَمْرَاه قِيلِيش اُچُون – جَنگَدَن اَلْدِين وَ كِييِيَن – تُولرِي – هِيَل گُورُوهلر بِيَلن اَلِيَب بارِيلَه دِيگن دِيپِلَامَه تِيگه وَ سِياسِي رَفْتارَدَه اِيككى شِيَوَه دَن فَايَدَه لَنگن اِيدِيَلر:

۱- اۇلردن بېرى مۇداكرە ئىدى: اىختىلافنى حل قىلىش اۇچۇن اينگ تۇغرى يۇلردن بېرى
حسابلە نە دى. بېرىنچى و اىككىنچى عَقَبە دە يسربىلىك سىكۇلار آدملىرىنىڭ وكىللىرى
بىلن آلىب بارىلگن مۇداكرە گە اۇحشش، ياكى فُرِيش سىكۇلارلىرىنىڭ مَخْصُوص
اىلچىسى بۇلمىش سُهَيْل ابن امر بىلن آلىب بارىلگن مۇداكرە، تارىخى خُدَيْبِيَه صَلْحِيْدِيْغى
قَرار داد ياكى تَقِيْف (طائف) دَن كىلگن وكىللىرى بىلن آلىب بارىلگن مۇداكرە و حَمِيْر
پادشاهلىغىنى اىلچىلىرى بىلن آلىب بارىلگن مۇداكرە و بۇندن باشقە ۷۰ دَن آرتىق
هَيْتَلَرنى وكىللىرى بىلن اۇتگە زىلگن مۇداكرە لر مِثَال بۇلە آلە دى.

۲- كافرلر و مُخَالِفَلر بىلن مُعَامَلَه قىلىش بۇيىچە رَسُوْل الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فايده لنگن
اىككىنچى رويش، حُكْم قىلىش و قاضىلىك بۇلگن. بۇ رويشده هر اىككى تامان تَنَلَه گن
شَخْصَكه اىختىلافنى حل قىلىش اۇچۇن رويش و يولنى كۇرسە تيش اىختىلارنى بىرىلە
دى. رَسُوْل الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَنى قُرَيْظَه يَهُودىلرى مَسْئَلَه سى بۇيىچە حۇددى شو
رويشدن فايده لنگنلر. عَلِيّ ابن أَبِي طَالِب هَم صَفِيْن جَنَگِيْدَه حۇددى شو حُكْم چىقە
رئش رويشىدن فايده لنگن ايدىلر.

بۇندن تَشَقَه رى رَسُوْل الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْلِيْ كافرلر بىلن آلىب بارگن دىپلامە
تىگە لرىدە اىلچىلرنى مُحَافِظَت قىلىشكە اَلَاهِيْدَه اِعتبار بىرگنلر. بۇ نرسە اۇشە دوردىكى
بۇتۇن دۇنيانىڭ سىياسى قۇدرتكە اىگە بۇلگن كىشىلرنى تامانىدن قَبُوْل قىلىنگن ايدى. رَسُوْل
الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسَيْلَمَه پى گُذَابِنى اىلچىلرى حَقِيْدَه مَرَحْمَت قىلگن ايدىلركى: " اكر
اىلچىنى اۇلدىر مَسْلِيْك قانۇنى بۇلمە گندە ، مِين سىزلرنى بۇيىنكىزنى اۇزىب تَشَلَه گن
بۇلردىم".

دُشْمَن بىلن مُعَامَلَه قىلىش بۇيىچە رَسُوْل الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نىڭ تَشَقِي سىياسىلردىكى
قىررە لردن يَنَه بېرى، كافرلرنى اۇرتە سىدە اِتْفَاقداشلىرىنى جَلْب قىلىش و مُخَالِف كۇچلرنى
مَيِدَه لَش بۇلگن ايدى، بۇ اوصول بىلن مُخَالِف كۇچلرنىڭ اِسْلَامِي حُكُوْمَتىنىڭ
دُشْمَنلرى بىلن اِتْفَاقداش بۇلىشلىرىگە تۇسقىنلىك قىلىنگن و دُشْمَننى كۇچلرنى عَظْمَتىنى

مَيْدَهُ لَب تَشْلَنْگَن. رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَافِرْلَرْنِي مُدَاكِرَه گَه تَارْتِيْب اَلِيْب كِيْلِيْش
وَ قَرَارِدَاد اِمضَالْش اُوچُون هَر قَنْدِي كِيْلِيْش اُوچُون هَر قَنْدِي كِيْلِيْش اُوچُون هَر قَنْدِي كِيْلِيْش اُوچُون هَر قَنْدِي كِيْلِيْش اُوچُون
لَنْگَنلَر.

مَدِيْنَه يَهُودلَرِيْگَه بِيْرِيْلْگَن اِمْتِيَازَلَر وَ كَافِرْلَرْنِيْگَه اِيْلْچِيْلَرِيْگَه وَ هِيْتَلَرِيْگَه بِيْرِيْلْگَن
اِمْتِيَازَلَر، مَخْصُوصاً حُدَيْبِيَّه صَلْحِيْدَه قُرَيْش سِيْكُولَارِيْسْتَلَرِيْگَه بِيْرِيْلْگَن اِمْتِيَازَلَر،
بُولَرْنِيْگَه هَمَّه سِيْ اَصْلِيْ اُوچاقْنِيْ يَكْگَه لَش وَ مَكْگَه دَگِيْ اِيْلَانِيْ بَاشِيْنِي ضَعِيْفَلْشْتِيْرِيْش
بَارَه سِيْدِيْگِيْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيْگَه دِيْبِيْلَامَه تِيْگَه رَوِيْشَلَرِيْدِيْگِيْ اِيْنيْگ يَارَقِيْن
نَمُوْنَه لَر حِسَابْلَه نَه دِي. رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَه بُو اِيْشَلَر اَرَقَه لِي بِيْر طَرَفَدَن
بَاشَقَه مُشْرِك وَ كَافِرْلَرْنِيْگَه مَكْگَه دَگِيْ سِيْكُولَارِيْسْتَلَرْنِيْگَه مَرْكَزِيْ حُكُوْمَتِيْ بِيْلَن
اِتْفَاقِدَاش بُولِيْشَلَرِيْگَه تُوْسُقِيْنلِيْك قِيْلْگَنلَر، بَاشَقَه تَامَانْدَن اِيْسَه اُو كِيْشِيْ قُوْلَرِيْدَن كِيْلْگَنچَه
وَ اِمْكَانِيْ بَارِيْچَه بَاشَقَه كَافِرْلَرْنِيْ قُرَيْشِيْنِيْگَه مَرْكَزِيْ حُكُوْمَتِيْنِيْ قَرْشِيْسِيْدَه اُوْزَلَرِيْگَه
اِتْفَاقِدَاش صِيْفَتِيْدَه اُوْشَلْب تُوْرِيْشِيْ هَاحْلَه گَنلَر، بُو يَعْنِيْ اُوْزِيْنِيْ قُدْرَتِيْنِيْ كُوْپِيْتِيْرِيْش وَ
اُوْلْگَن دُشْمَنِيْ بَر اَبْرِيْدَه اُوْلْگَن قُدْرَتِيْ كَسْب قِيْلِيْش دِيْمَكْدِيْر.

حَتَّى اِكْر كَافِرْلَرْنِيْ اَصْلِيْ دُشْمَنْگَه قَرْشِيْ اُوْزَلَرِيْنِيْ جِيْبَه سِيْدَه اِتْفَاقِدَاش قِيْلَه اَلْمَه گَن
بُوْلَسَه لَر، اُوْلَر بِيْلَن تَجَاوُز قِيْلْمَسَلِيْك وَ حَرْبِيْ حَرَكَتَلَرْنِيْ تُوْحْتَه تِيْش بَارَه سِيْدَه قَرَارِدَاد
اِمضَالَر دِيْلَر. اِكْرچِيْ بُو نَرَسَه اِسْلَامِيْ حُكُوْمَتِيْ قُدْرَتِيْنِيْ كُوْپِيْتِيْر مَسَه هَم، قُدْرَتْگَه اِيْگَه
بُوْلْگَن بِيْر دُشْمَنِيْ بَاسْتِيْرِيْلِيْشِيْگَه بَاعِث بُوْلَر وَ اَصْلِيْ دُشْمَنِيْ قُدْرَتِيْنِيْ كُوْپَه بِيْشِيْگَه مَانَع
بُولِيْب حِذْمَت قِيْلَر دِي.

حَه، رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيْر گَن اِمْتِيَازَلَرِيْنِيْ بَر اَبْرِيْدَه اِمْتِيَاز هَم اَلْگَنلَر. كَافِرْلَر
وَ دُشْمَنلَرْنِيْ مُسْلِمَانلَرْنِيْ جِيْبَه سِيْگَه اِتْفَاقِدَاش قِيْلِيْش وَ مُسْلِمَانلَرْنِيْ قُدْرَتِيْنِيْ كُوْپِيْتِيْرِيْش وَ
اَصْلِيْ دُشْمَنِيْ قُدْرَتِيْنِيْ گَمِيْتِيْرِيْش بِيْلَن بِيْر اِمْتِيَاز اَلْسَه لَر، بَاشَقَه تَامَانْدَن بِيْر دَمَلِيْكِنِيْ
قَبُوْل قِيْلْمِيْدِيْگَن دُشْمَنلَرْنِيْ بَاسْتِيْرِيْش وَ اُوْلَر بِيْلَن تَجَاوُز قِيْلْمَسَلِيْك بَارَه سِيْدَه قَرَارِدَاد

امضالاش بېلن ايسه اسلامى حُكومت اۇلرني دَسْتِيدَن امانده بۇلگن وَ هَم اۇلر اَصلى دُشمَنگه قۇشاييب كِيتيشمه گن وَ اَصلى دُشمَننى قُدَرْتينى كُويتيريشمه گن بۇله دى. هَر قَندى حَالْتده هَم رَسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بېرگن اِمْتِياز لَرينى بَرابَر يده اِمْتِياز اَلگنلر هَم، مَنه بۇ نَرسه جۇده مۇهم سَنله دى.

مَنه بۇ سِياستنى اۇلگن مَقصدلَرين بېرى، كافرلَرينگ صَفينى عُمومى صُورتده بۇليب تَشَلش وَ مُشرك، سِكۇلار كافرلَرينگ صَفينى خاص صُورتده مَيده لَش وَ اَصلى دُشمَننى اَجَره تيب قۇييش وَ يريم اَرالدگى سِكۇلار يسنلَرينگ مَرگزى حُكُومَتِيگه قَرشى واد جِبَهه نى وُجودگه كِيتيريش وَ تۇرلى- هيل جِبَهه لَرنى وُجودگه كِيتيريشنى اَلدينى اَليشدن عِبارت بۇلگن ايدى. حاضرده بۇ سِياستگه جۇده كۇپ برادرلَر يميز اِعتبار بېر يشميدى، رَسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُننلَرِيگه قَرشى ايش قِليش اۇلر اۇچون ماده گه، حَتى فحرله نيشگه ايله نيب قالدى.

عاددى حالده اكر مُسلمانلَرينگ قُدَرْتى دُشمَننى قُدَرْتى بېلن كوزلنگن مَناسب دَرَجَه گه ييتگن پَيتيده، قائده بۇييجه مُشرك وَ سِكۇلار يسنلر يا مُسلمان بۇلشلرى كيرك ياكى مُسلمانلر بېلن جنگ قِليشلرى كيرك، اۇلر اۇچون اۇچينچى يولنى اوزى يوق، اما اكر اضطرارى وَ ضرورت حالتيده مُسلمانلر قُدَرْت جَهْتِيدَن اَصلى دُشمَننى قَرشيسيده تَنگليگه توشيب قالگن بولسه چى؟ الضرورات تبيح المحظورات .

حه، بيزلر اَلدين اضطرارى وَ ضرورت حالتيده جانيميزنى سَقَلب قَالِيش اۇچون مۇمكىن بۇلگن اۇرينلر ياكى باشقه دۇچ كِيتيشى مۇمكىن بۇلگن مَيده اۇرينلر حَقِيدَه كۇپ مَرْتَه مَطْلَبلَرنى ايشيتگنمىز، ضرورى وَ غَيْرى عاددى حَالْتلَرده شۇندى ايشلرگه قۇل اۇره ميزكى، عاددى حالته هرگيز بۇ ايشنى قِيلمَه گن بۇلر ديك، دُنياوى حَيَاتدگى مَنه بۇ ايشلرنى هَمَه سى اسلامى حُكُومَتنى وَ مُسلمان اۇمَتينى مَوْجُودِيَتينى سَقَلب قَالِيش وَ اُونى

حَفْظِ قَبِيلَتِي كَوْرَه پَسْتَرَاقِ دَرَجَه دَه تَوْرَه دِي، اَگَر اَوْرُنِي كَيْلِگَنَدَه وَ اضْطِرَارِي حَالْتَدَه مَنَه بُو قَائِدَه لَرْدَن فَايْدَه لَه نَيْلَسَه، بُو جُوْدَه هَم عَادِدِي حَتِّي ضَرُورِي هَم حَسَابْلَه نَه دِي.

مَنَه بُو اضْطِرَارِي حَالْتَدَه رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْصَدَلَرِيگَه بِيْتِيْش اُوچُون اَنَه بُو مُشْرِكَلَرِي وَ سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِي هَمْرَاه قَبِيلِيْشَلِيكِنِي اَوْشَه زَمَانْدِگِي جَمِيْعِيْتِيْنِيْگ اِيخْتِيَاچِي وَ ضَرُورَتِي دِيْب بِيْلِگَنَلَر، مُشْرِك وَ سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِي اَوْسْتِيْدَن مَنَه بُو اضْطِرَارِي حَالْت كَوْتَه رِيْلَمَه گُوْنچَه حَتِّي مَالِيَه وِي مَسْلَه لَرْنِي تُوْلَاوِي بِيْلَن - الْمُوْلَفَه قُلُوْبُهُمْ صِيْفَتِيْدَه - اُوْنْدَن بِيْر اَبْزَار اُوْرْنِيْدَه فَايْدَه لَنگَنَلَر، اُوْلَر بِيْلَن بِيْرگَه اَصْلِي دُشْمَنگَه قَرَشِي وَاچِد جِبَهَه نِي تَشْكِيْل قَبِيلِگَنَلَر وَ اُوْلَر بِيْلَن پِيْمَان تُوْزگَنَلَر.

اَوْلِگِي دَوْرَدَن بَاشَلَب رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهُودِيْلَرگَه قُوْشِيْمچَه اُو بِيْرْدِگِي مُشْرِكَلَر بِيْلَن هَم اِتْفَاقْدَاش بُوْلَه دِيْلَر، اُوْلَرْدَن بِيْرِي مَدِيْنَه دَه تُوْزِيْلِگَن پِيْمَان اِيْدِي: هِيچ قَيْسِي بِيْر مُشْرِك قُرَيْشَلِيكِنِي مَالِي وَ جَانِيگَه پَنَاه بِيْرِيْشگَه يَا بِيْر مُؤْمِنگَه قَرَشِي قُرَيْشَلِيكِنِي حِمَايَه قَبِيلِيْشگَه حَقَقِي يُوْق. بُوْنِي كِيْتِيْدَن يَهُودِيْلَر بِيْلَن تُوْزِيْلِگَن پِيْمَانِي شَرَطَلَرِي هَم ذِكْر قَبِيلِيْنَه دِي.

بُوْنْدَن تَشَقَه رِي عَرَب يَرِيْم اَر اَلِيْدِگِي سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِنِيْگ مَرَكْزِي حُكُوْمَتِي بَنِي بَكْرِنِي سِكُوْلَار قَبِيلَه سِي بِيْلَن مُتَّجِد بُوْلِگَن پِيْتِيْدَه، اِسْلَامِي حُكُوْمَت هَم سِكُوْلَار قَبِيلَه بُوْلَمِيْش خُوْزَاعَه بِيْلَن مُتَّجِد بُوْلِدِي، اَلْبَتَّه رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُوْنْدَن تَشَقَه رِي بَاشَقَه سِكُوْلَار قَبِيلَه لَر بِيْلَن هَم مَكْگَه دِگِي سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِنِيْگ مَرَكْزِي حُكُوْمَتِيْگَه قَرَشِي مُتَّجِد بُوْلِگَن اِيْدِيْلَر، مَثَلًا:

- تَجَاوُز قَبِيْلَمَسْلِيك بَارَه سِيْدَه جُهَيْنَه قَبِيلَه سِي بِيْلَن تُوْزِيْلِگَن پِيْمَان. بُو قَبِيلَه بِيْرِيْنچِيْلَرْدَن بُوْلِيْب رَسُولِ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيْگ اِسْلَامِي حُكُوْمَتَلَرِي بِيْلَن پِيْمَان تُوْزِيْش اُوچُون اُوْزِيْنِي هِيْتِيْنِي جُوْنْتِگَن قَبِيلَه لَرْدَن بِيْرِي بُوْلِگَن. اُوْلَر بِيْلَن تُوْزِيْلِگَن پِيْمَانگَه كُوْرَه، اُوْلَر هَم مُسْلِمَانَلَر بِيْلَن وَ هَم كَافِرَلَر بِيْلَن بِيْر هِيْل عِلَاقَه قَبِيلِيْش وَ هِيچ كِيْمِنِي حِمَايَه قَبِيْلَمَسْلِيك

حَقُوقِيگە اِيگە اِيديلر. اسلامي حُكُومَتِيْنِيگ مَنَه بُو دَرَجَه دَه پِيْمَان تُوْزِيشِگه راضِي بُولِيشِي نِهائِيْتَدَه مُهْم نَرَسَه حِسَابَلَه نَه دِي.

- ياكِي هِجْرِي اِيكِكِيْنِچِي پِيْلَدَه بِنِي مَدَلْجِنِيْنِيگ سِكُولَارِيْسْتَلْرِي وَ مُشْرِكَلْرِي بِيْلِن تُوْزِيْلِيگَن تَجَاوُز قِيْلِمَسْلِيك حَقِيْدِيگِي پِيْمَان. ۲۴.

- ياكِي هِجْرِي اِيكِكِيْنِچِي پِيْلَدَه بِنِي زَمْرَه نِيْنِيگ مُشْرِكَلْرِي وَ سِكُولَارِيْسْتَلْرِي بِيْلِن تُوْزِيْلِيگَن پِيْمَان: اُو قَرَار دَادِنِي شَرَطَلْرِي قُوْبِيْدِيگِيْلَرْدَن عِبَارَت اِيْدِي:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ. هٰذَا كِتٰبٌ مِّنْ مُحَمَّدٍ رَّسُوْلِ اللّٰهِ لِبَنِي ضَمْرَةَ، فَاْتَهُمْ اَمْنُوْنَ عَلٰى اَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ، وَاَنْ لَهُمُ النَّصْرَ عَلٰى مَنْ رَامَهُمْ اِلَّا اَنْ يُحَارِبُوْا فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ مَا بَلَ بَحْرٌ صُوْفَةً، وَاِنَّ النَّبِيَّ اِذَا دَعَاهُمْ لِنَصْرِهِ، اَجَابُوْهُ... ۲۵ "بُو بِنِي زَمْرَه نِيْنِيگ مُحَمَّد رَسُوْلِي خُدا بِيْلِن تُوْزِيگَن پِيْمَانِي، بُو طَائِفَه نِي مَالِي وَ جَانِي اَمْنِيْتَدَه بُوْلَه دِي وَ "دِيْنِيگِيْزَدَه صَدَف بار بُوْلَر اِيگَن" بُو طَائِفَه مُسْلِمَانلَر نِيْنِيگ يَارْدَمِي وَ حِمَايِيْتِيْدَن بَهْرَمَنْد بُوْلَه دِي، مَكْرَمَكِي اُوْلَر اِسْلَام دِيْنِيگَه قَرَشِي جَنگ قِيْلِيشِسَه بُوْنْدِي بُوْلَمِيْدِي، شُوْنِيْنِيگِيْك اِكْر پِيْغَمْبَر اُوْلَر نِي يَارْدَمِيگَه چَه قِيْرَسَه، اُوْلَر مُسْلِمَانلَرگَه يَارْدَم بِيْرِيشَلْرِي كِيْرَك."

بُو پِيْرَدَه بِيْزَلَر نِيْنِيگ بَعْضِي بَرَادَرلَر يَمِيْز نِي خَطَا قِيْلِيشَلْرِيگَه سَبَب بُوْلَه دِيگَن نُوْقَطَه لَرْدَن بِيْرِي شُوْكِي، اُوْلَر كَاْفِرلَر بِيْلِن پِيْمَان تُوْزِيش يَا وَحَدْتَكَه اِيْرِيشِيشِنِي "كَاْفِرلَرْدَن يَارْدَم سُوْرَش" مَسَلَه سِيگَه اَرَه اَشْتِيْرِيْب يُوْبَارِيشَه دِي. مَدِيْنَه دَكِي رَسُوْل اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ نِيْنِيگ اِسْلَامِي حُكُومَتِي يَهُودِي كَاْفِرلَر بِيْلِن تُوْزِيگَن پِيْمَانِيْدِيگِي بَنْدَلَرْدَن بِيْرِيْدَه قُوْبِيْدِيگِيْلَر نِي اُوْقِيْمِيْز، "مَدِيْنَه دَكِي اَدَمَلَر بِيگَانَه لَر بِيْلِن جَنگ قِيْلِيگَن تَقْدِيْرَدَه يَهُودِيْلَر وَ مُسْلِمَانلَر جَنگ نِي وَ دِفَاعِنِي حَزِيْنَه سِيْنِي بِيْرَكَه لِيكَدَه تُوْلَه شَه دِي"، مَنَه بُو اَهْلِي كِتَابِنِي كَاْفِرلَرِي حَقِيْدِيگِي نَرَسَه؛ سِكُولَار وَ مُشْرِك طَائِفَه حِسَابَلْنِيگَن بِنِي زَمْرَه بِيْلِن تُوْزِيْلِيگَن پِيْمَانِيگَه

إِعْتِبَارِ بَيْرِ يَلِسَهِ هَمْ، رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَحَمَتِ قَبْلَهُ دِيلَرِكِي: وَإِنَّ النَّبِيَّ إِذَا دَعَاهُمْ لِنَصْرِهِ، أَجَابُوهُ، أَكْرَ بِيَعْمَبَرِ أَوْلَرْنِي يَارَدَمْگَه چَه قِيرَه دِيگَن بُولَسَه، أَوْلَر مُسْلِمَانلَرگَه إِبَابِي جَوَابِ بَيْرِيشلَرِي وَ مُسْلِمَانلَرگَه يَارَدَمِ بَيْرِيشلَرِي كِيرَك.

أَشْكَارَه كُورِيْب تُوْرگَه نِيْمِيْزْدِيك، رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْلِي كِتَابِنِي كَافِرلَرِيْدَن يَارَدَمِ سُوْرَشْنِي هَمْ وَ مُشْرِك، سِكُوْلَار كَافِرلَرْدَن يَارَدَمِ سُوْرَشْنِي هَمْ، وَ جُوْدَه كُوْپ أُوْرِيْنلَرْدَه مُنَافِقلَرْدَن يَارَدَمِ سُوْرَشْنِي هَمْ، أُوْزَلَرِيْنِيْنِگَ نَظَارَتلَرِي وَ اللَّهُ نِي شَرِيْعَتِيْدِيگِي قَانُوْنلَرْنِي نَظَارَتِي آسْتِيْدَه، مَوْجُوْد وَضِيْعِيْتِيگَه مُنَاسِبِ حَالَدَه مُسْلِمَانلَرْنِيْنِگَ إِيخْتِيَاجَلَرِيگَه كُورَه مُؤْمِكِيْنِ دِيْب سَنَه كَنلَر، أَمَّا مُسْلِمَانلَرْنِيْنِگَ إِيخْتِيَاجَلَرِي بُولَمَه كَن وَ ضَرُوْرَت تُوْغِيْلَمَه كَن شَرَائِيْطَدَه إِيْسَه، مَنَه بُو أَهْلِي كِتَابِنِي كَافِرلَرِيْدَن وَ مُشْرِك سِكُوْلَار كَافِرلَرْدَن حَتَّى أَكْرَ أَوْلَر مُسْلِمَانلَر بِيْلَن إِتْفَاقِدَاش بُولِيْب پِيْمَان تُوْزْگَن بُولَسَه هَمْ، مَنَع قِيْلْگَن بُولِيْشلَرِي هَمْ مُؤْمِكِيْن. مَثَلًا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدْر جَنگِيْدَه إِيْشْتِرَاكِ إِيْتِمَاقْچِي بُولْگَن مُشْرِك كِيْشِيْگَه قَرَبِ مَرَحَمَتِ قِيْلْگَن إِيْدِيْلَرِكِي: اِرْجِعْ فَلَنْ أَسْتَعِيْنَ بِمُشْرِكِي، قِيْتِيْب كِيْتَه وِيْر، مِيْن هَرْگِيْزِ مُشْرِكْدَن يَارَدَمِ أَلْمِيْمَن.

شُو پِيْرْدَه دِقَقَتِ بِيْلَن إِعْتِبَارِ بَيْرِ يَلِيْشِي كِيرَك، مَنَه بُو زَمَانِ وَ مَكَانْدِيگِي أُوْرِيْنْدَه مُشْرِكَلَرْدَن يَا سِكُوْلَارِيْسْتَلَرْدَن يَارَدَمِ سُوْرَه مَسْلِيْك، كَافِرلَر بِيْلَن پِيْمَان تُوْز مَسْلِيْك كِيرَك دِيگَن مَعْنَادَه إِيْمَس، بَلَكِي بُو أُوْرْتَه مِيْزْدَه پِيْمَان تُوْزِيْلْگَن كَافِرلَرْدَن يَارَدَمِ أَلْمَسْلِيْك مَعْنَاسِيْدَه كِيْلَه دِي

أُوْزِيْنْگِيْزِ بَيْرِ تَصُوْر قِيْلِيْب كُورِيْنْگَلَر، مَكْگَه نِي فَتْحِي بَدْر جَنگِيْدَن بَيْرِ نِيْچَه پِيْلِ أُوْتْگِچِ قُرَيْشِ سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِيْنِيْنِگَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيْلَن پِيْمَان تُوْزْگَن سِكُوْلَار قِيْلِيْلَه گَه حَمَلَه قِيْلِيْشِيْنِي نَتِيْجَه سِيْدَه صَادِرِ بُولْدِي. رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيْلَن پِيْمَان تُوْزْگَن بَنِي خُزَاعَه سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِيگَه قُرَيْشِ سِكُوْلَارِيْسْتَلَرِيْنِيْنِگَ حَمَلَه قِيْلِيْشلَرِي، حُدِيْبِيَه

صُلْحِیْنِی بۇزیش دِیْب حِسَابْلَنگن، بۇ حَادِیْئَه مَكْكَه نِی فَتْح بۇلِیْشِی وَ عَرَب یرِیْم آر اِلِیْدِگِی
سِکۇلَارِیْسْتَلَر نِیْنِگ پَايْتَخْتِیْنِی قۇلَه شِیْگَه شَرَائِطِی مُهَيَّا قِیْلَه دِی

مَنَه بۇ رَوِیْشَدَه رَسُوْل اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَیْهِ وَ سَلَّمَ تۇرلِی- هِیْل كِیچِكِیْنَه سِکۇلَار وَ مُشْرِك قِیْلَه
لَر بِيْلَن هَم پِيْمَان تۇزگنلَر وَ اُو كِیْشِی پِيْمَانْدِگِی شَرَطْلَرگَه ، پِيْمَانِنِی مُدَدْتِيْگَه دَائِم رَعَايَه
قِیْلگنلَر؛ حَتَّى تَوْبَه سۇرَه سِی وَ مُشْرِكْلَر دِن، سِکۇلَارِیْسْتَلَر دِن بَرَاءَت قِیْلِیْش، اۇلَر نِی اۇلْدِیْرِیْش
دَسْتۇرِی نازِیل بۇلگن پِيْنْدَه هَم، اِسْلَامِی حُكُومَت بِيْلَن پِيْمَان تۇزگن مُشْرِكْلَر وَ
سِکۇلَارِیْسْتَلَر نِیْنِگ دَسْتَه لَرِی، پِيْمَان مُدَدْتِي تَمَام بۇلگۇنِیْگَه قَدَر مُسْلِمَانلَر نِیْنِگ
قۇر اللِی جَنگَلَرِیْدِن مُسْتَنْنَا قِیْلِیْنَه دِی . اِلَّا الَّذِیْنَ عَاهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِكِیْنَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوْكُمْ شَيْئًا
وَ لَمْ يُظَاهِرُوْا عَلَیْكُمْ اَحَدًا فَاَتَمُّوْا اِلَیْهِمْ عَهْدَهُمْ اِلَیْ مُدَّتِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُتَّقِیْنَ (توبه/4)
مَگَر (ای مُؤْمِنلَر،) سِیْز لَر عَهْد – پِيْمَان قِیْلگن مُشْرِك كِیْمَسَه لَر كِیْبِیْن (عَهْدلَرِیْدِن بِيْرَان
نَرَسَه نِی بۇزْمَه سَه لَر وَ سِیْز لَر نِیْنِگ زِیَانِیْنِگِزِگَه بِيْر اُو بِيْلَن هَمكار لِيك قِیْلَمَه سَه لَر، اُو
حَالَدَه اۇلَر نِیْنِگ عَهْدلَرِیْنِی بِيْلگِیْلَنگن مُدَدْتِگَه چَه تۇلَه – تۇكِیْس پِيْتگَه زِیْنگَلَر ! اَلْبَتَّه، اللّٰه
تَقُوا قِیْلگۇچِی ذَاتلَر نِی سِیُور

رَسُوْل اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَیْهِ وَ سَلَّمَ عَلِی ابْن ابِی طَالِبِگَه قَرَب مَرَحْمَت قِیْلگن اِیْدِیْلَر كِی : بَرَاءَت
سۇرَه سِیْنِی اَلْدِی اَیْتَلَرِیْنِی اۇزِیْنِگ بِيْلَن بِيْرگَه اَلِیْب بار وَ عِیْد فُرْبَانْدَه اَدْمَلَر مِیْنَادَه جَمْلَنگن
پِیْتَلَرِیْدَه اۇلَرگَه اِعْلَان قِیْل : هِیچ قِیْسِی كَافِر جَنَّتْگَه كِیْر مِیْدِی، كِیْلَه سِی پِیْلِی حَجْدَه هِیچ قِیْسِی
كَافِر جَنَّتْگَه كِیْر مِیْدِی، كِیْلَه سِی پِیْلِی حَجْدَه هِیچ قِیْسِی بِيْر مُشْرِك جَاضِر بۇلْمِیْدِی، هِیچ كِیْم
یَلْنِغَاچ حَالْتَدَه خُدَانِی بِيْتِیْنِی طَوَاف قِیْلَمَه سِیْن وَ رَسُوْلِی خُدا بِيْلَن پِيْمَان تۇزگن كِیْمَسَه
"لَر نِیْنِگ پِيْمَانِی اُونِی مُهَلْتِی آخِیْرِیْگَه پِيْتگۇنِیْچَه مُعْتَبَر سَنَلَه دِی

بۇ پِیْر دَه بِنِی زَمْرَه گَه اُوْحَشَه كُنلَر بِيْلَن تۇزِیْلگن پِيْمَانِنِی مُدَدْتِي دَائِمِی بۇلگنلِیْگِی
دِیْنِگِز دَه صَدَف مَوْجۇد بۇلگۇنِیْچَه "مَا بَلْ بَحْرٌ صَوْفَه يَأْكِي اُونِگَه مُعَيْن مُدَدَت تَعِيْن"
قِیْلِیْنِگنلِیْگِی مُهْم اِیْمَس، بَلَكِی بۇ پِیْر دَه مَنَه بۇ پِيْمَانلَر نِیْنِگ مُدَدْتِيْگَه وَ بِنْدَلَرِیْگَه پَايِنْد

بۇلۇش مۇھمۇر . اۇفوا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا (اسراء/34) (عەھدگە وفا قىلىنڭلار.
زىرا، عەھد – پىمان) (قىيامت كۈنىدە (مَسْئُول بۇلىنە دىگن ايشىدېر

يَعْنَى قُرَيْش سِكُولَارِيسْتلَرِ بِنِىنگ پايْتخْتى قَتَح بۇلگن پيْتدە وَ سِكُولَارِيسْتلَرِ نِىنگ عَرَبِستان يَرِيم
آر اِلِدِگى حُكمر اَنلِىگى خاتِىمە تاپگن وَ اَلله نى شَرِيعَتِىدِگى قانۇنلَر جَمِيعَتِىنى اُوسْتِىدە اُوز
حُكمر اَنلِىگىنى باشلە گن وَ جَمِيعَتِىنى مُشْرِك وَ سِكُولَارِيسْتلَرِ دَن پاكَلش جَرِيانى باشلنگن پيْتدە
هَم، رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيْلَن وَ اِسْلامى حُكُوْمَت بِيْلَن پِيمان تُوْزگن مُشْرِك وَ
سِكُولار كافرلَر پِيمانلَرىنى مُدَدْتى تَمام بۇلگۇنِچە مَنه بۇ قِير غِينلَر دَن اماندە بۇلِيشە دى
فَاتَمُوا اِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ اِلَى مُدَّتِهِمْ) «توبه/4»

بۇ پيْر دە مُشَخَّص وَ اَنِيَق بۇلگن نَر سە شوْكى، پِيماننامە لَرنى قانِدە لَرى وَ بۇ پِيماننا مە
، لَر نِىنگ مُدَدْتى مُسلمانلَر نِىنگ "مَوْجُود وَ ضِيعَتِى" وَ "كُوندە لِيك اِيختِياجِىگە" كُورە
فَقَطْ گِئە اِسْلامى اُومْتىنى اَميرى وَ رَهْبِرى تامانِىدَن تَعْيِين قِىلِنە دى . اَلدِين هَم اَنِيَب اُوتگە
نِىمِيز دِيك اُومْت هَم فَقَط وَ فَقَط اُوچ اَبزارنى يُولِىگە اَساساً تَشْكِيل قِىلِنە دى : ياكى نُبُوت
مَنهْجِىگە اَساسلنگن اِسْلامى حُكُوْمَت ياكى اُو مَوْجُود بۇلْمَسە اِسْلامى اِضْطِرارِى بَدَل
حُكُوْمَت، اَگر اُو هَم مَوْجُود بۇلْمَسە اِسْلامى اِضْطِرارِى بَدَل حُكُوْمَت، اَگر اُو هَم مَوْجُود
بۇلْمَسە مُجاھِدلَر نِىنگ واجِد مَجْلِيسى تامانِىدَن بۇ اُومْت شَكْلە نە دى وَ اَخِيرِگى اِيلچى
يُوبارِىلگچ اِسْلامى دِيارلَر دە مَنه بۇ اُومْتىنى تَشْكِيل قِىلِيش اُوچُون اُوچ اَبزار دَن باشقە يُول
يُوق، شُونِىنگ اُوچُون هَم تَرَقاق كُورُوهلَر نِىنگ بۇتُون جَهان وَ مَنطَقە دِگى كافرلَر بِيْلَن
تُوْزگن پِيمانلَرى شَرعاً دُورُست بۇلْمِيدى وَ اُو فَقَط مُسلمانلَرنى كُومراه قِىلِيب بۇتُون جَهان
وَ مَنطَقە دِگى كافرلَرنى قُولِيدە پير اَبزارگە اِيلْنَتِيرە دى خالاص

اِيندى مَنه بۇ اُومْتىنى رَهْبِرى - اُو قِيسى سَطْحَدە بۇلِيشِيدَن قَطْعى نَظَر - اَلله نى شَرِيعَتِىدِگى
قانۇنلَرنى اَصْلَى وَ ثابِت اُوصُوللَرىنى نَظَرگە اَلِيب، بۇتُون جَهان وَ مَنطَقە دِگى وَ اِيچكى
مَوْجُود وَ ضِيعَتِگە مُناسِيب حالدە، مُسلمانلَر نِىنگ كُوندە لِيك اِيختِياجلَرىنى حِسابگە اَلِيب مَنه بۇ

يېمانلرنى مُددىتى وَ قانده لرى قندى بۇلشيني تَعِين قىلە دىگن تنها مَرَجع حِسابلە نە دى بۇ
يَعنى دىپلامە تىگە اوزگە رُوچن بۇلە دى، دىگە نىدور، مُسلمانلر مَنه بۇ اوزگە ريشلرنى
– اولى الامر شۇراسيني كَنلى وَ اولى اوج كَنلينيگ رَهبر ييتدن آليشلىرى لازم، بۇ تۇغرىدن
تۇغرى هر بىر مُومنينگ «سَمِعنا وَ اطعنا» «سىگە باغلانگن

چونكى دىپلامە تىگە وَ كافرلر بىلن مُعاملە قىلىش رويشى تيمير مَعَدنى گىي ثابت
اُصُوللرگە ايگە بۇلسە هَم، ليكن او اوزىنى مَقصدلرگە ييتيش اُچون زَمان وَ مَكَانى
اوزگە رُوچن شَرائطيگە مُناسِب حالده، بىر نيچە اوزگە ريشلرنى تَجريبه قىلىب اوتگە زه
دى، بىرگينه مَقصدگە ييتيش اُچون اوشه زَمان وَ مَكَاندىكى مَوْجود وَ ضِيعيتگە وَ
مُسلمانلر نينگ كۇنده ليك ايختياجلرگە مُناسِب تۇرلى- هيل رويشلردن فايده له نيشلرى هَم
مُومكين

يَعنى تيمير مَعَدنى ثابت بۇلگن تَقديرده هَم، مَكَان وَ زَماننى اوزگە رُوچن شَرائطيگە وَ كۇنده
ليك ايختياجلرگە مُناسِب حالده، فايده له نيش زَمينه سيدة بىر نيچە اوزگە ريشنى تَجريبه
قىلىشى مُومكين، يَعنى شۇنى آيتيشيميز مُومكىنىكى، تيمير مَعَدنى قۇلنيله دىگن صاحە
لرده اوزگە رُوچن حُصُوصيتگە ايگە، او ثابت وَ مُطلق ايمس.

اسلامى دىپلامە تىگە هَم بىرينچى پيغمبرنى زَمانيدن بۇيان، مَخْصُوصاً رَسُول الله صَلَّى الله
عَلَيْهِ وَ سَلَّمَنى زَمانلريدن تا قِيَامت كۇنيگە چَه، زَمان وَ مَكَاندىكى اوزگە ريشلرگە وَ مَوْجود
وَ ضِيعيتگە وَ مُسلمانلر نينگ كۇنده ليك ايختياجلرگە مُناسِب حالده – اُصُوللرنى حِفظ قىلىب
– مُسلمانلر نينگ كۇنده ليك ايختياجلر ينى بَر طَرَف قىلىش بۇيىچە جۇده كۇپ اوزگە ريشلرنى
باشيدن اوتكزه دى وَ مُسلمانلر نينگ ايختياجلرگە وَ مَوْجود وَ ضِيعيتگە جَوَاب بىرگن وَ
حاضرده هَم جَوَاب بىره دى.

أَلَيْتَهُ كَافِرًا لِرَبِّهِ قَدْ نَدَى مُعَامَلَهُ قَبْلَ إِشْدَاقِهِ بِأُوْزُغِهِ رِيْشَلُرْ هَمْ عَادِدِي بِيْر نَرْسَه ، چُونكى تۇرلى – هِيْل زَمَان وَ مَكَانَلَر دَگى مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ قُدْرَتِي گَم يَا كُؤْپ بُولِيْشِي مُؤْمَكِيْن، يَاكى مُشَخَّص مَقْصَدلَر نِي قُولْگه كِيْر يِيْتِيْش اُوْچُون مُسْلِمَانلَر اُوْزَلَر يِيْتِيْش تُوْرگن كُؤْنِي سِيْياسِي شَرَايِيْگه وَ اُوْشَه مِْنَطَقَه دَگى طَاغُوت حُكُومْتلَر نِي تُوْتگن اُوْر نِيْگه وَ حَلْقَرَا شَرَايِيْگه مُنَاسِب حَالَدَه، اَللّهُ نِيْنِگ شَرِيْعَتِيْدَگى قَانُونلَر نِي ثَابِت اُوْصُوللَر يِيْگه اِيْرگه شِيْش بِيْلن مَقْصَدلَر يِيْگه يِيْتِيْش اُوْچُون يِيْگى شِيْوه لَر دَن فَايْدَه لَه نِيْشَلُرِي هَمْ مُؤْمَكِيْن.

آچيق- آيْدِيْن كُؤْر يِيْب تُوْرگه نِيْدِيْك، مَنَه بُو مَعْدَنن مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ كُؤْنَدَه لِيْك اِيْخْتِيْاجِيْگه مُنَاسِب حَالَدَه فَايْدَه لَه نِيْلِيْشِي كِيْر ك بُولْگن يِيْتَدَه، اَللّهُ نِي قَانُونِيْدَه كِيْلَه جَك يِيْللَر دَه قَنْدِي فَايْدَه لَه نِيْش كِيْر ك لِيْگى بَارَه سِيْدَه دَسْتُوْرلَر بِيْر يِيْب كِيْتِيْلْگن دِيْب فِكْر لَب بُولْمِيْدِي، يَاكى خَاص بِيْر مَكَان وَ زَمَاندَگى دَوْر دَه قُولْگن رَوِيْش نِي يِيْگى كُؤْنِي اِيْخْتِيْاجلَرِي وَ اُوْنِي مَكَان وَ زَمَانِيْدَگى شَرَايِيْنِي حِسَابْگه اَلْمَسَدَن تُوْر يِيْب اَنَه اُوْشَه رَوِيْش نِي كِيْلَه جَكْگه نُمُونَه صِيْفَتِيْدَه اِرَايَه بِيْر يِيْب بُولْمِيْدِي؛ بَلْكى اَللّهُ نِي شَرِيْعَتِيْدَگى قَانُونلَر ثَابِت اُوْصُوللَر نِي تَنِيْشْتِيْرِيْش اَرْقَه لِي مَنَه بُو مَعْدَنن قَنْدِي قِيْلِيْب فَايْدَه لَه نِيْش نِي – حَرْبِي اِيْشَلُر وَ تَرْنَسِيْپَارَت، طِيْبَاتْگه اِيْد يَاكى بُونَدَن بَاشَقَه اِيْشَلُر دَه – اُوْچ اَبْزَار نِي كَتْلِيْدَگى اُوْلِي اَلْأَمْر شُوْر اَسِيْنِي اِجْتِهَادِيْگه تَپْشِيْرگن، مَنَه بُو اُوْچ اَبْزَار نِي بِيْرِي مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ مَوْجُود وَ ضِيْعِيْتِيْگه وَ كَافِرلَر نِي جَمِيْعِيْتِيْدَگى مِْنَطَقَه وى يَا حَلْقَرَا شَرَايِيْگه مُنَاسِب حَالَدَه، مُسْلِمَانلَر نِيْنِگ كُؤْنَدَه لِيْك اِيْخْتِيْاجلَر يِيْگه مَاس رَوِيْشَدَه اُوْزِيْنِي وَاجِد اِجْتِهَادِيْنِي اَمِيْر وَ رَهْبَر نِي تِيْلِي اَرْقَه لِي مُسْلِمَانلَرگه اِرَايَه بِيْرَه دِي.

بُو بِيْر دَه اُوْچ اَبْزَار نِي بِيْرِي اَرْقَه لِي وُجُودْگه كِيْلْگن رَهْبَرِيْت قَلْقَانْگه اِيْلَه نَه دِي، هَر قَنْدِي اِيْش بُو يِيْچَه اُوْنْگه وَ اُوْنِي حِمَايَه سِي اَسْتِيْدَگى تَشْكِيْلَاتلَرگه يَعْنِي اُوْلِي اَلْأَمْر مُتَخَصَّصلَر يِيْگه مُرَاجَعَت قَبْلِيْنِيْشِي كِيْر ك: وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَدَاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلاً (نِسَاء/83) قَچَان اُوْلَرْگه (جَنْگْگه كِيْتْگن مُسْلِمَان عَسْكَرلَر حَقِيْدَه) تَبِيْجَلِيْك يَاكى حَوْفُو - خَطَر (يَعْنِي غَبْلَه يَاكى مَغْلُوبِيْت) خَبَرِي كِيْلَسَه، اُوْنِي يَايِيْب يُوبَارَه

دیلر. اگر (اۇلر اۇزلریگه کیلگن خَبَرنی هر کیمگه یاییب یورمَسَدَن) پَیغَمبَرگه یا اۇزلریدَن بۇلگن باشلیقلریگه گینَه پیتگز گنلریدَه ایدی، اونی (یعنی مَنَه بۇ خَبَرنی حَقِیقَتینی) بیلماقچی بۇلگن کیشیلر اۇشَه لردَن بیلگن بۇلر ایدیلر. اگر سیزلرگه الله نینگ فَضْلُ مَرَحْمَتی بۇلْمَسَه ایدی، (یعنی الله اۇز مَرَحْمَتی بیلن سیزلرنی ایماندن اوستووار قیلْمَسَه ایدی) ایریم کیشیلردن تَشْفَه ری هَمَه نگیز شَیْطَانگه ایرگه شیب کیتگن بۇلر ایدینگیز.

شۇ نرسَه آنیقکی، سیزلر مَنَه بۇ رَهْبَریتگه و اولی الامر شۇراسیگه قَنچَه لیک اِعتِماد قیلْسَنگیز، اۇلر نینگ دُشْمَننی بَر اَبَریدیگی اۇزگه رُوحَن دِیپلامه تیگه سینی معزانیگه هم شۇنچَه لیک اِعتِماد قیلَه سیزلر. مُسلمانلر نینگ مَوْجُود وَضِیْعَتیگه وَ كُونْدَه لیک اِیختیاجیگه مُناسِب بۇلگن مَنَه بۇ اۇزگه ریشلرنی حِکْمَتینی توشۇنیب پیته سیزلرمی یاکی اَمْنِیتی وَ جَهَانی مَسْئَلَه لر گبی بۇ اۇزگه ریشنی حِکْمَتینی فَهْمَلَه مَیْسِیزلرمی، بۇنی فَرْقِی یُوق. نِیمَه اُوچُون رَهْبَریت مَدِیْنَه پیمانیده مَنَه شۇنچَه اِیْمَتیازلرنی یَهُودیلرگه بیرگه نینی یاکی حُدُوبیَه پیمانیده مُشْرَکَلر وَ فُرِیش سِکُولاریستلریگه آنَه اۇشَنچَه اِیْمَتیازلر بیرگه نینی فَهْمَلِیسِیزلرمی یا فَهْمَلَه مَیْسِیزلرمی، بۇ مُهْم اِیْمَس، اینگ مُهْمی سیز رَهْبَریتگه مُتَخَصَّصلرنینگ اولی الامر شۇراسیگه بیر قَلْقَان گبی اِعتِماد قیلَه سیزلر، مَنَه شۇ اینگ مُهْم نرسَه.

شۇنینگ اُوچُون هَم شۇ نرسَه گه دَقَقَت بیلن اِعتِبَار بیریلیشی کیرککی، اُوچ اَبزاردن بیری اُوچُون تَنلَنگن رَهْبَریت شَرعی کَنَل اَرَقَه لی تَنلَنگن بُولِیشی لازم، چُونکی بیزلر دِنییمیزی وَ جَانِیمیزی، ناموسیمیزی، اَبْرُوییمیزی، مالیمیزی وَ دُنْیاییمیزی اونی قُولیگه تاپشیره میز، بۇ دُنْیا اَخیر تیمیزی اِیکینزاری حِسَابْلَه نَه دی، اُو شۇندی بیر قَلْقَان بُولِیشی کیرککی، اونی پَنَاهِیدَه کافرلر وَ اۇلر نینگ کُفْر قَانُونلریدن امانده بُولِیشگه وَ اونی اَرْتِیدَه تۇریب جِهَاد قِیلِیشگه اِمکان تاپیلیک.

امامی فُرطُبی رَحْمَه الله ۷ چی هَجْری عَصْرَدَه بۇندی رَهْبَریت حَقِیدَه اَیْتَه دِیککی: «أَنْ يَكُونَ» مِمَّنْ يَصْلُحُ أَنْ يَكُونَ قَاضِيًا مِنْ قُضَاةِ الْمُسْلِمِينَ، مُجْتَهَدًا لَا يَحْتَاجُ إِلَى غَيْرِهِ فِي الْاِسْتِفْتَاءِ فِي

«الْحَوَادِثِ، وَهَذَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ "أُوْنَى عِلْمِي شُوْ دَرَجَه دَه بُولِيشِي لَازِمِكِي، أُو مُسْلِمَان
أُوْمَتِيدَكِي قَاضِيَلَر دِيك قَابِلِيَتَكِه اِيكِه بُولَسِيْن، بُوْنِي كِيْتِيْدَن اُو مُجْتَهَد بُولِيشِي هَم كِيْرَك، يَعْنِي
أُو بَاشَقَه لَرْدَن فَتَوَا سُوْرَب اُوْتِيْر مَسْلِيْگِي لَازِم، مَنَه بُو نَرَسَه لَرگِه مُسْلِمَان اُوْلَمَالَرِيْنِي هَمَه سِي
اِتْفَاق قِيْلِيْشِكَن."»

يَعْنِي تَا يِتْتِيْنچِي عَصْرگِه چَه بُولگَن دَوْر دَه فَقَه اُوْلَمَالَر يِيْنِيْگ اِسْلَامِي جَمِيْعِيْتِي رَهْبَرِي بَارَه
سِيْدَكِي فِكْرِي شُو بُولگَن، اَكْر بَعْضِي فَقَه اُوْلَمَالَرِي قُوْيِيْدَكِيْلَر نِي اَيْتگَن بُولَسَه: اَكْر رَهْبَر
يِيْتَر لِي عِلْمگِه اِيكِه بُولَمَسَه، يَعْنِي دِيْنَدَه اِحْتِهَاد قِيْلِيْش دَرَجَه سِيكِه يِيْتَمَه گَن بُولَسَه، اَمَّا اِسْلَامِي
مَذَهْبَلَر دَن بِيْرِي بُوْيِيْچَه مُجْتَهَد دَرَجَه سِيكِه يِيْتگَن بُولَسَه، اُو رَهْبَر بُوْلَه آلَه دِي، بُو يِيْر دَه
عُمُوْمَا اِضْطِرَار وَ ضَرْوَرَت سَبَبِلِي بُوْلَه دِي، ضَرْوَرَت حُكْمِي سَبَبِلِي مَنَه بُو تَنَزُّلگِه رَاضِي
بُولِيْنَه دِي، بُولَمَسَم عَادِدِي حَالْتَدَه اِمَامِي فُرْطُوْبِي بِيَان قِيْلگِه نِيْدِيك مُسْلِمَان لَر نِيْنِيْگ رَهْبَرِي وَ
اِمَامِي فَقِيَه مُجْتَهَد بُولِيشِي كِيْرَك. اَكْر شُوْنَدِي بُولَمِيْدِيْگَن بُولَسَه، هَا حَلْنَسَه وَ هَا حَلْنَمَسَه هَم،
اِيْرْتَه يَا كِيْچ بُولَسَه هَم اُوْلَمَالَر بِيْر طَبَقَه نِي تَشْكِيْل قِيْلِيْشَه دِي وَ حَاكِمَلَر بِيْر طَبَقَه نِي تَشْكِيْل
قِيْلِيْشَه دِي، اَل سَعُوْدگِه وَ اَل شِيْخگِه اُوْحَشَب اُوْلَر نِيْنِيْگ هَر بِيْرِي اُوْزِيْنِي فُضَا سِيْدَه سِيْر قِيْلِيْب
يُوْرِيْشَه دِي وَ مَسَلَه لَرگِه بِيْر هِيْل نَظَر بِيْلَن قَرَشَه دِي، بَشَر يِتْتِيْنِيْگ بُوْتُوْن تَرِيْخِي دَوَامِيْدَكِي
هَر مَذَهْبِيْنِيْگ اُوْلَمَالَرِي بِيْر طَبَقَه گِه وَ حَاكِمَلَر هَم بِيْر طَبَقَه گِه اَجْر لگَن حَالْتَدَه، بُو يِيْر هَمِيْشَه
فَسَاد مَنَبَعَسِي بُولگَن. فِر عَوْنِي دَوْرِيْدَكِي بَلَعَم بَعُوْرَا طَبَقَه سِيْنِي تَارِيْب سَاسَانِيْلَر عَصْرِيْدَكِي
رُوْحَانِيْلَر وَ حَاكِمَلَر طَبَقَه سِيكِه چَه يَاكِي نَصْرَانِيْلَر نِيْنِيْگ رَاهْبَلَر طَبَقَه سِيكِه يَا يِيُوْر اِيَه دَكِي
حَاكِمَلَر طَبَقَه سِي بُوْنگِه مِثَال بُوْلَه آلَه دِي.....بُو يَعْنِي يُوْمَشَاق وَ قُوْپَال سِيكُوْلَار يِيْزْمِنِي بِيْر
نَوِي بُولِيْب مَذَهْبِي تَعْلِيْمَاتَلَر يُوْلِي اَرَقَه لِي اَدْمَلَر نِي اَلْدَش وَ فَرِيْب يِيْرِيْش بِيْلَن اَدِيْقَلَنْتِيْر يِلگَن.
بُو نَرَسَه دَن حَاضِر نِي اُوْزِيْدَه مَحَلِي مُرْتَد سِيكُوْلَار يِيْسْتَلَر بُوْتُوْن جَهَان بَاسَقِيْنچِي سِيكُوْلَار
كَافُر لَر يِيْنِي جَمَاِيَه سِي اَسْتِيْدَه مُسْلِمَان دِيَار لَر يِيْدَه عُمُوْمِي سَفَر بَر لِيك وَ عَوَام حَلْفَتِي فَرِيْب
بِيْرِيْش اُوْچُوْن فَايْدَه لَه نِيْشِيْپَتِي.

دُشْمَن مَنَّهُ بُو اِيكِيئَه جِهَاز لَنگَن طَبَقَه نِي تَشكِيْل قِيْلِيشگَه مُوقَّق بُولگَن بِيئِيَدَه، اَسْتَه –
 سِيكِيئِيك بِيْلَن اُولْمَالر حَاكِمْلَر تَامَانِيْدَن سُونُسْتِفَادَه قِيْلِيئَه دِي وَ عَمَلِي اُولْمَالر نِي چِيئَلَه نِيئِي
 بِيْلَن مِيْدَان اُولْمَايِي الرُّوْبِيئِيئَه، عُلْمَاي سُوء ، اَلَايْمَه الْمُضْلِيئِي وَ دُعَاةٌ عَلٰى اَنْبَاَبِ جَهَنَّمَ گَه
 اَچِيْلَه دِي.

حَقِيْقَتَدَه رَهْبَر رَسُوْل اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَن سُونگ شُونْدِي بِيْر كَنَل بُولِيْب،
 مُسْلِمَانلَر نِيئِيگ اُولْمَالرِي وَ اَهْلِي حَل وَ عَقْد شُوْرَاسِي اُونِي اُوْشَه زَمَان وَ مَكَانْدِيگِي مُسْلِمَانلَر
 اُوْچُون جَمِيْعِيئَتْدِيگِي اِجْرَائِي وَ حُكُوْمَتِي اِيْشَلَر دَه اِسْلَام دِيئِيئِيئِيگ قَانُونلَر نِي بِيَان قِيْلِيْش اُوْچُون
 سِيْلِيْدِي، شُبَهه سِيْز بُونْدِي قَانُونلَر نِي بِيَان قِيْلِيْش وَ اللّٰه نِي شَرِيْعِيئِيئِيگ قَانُونلَر نِي قَنْدِي تَطْبِيْق
 قِيْلِيْش اُوْچُون مَنَّهُ بُو رَهْبَر اِيْخْتِيَاج بُولَه دِيگَن شَرَعِي عِلْمگَه بِيْر قَاضِي وَ مُجْتَهَد نِي اَنْدَاْرَه
 سِيْچَه اِيگَه بُولِيْشِي كِيْرَك بُولَه دِي، فَطَرِيئَه مَنَّهُ بُونْدِي وَاِجِب شَرَط بِيْلَن مُسْلِمَانلَر نِيئِيگ
 حَاكِمِي وَ رَهْبَرِي اُوْزِيئِي اَصْلِي جَايگَاهِيئِي قَوْلگَه كِيْرِيئَه دِي. مَا لَا يَتَمُّ الْوَاِجِبُ اِلَّا بِهٖ فَهُو
 "وَ اِجِب بُو جَايگَاه مَنَّهُ بُونْدِي شَرَطلَر اَرْقَه لِي قَوْلگَه كِيْرِيئِيئَه دِي وَ مَنَّهُ بُو شَرَطلَر هَم
 وَاِجِب بُولَه دِي، مَغْرَم ضَرْوَرَت وَ اِضْطِرَارِي حَالْتَدَه وَاِجِب بُولْمَسْلِيْگِي مُؤْمِكِيْن.

مَنَّهُ بُونْدِي شَرَعِي كَنَللَرگَه كُوْرَه اُوْزِيئِي مَوْجُوْد وَضِيْعِيئِيئِيئَه سِيْلَنگَن مَنَّهُ بُو اَمِيْر نِي وَ رَهْبَر نِي
 حُكْمِي بَارَه سِيئِيئِيئِيگ مُسْلِمَانلَر نِيئِيگ مَوْجُوْد زَمَانِي وَ مَكَانِيئِيئِي شَرَايِط اُوْچُون اللّٰه نِي وَ رَسُوْل
 اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِي دَسْتُوْرلَرِي قُوْبِيئِيئِيئِيئَه بُولَه دِي، رَسُوْل اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 مَرَحَمَت قِيْلَه دِيْلَر كِي: مَنْ اَطَاعَنِي فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ، وَمَنْ يُطِعِ
 الْاَمِيْرَ فَقَدْ اَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعُصِ الْاَمِيْرَ فَقَدْ عَصَانِي" ۲۶ "كِيْمِكِي مِيْئِيگَه اِطَاعَت قِيْلِسَه، اَلْبَتَّه اُو
 اللّٰه گَه اِطَاعَت قِيْلِيئِيئِيئِي. كِيْمِكِي مِيْئِيگَه اِطَاعَت قِيْلِمَسَه، اَلْبَتَّه اُو خُذَاگَه اِطَاعَت سِيْز لِيك قِيْلِيئِيئِيئِي.
 كِيْمِكِي اَمِيْرِيگَه اِطَاعَت قِيْلِسَه، مِيْئِيگَه اِطَاعَت قِيْلِيئِيئِيئِي. كِيْمِكِي اُونِي اِطَاعَتِيئِيئِي بَاش تَارْتَسَه،
 اَلْبَتَّه اُو مِيئِي اِطَاعَتِيئِيئِي بَاش تَارْتِيئِيئِيئِي. " صَحِيْح بُخَارِيئِيئَه مَنَّهُ بُو حَدِيْثِيئِي دَوَامِي بَاشَقَه لَفْظ

أخرجه البخاري في الجهاد، باب يقاتل من وراء الإمام ويتقي به: ۶ / ۱۱۶، وفي الأحكام: ۱۳ / ۱۱۱، ومسلم في الإمارة – باب وجوب طاعة الأمراء 26
 في غير معصية برقم (۱۸۳۵): ۳ / ۱۴۶۶. والمصنف في شرح السنة: ۱۰ / ۶۹).

بِيْلَان كِيْلتِيرِيلگن: وَإِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتِلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ، فَإِنِ أَمَرَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَعَدَلَ فَإِنَّ لَهُ بِذَلِكَ أَجْرًا، وَإِنْ قَالَ بَعْضُهُ فَإِنَّ عَلَيْهِ مِنْهُ» أَلْبَنَّة إِمَام قَلْقَاندۇر. اۇنى دِفَاع قِيْلِيشَه دى و اۇندَن پَنَاه تاپِيشَه دى. شۇندى بۇلگچ اَگر اۇ خۇدادن قۇر قِيْب عَدَالتگه اَمَر قِيْلِسَه، مُكافاتگه سَز اوار بۇلَه دى. و اَگر بۇنى تيسگه ريسينى اَمَر قِيْلِسَه، گۇناھكار بۇلَه دى.

ايندى اۇنگه اِطَاعَت قِيْلِيشَلِيك اَلله و رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَگه اِطَاعَت قِيْلِيشِنى اۇر نِيگه اۇتَه دِيگن و مُسلمانلر اۇچۇن قَلقان خۇميدَه بۇلَه دِيگن مَنَه بۇ اَمير و رَهبر، مُسلمانلر اِيگه بۇلگن اۇزِيگه خاس زَمان و مَكَاندىگى شَرائِطَدَه، مُسلمانلر نِينگ مَوْجُود و ضِيْعِيْتِيْنى و مُسلمانلر نِينگ كۇندَه لِيك اِيختِياجلرِيْنى و مَنطَقَه وى خَلقرا شَرائِطِنى اِعتبارگه اَلگن حالَدَه، شۇندى حُكْم و رَوِيشِنى اِرايَه بِيرِيشى مۇمكِنكى، مَنَه بۇ حُكْم و عَمَلِنى حُكْمَتِنى بِيزلر اۇچۇن رَوَشَن بۇلِيشِنى يا بۇلَمَسَلِيگى ياكى دُشْمَنِنِيْگ اِيچكى و تَشَقى رُوحى جَنگى مُسلمانلر نى اۇرتَه سِيَدَه تَقَرُّقِنى و زَلِيلِيكِنى اِيجاد قِيْلَه دِيگن شُبُهَه لَر نى تَرَقَه تِيشِيگه سَبَب بۇلِيشِنى مۇمكِن.

مَنَه بۇندى حالَتَدَه اِينگ مُهم مَسَلَه و نازِيك اِيش، رَهبر نِينگ اۇچ اَبزار دَن بِيرِيْنى يۇلى اَرَقَه لى سِيْلَه نِيشِيگه باغليق بۇلَه دى، اَگر مُسلمانلر اۇلى اَلَمَر شۇراسِيْنى كَنلى اَرَقَه لى و اِسلامى شَرائِطگه كُورَه قَفِيَه و مُجْتَهَد رَهبر نى سِيْلَشگن بۇلسَه، مُسلمانلر نِينگ دِيْنى، جانى، نامۇسى و مالى و وَطْنى اۇنِيْگ قَندى قَرار چِيَقَه رِيشِيگه چَمبر چَس باغليق بۇلَه دى، اَلْبَنَّة بۇ پِيرَدَه اۇنگه سَمع و طاعه قِيْلِيشِنى كِيْرَك، بِيزلر دَلِيلِيْدَن خَبَر دار بۇلگن ياكى بۇندى سِياستلر نى حُكْمَتِيْدَن بِيزلر بى خَبَر بۇلگن تَقْدِير دَه هَم؛ اِينگ مُهم نَر سَه مَنَه بۇندى رَهبر نى بَر اَبَر يَدگى بِيزلر نِيْگ عَمَلدىگى و حَدِثِيْمِيْز و اِعتِمادِيْمِيْز حِسابلَه نَه دى.

حُدُوبِيَه صُلْحِيْدگى پِيْمانِنى بَر اَبَر يَدَه مۇمِنلر بِيلدِيرگن مُناسَبَتِنى مِثال كِيْلتِيرِيش اَرَقَه لى – اۇلر نى آرَه سِيَدَه مُناقَلَر حاضِر بۇلِيشَمَه گن – اَيْتَه ياتگن سۇزلر يِيْمِيْزگه جان بَغِيشَلِيْمِيْز: قُرِيش سِكۇلار يِيستلر بِيْلان تۇز يِلگن حُدُوبِيَه پِيْمانِيْدَه اِينگ كَنتَه اِمْتِياز مُشْرِك و سِكۇلار كافِرلرگه بِير يِلگه نِيْنى يَحْشى بِيْلَه مِيْز، حَتَّى رَهبر بۇ پِير دَه بَعْضى پِير چِيكِيْنِيشلرگه هَم رُحَصَت بِيرگن اِيْدِيلر، اۇندگى بَندلرگه كُورَه مُسلمانلر نِيْگ جُودَه كُوپ اِعتقادلرى كُور مَسَلِيكگه اَلِيْنَه دى و بۇندَن تَشَقَه رى مَكگه دارُ الكُفْر يَدَن مُهاجر بۇلِيْب كِيْلِيشگه مُوَقَق بۇلگن مُسلمانلر نى يَنَه قَيْتَه دَن مُشْرِك و سِكۇلار كافِرلرگه قَيْتَه رِيش بارَه سِيَدَه هَم عَهْد قِيْلِيْنَه دى.

رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُرِيشَلِيك مُشْرِك و سِكۇلار كافِرلرگه بِيرگن اِيْمْتِيازلر دَن بِيرى، پِيْماننامَه دَن بِسْمِ اَللهِ كَلِيْمَه سِيْنى حَذَف قِيْلِيش و اَلله نِيْگ رَحْمَن و رَحِيْم صِيْقَتلر نى اۇچِير يَب تَشَلَش

بۇ رەھبەرلىرىگە نىسبەتەن سىياسىي ئىنتىزاملىرىدە ۋە مۇئامىلە قىلىش شەيۋە سەيۋە سابىقۇننىڭ ئاۋلۇنۇڭىگە تايىق بۇلىشىنى قەۋد قىلىڭن كىشىلىر ئۇچۇن مۇناسىب نىمۇنە ھىسابلى نە دى: **وَالسَّابِقُونَ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ (توبە/۱۰۰)**

ھە، بىزلىر قەۋت شەخسى مەسلىھەتلىرىدە ئىمەس، ھەممە ئىرسە دە مۇھاجىر ۋە ئىنصارلىرىدىن بۇلىڭن سابىقۇننىڭ ئاۋلۇنۇڭىگە ئىھسان بىلەن ئىرىگە شەيئىمىز كىرىك. اللە گە ئىمان كىلتىرىشىدىن كىيىنىڭى ئىنىڭ مۇھىم مەسلىھەتلىرى، ئۇچ ئىزاردىن بىرىنى ئىدارە قىلىشىنى زەمە سىگە ئالگن ۋە مۇسلمانلىرى ئۇچۇن قەلقان ۋە ۋەزىپە سىنى بىجىرە ياتىڭن ۋە ھازىرگى ۋەزىيەتتە قەۋى قەۋى بۇلىمىش تەشقى باسقىنچى كەفرلىرى ۋە مەھلى مۇرتلىرىگە قەۋى جەھادنى باشقە رىب ھىدايت قىلە ياتىڭن رەھبەر بىلەن ئىلاقە ئىرىمىزنى ئىرتىيىگە سالىشىدىن ئىبارەت.

بىزلىر سىياسىي ئىرتىب بۇيىچە قۇيىدىڭى ئىرسە ئىرنى ئۇرگە ئىشەيمىز كىرىك، ئگر مەنە بۇندى رەھبەر دۇشمەننى بىر ئىرىدە سۇكۇت قىلسە ياكى گەھىدە دۇشمەننى مەقسە ۋە تەمىد قىلسە ياكى دۇشمەنگە ئىمتىياز بىرسە ۋە بۇنى بىر ئىرىدە سۇكۇت سەلسە، مۇسلمان رەھبەرىت تەمىن ئىتلىڭن بۇندى ئۇرىنلىرى قەۋىشەيدە تەسلىم بۇلىشلىرى كىرىك؛ چۇنكى رەھبەرىت ئۇزىنى ئىختىيارىدىڭى شۇرا ۋە ئۇزىنى ئۇستىدىڭى نەزەرت سەبىلى، مۇجۇد ۋەزىيەتتەن ۋە دارۇ ئىسلامىنى كۇندە ئىك ئىختىيارلىرىدىن جۇدە ھەم ئىھشى ئاگە ۋە مەنەقە ۋى يا ھەلقرا ۋەزىيەتتەن، سىياسىي شەرتلىرىدىن، جەھادنى ئۇمىدەن ۋە دۇشمەننى خۇلقى ۋە تەبىئەتتەن ئىھشى خەبەرلىرى، جەنگ قىلىنىشى سەلەھىيەتلىرى يا ئۇت ئىشەننى تۇختە ئىش ئىھشىر ئىمى ياكى سەلەھ تۇزىب ئىمتىياز بىرىش كىرىكى، بۇ بار دە جەمىئەتتەڭى ھەر بىر شەخەدىن ۋە تۇرلى – ھىل گۇرۇھلىرىدىن كۇرە كۇپراق بىلىمگە ئىگە؟ رەھبەرىتتى ئىختىيارىدىڭى ئىجرائى ئىشلىرىنى ھەم سەيۋە ۋە باشقە رۇ ۋە ھەتتەڭى ۋە دىستۇر ۋە ھەتتەڭى ۋە ئىمەل ۋە ھەتتەڭى باغلىق ئىشلىرىدە ھەم، كۇمۇت سىستىمە سىنى قۇل ئىستىدىڭى ئىجرائىلىرى ۋە بىرچە مۇمىنلىرى رەھبەرنى دىستۇرىگە ۋە تەشەببۇس ئىستىدىڭى ئىختىيارلىرى لازىم.

ھازىردە ئىبۇت مەنەھىگە ئاساسلىڭن ئىسلامى كۇمۇت قۇلە گىچ ۋە شەھىرلىككە ئاساسلىڭن ئىسلامى ئىضطىرارى بىلەن كۇمۇتلىرى ياكى مۇجەھەدلىرى شۇرا سىنىنىڭ ۋە ئىمەل مەجلىسى ئۇنى ئۇرىنىگە

كېلگندىن كېيىنكى جَوَابَر، تيارىك و تولىق فكري جَوَاب حِسَابلىمىدى، بېزىلر اۇنى تيارىك و عقىدە وى جَوَابلىرىنى الدىن ارايه بېرگىمىز، بېر قنچە عصرلر الدىن بۇيوك كىشىلر بۇندى جَوَابلىرى بېرىپ بۇلىشكن. نُبُوت مَنَهَجىگە اساسلىنكن اسلامى حُكُومَت قۇلە كندىن كېيىنكى بېزىلر نىنگ حاضرىكى جَوَابلىرىمىز عَمَلى جَوَابدۇر؛ عَمَلى يَعمى بۇ سوز جۇدە كىنگ – قمر اولى مَعْنائى اَنكَلە تە دى.

الله نى شَرِيعَتىدىكى قانۇنلرنى تېرىلنرېش و بۇ بېراقنى قَيْتە دَن بَرپا قېلىشكە نِسبَتاً بېزىلر نىنگ حَقِيقى جَوَابلىرىمىز شۇندى بېر شَرائطدە مۇمكىن بۇلە دىكى، بېترلى مَقْدار دىكى مُتَّجِد و بېر مَقْصَدكە، حَرَبى قُدْرَتكە، بېترلى اَندازە دَه اوازە گە ايگە بۇلكن مُسلمانلر – بۇندى مُسلمانلرنى الله تَعَالى هَم يَحْشَى كُورە دى – اۇ بېردە تۇپلنكن بۇلىشلىرى كىرك، بېر يۇزى اسلامى اضطرارى بَدَل حُكُومَتنى يا مُجَاهِدلر شُوراسىنى مَجلىسى ارقە لى و نُبُوت مَنَهَجىگە اساسلىنكن اسلامى حُكُومَت، الله نى شَرِيعَتىدىكى قانۇنلر سَرى كُوتە رېلىش شَرائطلرېگە كُورە بېزىلر نىنگ بارلىگىمىزنى سېزىشلىرى لازم.

بۇ ايشنى عَمَلگە اَشىرىشلىك بېزىلرنى و فِرْقە پى نَاجِيَه نى قۇلدىن كېلە دى، لېكن بۇ نرسە شۇندى حَالتدە مۇمكىن بۇلە دىكى، بېزىلر اوزىمىزنى اَنه اوشە الله يَحْشَى كُورە دىكن مُتَّجِد جَنگچىلر جُمْلە سىگە قۇشكن بۇلىشىمىز لازم بۇلە دى. اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِي سَبِيْلِهِ صَفًا كَاتَهُمْ بُنْيَانًا مَرصُوصًا (ص/۴) اَلْبَتَّه الله اوزىمىزنى بۇلىدە كُويا تۇتس بِنالردىك بېر صَفگە تېزىلكن حَاللرېدە جِهَاد قَيْلە دىكن ذاتلرنى سېور. و بېزىلر قۇبىدىكى جَنگچى مۇمىنلر جُمْلە سىدن بۇلمسلىگىمىز كىرك: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ (ص/۲) اى مۇمىنلر، سىزىلر نىگە اوزلرېنگىز قَيْلمىدىكن نرسە نى (قَيْلە مېز، دىب) ايتور سىزىلر؟! چۇنكى الله تَعَالى بۇندى جَنگچى مۇمىنلردن غَضَبَلە نَه دى: كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ (ص/۳) سىزىلر نىنگ اوزلرېنگىز قَيْلمىدىكن ايشنى (قَيْلە مېز، دىب) ايتىشلىرىنگىز الله نرېدە اۇتە مَنفُور (ايشدىر). نىمە اۇچون بۇ بېردە جَنگچى مۇمىنلر دىبىلكن؟ چۇنكى الله تَعَالى

مُنَافِقْرَگه قَرَب يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا دِيبِ خِطَابِ قَيْلَمِيدِي وَ أَوْلَرِ اللَّهِ نِي نَزِيدَه «يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ» حِسْبَلَه نِيشْمِيدِي.

بُوْتُون جَهَانِ أَوْلَى الْأَمْرِ شُورَاسِيْنِي حَرَكَتِي وَ أَنْكَلِي، مَقْصَدَلِي وَ حَرَكَتْلَه نُوْجِي وَحَدَتِ الْدِيدَه قُدْرَتْلِي بُولِيشْلِيك، بُو بِيْزَلَرْنِيْنگ وَظِيْفَه مِيْز وَ قَرَضِيْمِيْز سَنَلَه دِي. بُو اِيْش اُوْچُون بِيْزَلَرِ اللَّهِ نِي شَرِيْعَتِيْدَگِي قَانُونْلَرْگه تَابِع بُولِيش وَ جَاهِلِي نَفْرَتِيْ بِيْر چِيْتْگه اَوْلَاقْتِيْرِيْش اَرْقَه لِي عَدَالَتِ يَوْلِيْدَه حَرَكَتِ قَيْلِيشِيْمِيْز لَازِم، «وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ اَلَّا تَعْدِلُوْا ۗ اَعْدِلُوْا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى» (مائدَه/۸) اَگَر بِيْزَلَر مَنَه بُو مَرَحَلَه دَن اُوْتِيْبِ اَلْسَكِ وَ تَكْبُرُ اَقْتَلَرِيْدَن اُوْزِيْمِيْزِيْ اُوْز اَقْلَشْتِيْرِيْ سَكِ وَ دُشْمَنْشُونَاسِيْ، دُشْمَنْلَرِيْ دَرَجَه لَرْگه اَجْرَه تِيْش بَارَه سِيْدَه پَايِيْنَد بُوْلَه اَلْسَكِ وَ قُرْأَنْدَگِي اَيْتَلَرْگه، رَسُوْلِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِيْنگ مَرَحْمَتِ قَيْلِگَن سُوْزَلَرِيْگه اِعْتِمَادِ قَيْلِسَكِ – اُو كِيْشِي بُو اُوْمَتِ گُوْمَرَاه بُوْلَمِيْدِي وَ بُو اُوْمَتِ فَقَطْ وَ فَقَطْ اَوْلَى الْأَمْرِ شُورَاسِيْنِي يَوْلِي اَرْقَه لِي گُوْمَرَاه بُوْلَمِيْدِي وَ بُو اُوْمَتِ اُوْچ اَبْزَارَدَن بِيْرِيْنِي كَنَلِيْگه كُوْرَه شَكْلَلَه نَه دِي، دِيْبِ مَرَحْمَتِ قَيْلِگَن اِيْدِيْلَر – مَنَه بُو حَالْتَدَه اَهْلِي كِتَابِ وَ شِيْبَه اَهْلِي كِتَابِيْ كَافِرلَرِيْنِي كُوْزِي اُوْزَلَرِيْنِيْنگ مَنَفْعَتَلَرِيْنِي مُسْلِمَانلَر نِيْنگ مَنَفْعَتَلَرِي بِيْلَن مُشْتَرَكِ اِيْگه نِيْنِي كُوْرَه بَاشْلِيْدِي، وَ بُوْنَدِي شَرَايْطَدَه سِيْزَلَر فَقِيْرلِيْكِيْنِي، اَمْنِيْتَسِيْزَلِيْكِيْنِي يُوْقَاتِيْش وَ فَرَاوَانْلِيْكِيْنِي، اَمْنِيْتِيْ اِيْجَادِ قَيْلِيشِ وَ «أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» نِي بُوْگُوْنْگِي كُوْنَدَه بِيْر يُوْزِيْدَه مُهْيَا قَيْلِيشِ بُوْيِيْچَه بُوْتُون دُنْيَاگه قَرَبِ خِطَابِ قَيْلَه اَلَه سِيْزَلَر.

بِيْزَلَر نِيْنگ شَرِيْعَتْگَرَا وَ وَحَدَتْگَرَا حَرَكَتِيْمِيْز اَگَر مُسْلِمَانلَر يَشِيْدِيْگَن دِيَارلَرِيْ هَر قَنَدِي نُوقْطَه سِيْدَه ظَاهِرِي قُدْرَتْگه اَيْلَه نَه دِيْگَن بُوْلَسَه، اُو شُوْنَدِي قَابِيْلِيْتْگه اِيْگه بُوْلَه دِيْكِي، اُو اُوْتْگَن بِيْر نِيْچَه عَصْرلَرَدَن سَكْرَبِ اُوْتِيْبِ يَنَه قَيْتَه دَن نُبُوْتِ مَنَهْجِيْگه اَسَاسلَنگَن اِسْلَامِي حُكُوْمَتِيْ وَ اَوْلَى الْأَمْرِ شُورَاسِيْنِي وَ اَللَّهُ نِي شَرِيْعَتِيْدَه نَظْرَدَه تُوْتِيْلِگَن عَدَالْتِيْ اِجْرَا قَيْلَه اَلَه دِي. بُو نُبُوْتِ مَنَهْجِيْگه اَسَاسلَنگَن اِسْلَامِي حُكُوْمَتِ قَوْلَه گِچْ، اُوْزَلَر نِيْنگ مَقْصَدلَرِيْنِي رُوْيَاْبْگه چِيْقِيْشِيْنِي فِرْقَه يِي نَاجِيَه بِيْلَن بِيْرْگه هَمْرَاه بُولِيشْگه بَاغْلِيْقِ دِيْبِ، فِكْر اِيْدِيْگَن بَرْچَه مُسْلِمَانلَرْگه وَ غَيْرِي مُسْلِمَانلَرْگه بِيْرَه دِيْگَن بِيْزَلَر نِيْنگ حَقِيْقِي، تَنهَا جَوَابِيْمِيْز بُوْلَه دِي.

آلتىنچى مُقَدَّمات دَر سَلَرىگە باغلىق بۇلگن سَواللىرى بىر قىسمى.

وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

۱- اَلْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ : نىمە اۇچۇن اَسامە بِن لادِن وَ اَلْقَائِدَ اَرَه لَرِيَدَه كَافِر وَ مُرْتَدَلر هَم جايِلَه شىب اَلگن مُسَلْمَانلر يَشِيديگن ديار لَرَدَه، عاددى مُسَلْمَان خَلْقِينى اُورْتَه سِيَدَه اِسْتِشْهَادِيَه عَمَلِيَاتلَرِينى جائز ديب بېلىشمىدى، مَخْصُوصاً ضِرار ديب سَنلگن مَسْجِدلَرَدَه عَمَلگه اَشِيرِيَلَه دېگن پارتلَه تيشلَرگه، اِسْتِشْهَادِيَه لَرگه رُحْصَت بېرىشمىدى؟ جَزَاكُمُ اللّٰهُ خَيْرًا.

قَدْرلى دُوستلر: جِهَادنى وَ اِسْلَامى قُوراللى جَنگنى مَقْصَدى، اُزى بېلن بېرگه بېنانى قُور بېلىشىگه سَبَب بۇلَه دېگن غَضَبنى باشقَه ريش وَ نَظَارَت قِيلىش، هِدَايَت قِيلىش دُور، اُ بېر بۇزىنى فَساد بۇلىشَدن وَ بَرَجَه اَسْمَانى شَرِيْعَتلَر نِينگ عِبَادَت قِيلىنَه دېگن مَكَانلَرِينى وَ بَرَجَه مَوْجُوداتلَرنى، كَافِرلَر نِينگ شَررِيَدن وَ اُولَر نِينگ اُور نيسيز غَضَبلَر يدن حِفْظ قِيَلَه دى، اِسْتِشْهَادِيَه عَمَلِيَاتلَرى هَم مَنَه بُو جِهَادنى بېر قىسمى وَ كَافِرلَر نِينگ رُوحِيَه سِينى وَ اُوبُهْتِينى خَراب قِيلىش اُچۇن بېر اَبزار وَ مُؤْمِنلَر نِينگ رُوحِيَه سِينى كُؤچِيْتِيروچى وَ اِيْمَانلَرِينى قُوتلَنْتِيروچى عَامِل جِسَابَلَه نَه دى، بُو ياش بېگىتنى، پادشاهنى وَ اَحْدُود اَصْحَابلَرِينى داستانىگه ياكى كَافِرلَر نِينگ اَشْكَرِيگه رُوبَرُو بُولِيْب قَالگن اِسْلَام اَشْكَرِي نِينگ يالغيز عَسْكَرِينى قِيلگن حَمَلَه سِيگه اُوحشِيدى. شُونِينگدېك اِسْتِشْهَادِيَه عَمَلِيَاتلَرى ضَرُورَت حَالْتِيَدَه باشقَه هِيچ قَندى چاره قالمَه گن پيْتدَه، اِسْلَام اَشْكَرِينى رُوبَرُوسِيگه اَشْكَارَه تۇرِيْب اَلگن كُفر اَشْكَرِينى جِهازلَرِينى نابُود قِيلىش اُچۇن بېر واسِيطَه سَنلَه دى. بۇنگه مَجُوس اَشْكَرِي دېگى بۇگۇنگى

كۈندۈكى تىكلرنى اۈرنىنى بجرگن فيللىرنى اولديرىش اۈچۈن اسلام عسگرلر نىنىڭ استىهادىيە
عملياتلىرى مثال بۇلە آله دى.

آچىق – آيدىن كۈرنىنىب تۈرگە نىدىك، استىهادىيە عملياتلىرىدىكى مقصد اشكار دىر، يا
رۇبروپىمىزدە كافىرلر نىنىڭ صفى جايلىشگن ياكى قىر شىمىزدە كافىرلر تامانىدىن ايشغال قىلىنىڭن
دارۇ الإسلام ايمس، آچىق و اشكار اصلى دارۇ الكفر تۈرىدى، ايندى اگر مەنە بۇ اصلى دارۇ
الكفر دە ياكى كافىرلر نىنىڭ لشكرىدە بىرار مۇسلمان اولديرىلە دىگن بۇلسە، بۇ پىردە مەسلە فرق
قىلە دى، بۇ پىردە باسقىنچى كافىر يا مۇرتد مۇسلمانلرنى ارە سىدە حربى بزه قورگن ياكى اۈنىنىڭ
عسگرلرى مۇسلمانلر نىنىڭ ارە سىدن اۈتە دى و بىر نىچە كافىرنى، مۇرتدى اولديرىش بىلن بىر
قنچە مۇسلمانلر نىنىڭ جانى هم خطرگە تۈشە دى و.....

بىرگىنە مۇسلمانلر نىنىڭ قانىنى قدر - قىمىتى مىنگلب اولديرىلىشى واجب بۇلگن كافىرلر نىنىڭ قانىدىن
كۈرە بلندراق تۈرە دى، مگر مكى اضطرارى حالتدە بۇلسە و اۈنى دفع قىلىشلىك يندە كۇپراق
مۇسلمانلر نىنىڭ اۈلىمىگە باعت بۇلە دىگن مجبورى حالت بۇلسە، بۇ وضعيت فرق قىلە دى،
مۇسلمانلر نىنىڭ حاكىمىتى و قدرتى يوقالىشىگە و نامۇسنى، مالنى و مۇسلمانلر نىنىڭ دىارىنى نابۇد
بۇلىشىگە باعت بۇلە دىگن اۈرىندە اۈندن كۈز يۇمسە بۇلە دى. ايندى اگر مەنە بۇ باسقىنچى
ايشغالگر كافىر و محلى مۇرتد مەنە بۇ مرحلە لرنى همە سىنى باشىدىن اۈتكزگن و مۇسلمانلرنى
اۈستىدن حكران بۇلىب الگن بۇلسە نىمە بۇلە دى؟ بۇ حالتدە كافىر و مۇرتدلرنى قولىدىن نجات
بىرىش اۈچۈن مۇسلمانلرنى اولديرە سنىمى؟ ياكى مۇسلمانلرنى جانى و نامۇسنىنى حفظ قىلگن
حالدە، جهادنى عۇمومى، بۇتۇن خلقنى قەرب آله دىگن يۇلىنى پىدا قىلە سنىمى و مەنە شۇ خلقنى
ياردمى بىلن ينە قىتە دن اۈچ ازاردن بىرىنى يۇلىگە كۈرە بىرلشگن اۈمتنى تىشكىل قىلىب،
خارجى باسقىنچى كافىرلرنى و محلى مۇرتدلرنى كىتىگە يحشىاب بىر تىپە سنىمى؟

سيزلر استشهاده عملياترينگيز بويجه اصلي كافرلرني ديارى و اوندە ساكن بولگن كافرلر بيلن خارچى سكوولار كافرلر و محلى مُرتدلر تامايندن باسيب آينگن اسلامى ديارلرني و اولردكى مُسلمان حلقيني اورته سيگه فرق قويشينيگيز كيرك. سيزلر رسول الله صلى الله عليه وسلم سينگه رى منجنيقلر يعنى بۇگونگى كوندگى بامبه لردن كافرلرني ديارلريده فايده له نيشينيگيز مۇمكىن، بوليب هم اولر بيزلر نينگ اوستيميزده اينگ يامان بامبه لردن فايده له نيشگن، ليكن باسيب آينگن مُسلمانلر نينگ منطقه لريده سيز بۇ ايشنى قيله الميسيز. حوددى شو ايشنى بۇگونگى كوندە سوريه دگى قوراللانگن اصطلاح بويجه جهادى گوروهلر، ابو قتاده فلسطينى و ابو بصير طرطوسىگه اوحشه گن مواظنتسيز و معزانسيز، عقلى كم انسانلرني فتواسيگه كوره بير – بيرلرينى و باشقه لرنى اوستيده عملگه اشيريشيپتى، اولر الجزايردكى جنگلرگه اوحشب حتى بير- بيرلرينى عائله لريگه و باله لريگه هم رحم قيليشمه ييتى.

مكگه نى فتحى پيئيده رسول الله صلى الله عليه وسلم "طلوب" ناملى بير قودوقنى يانيگه ييتيب كيله ديلر و او پيرده كوچوكچه لريگه سوت بيره ياتگن انه ايتتى كوره ديلر، شونده او كيشى عسكرلر اوزلرينينگ اتلرى و تويه لرى بيلن بيلمسدن بۇ ايتتى و باله لرينى باسيب كيتيشيدن قورقه ديلر و بۇ انه ايتتى باله لرى بيلن محافظت قيليش اوچون جعيل ابن سراقه رضى الله عنه گه – بۇ كيشى غفار قبيله سيني پيتكىچى كيشيلريدن بوليب، پيغمبريميز بۇ كيشيگه نسبتاً دوستليكلرينى غنيمتلرني تقسيماتى پيتى كورستگن ايديلر- دستور بيره ديلر و بۇ ايتتى ايختياط قيليشنى و لشكر ايت بيلن اونى باله لريگه ضرر پيتكز مسليگيني تعيينلايديلر.

منه بۇ مواظنتسيز و معزانسيز و عقلى كم مفتيلر مُسلمانلر نينگ قانى، عياللرى، باله لرى، قريه لرينى انه بۇ انه ايت بيلن اونى كوچوكچه لرينى درجه سيده هم قدرلشميدى. شُبّه سيز اولر بۇ ايشلرى بيلن رسول الله صلى الله عليه وسلم نينگ يوللريدن باشقه يولدن يوريشيپتى.

ايندى سۋالينگىزنى اۋچىنچى قىسمىگە كىلسك: نىمە اۋچۇن ضرار حسابلانگن مَسْجِدْ رَدَه
استىهاديه عملياتلر ينى ياكى پارتلە تيشلرنى عملگە اشپرىشگە رُحْصَت بېرىلمىدى؟

قَدْرلى دُوسْتىم، حَتَّى اَگر مَنه بُو مَسْجِدْ ر سِيز وَ بِيْزنى تَشْخِصِيْمِيْزگە كُورَه اِيْمَس – ياكى دارُ
الْحَرْبْ رَدَه اُورْنَه شَيْب اَلِيْب يَسْمَه فَتْوا اِشْلَب چِيقَه رِيش كارخانه لَرىنى يُولْگه قُويْب اَلْگن
كِيْمَسَه لَرنى تَشْخِصِيْگه كُورَه هَم اِيْمَس – بَلْكى اَلله تَعَالَى نى تَشْخِصِيْگه كُورَه وَ قُرْأَنْدْگى
اَيْتِنى تَطْبِيْق قِيْلِيْنْگن حَالْدَه، بُو مَسْجِدْ ر ضرار حسابلانسَه وَ رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُو
حُكْمى اَدْمَلْرگه اِر اِيَه بېرْگن بُولْسَه لَر هَم، بَر بېير مَنه بُو مَسْجِدْ رنى اِيچِيْدى اَدْمَلْرنى قَتْلَى
عام قِيْلِيْشْلِيْك مُومَكِيْن اِيْمَس. رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِيچكى پېنھان كافر لَر وَ مُنَافِقْ لَر
تامانيدَن قُور يِلْگه نِيْگه اِيشانچَلْرى كَامِل بُولْگن مَنه بُو مَسْجِدْ رى نامازخان اَدْمَلْرى بِيْلَن بېرْگه
بُوزِيْب تَشْلَه دِيْلْرى؟ ياكى هَمَّه نى مَسْجِدْ ر چِيقَه رِيْب يُوْبَارِيْب اُوزْلْرى اِيْگه بُولْگن
حُكُومَت قُدْرَتى وَ كَامِل حُكْم ر اَنْلِيْكىنى واسِيْطَه سِيْدَه بُو مَسْجِدْ رى بُوز دِيْلْرى؟

اَنه اُوشَه ضرار مَسْجِدْ رى اِمَامى مُنَافِقْ لَر جُمْلَه سِيْدَن بُولْمَه گنلِيْگِيْدَن سِيْزنى خَبْر يِنْگِيْز
بار مِيْدى؟ بُو اِمَام اَگر چى نُبُوت مَنَهْجِيْگه اَسَاسْلانْگن اِسْلَامى حُكُومَت مَوْجُود بُولْسَه هَم، حَتَّى
رَسُوْل اَلله صَلَّى اَلله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نى شَخْصِيْتَلْرى وَ اُو كِيْشى بِيْلَن بېرْگه اَنه اُوشَنچَه قَدْر قِمْمَتلى
صَحَابَه لَر مَوْجُود بُولِيْشِيْگه قَرْمَسَدَن مُنَافِقْ لَر وَ اِيچكى پېنھان كافر لَر تامانيدَن اَلْدَه نِيْب قَالْگه
نِيْدَن خَبْر دار مِيْسِيْز؟

بُو بېر دِگى باشقَه بېر نۇقْطَه شُوكى، بُو مَسْجِدْ ر مُنَافِقْ لَر تامانيدَن قُور يِلْگن اِيْدى، اَمَّا سِيز اَيْتَه
ياتْگن مَسْجِدْ ر مُؤْمِنْ لَر تامانيدَن قُور يِلْگن وَ اُولْر نِيْنگ بَعْضِيْلَرىنى عُمْرى بېر نِيچَه اُون پِيْلْرى
اَلدِيْنْگى دُورْگه تِيْگِيْشلى، اَيْندى سِيز عَصْر لَر دَن بُو اِن نُبُوت مَنَهْجِيْگه اَسَاسْلانْگن اِسْلَامى
حُكُومَتنى يُوْقْلِيْگى وَ اَنه اُوشَنچَه خُرَافَاتْلَر رِواجْلانْگن وَ مُنَافِقْ لَر، اُولْمَايى سُوْء، وَ اَيْمَةُ الْمُضِلِّيْن
وَ دُعَاةُ عَلَى اَبِوابِ جَهَنَّمى كِيْرِيْب كِيْلِيْشى كِيْنْگِيْگن مُسْلِمَانْ ر نِيْنگ مَنه بُو حَالْتَلْرىدَه،
مَسْجِدْ رنى فَقْطْگِيْنَه اُوز يِنْگىنى ياكى اُوز يِنْگ قَبُول قِيْلْگن مُلَالْ ر نِيْنگ تُوْغرى يا ناتُوْغرى

اجتهادىگە ۋە تەۋبىلىگە كۆرە، ھېچ قەندى حۇمەت قۇدرىتىگە ۋە كامىل تەمكىنگە ايگە بۇلمە گن حالتىنگىز دە، ئەنە اۋشەنچە عىالىنى، گۇدۇكلرنى ۋە ياشۇ- قەرىنى قىسى رۇھىت بىلەن قەتلى عام قىلە آلە سىز؟ بۇلىب ھەم اللە تەعالى چىركاۋلرنى، سىنە گاگە لر ، راھبەلرنىنگ مەنسىرلرنى پار تەلە تىشەن اچىقچە سىگە مەنە قىلگن بۇلسە ۋە جەھادى مەقسەلرەن بىرى ھەم مۇسلانلرنىنگ مەسجەلرەن اددىن بۇندى مەكانلرنى جەفۇ قىلىشەن عىبارت ايگە نى تەعەينلگن بۇلسە؛ سىن قىسى رۇھىتنامە بىلەن اللە نى اۋبىننىگ حۇرمەتىنى ھەم جاپىگە قۇيمىسەن ۋە بىر مۇرتدە خەرىننىگ حاضىر بۇلگە نى سەببى، ھەم اللە نى اۋبىننى ۋەيران قىلە سەن ۋە ھەم ھەر بىر بىننىگ قانىنى قەدر- قىمەتى گەبە دن كۆرە ھەم بۇقارىراق بۇلگن اۋنلەب نەماز خائىلرنى اۋلدەرە سەن؟ ايندى سىن پار تەلماقچى بۇلە ياتگن مەنە بۇ مەسجەد حەقىدە گە پىرمەسە ھەم بۇلە وىرە دى؟!

رەسۇل اللە صەللى اللە عەلەيە ۋە سەلەم مەككە نى قەتەيدەن سۇنگ ۋە عەربەستان يەرىم ارايدىگى سەكۇلار كافرلرنىنگ پائىتەختىگە كامىل حۇمران بۇلگنلرەن كىيىنگىنە مۇشركلرنىنگ بۇتخانىە لرنى بۇزىشگە دەستۇر سادىر قىلگنلىكلرنى ۋە بۇندەن اددىن بۇ نەئدە ھېچ كىمنى جۇننەمە گنلىكلرنى بىلەر مەيدىنگىز؟ بۇلىب ھەم قەتەن اددىن بۇ ايشنى عەملگە اشىرە الدەلەر، لىكەن اۋ كىشى بۇ ايش ئەنە بۇ قىبىلە لرنىنگ اصلى دۇشەن بىلەن ائحادىگە ۋە اصلى دۇشەننى قۇدرتىگە اىضافە بۇلەشەگە سەبب بۇلە دى، دىب فەكرلە گنلەر، ھېچ قىسى بىر دىلسۇز قۇماندان مەنە بۇ اشكار خەتاگە قۇل اۋرمەيدى. خەتتى بىرچە كافرلر ادملرنى اۋزلرىگە مۇخالف قىلىپ قۇيمەسلىك اۋچۇن دىرەك قىلگن مەنە بۇ تەكئىگە نى نەمە اۋچۇن سىز دىرەك قىلمەيسىز؟ نەمە اۋچۇن رەسۇل اللە صەللى اللە عەلەيە ۋە سەلەمىنىگ اساسى سۇننەلرەن كافرلر ھەم فايدە لئە بىلەشە دى، اماً سىز بىلمەيسىز؟